

Európska únia

Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

VZDELÁVACÍ PROGRAM

Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov pre učiteľov stredných odborných škôl, odborná zložka - multiplikátori, frekventanti

(kontinuálne, aktualizčné vzdelávanie)

Štátny inštitút odborného vzdelávania, Bellova 54/A, 837 63 Bratislava
Tel.: 00421 2 54 77 67 74, www.siov.sk, siov@siov.sk

Bratislava 2011

Názov: Vzdelávací program, Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov pre učiteľov stredných odborných škôl, odborná zložka - multiplikátori, frekventanti, (kontinuálne, aktualizčné vzdelávanie)

Recenzia: Doc. Ing. Roman Hrmo, PhD.

Vydal: Štátny inštitút odborného vzdelávania

Zostavenie a úpravy diela koordinovali: Ing. Gabriela Jakubová, PhDr. Anna Jurkovičová, PhD.

Z podkladov odborných zamestnancov: Ing. Irena Jankovičová, Ing. Viera Žatkovičová, Mgr. Alžbeta Poláková, Ing. Viera Očkayová, CSc., Ing. Pavel Korbas

Rok vydania: 2011

Vytlačil: 68 s. r. o.
Sídlo: Mateja Bela 6, 811 06 Bratislava

Neprešlo jazykovou úpravou.

Vzdelávací program pre stredné odborné školy, odborná zložka sa vydáva ako školiaci materiál pre pedagogických zamestnancov kontinuálneho, aktualizčného vzdelávania podľa zákona NR SR č. 317/2009 Z. z o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktoré sa zabezpečuje prostredníctvom národného projektu:

„Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov“, cieľ Konvergencia, Kód ITMS projektu: 26110130085

„Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov“, cieľ RKaZ, Kód ITMS projektu: 26140130015 v rámci plnenia aktivity č. 2.1 Príprava, aktualizácia a vyhodnotenie vzdelávacieho programu (kurzy)

© Štátny inštitút odborného vzdelávania

„Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov“, cieľ RKaZ, Kód ITMS projektu: 26140130015

© Štátny inštitút odborného vzdelávania

OBSAH

Štruktúra vzdelávacieho programu „Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov“	7
ŠTRUKTÚRA 1. KURZU	
VÝCHODISKOVÁ ETAPA TVORBY ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU	9
POPIS 1. MODULU:	
„PRÍPRAVNÁ FÁZA TVORBY ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU“	10
Vzdelávací výstup 1	
Prezentovať zámery kurikulárnej reformy a funkciu dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov	11
Vzdelávací výstup 2	
Plánovať tvorbu školských vzdelávacích programov	22
Vzdelávací výstup 3	
Aplikovať v praxi procesy a metódy samohodnotenia školy	25
POPIS 2. MODULU:	
„ANALÝZA POŽIADAVIEK A POTRIEB TRHU PRÁCE A POVOLANIA“	32
Vzdelávací výstup 1	
Popísať metodológiu analýzy potrieb trhu práce	33
Vzdelávací výstup 2	
Naplánovať a vykonať DACUM proces	39
ŠTRUKTÚRA 2. KURZU	
TVORBA KOMPETENČNÉHO PROFILU ABSOLVENTA	47
POPIS 1. MODULU:	
„POPIS PROFILU, CHARAKTERISTIKY A KOMPETENCIÍ ABSOLVENTA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU“	48
Vzdelávací výstup 1	
Sformulovať charakteristiku absolventa programu	49
Vzdelávací výstup 2	
Popísať princípy tvorby výkonových štandardov na stanovenie profilu absolventa programu	50
POPIS 2. MODULU:	
„TVORBA UČEBNÉHO PLÁNU ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU“	54
Vzdelávací výstup 1	
Orientovať sa v rámcovom učebnom pláne	55
Vzdelávací výstup 2	
Pracovať s disponibilnými hodinami	63
Vzdelávací výstup 3	
Zostaviť učebný plán	67
Vzdelávací výstup 4	
Sformulovať poznámky k učebnému plánu	72
POPIS 3. MODULU:	
„CHARAKTERISTIKA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU“	75
Vzdelávací výstup 1	
Popísať školský vzdelávací program	76
Vzdelávací výstup 2	
Stanoviť organizáciu vzdelávania	79
Vzdelávací výstup 3	
Popísať nevyhnutné požiadavky na bezpečnosť, hygienu pri práci a zdravie žiaka	80

ŠTRUKTÚRA 3. KURZU	
TVORBA UČEBNÝCH OSNOV V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME	81
POPIS 1. MODULU:	
„POPIS CHARAKTERISTIKY A CIEĽOV ODBORNÉHO VYUČOVACIEHO PREDMETU, TVORBA VÝCHOVNÝCH A VZDELÁVACÍCH STRATÉGIÍ“	82
Vzdelávací výstup 1	
Orientovať sa v štruktúrovaní obsahu výučby v rámci učebných osnov a modulov a správne stanoviť učivo	83
Vzdelávací výstup 2	
Popísať charakteristiku vyučovacieho predmetu	87
Vzdelávací výstup 3	
Sformulovať ciele vyučovacieho predmetu	89
Vzdelávací výstup 4	
Orientovať sa v hodnotení kľúčových kompetencií	91
Vzdelávací výstup 5	
Stanoviť výchovné a vzdelávacie stratégie	103
POPIS 2. MODULU:	
„TVORBA STRATÉGIE VYUČOVANIA, STANOVENIE UČEBNÝCH ZDROJOV A MEDZIPREDMETOVÝCH VZŤAHOV“	111
Vzdelávací výstup 1	
Vymedziť metódy, postupy a formy práce v danom vyučovacom predmete	112
Vzdelávací výstup 2	
Určiť medzipredmetové vzťahy v danom vyučovacom predmete	113
Vzdelávací výstup 3	
Určiť učebné zdroje v danom vyučovacom predmete potrebné na efektívne učenie	113
POPIS 3. MODULU:	
„STANOVENIE VZDELÁVACÍCH VÝSTUPOV, KRITÉRIÍ, METÓD A PROSTRIEDKOV HODNOTENIA“	116
Vzdelávací výstup 1	
Stanoviť vzdelávacie výstupy vo vyučovacom predmete	117
Vzdelávací výstup 2	
Formulovať kritériá hodnotenia vzdelávacích výstupov	119
Vzdelávací výstup 3	
Definovať metódy a prostriedky hodnotenia	121
BLOOMOVA TAXONÓMIA	125

ŠTRUKTÚRA VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

NÁZOV PROGRAMU:

„Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov“

Časová dotácia: 60 hodín

Priznaný počet kreditov: 14

Forma vzdelávania: Modulová forma kontinuálneho aktualizáčného vzdelávania.

Organizácia vzdelávania: Kontinuálne vzdelávanie prebieha v 3 kurzoch:

1. kurz „Východisková fáza tvorby školského vzdelávacieho programu“ – 20 hodín

1. modul „Prípravná fáza tvorby školského vzdelávacieho programu“ – 10 hodín
2. modul „Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce a povolania – 10 hodín

2. kurz „Tvorba kompetenčného profilu absolventa“ – 20 hodín

1. modul „Popis profilu, charakteristiky a kompetencií absolventa ŠkVP“ – 6 hodín
2. modul „Tvorba učebného plánu školského vzdelávacieho programu“ – 8 hodín
3. modul „Charakteristika školského vzdelávacieho programu“ – 6 hodín.

3. kurz „Tvorba učebných osnov v školskom vzdelávacom programe“ – 20 hodín

1. modul „Popis charakteristiky a cieľov odborného vyučovacieho predmetu, tvorba výchovných a vzdelávacích stratégií“ – 6 hodín
2. modul „Tvorba stratégie vyučovania, stanovenie učebných zdrojov a medzipredmetových vzťahov“ – 6 hodín
3. modul „Stanovenie vzdelávacích výstupov, kritérií metód a prostriedkov hodnotenia“ – 8 hodín

Dĺžka vyučovacej hodiny: 45 minút.

Po každej vyučovacej hodine: 15 minút prestávka.

Maximálny počet vyučovacích hodín/deň 8. Vyučovacím dňom sa rozumie počet vyučovacích hodín vyhradených na 1 modul. Maximálny počet vyučovacích dní je 6.

Vstupné požiadavky na štúdium: Pedagogická a odborná spôsobilosť frekventantov kurzu.

Cieľ vzdelávania: Prehĺbenie, zdokonalenie a rozšírenie pedagogických a odborných vedomostí, zručností a kompetencií pri príprave a realizácii školských vzdelávacích programov pre rôzne typy učebných a študijných odborov v rôznych formách štúdia.

Obsah vzdelávania: Obsah vzdelávania je vymedzený v popise modulu a relevantnom učebnom texte.

Ukončenie vzdelávania: Kontinuálne aktualizáčného vzdelávanie sa ukončuje prezentáciou záverečnej práce a záverečnou skúškou pred trojčlennou skúšobnou komisiou. Kritérium náročnosti určujú 3 kredity. Záverečná práca pokrýva obsah všetkých kurzov, musí byť vyhotovená písomnou formou v rozsahu minimálne 5 normostrán. Názov a obsahové zameranie záverečnej práce sú uvedené v 1. module. Témy určené na záverečnú skúšku sa žrebujú a sú formulované v každom module ako vzdelávacie výstupy. Záverečnú prácu písomnou formou hodnotí lektor a skúšobná komisia.

Názov záverečnej práce:

„Navrhňte modul pre teoretické alebo praktické vyučovanie v odbornom predmete, ktorý vyučujete na vašej škole“.

Doklad o absolvovaní: Osvedčenie o spôsobilosti vykonávať lektorskú činnosť v oblasti ďalšieho vzdelávania učiteľov odborných predmetov pre tvorbu školských vzdelávacích programov.

Osvedčenia budú frekventantom zaslané poštou najneskôr do 14 dní od ukončenia vzdelávacieho programu.

1. KURZ:

VÝCHODISKOVÁ ETAPA TVORBY ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Časová dotácia: 20 hodín

Cieľ:

Prehĺbenie a zdokonalenie vedomostí, zručností a spôsobilostí pripravovať a plánovať tvorbu školského vzdelávacieho programu, analyzovať prácu školy, požiadavky a potreby trhu práce a povolania, pre ktoré sa absolventi programu pripravujú.

Moduly:

- 1. modul** Prípravná fáza tvorby školského vzdelávacieho programu.
- 2. modul** Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce a povolania

Hodnotenie: 1. modulu

Po ukončení modulu frekventant vypracuje záverečnú prezentáciu písomnou formou.

Názov práce:

„Očakávania učiteľov od zavedenia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov“.

Hodnotenie: 2. modulu

Po ukončení modulu frekventant vypracuje záverečnú prezentáciu písomnou formou.

Názov práce:

„Popíšte funkciu a metódu analýzy povolania DACUM“.

1. MODUL

PRÍPRAVNÁ FÁZA TVORBY ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Časová dotácia: 10 hodín

Cieľ: Pochopiť zámery a dopady kurikulárnej reformy a úlohu sociálneho partnerstva v odbornom vzdelávaní a príprave. Vedieť plánovať tvorbu školských vzdelávacích programov, analyzovať prácu školy, osvojiť si procesy a metódy samohodnotenia školy vo vzťahu k jej výsledkom, sociálnemu prostrediu, identifikovať vzdelávaciu stratégiu školy a vedieť hodnotiť prácu učiteľov.

Učebné zdroje: V rámci výučby frekventanti budú používať „*Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné a odborné školy*“, ktorá bude zásadným študijným materiálom v module. Pri individuálnej alebo skupinovej práci frekventanti použijú štátny vzdelávací program pre tú skupinu študijných alebo učebných odborov, ktorá je relevantná ich aprobácii. Pri svojej práci a štúdiu môžu využívať aj odporúčanú literatúru: Turek, I.: Zvyšovanie efektívnosti vyučovacieho procesu. 2002. Edukácia. 2. doplnené vydanie, Turek, I., Albert, A.: 2005. Kvalita školy. Bratislava: STU, Turek, I.: 1998. Učiteľ a pedagogický výskum. 2. vydanie. Bratislava.

Metodické prístupy a metódy výučby:

- výklad, rozhovor, riadená diskusia, brainstorming,
- samostatná práca, skupinová práca,
- samovzdelávanie,
- názorné metódy, prezentácia,
- riešenie problémovej situácie,
- príklady z pedagogickej praxe,
- písomná práca.

Materiálno – technické prostriedky výučby: Pri práci, vzdelávaní a učení sa použije didaktická technika - počítač, premietacie plátno, videoprojektor, ekologická (magnetická) tabuľa, tlačiareň. Frekventanti kurzu budú mať k dispozícii aj učebný materiál.

Obsah vzdelávania:

1. Zámery a ciele kurikulárnej reformy. Funkcia štátneho a školského vzdelávacieho programu.
2. Plánovanie tvorby školského vzdelávacieho programu.
3. Analýza práce školy.

Výstupy vzdelávania:

- Frekventant má:
- VV1: Prezentovať zámery kurikulárnej reformy a funkciu dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov.
  - VV2: Plánovať tvorbu školských vzdelávacích programov.
  - VV3: Aplikovať v praxi procesy a metódy samohodnotenia školy.

Hodnotenie: Frekventanti budú hodnotení na základe nasledujúcich kritérií hodnotenia:

- Presnosť vyjadrovania sa.
- Schopnosť aplikácií.
- Schopnosť tvorivosti.
- Správnosť a precíznosť vypracovanej písomnej práce.

Na hodnotenie sa využijú nasledovné prostriedky hodnotenia:

- Ústne - riadený rozhovor.
- Vizualne - pozorovanie aktívnosti pri skupinovej práci a samostatnosti pri individuálnej práci a samovzdelávaní.
- Písomná práca – „**Očakávania učiteľov od zavedenia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov**“. Práca sa odovzdá lektorovi a prezentuje sa pred frekventantmi kurzu.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 1: PREZENTOVAŤ ZÁMERY KURIKULÁRNEJ REFORMY A FUNKCIU DVOJÚROVNŔOVÉHO MODELU VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV

Od roku 1990 postupne dochádza k liberalizácii kurikulárnej politiky a posilneniu kompetencií škôl pri tvorbe a realizácii kurikulárnych dokumentov. Požadavka postupnej kurikulárnej reformy založenej na podstatnej a komplexnej revízii kurikulárnej politiky sa stala jednou z kľúčových prvkov transformácie vzdelávania – všeobecného a odborného a to na všetkých stupňoch vzdelávacej sústavy. Všetky čiastkové kroky, ktoré sa od začiatku 90. rokov minulého storočia v školstve realizovali, prispeli k postupnému pretváraniu direktívneho centralizovaného školského systému.

Politické východiská

Katalyzátorom školskej reformy v SR bol Pracovný program Európskej komisie Vzdelávanie a odborná príprava 2010, prijatý v Bruseli dňa 14. júna 2002, ktorý v spoločnej správe Európskeho parlamentu a Rady z 3. marca 2004 k implementácii pracovného programu uvádza: „Podpora zamestnanosti a mobility v rámci otvoreného európskeho trhu práce ako doplnku k jednotnému trhu tovarov a služieb musí byť prioritou, čo kladie nové požiadavky na odborné vzdelávanie a prípravu. V tomto kontexte je nutné budovať silnejšie väzby medzi systémom odborného vzdelávania a prípravy a zamestnávateľmi tak, aby mala každá strana možnosť lepšie porozumieť potrebám druhej strany“.

Slovenská republika na európske výzvy reagovala pozitívne a ústretovo. Národný program výchovy a vzdelávania a výchovy v Slovenskej republike prijatý uznesením vlády SR č. 1193/2001 a následne Štandard stredoškolského odborného vzdelávania a výchovy v Slovenskej republike schválený Ministerstvom školstva SR dňa 10. júla 2002 pod číslom 810/2002-4, ktorý vydal Štátny inštitút odborného vzdelávania sa pokúsili o komplexné systematické riešenie kurikulárnej politiky štátu. Jedným z dvanástich pilierov Národného programu výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov (Milénium) je návrh na zmenu obsahu učiva, jeho redukciu, v obsahu stanoviť kmeňové učivo spoločné pre všetky odbory – štátny vzdelávací program a dopĺňať ho vlastným obsahom v súlade s miestnymi podmienkami – školský vzdelávací program, definovať kľúčové kompetencie a učebné osnovy vypracovať v spolupráci so zamestnávateľmi tak, aby umožnil flexibilnú profiláciu absolventov rešpektoval potreby a požiadavky trhu práce. Uvedené požiadavky sa premietli do Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky.

Významnou súčasťou reformných procesov v Európskej únii bolo Maastrichtské komuniké prijaté na konferencii európskych ministrov zodpovedných za odborné vzdelávanie a prípravu, európskych sociálnych partnerov a Európskej komisie dňa 14. decembra 2004. Komuniké pojednávalo o budúcich prioritách rozšírenej európskej spolupráce v odbornom vzdelávaní a príprave. Odporúčalo, aby sa v systéme odborného vzdelávania a prípravy na národnej úrovni posilnila účasť zamestnávateľov a iných sociálnych partnerov na dosiahnutie lisabonských cieľov. Pre budúcnosť rozvoja by malo byť najdôležitejšie partnerstvo škôl s kľúčovými partnermi, ktorí sa budú podieľať na včasnej identifikácii potrebných remeselných zručností a plánovaných provízií pre odborné vzdelávanie a prípravu.

Odpoveďou na európske výzvy bola Stratégia konkurencieschopnosti SR do roku 2010 I. Akčný plán – Vzdelávanie a zamestnanosť, schválená uznesením vlády SR č. 557 z 13. júla 2005 k návrhu stratégie konkurencieschopnosti Slovenskej republiky do roku 2010 – Akčné plány stanovila jeden z cieľov o zabezpečení efektívneho prepojenia celoživotného vzdelávania s potrebami miestneho a regionálneho trhu práce, aktívnym zapojením všetkých stupňov škôl, vzdelávacích inštitúcií, zamestnávateľov, samosprávy, profesijných združení a komôr do implementácie stratégie celoživotného vzdelávania.

Následne Národný program reforiem Slovenskej republiky na roky 2006 – 2008, časť III. 1 Moderná vzdelávacia politika a časť III. 2 Dosiahnutie vysokej miery zamestnanosti, schválený uznesením vlády SR č. 797 z 12. októbra 2005 v znení dodatku k Národnému programu reforiem Slovenskej republiky na roky 2006 – 2008, schváleného uznesením vlády SR č. 1056 z 13. decembra 2006 reagoval v rámci usmernenia Európskej únie na nové potreby týkajúce sa zamestnania, kľúčových kompetencií a budúcich požiadaviek na zručnosti navrhol prispôbiť systém slovenského odborného vzdelávania a výchovy novým požiadavkám v oblasti požadovaných zručností a kompetencií nasledovne: „V súlade s trendom v Európskej únii sa bude pre základné a stredné školy vytvárať dvojúrovňový model obsahu vzdelávania. Štátne orgány určia štátne kurikulum, ktoré bude obsahovať všeobecné ciele vzdelávania, základné učivo, záväzné cieľové požiadavky na výkon žiakov – štandardy, spôsoby overovania dosahovania štandardov

a modelové vzdelávacie programy rešpektujúce odporúčania existujúcich, vzdelávaniu a výchove relevantných strategických dokumentov vlády SR (napr. Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, 2001). Na osvojenie základného učiva vo všetkých školách príslušného typu bude potrebných iba cca 60 % časovej dotácie. Využitie ostatného času bude v právomoci jednotlivých škôl, ktoré si budú vytvárať podľa miestnych podmienok svoje školské kurikulum. Vytváraním vlastných programov sa zvýši zodpovednosť, sloboda, profesionalita, flexibilita škôl. V kurikulumoch sa budú zdôrazňovať najmä kľúčové kompetencie, a to ako v štátnom kurikule, tak aj v školských kurikulumoch.“.

Helsinské komuniké prijaté na konferencii európskych ministrov, európskych sociálnych partnerov a Európskej komisie dňa 5. decembra 2006 odporúčalo intenzívnejšiu spoluprácu európskych krajín v odbornom vzdelávaní a príprave. Osobitný dôraz vo všetkých etapách práce sa kládol na zapojenie sociálnych partnerov a profesijných združení do procesu odborného vzdelávania a prípravy a na odovzdávanie dobrých skúseností medzi jednotlivými členskými štátmi na európskej úrovni. Nové priority v oblasti odborného vzdelávania a prípravy sa majú uplatňovať prostredníctvom aktívnejšieho partnerstva medzi rozličnými subjektmi s rozhodovacími právomocami a zúčastnenými stranami, najmä sociálnymi partnermi a odvetvovými organizáciami, na vnútornej, regionálnej a miestnej úrovni.

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky z augusta 2006 v časti 5. 1. Výchova a vzdelávanie - Regionálne školstvo uvádza: „Vláda SR zabezpečí koordináciu odborného vzdelávania a trhu práce, prispôsobenie učebných a študijných odborov jeho požiadavkám, vrátane podpory vytvorenia nových odborov. Navrhne dvojúrovňový model vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni. Vláda bude podporovať združovanie rôznych stupňov odborného vzdelávania a vzdelávacích programov s cieľom pripraviť odborníkov s lepšou adaptabilitou pre potreby praxe. Vláda zväží zavedenie motivačných kritérií pre účasť zamestnávateľských zväzov a zamestnávateľov v odbornej i praktickej príprave žiakov. V rámci financovania škôl upraví súčasnú metodiku založenú na princípe finančnej rovnosti tak, aby sa uplatnila ekonomická náročnosť výchovno-vzdelávacieho procesu.“.

Uznesením vlády SR č. 489/2007 zo dňa 6. júna 2007 schválená Koncepcia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy v Slovenskej republike sa usilovala splniť tri hlavné zámery. Po prvé popísať dôvody vzniku koncepcie, východiská koncepcie ako aj ciele koncepcie, po druhé navrhnúť programové zmeny na dosiahnutie cieľov koncepcie, najmä zavedenia dvoch úrovní modelu vzdelávacích programov v odbornom vzdelávaní a príprave a po tretie odporučiť opatrenia na implementáciu modelu s cieľom skvalitniť systém odborného vzdelávania a prípravy a umožniť jeho lepšie prepojenie s trhom práce.

Právne východiská

Schválením zákona o výchove a vzdelávaní (školský zákon) č. 245/2008 Z.z. zo dňa 22. mája 2008 s platnosťou od 1. septembra 2008 a zákona o odbornom vzdelávaní č. 184/2009 Z.z. s platnosťou od 1. septembra 2009 sa definitívne vytvorili predpoklady pre systémovú zmenu obsahovej náplne školstva. Počnúc 1. septembrom 2008 sa do všetkých typov škôl implementovali štátne vzdelávacie programy na základe ktorých si školy vytvorili vlastné školské vzdelávacie programy.

Kurikulárna reforma

Cieľom kurikulárnej reformy v odbornom vzdelávaní a príprave bolo umožniť flexibilnejšiu profiláciu absolventov podľa podmienok školy, potrieb regionálneho trhu práce, vývoja študijných a učebných odborov, schopností a záujmov žiakov a študentov a zároveň zabezpečiť, aby sa všetkým žiakom a študentom poskytlo porovnateľné vzdelanie zodpovedajúce potrebám a požiadavkám trhu práce a občianskeho života.

Kurikulárna reforma v odbornom vzdelávaní a príprave mala zvýšiť kvalitu, efektivitu, účinnosť a inovatívnosť vzdelávania na všetkých stupňoch vzdelania a zabezpečiť, aby:

- žiaci získali lepší vzťah k učeniu,
- sa rozvíjala vonkajšia a vnútorná motivácia žiakov,
- bola rozvíjaná individualita každého žiaka a jeho psychická stabilita,
- bola zabezpečená variabilita vzdelávacích programov na úrovni školy,
- nastala vnútorná premena podmienok školy,
- sa posilnila pedagogická autonómia,
- sa rozvíjala úroveň socializácie žiakov,
- sa rozvíjala tvorivosť žiakov,
- sa rozvíjali afektívne charakteristiky žiaka,

- sa zlepšilo postavenie Slovenskej republiky v medzinárodnom porovnaní.

Tieto strategické reformné ciele boli v oblasti odborného vzdelávania a prípravy podporované:

- a) užším prepojením existujúceho školského systému so sektorom ďalšieho vzdelávania, s politikou zamestnanosti a sociálnou politikou s cieľom maximálnej integrácie občana do spoločnosti,
- b) zásadnou zmenou pochopenia, cieľov a funkcie vzdelávania, v ktorom všetky možnosti učenia sú integrované do jedného celku, ktorý umožňuje rôznorodé a nespočetné prestupy medzi vzdelávaním a zamestnaním a umožňuje získať kvalifikácie a kompetencie rôznymi cestami, kedykoľvek v priebehu života,
- c) posilnením úlohy sociálnych partnerov, zamestnávateľov,
- d) osobnou voľbou každého jednotlivca, prepojením osobnej ponuky a dopytu so spoločenskou ponukou a dopytom.

Špecifické ciele reformy spočívali v:

- a) zabezpečovaní novej kvality odborného vzdelávania a prípravy; je to priebežná inovácia a zabezpečovanie Národného programu výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov, monitorovanie a informačné spätné väzby, centrálna a lokálna hodnotenie výsledkov vzdelávacej politiky v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, certifikácia, experimentálne overovanie, podporné mechanizmy a projekty rozvoja škôl, pedagogických inštitúcií, výskumnej a vývojovej základne a kultivácia ľudských zdrojov,
- b) maximálne rozvíjanie potenciálu každého jedinca; ide o zásadnú zmenu orientácie, prispôbenia vzdelávacieho systému jednotlivcom, čo najväčšiu možnosť diferenciacie a individualizácie vzdelávania,
- c) premena tradičnej školy; hlavnou úlohou je vytváranie pevného základu pre celoživotné vzdelávanie, čo si vyžaduje premenu inštitucionálneho systému vzdelávania na nový systém vzdelávania, zmenu obsahu vzdelávania, metód a foriem výučby, ale aj zmenu kultúry a prostredia školy, rozvoja interpersonálnych a sociálnych vzťahov a rozšírenie ponuky vzdelávacích programov vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- d) vytváranie moderného vzdelávacieho systému; cieľom je posilnenie autonómie školy (samosprávy, formy nezávislosti, samostatnosti školy) a princípom vzdelávacej politiky sa stáva decentralizácia riadenia vzdelávacej politiky s aktívnou účasťou sociálnych partnerov na rozhodovaní,
- e) zvyšovanie štatútu a profesionality pedagogických zamestnancov; zdokonaľovanie vzdelávacích procesov na základe ich vedeckého poznania, zvyšovanie kvality ich odborného, prípravného a ďalšieho vzdelávania a vytváranie podmienok pre ich kariérny rast.

Všetky strategické a špecifické ciele kurikulárnej reformy ako zásadného nástroja postupného a dlhodobého procesu ovplyvňovania kvality vzdelávania sa postupne plnili a plnia:

- v systéme kurikulárnych dokumentov na štátnej úrovni sa vymedzili nové ciele vzdelávania a výchovy a nevyhnutný obsah vzdelávania a výchovy – očakávané vzdelávacie výstupy na základe vymedzeného učiva, ktoré vyjadrujú konsenzuálny názor spoločnosti na charakter vzdelávania a zaručujú vzájomné porozumenie medzi školami zabezpečujúcimi realizáciu danej etapy vzdelávania,
- na školskej úrovni sa umožnilo školám rozhodovanie o konkrétnej podobe vzdelávania, vzdelávanie sa prispôbilo požiadavkám a potrebám trhu práce v regióne a žiakom, postupne sa vytvára nová kultúra školy, ktorá je úzko spojená so životom miestneho spoločenstva,
- začalo sa uplatňovať nové poňatie kurikula, ktoré nie je založené na osvojovaní si čo najväčšieho objemu faktov, ale smeruje k získavaniu kľúčových kompetencií ako vyváženého súboru vedomostí, zručností, postojov a hodnotovej orientácie (sociálnych kompetencií) dôležitých pre osobný rozvoj a uplatnenie každého člena spoločnosti,
- vo vyučovaní sa smeruje ku komplexnejším a prakticky zameraným spôsobilostiam, ktoré sa dajú využiť a aplikovať v známych, ale aj nových situáciách na základe vlastnej aktivity, sebauvedomenia a spolupráce,
- vytvárajú sa základy nielen pre pracovnú a učebnú úspešnosť, ale aj záruky psychickej pohody, sociálnej spôsobilosti a stability žiaka ako člena spoločnosti v súčasnom a budúcom dynamickom svete,
- vytvorili sa nové kurikulárne dokumenty na štátnej a školskej úrovni,

- metodicky sa podporuje tvorba školských vzdelávacích programov (tvorba pomocných metodických textov, manuály pre ich tvorbu, podmienky pre efektívnu výmenu skúseností medzi školami, atď.),
- zo strany štátu sa zabezpečuje efektívna informačná a mediálna podpora reformy,
- postupne sa zabezpečuje a podporuje rozvoj ďalšieho vzdelávania pedagogických a vedúcich zamestnancov školstva ako základný predpoklad realizácie cieľov reformy a všeobecného rastu kvality a účinnosti vzdelávania,
- posilnili sa niektoré oblasti vzdelávania hlavne cudzie jazyky, informačné a komunikačné technológie, výchova k občianstvu a k demokracii, výchova k profesijnej orientácii, výchova k zdravému životnému štýlu, environmentálna výchova, výchova k európskym súvislostiam, rozvoj komunikačných zručností, a pod.,
- uplatnili sa nové formy aktívnej výučby s cieľom rozvíjať medzipredmetové vzťahy a výučby integrovaného obsahu vzdelávania, rozvíja sa tímová spolupráca učiteľov, rodičov, zamestnávateľov a žiakov, zavádzajú sa rôzne formy mimotriednych činností. Súčasná reforma umožnila Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky definovať a realizovať svoju kľúčovú úlohu hlavne pri plnení koordinačných, regulačných, koncepčných a organizačných aktivít. Špecifiká reformy spočívali:
- vo vytváraní strednodobých a dlhodobých koncepcií a stratégií všetkých sektorov vzdelávacej sústavy: vypracovali sa základné dokumenty o poslaní, cieľoch a smeroch vývoja školstva na základe hlavnej línie a odporúčaní Európskej únie, skoncipovala sa nová vzdelávacia politika vrátane strategického plánovania, pripravili a zaviedli sa zásadné štrukturálne zmeny,
- v tvorbe kurikulárnej politiky a zabezpečovaní kvality vzdelávania: od roku 2008 sa vytvorili a implementovali štátne a školské vzdelávacie programy, inovoval sa obsah vzdelávania, vytvorili sa efektívne podmienky na monitorovanie a informačné spätné väzby, postupne sa zavádza centrálna a lokálne hodnotenie výsledkov vzdelávacej politiky, vytvoril sa nový mechanizmus certifikácie, experimentálneho overovania, podporných nástrojov na projekty rozvoja škôl, pedagogických inštitúcií, výskumnej a vývojovej základne, kultiváciu ľudských zdrojov,
- v politickom pôsobení: vyplynulo z programového vyhlásenia vlády SR a išlo o efektívnu komunikáciu s laickou a odbornou verejnosťou, posilňovanie interakcie s orgánmi štátnej správy a samosprávy a tretieho sektoru, vytváranie mechanizmov a foriem umožňujúcich participáciu sociálnych partnerov, hlavne zamestnávateľskej sféry na centrálnom rozhodovaní, verejný dialóg, medzinárodné kontakty, aktivity a záväzky,
- v riadení, financovaní a legislatíve: riadili a uskutočnili sa zmeny a inovácie, zdôvodnil a zabezpečil sa zodpovedajúci podiel školstva na verejných financiách, efektívny, transparentný, spravodlivý a motivačný mechanizmus rozdeľovania zdrojov v štátnej a súkromnej sfére vzdelávania, komplexná a konzistentná kontrola vynakladania verejných prostriedkov, objektívne informačné systémy, vytvorila sa konzistentná legislatívna základňa,
- v rozvoji ľudských zdrojov v celom systéme vzdelávania: významnými pomocníkmi centrálnej úrovne riadenia boli vzdelávacie inštitúcie a školy ako metodické, poradné a aktívne orgány. Podporným nástrojom sú aj nové vedecké poznatky, ktoré slúžia riadiacim orgánom a školám prostredníctvom informačnej siete na dosahovanie zodpovedajúcej úrovne kvality vzdelávania, riadenia a organizácie. Domáce a zahraničné analýzy však naďalej ukazujú, že sféra vzdelávania budúcnosti nemá doposiaľ vybudovanú inštitucionálnu a organizačnú štruktúru výskumu a vývoja analogickú ostatným sféram spoločnosti, preto zaostáva v transformácii. Preto aktuálnou úlohou naďalej ostáva reštrukturalizácia a posilnenie rezortných a vysokoškolských výskumných a vývojových pracovísk, vytvorenie racionálneho systému riadenia a financovania výskumu a vývoja v oblasti vzdelávania. Neadekvátne je aj sieť fungujúcich vzdelávacích inštitúcií.

Ústredným motívom kurikulárnej transformácie je skutočnosť, že celoživotné vzdelávanie musí sprevádzať ekonomický rozvoj spoločnosti založenej na vedomostiach. Významnou úlohou transformačného procesu naďalej ostáva vytváranie premyslených väzieb medzi učením a praxou, ktoré umožnia pružnejší prechod medzi vzdelávaním, odbornou prípravou a zamestnaním a uplatnia rôzne formy ich kombinácií v podnikoch a školách. Dôležité a nevyhnutné je a bude aj nové vymedzenie úlohy a zodpovednosti všetkých partnerov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni, v rámci vzdelávacieho systému, ale aj mimo neho. Neoddeliteľnou súčasťou je vytváranie stimulačných faktorov na investovanie do ľudského kapitálu, aby sa získali zdroje pre rozvíjanie aktívnych vzdelávacích programov a programov zamestnanosti.

Zmeny v spoločnosti znamenajú aj veľké zaťaženie jednotlivcov. Najvýznamnejšia je strata istoty v zamestnaní, kedy sa vytrácajú pracovné štruktúry s pevne definovanými úlohami a v priebehu života sa viackrát mení nielen zamestnanie, ale aj odbor a profesia. Z toho vyplývajú nielen zmenené požiadavky na odbornú prípravu, ale aj zvýšené nároky na všeobecné vzdelávanie.

Odborné vzdelávanie a príprava, na rozdiel od všeobecného vzdelávania, vyžaduje prepracovanejší systém, ktorý musí zodpovedať požiadavkám reálneho trhu práce a zabezpečiť lepšie uplatnenie absolventov na trhu práce. Zavedený systém štátnych a školských vzdelávacích programov by mal do budúcnosti zabezpečiť, aby na trh práce vstupovali ľudia vybavení odbornými vedomosťami, schopnosťami a zručnosťami požadovanými moderným trhom práce, psychickí zdatní a schopní prispôbovať sa aktuálnym zmenám. Tomuto trendu sa musí svojou úrovňou a rozsahom vzdelávacích aktivít prispôbiť v celom rozsahu aj modernizovaný systém OVP.

V poslednom období sa tvorbou školských vzdelávacích programov posilnila autonómia škôl pri navrhovaní zavedenia nových učebných alebo študijných odborov, pri úprave rozsahu a obsahu vzdelávania. Hoci implementácia nových odborov, najmä v oblasti OVP, bola vyvolaná objektívnou potrebou a reakciou OVP na výkon požadovaných odborných činností, nie vždy sa ich zavedenie realizovalo za širšej účasti zamestnávateľskej sféry a tak boli mnohé odbory len modifikáciou pôvodných odborov a nedokázali napriek ich inovácii plne reagovať na požiadavky trhu práce. Okrem toho, hlavne pri vzniku nových odborných škôl, nebola vždy zaručená náležitá kvalita ich výstupov prostredníctvom validného systému, ktorý by meral a hodnotil túto kvalitu.

Kurikulárna reforma podľa väčšiny respondentov prispeje k zvýšenej kvalite vzdelávania. Za významný prvok modernizácie OVP považujú školy možnosť integrácie odborov štúdia, čím získajú absolventi škôl širšiu kvalifikáciu a tým sa lepšie uplatnia na trhu práce. Najväčším úskalím kurikulárnej reformy ostáva naďalej nedostatočná materiálno-technická vybavenosť škôl, ktorá kladie bariéry pri dosahovaní požadovaných výchovno-vzdelávacích cieľov.

Kurikulárna reforma a jej procesy sa postupne stávajú realitou škôl a nepochybne budú mať výrazný dopad vo všetkých nadväzujúcich systémoch vzdelávania. Kurikulárna reforma a realizácia jej jednotlivých krokov si vyžaduje maximálnu pozornosť, odbornú, finančnú, materiálno, propagačnú, politickú a spoločenskú podporu.

Vytvorenie a postupné zavedenie dvojúrovňového kurikulárneho modelu je nástrojom zvýšenia efektivity vzdelávacej sústavy a všeobecného rastu ľudského, ale aj sociálneho kapitálu. Cieľom reformy nie je iba vytvorenie širokej škály vzdelávacích programov a vzdelávacej ponuky, ale hlavne efektívnejšie vzdelávanie, ktoré bude viesť k rastu vzdelanosti národa a zvýšeniu ekonomického potenciálu.

Systémové zmeny v oblasti odborného vzdelávania

Podmienkou úspešnej transformácie vzdelávacieho systému v kontexte celoživotného vzdelávania musí byť nová kvalita vzdelávania a prípravy podmienená systémovým prístupom vzdelávania, aktívnou účasťou ústredných orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy, vzdelávacích inštitúcií a škôl na riešení oblastí cieľov, obsahu a štruktúry vzdelávania v spolupráci so zamestnávateľmi a ďalšími subjektmi pri prispôbovaní existujúcich alebo vytvorení nových učebných a študijných odborov požiadavkám spoločnosti, domáceho a zahraničného trhu práce.

Systémový prístup v oblasti odborného vzdelávania a prípravy sa týkal všetkých prvkov a aspektov podporujúcich celý proces vzdelávania, no najmä tvorby kurikula - vzdelávacieho programu. Tento model považujeme za otvorený, dynamický systém, ktorý má schopnosť reagovať na všetky podnety interného a externého prostredia. Významnou črtou tohto systému je skutočnosť, že v centre systému je žiak ako cieľový prvok, ku ktorému sa vzťahuje každá reakcia systému a celková pozornosť všetkých prvkov systému. To bol zmysel a zámer tvorby vzdelávacieho programu, najmä školského – školy ho vytvárali pre žiaka, jeho potreby, predstavy, zámery a individuálne schopnosti. V systéme stredoškolského odborného vzdelávania sa tak vytvorili podmienky pre uplatnenie základných vývojových trendov, nových vzdelávacích prístupov na školskej a regionálnej úrovni, ktorými sú najmä:

- 1) rozvoj kľúčových kompetencií a pripravenosť na celoživotné vzdelávanie,
- 2) integrácia všeobecného a odborného vzdelávania,
- 3) dôraz na široký profil absolventov,
- 4) rozvoj progresívnych spôsobov konštrukcie vzdelávacieho programu (moduly) a metód výučby,
- 5) prispôbenie odborného vzdelávania a výchovy požiadavkám jednotného európskeho trhu práce.

Preto aj transformačný proces, ktorý sa začal v roku 2008, priniesol v oblasti odborného vzdelávania a prípravy so sebou celý rad systémových zmien. Pri tvorbe školských vzdelávacích programov tvorcovia sa vo zvýšenej miere venovali nasledujúcim vzájomne súvisiacim otázkami, ktoré sa pri tvorbe školských vzdelávacích programov implicitne vzťahovali k procesu plánovania, realizácie a hodnotenia výchovno-vzdelávacieho procesu na úrovni školy a triedy:

- Prečo vzdelávať? (zmysel, funkcia a cieľ vzdelávania)
- Koho vzdelávať? (deti, dospelí, zamestnanci, atd.)
- V čom vzdelávať? (obsah vzdelávania)
- Ako vzdelávať? (stratégia vyučovania)
- Kedy vzdelávať? (obdobie života, časový úsek, hodinová dotácia)
- Za akých podmienok vzdelávať? (prostredie, legislatíva, manažment, financovanie, organizácia, vzťahy)
- S akým efektom vzdelávať? (kontrola, skúšanie, hodnotenie)

Reforma priniesla otvorený systémový prístup k zabezpečeniu všetkých vnútorných a vonkajších vzťahov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Tento prístup znamenal zásadné zmeny v systéme vzdelávania v tom, že obsah vzdelávania bol postavený na kompetenciách absolventa zodpovedajúcich potrebám a požiadavkám budúcich zamestnávateľov, ktoré absolvent musí preukázať po ukončení vzdelávacieho programu, aby získal kvalifikáciu potrebnú pre výkon pracovných činností na danej pracovnej pozícii.

Zásadne odlišný prístup k vyučovaciemu procesu znamenal aj významnú zmenu v myslení pedagogických zamestnancov. Museli si uvedomiť, že tvorba kvalitného a reforme zodpovedajúceho školského vzdelávacieho programu je pre učiteľov novou a vysoko odbornou činnosťou, ktorá je tak náročná preto, lebo vyžaduje nielen dobrú znalosť aprobačných predmetov, ale aj vedomosti a poznatky o modernej školskej didaktike a v neposlednej miere pedagogické skúsenosti z výučby a práce s mládežou. Je prejavom novej pedagogickej autonómie a slobody a v prvom roku implementácie mala svoje nesporné prednosti, ale aj úskalia. Na túto zmenu učitelia svojich žiakov postupne pripravujú už od prvého ročníka. Podľa dotazníkového prieskumu pedagógovia videli prednosti v tom, že:

- vytvárali vzdelávacie programy pre „svojich“ žiakov a dôverne známe podmienky podľa toho, čo dobre ovládali a spôsobom, ktorý si sami stanovili a ďalej rozvíjali,
- mohli sa spoločne radiť, pomáhať si, hľadať nové možnosti efektívneho vzdelávania a najvhodnejšie spôsoby jeho vymedzenia, eliminovať všetko nepodstatné, neefektívne a zaťažujúce,
- prepojili to, čo doteraz robil každý sám a s rôznymi zámermi (medzipredmetové vzťahy, integrované predmety),
- vytvorili vzdelávacie program, ktorý je ich, ktorý mohli spoločne obhajovať a realizovať, čo sa dá vždy najlepšie iba pri vlastných materiáloch, nie pri cudzích „nadiktovaných“.

Úskalia videli predovšetkým v tom, že:

- môže dôjsť k zredukovaniu školskej reformy iba na tvorbu štátnych a školských vzdelávacích programov (neuvedomujú si, že vzdelávacie programy a ich tvorba je iba začiatkom predpokladaných zmien, vstupnou „programovou etapou“, od ktorej sa budú dlhodobo odvíjať skutočné kvalitatívne zmeny vo vzdelávaní a v činnosti celej školy),
- niektoré školy v tvorbe školských vzdelávacích programov budú vidieť iba usporiadanie vzdelávacieho obsahu bez premyslenej situácie a činnosti, prostredníctvom ktorého ho budú iba realizovať, bez hľadania premyslených väzieb a vzťahov medzi vzdelávacími výstupmi, obsahom vzdelávacích predmetov, odbormi vzdelávania a pod.,
- niektorí pedagógovia si celkom neuvedomia úplne iný prístup, ktorý môže priniesť so sebou aj určitú osobnú neistotu, názorové konflikty a obavy z nevyskúšaného systému,
- príprava školských vzdelávacích programov sa môže stať záležitosťou iba riaditeľa a niekoľkých „vyvolených“ učiteľov na škole, bez ochoty sa dohodnúť s inými učiteľmi a osvojiť si ich názory a pripomienky, k čomu už v priebehu prvého roku v mnohých prípadoch aj došlo,
- nebudú mať k dispozícii dostatočné množstvo potrebných didaktických a metodických materiálov, že mnohé školy nebudú ochotné spolupracovať a podeliť sa so svojimi skúsenosťami alebo zodpovedné inštitúcie, na ktoré by sa mohli s dôverou obrátiť, ich nechajú bez podpory a poradenstva,

- neboli špeciálne pripravovaní na tvorbu školských vzdelávacích programov a až v tejto chvíli postupne získavajú informácie, skúsenosti a zručnosti.

Systémové zmeny v oblasti odborného vzdelávania a prípravy znamenali teda veľkú zmenu v prístupe školy k samotnému vzdelávaniu. Pedagogickí zamestnanci si postupne uvedomovali, že znamenajú komplexnosť prepojenia cieľov stredného odborného vzdelávania s kľúčovými, všeobecnými a odbornými kompetenciami a novokoncipovaným obsahom vzdelávania, ktorý je štruktúrovaný podľa očakávaných vzdelávacích výstupov. V porovnaní s predchádzajúcou technikou tvorby obsahu vzdelávania tvorcovia nových školských vzdelávacích programov najprv vymedzili úroveň významných vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré má žiak podľa očakávania preukázať po ukončení vzdelávania. Táto úroveň musí odpovedať na otázku „Čo má žiak vedieť (kognitívna oblasť), čomu musí porozumieť (kognitívna a afektívna oblasť), čo má urobiť (afektívna a psychomotorická oblasť)“, aby splnil úlohu a preukázal svoj výkon. Významným systémovým krokom bolo teda v prvom rade stanovenie výkonových štandardov ako základného kritéria úrovne zvládnutia vedomostí, zručností a schopností. Až na základe takto stanovenej normy formulovali obsah vzdelávania, prostredníctvom ktorého žiak dosiahne požadovaný výkon. Školské vzdelávacie programy takto priniesli nové chápanie vzdelávacieho štandardu ako súboru výkonových (kompetencie absolventa) a obsahových (učebné osnovy) štandardov.

Najdôležitejšou kategóriou systémových zmien, ktoré priniesol štátny vzdelávací program do stredného odborného vzdelávania, považujú učitelia kľúčové kompetencie, ktoré bude každá škola v priebehu vzdelávania u žiakov vytvárať a rozvíjať. Sú najdôležitejšie z množiny kompetencií. V oblasti OVP veľmi úzko súvisia s problematikou zameranou na vzdelávanie orientované na získavanie kompetencií (Competency-Based Education and Training - CBET), ktoré sa začalo rozvíjať v 80 –tych rokoch (obchod, služby, priemysel) v hospodársky vyspelých štátoch sveta (Kanada, USA a pod.) a je neoddeliteľnou súčasťou odborného vzdelávania takmer vo všetkých krajinách Európy a sveta. Osvojovanie si kľúčových kompetencií žiakmi sa stalo jedným z hlavných cieľov a rozhodujúcou zložkou školských vzdelávacích programov prostredníctvom výchovných a vzdelávacích stratégií. Ich osvojovanie je spojené najmä s procesuálnou stránkou učiva, s metódami, organizačnými formami a koncepciami výučby.

Jadrom systémových zmien bola aj skutočnosť, že odborné vzdelávanie a príprava na kvalitný výkon určitého povolania alebo skupiny príbuzných povolání vychádzajú z analýzy potrieb trhu práce, analýzy pracovných činností v danom povolaní a validácie získaných výsledkov. Analýzy predchádzali a iniciovali proces tvorby školských vzdelávacích programov a poskytli školám prehľadné informácie o súčasnej a perspektívnej situácii na trhu práce a trhu vzdelávania (potreby, predstavy a požiadavky zamestnávateľov, vzdelávacie potreby, ponuka a dopyt vo vzdelávaní v konkrétnom alebo plánovanom odbore štúdia). Boli základným východiskom pre spracovanie vlastného zámeru (konceptie) školy, kompetenčného profilu absolventa programu a štruktúrovania obsahu vzdelávania a prípravy prostredníctvom zamestnávateľmi stanovených vzdelávacích výstupov. Táto etapa bola bez účasti zamestnávateľov nemožná, vzdelávací program bez definovania ich požiadaviek je nereálny a neposkytuje záruku na kvalitnú prípravu žiakov na povolanie.

Podľa vyjadrenia respondentov viaceré školy (68,5%), vzhľadom na krátkosť času vymedzenú pre tvorbu školských vzdelávacích programov, nezrealizovali analýzy v spolupráci so zamestnávateľmi. Väčšina respondentov (81,1%) sa vyjadrila, že nemali dostatočné a jasné informácie o procesuálnej a organizačnej stránke realizácie analýz a žiadali tiež o metodické usmernenie pri postupe analýz.

Najvýraznejšia systémová zmena v reforme vzdelávania spočíva v tom, že hodnotenie sa vzťahuje predovšetkým na hodnotenie očakávaných vzdelávacích výstupov. V školských vzdelávacích programoch boli stanovené hodnotiace štandardy vymedzené organizačnými a metodickými pokynmi pre sumatívne hodnotenie v rámci platnej legislatívy, kritériami, prostriedkami a postupmi hodnotenia pre priebežné hodnotenie v rámci vyučovacích predmetov a pre sumatívne hodnotenie.

Zmena metód a foriem práce učiteľa a školy

Nový prístup ku komplexnému chápaniu výchovno-vzdelávacieho procesu ovplyvnil spoločne uplatňované postupy, metódy a formy práce učiteľa, ktoré rozvíjajú alebo vytvárajú kľúčové, odborné a všeobecné kompetencie žiakov. Definujú sa aj pri organizovaní rôznych slávnostných alebo výnimočných príležitostiach, akciách alebo aktivitách školy, podporujú a rozvíjajú aktivitu, tvorivosť, zručnosť a učenie žiaka. V školských vzdelávacích programoch sú stanovené prostredníctvom výchovných a vzdelávacích stratégií (VVS). Nie sú formulované ako ciele, pokyny alebo výsledky žiaka, ale predstavujú konkrétny spoločný postup, prostredníctvom ktorého učiteľa privedú žiakov

k osvojeniu si nových vedomostí, zručností a kompetencií alebo k rozvoju už získaných vedomostí, zručností a kompetencií.

Reforma odborného vzdelávania a prípravy si vyžiadala nevyhnutnosť zabezpečiť celý rad systémových zmien v tom istom čase. Vynechanie ktorejkoľvek z nich by mohlo mať za následok zlyhanie systému alebo aspoň jeho nekonceptnosť, ktorá sa vypomstí na kvalite vzdelávania a výchovy mládeže. Reforma sa nedá realizovať bez zavedenia nových mechanizmov a prístupov do systému vzdelávania, novej konzistentnej legislatívy v rámci princípov celoživotného vzdelávania, zabezpečenia prípravy pedagogických zamestnancov, vytvorenia nového systému hodnotenia kvality a kontroly vzdelávania a práce škôl, a pod. V odbornom vzdelávaní a príprave sa systémové zmeny uskutočnili v/vo:

1. zmene prístupu vo formálnom vzdelávaní ako súčasť celoživotného vzdelávania,
2. formulovaní všeobecných výchovno-vzdelávacích cieľov,
3. vytvorení nového obsahu vzdelávania,
4. vytvorení komplexného systému hodnotenia a riadenia kvality vzdelávania,
5. vybudovaní otvoreného systému ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov,
6. vytvorení a realizácií komplexného a uceleného legislatívneho rámca.

Nový prístup vzdelávacej politiky:

- sa stal zrozumiteľný a otvorený všetkým zmenám a potrebám spoločnosti s cieľom vytvoriť a zabezpečiť novú kvalitu výchovno-vzdelávacej sústavy,
- posilnil autonómiu škôl, ich rozhodovaciu právomoc a zodpovednosť,
- inicioval podmienky na vytvorenie konkurenčného prostredia medzi školami,
- posilnil záujem a účasť rodičov a širokej verejnosti na zvýšení kvality vzdelávacieho procesu,
- viedol k vytvoreniu širokého spektra vzdelávacej ponuky zo strany škôl,
- garantuje práva a povinnosti štátu v oblasti formálneho vzdelávania,
- vytvoril efektívne väzby a mechanizmy medzi všetkými oblasťami celoživotného vzdelávania.

Nový obsah odborného vzdelávania a prípravy:

- zaviedol nový prístup do vzdelávania založený na výsledkoch vzdelávania, nie na jeho vstupoch,
- zaviedol dvojúrovňový model vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni,
- zabezpečil prenos rozhodovacej právomoci a zodpovednosti z úrovne štátu na SOŠ,
- rozvíja formulované kľúčové kompetencie,
- zmenil štruktúru obsahu vzdelávania v rámci nových prístupov v učebných osnovách a/alebo moduloch,
- zohľadňuje individuálne potreby, požiadavky a schopnosti detí a mládeže,
- rozšíril priestor pre samostatnosť, tvorivosť a motiváciu pedagogických zamestnancov,
- vytvoril priestor na zabezpečenie a zohľadnenie potrieb, požiadaviek a schopností jednotlivcov,
- poskytol priestor pre aktívnu účasť všetkých aktérov na tvorbe vzdelávacích programov v procese ich tvorby, realizácie, implementácie, kontroly a hodnotenia,
- inicioval vytvorenie podmienok na vytvorenie konkurenčného prostredia medzi školami,
- zaviedol nový systém hodnotenia postavený na objektívnom uznávaní výsledkov učenia prostredníctvom súboru noriem (kvalifikačný štandard, hodnotiaci štandard, vzdelávací štandard) a kritérií na meranie výkonu dosiahnutej spôsobilosti (odbornej, všeobecnej).

Systémové zmeny reformy odborného vzdelávania a prípravy:

- prispôbili systém finančného ohodnotenia pedagogických zamestnancov ich novým výkonom a prepojili ho so systémom ich kariérneho rastu,
- vytvorili nové mechanizmy kontroly a hodnotenia kvality vzdelávania a škôl,
- definovali reálnu sústavu študijných a učebných odborov v úzkej spolupráci s inštitúciami trhu práce,
- zosúlادili stupne vzdelania s medzinárodnou klasifikáciou vzdelania (ISCED), s európskym kvalifikačným rámcom a európskymi stupňami vzdelania,

- iniciovali zmenu školskej legislatívy vo vzťahu k prideleným kompetenciám všetkých aktérov vzdelávacej politiky a vzdelávaciemu procesu,
- zaviedli prehľadné mechanizmy a princípy interného a externého hodnotenia a zosúladiť ich do podoby komplexného systému hodnotenia a riadenia kvality,
- definovali efektívne nástroje na postupnú realizáciu potrebných zmien,
- vymedzili spôsob a podmienky vybudovania a prebudovania systémových mechanizmov a prístupov na všetkých stupňoch vzdelania,
- stanovili konkrétne zmeny a pravidlá na úrovni kontroly a vyhodnocovania kvality vzdelávania škôl,
- stanovili podmienky, pravidlá a mechanizmy na uznávanie a potvrdzovanie všeobecných a odborných spôsobilostí absolventov škôl,
- zabezpečili a definovali podporné mechanizmy garantujúce kontinuálnosť reformného procesu v rámci dlhodobého časového horizontu,
- definovali aktívnu účasť, postavenie, zodpovednosť a rozhodovaciu právomoc všetkých aktérov vzdelávacej politiky s akcentom na zástupcov zamestnávateľskej sféry,
- od 1. septembra 2008 sa žiaci prvých ročníkov SOŠ vzdelávajú podľa školských vzdelávacích programov,
- zaviedlo sa jednotné pomenovanie „stredná odborná škola“ pre všetky školy, poskytujúce odborné vzdelanie,
- v triedach sa znížil maximálny počet žiakov na 30,
- zrušili sa úrovne náročnosti A, B, C pri maturitnej skúške.

Funkcia štátnych vzdelávacích programov

Vzdelávací program (kurikulum) budeme chápať ako komplexný program riešenia cieľov, obsahu, metód a foriem vzdelávacieho procesu, stratégií a metód hodnotenia, organizácie a riadenia vzdelávania.

Vývoj vzdelávacích programov je otvoreným procesom plánovania, realizácie a hodnotenia inštitucionálneho vzdelávania a vyžaduje si rozhodovanie a praktické riešenie na úrovni štátu, školy a triedy. Sústava skupín odborov a ich vzdelávacích cieľov takto vytvorila dvojstupňový systém tvorby vzdelávacích programov.

Vláda Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) schválila v júni 2007 koncepciu dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy (ďalej len „OVP“) v SR. Jej podstatou je tvorba kurikulárnych dokumentov na dvoch úrovniach – štátnej a školskej. Strategickým cieľom tvorby dvojúrovňového modelu je umožniť flexibilnejšiu profiláciu absolventov podľa potrieb štátu, regionálneho trhu práce, podmienok školy, vývoja študijných a učebných odborov, schopností a záujmov žiakov, zabezpečiť, aby sa všetkým žiakom poskytlo porovnateľné vzdelanie zodpovedajúce potrebám ich osobného, občianskeho a pracovného života.

Štátny vzdelávací program (ďalej len „ŠVP“) predstavuje 1. stupeň programového systému vytvorený na celoštátnej úrovni. Predstavuje najvyšší a najvšeobecnejší pedagogický - kurikulárny dokument, ktorý definuje požiadavky spoločné pre celú skupinu odborov. Vzdelávací program na štátnej úrovni (angl. National Curriculum) môžeme nájsť v mnohých európskych krajinách. Jeho prostredníctvom sa na národnej úrovni zabezpečuje súlad medzi OVP a svetom práce, určenie organizácie a obsahu vzdelávania v nadväznosti na trhom práce formulované kvalifikačné požiadavky, metódy, formy a prostriedky overovania a potvrdzovania kvalifikačnej spôsobilosti.

Štátne vzdelávacie programy sú prvým článkom z radu vzdelávacích programov, ktoré umožňujú prispôbovať všetky vzdelávacie programy vyššie uvedeným cieľom vzdelávania. Programy odborného vzdelávania aj požiadavkám trhu práce. Predstavujú pedagogický dokument, ktorý definuje požiadavky spoločné pre celú skupinu odborov. ŠVP definuje na úrovni štátu minimálne požiadavky na absolventa vzdelávacieho programu pre celú skupinu príbuzných odborov štúdia. Charakteristiky ŠVP, jeho využitie, význam, funkcia a princípy sú súčasťou konkrétnych ŠVP. Môžeme ich nájsť v určitej konkrétnej podobe v mnohých európskych krajinách. Ich prostredníctvom sa na národnej úrovni zabezpečuje previazanosť na formulované kvalifikačné požiadavky potenciálnych zamestnancov a ich profesijné kompetencie.

ŠVP vymedzuje pre jednotlivé stupne vzdelania a skupiny odborov vzdelávania povinný rámec štátom garantovaného vzdelávania. Stanovuje základné cieľové požiadavky na kompetencie absolventov – základné učivo - a od nich odvodené výkonové a obsahové štandardy všeobecnej a odbornej zložky vzdelávania, profil

absolventa, základné podmienky realizácie programu, jasné pravidlá a zásady pre tvorbu školských vzdelávacích programov a ďalšie pravidlá. Zabezpečuje porovnateľnosť úrovni získaného vzdelania a kvalifikácií na danom stupni vzdelania. Preto spoločným cieľom, ku ktorému by postupne malo vzdelávanie smerovať, je získavanie kompetencií dôležitých pre celoživotné vzdelávanie, pre život, pre prácu, pre spoločenskú komunikáciu – tzv. kľúčové kompetencie ako komplex zahrňujúci vedomosti, kognitívne a praktické zručnosti, postoje, emócie, hodnotové a etické princípy, motiváciu zodpovedajúcu veku a vzdelávacím možnostiam detí, pre ktoré sú určené. Kľúčové kompetencie sú jadrom štátneho vzdelávacieho programu.

Pojem *základné učivo* zaviedol v 50. rokoch významný český pedagóg O. Chlup. Základné učivo vytvárajú tie prvky učiva, ktoré podmieňujú osvojenie si ďalšieho rozširujúceho, prehlbujúceho alebo doplnkového učiva a ktoré si musí žiak povinne osvojiť aspoň na minimálnej požadovanej úrovni. Základné učivo *vyjadruje teda obsahové jadro určitého stupňa vzdelávania, jeho podstatné prvky, ktoré sú predmetom vzdelávania všetkých žiakov absolvujúcich daný stupeň školy. Zahŕňa kľúčové okruhy poznatkov, činností i emocionálno-citových skúseností*. Základné učivo predstavuje hranicu „vedenia a nevedenia“, t. j. každý žiak si ho musí osvojiť tak, aby bol hodnotený aspoň klasifikačným stupňom 4. **Základné učivo tvoria** vedomosti, zručnosti postoje a návyky, ktoré vo svojom súhrne predstavujú základy vied, umenia a techniky, majú zásadný význam pre ďalšie vzdelávanie a praktický život. Základné učivo má mať všestrannú výchovnú hodnotu a hodnotu pre všestranný rozvoj žiaka. Vyznačuje sa logickým usporiadaním do jednotnej sústavy poznatkov, v ktorej na rozdiel od vedeckého systému je dominantné hľadisko ich didaktickej integrácie. V ŠVP je základné učivo zdôraznené *obsahovým štandardom*. Rozširujúce (prehlbujúce, doplnkové, fakultatívne) učivo slúži na prehĺbenie základného učiva a jeho rozšírenie o ďalšie prvky.

ŠVP vydáva Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „MŠVVŠ SR“) po prerokovaní so zamestnávateľmi, zriaďovateľmi škôl, ich profesijnými a záujmovými združeniami s celoslovenskou pôsobnosťou a s ministerstvami v rozsahu ich odvetvovej pôsobnosti. V systéme stredoškolského vzdelávania sa tak vytvoria podmienky pre uplatnenie základných vývojových trendov a nových vzdelávacích prístupov na školskej a regionálnej úrovni.

Funkcia školských vzdelávacích programov

Školský vzdelávací program ako základný pedagogický dokument školy vymedzuje ciele, obsah a podmienky vzdelávania, odporúča zodpovedajúce didaktické postupy a navrhuje metódy overovania a hodnotenia výsledkov realizácie vzdelávacieho programu. Vychádza zo ŠVP a dopĺňa ho podľa aktuálnych potrieb a požiadaviek školy, regiónu a zamestnávateľov.

Tvorba školských vzdelávacích programov (ale aj ŠVP) musí nadväzovať na aktuálnu sústavu skupín odborov a režimu implementácie ŠVP. Tento proces musí byť legislatívne konzistentný. **Výchova a vzdelávanie** podľa školského zákona je založená na týchto **princípoch**:

- bezplatnosť vzdelania v základných školách a v stredných školách zriadených orgánom miestnej štátnej správy v školstve, ústredným orgánom štátnej správy alebo orgánom územnej samosprávy (ďalej len „štátna škola“),
- rovnoprávnosť prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie,
- rovnocennosť a neoddeliteľnosť výchovy a vzdelávania vo výchovno-vzdelávacom procese,
- celoživotné vzdelávanie,
- slobodná voľba vzdelávania s prihliadnutím na očakávania a predpoklady detí a žiakov v súlade s možnosťami výchovno-vzdelávacej sústavy,
- zdokonaľovanie procesu výchovy a vzdelávania podľa výsledkov dosiahnutých v oblasti vedy, výskumu a vývoja,
- príprava na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie,
- kontrola a hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania a kvality výchovno-vzdelávacej sústavy,
- integrácia výchovno-vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky do európskeho vzdelávacieho priestoru so zreteľom na vlastné skúsenosti a tradície,

- posilnenie výchovnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom všetkých vyučovacích predmetov, ale aj špecifickými výchovnými zamestnaniami zameranými na rozvoj citov a emócií, motivácie a záujmov, socializácie a komunikácie, na sebakontrolu a sebariadenie, na mravné hodnoty a tvorivosť,
- vyvážený rozvoj všetkých stránok osobnosti žiaka v školskom vzdelávaní,
- zákaz poskytovania alebo sprístupňovania informácií alebo zneužívania informačných prostriedkov, ktoré by mohli viesť k narušovaniu mravnosti alebo k podnecovaniu k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti alebo k ďalším formám intolerancie,
- rovnoprávnosť postavenia škôl a školských zariadení,
- rovnocennosť vzdelania získaného v štátnych školách, v školách zriadených štátom uznanou cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou (ďalej len „cirkevná škola“) a v školách zriadených inou fyzickou osobou alebo právnickou osobou (ďalej len „súkromná škola“),
- zákaz používania všetkých foriem telesných trestov a sankcií vo výchove a vzdelávaní.

Školské vzdelávacie programy sú postavené na nasledovných **princípoch**:

- sú dôležitým kurikulárnym dokumentom celoživotného vzdelávania,
- vytvárajú pluralitné, konkurenčné vzdelávacie prostredie a podporujú autonómiu škôl,
- kladú dôraz na výsledky vzdelávania, hoci procesná stránka výučby je tiež mimoriadne dôležitá,
- tvoria sa pre konkrétny študijný alebo učebný odbor v danej skupine odborov,
- vytvárajú ich školy podľa ŠVP a pravidiel v nich stanovených,
- regulujú vzdelávacie podmienky v danej škole,
- akceptujú potreby regionálneho trhu práce a rozvojové priority školy,
- za ich vypracovanie a schválenie zodpovedá riaditeľ školy,
- súlad so ŠVP bude sledovať, kontrolovať, posudzovať a hodnotiť Štátna školská inšpekcia.

V projekte ŠkVP by mali školy formulovať aj koncepciu a stratégiu svojho pedagogického rozvoja, pretože realizácia a konkretizácia vzdelávacích programov je závislá na aktuálnych potrebách školy, faktoroch mimoškolského prostredia (napr. konkretizácia spolupráce so zamestnávateľskou sférou), silných a slabých stránkach školy a prebiehajúcom vzdelávacom procese, identifikovaní potrebných zmien a určení postupov, stratégií a opatrení smerujúcich k realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu. Preto v prvom rade, ešte pred samotnou tvorbou školského vzdelávacieho programu, musí škola pristúpiť k samohodnoteniu kvality vzdelávania, k analýze jej súčasného stavu, identifikácii všetkých príležitostí a prekážok, ktoré budú vplývať na implementáciu vzdelávacieho programu, ako aj k návrhom na odstránenie závažných nedostatkov. Všetky informácie majú svoje opodstatnenie, pretože iba tak sa dá určiť a posúdiť, či sa vzdelávanie podľa projektu ŠkVP môže zaviesť na školu ako efektívne.

Pre spracovanie ŠkVP je potrebné dodržiavať tieto **pravidlá**. ŠkVP:

- sa vypracuje za celé obdobie odborného vzdelávania na danom stupni vzdelania a riadi sa podľa cieľových požiadaviek ŠVP,
- vytvára podmienky pre osvojenie si obsahu vzdelávania stanoveného v ŠVP, v priebehu ktorých sa vytvárajú kľúčové kompetencie u žiakov,
- prezentuje profil a stratégiu školy a profil absolventa,
- vytvára podmienky pre tvorivosť učiteľa, využívanie efektívnych foriem a metód výučby, neobmedzuje učiteľa z hľadiska časového a metodického, nakoľko vychádza z konkrétnych potrieb žiakov, odborných a pedagogických skúseností učiteľa,
- stanovuje pravidlá pre hodnotenie žiakov (nástroje a kritériá hodnotenia),
- v oblasti OVP budú vzdelávacie programy založené na kompetenciách (hoci školský zákon nekategorizuje vzdelávacie programy podľa jednotlivých zložiek vzdelávania na vzdelávacie programy pre všeobecné a odborné vzdelávanie, vládou SR schválená Koncepcia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania bola primárne orientovaná na vzdelávacie programy založené na kompetenciách, ktoré absolvent preukazuje po ukončení programu, aby získal požadovanú kvalifikáciu),
- postupuje v súlade s Metodikou tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné a odborné školy,
- vytvára priestor pre hodnotenie činnosti školy.

ŠkVP je zásadnou zmenou v príprave školy na zabezpečenie a poskytovanie výchovno-vzdelávacích činností.

Pokiaľ chcete vytvoriť svoj ŠKVP ako ucelený program, ktorý vedie k spoločným postupom a zmenám, musíte si podrobne preštudovať a pochopiť ŠVP ako celok, venovať zvýšenú pozornosť tým častiam, ktoré sú pre vás nové. Uvedomte si, že významnou zmenou v organizácii školy je skutočnosť, že chcete vytvoriť podmienky k tomu, aby sa žiaci chceli učiť (počas svojho života), aby boli k učeniu motivovaní a aktívne sa zapájali do procesu vzdelávania, uplatnili svoje individuálne predpoklady a schopnosti, aby žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vrátane žiakov nadaných boli začlenení do kolektívu bežnej populácie. Často sa pridriavame príkladov a postupov, ktoré boli dávno prekonané a nie sú pre súčasný život prínosom. Nedoceňujeme, že „sila“ školy je vo vytvorení príjemného a podnetného prostredia, v možnosti učiť sa spolu a jeden pre druhého. Stále sme presvedčení, že vyčleňovanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a žiakov nadaných je jedinou možnosťou ich efektívneho vzdelávania.

Vytvorenie **ŠKVP znamená veľkú zmenu** v prístupe školy k vzdelávaniu. Ide predovšetkým o ciele stredného odborného vzdelávania, kľúčové kompetencie a novo koncipovaný obsah vzdelávania (očakávané vzdelávacie výstupy, učivo), ale aj v myslení pedagogických zamestnancov. Na túto zmenu by mali učitelia svojich žiakov postupne pripravovať už od prvého ročníka.

ŠKVP prináša aj nové chápanie vzdelávacieho štandardu. Sám osebe je **vzdelávacím štandardom**, nakoľko obsahuje súbor požiadaviek na osvojenie si vedomostí, zručností a schopností, ktoré majú žiaci získať, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní v nadväzujúcej časti vzdelávacieho programu alebo aby im mohol byť priznaný stupeň vzdelania. Je súborom výkonových (kompetencie absolventa) a obsahových (učebné osnovy) štandardov.

Novo formulované **ciele vzdelávania** predstavujú zameranie stredného odborného vzdelávania, ktoré má škola dosiahnuť, aby sa vytvárali a rozvíjali kľúčové kompetencie. Preto za najdôležitejšiu kategóriu, ktorú prináša ŠVP do stredného odborného vzdelávania, považujeme **kľúčové kompetencie**, ktoré má každá škola v priebehu vzdelávania u žiakov vytvárať a rozvíjať.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 2: PLÁNOVAŤ TVORBU ŠKOLSKÝCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV

ŠKVP ako verejný dokument je určený každému, kto má záujem ho vidieť. Reálne je zameraný na tieto základné skupiny užívateľov:

- **Žiaci** – ktorí sú cieľovou skupinou vzdelávania. Významnou črtou systémového kurikulárneho prístupu tvorby ŠKVP je skutočnosť, že v jeho centre stojí žiak ako kľúčový prvok, ku ktorému sa vzťahuje každá reakcia systému a pozornosť všetkých systémových prvkov. Zapamätajte si - hlavný cieľ a zámer školského vzdelávacieho programu je to, že je vytvorený pre žiaka, jeho potreby, predstavy, zábery a individuálne schopnosti.
- **Škola** – ktorá program vytvorila. Riaditeľ, učitelia, ďalší pedagógovia alebo iní zamestnanci školy ako tvorcovia vzdelávacieho programu doň vložili svoje námety, nápady, pokyny a pravidlá – základ ich každodennej práce.
- **Zamestnávateľia** – sú v oblasti OVP kľúčovými partnermi školy. Bez ich účasti v programe nie je možné vyprofilovať budúceho absolventa. Ako odberatelia potenciálnej pracovnej sily určujú na ňu svoje požiadavky, overujú si jej očakávané výkony a potvrdzujú výsledky vzdelávania – odbornú kvalifikáciu. Zároveň by sa mali podieľať na vytváraní materiálnej základne pre odbornú prípravu žiakov, učebných zdrojov a sú neoceniteľným zdrojom informácií a praktických skúseností.
- **Rodičia** – sa predovšetkým zaujímajú o to, na čo kladie škola dôraz pri vzdelávaní, aký štýl práce presadzuje, aká je povinná, voliteľná a záujmová ponuka školy, aký je systém hodnotenia žiakov, ako škola zabezpečuje vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Niektorí sú členmi rady školy a tak môžu do tvorby vzdelávacieho programu aktívne vstupovať svojimi nápadmi a návrhmi. Rodičia by mali o tom všetkom diskutovať so svojimi deťmi. Preto sú požiadavky vecnosti, zrozumiteľnosti, neformálnosti a prehľadnosti v ŠKVP opodstatnené a mimoriadne dôležité.
- **Správne a kontrolné úrady** – ako užívatelia vzdelávacieho programu budú v nich hľadať podľa svojho zamerania informácie potrebné pre kontrolu súladu ŠKVP so ŠVP, kontrolu činnosti školy a vzdelávacích výsledkov žiakov, finančnú a materiálnu podporu vzdelávania na škole, obsahovú prípravu ďalšieho vzdelávania učiteľov, ďalšie možné posuny v celkovej koncepcii vzdelávania, vydavateľskú činnosť a pod.

Štruktúra školského vzdelávacieho programu sa odvodzuje zo štruktúry ŠVP. Mala by byť výrazom profilu školy, odrážať jej podmienky, pedagogické zámery, postavenie v rámci regiónu a vzťahy so sociálnymi partnermi, najmä zamestnávateľmi. ŠkVP by mal vytvárať priestor pre uplatňovanie takých štýlov práce, ktoré pozitívne ovplyvňujú učenie žiakov a ich výsledky, ale aj sociálne prostredie triedy a celej školy.

Plánovanie tvorby školských vzdelávacích programov spočíva v realizácii viacerých krokov:

- Personálne zabezpečenie spočíva vo vytvorení tímov a vymedzení konkrétnej zodpovednosti za jednotlivé práce a činnosti (výber koordinátora, učiteľov, zamestnávateľov, prípadne rodičov).
- Oboznámenie členov tímu s kurikulárnou reformou, ktorej cieľom je zvýšiť kvalitu, efektivitu, účinnosť a inovatívnosť vzdelávania na všetkých stupňoch vzdelania a zabezpečiť, aby:
  - žiaci získali lepší vzťah k učeniu,
  - sa rozvíjala vonkajšia a vnútorná motivácia žiakov,
  - bola rozvíjaná individualita každého žiaka a jeho psychická stabilita,
  - bola zabezpečená variabilita vzdelávacích programov na úrovni školy,
  - nastala vnútorná premena podmienok školy,
  - sa posilnila pedagogická autonómia,
  - sa rozvíjala úroveň socializácie žiakov,
  - sa rozvíjala tvorivosť žiakov,
  - sa rozvíjali afektívne charakteristiky žiaka,
  - sa zlepšilo postavenie Slovenska v medzinárodnom porovnaní.
- Oboznámenie sa so ŠVP tak, aby každý mal dostatočný čas na jeho preštudovanie a potom si spoločne ujasniť jeho cieľ a zmysel.
- Stanovenie časového plánu tvorby ŠkVP znamená vymedziť začiatok a koniec procesu tvorby vzdelávacieho programu ako aj časový plán jednotlivých etáp tvorby konkrétnych častí programu. Optimálna dĺžka tvorby akéhokoľvek vzdelávacieho programu je v krajinách Európskej únie (ďalej len „EÚ“) daná od 1 – 2 rokov (závisí to od dĺžky a náročnosti programu).
- Naplánovanie podporných aktivít formou tematických a neformálnych stretnutí, diskusií, seminárov, konzultácií, ďalšieho vzdelávania a pod.
- Zabezpečenie odbornej literatúry pre potreby školy, učiteľov, zamestnávateľov a ďalších spolupracovníkov na tvorbe ŠkVP.
- Koncepčné a obsahové vymedzenie tvorby ŠkVP znamená stanoviť spôsob a postup tvorby jednotlivých častí ŠkVP, koordináciu vzťahov medzi členmi a spätnú väzbu. Naplánovanie jednotlivých krokov musí byť reálne, jednotlivé kroky musia na seba logicky nadväzovať, musí sa počítať aj s ďalšími činnosťami a prevádzkou školy, prázdninami, akciami, kedy tvorba ŠkVP môže byť obmedzená alebo prerušená. Je potrebné si vymedziť časovú rezervu pre neočakávané prípady problémov, tvorivých, časových a komunikačných kríz, a pod.
- Stanovenie grafickej podoby ŠkVP sa odporúča hneď na začiatku procesu, nakoľko dodatočné formátovanie a úpravy rozsiahleho textu sú potom mimoriadne náročné.

Navrhnuté kroky predstavujú nevyhnutné minimum, ktoré by ste mali pri tvorbe ŠkVP zohľadniť. Je zrejmé, že existujú aj isté **riziká** a bariéry, ktoré nie je možné úplne predvídať, no aj napriek tomu sa pokúsime niektoré z nich identifikovať:

- Odmietnutie celej reformy a koncepcie dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v dôsledku neinformovanosti o základných myšlienkach, prípadne celého materiálu.
- Nedocenenie významu tvorby vlastného ŠkVP.
- Komplikácie v dôsledku zle organizovanej práce napr. urýchlenie práce, nesprávna časová koordinácia, neprímerané zloženie tímov, a pod.
- Nadhodnotenie vlastných možností a v dôsledku toho nereálna podoba ŠkVP (profilácia kompetencií, vymedzenie spoločných vzdelávacích postupov a stratégií, a pod.).
- Odpísanie ŠkVP od inej školy bez akejkolvek spolupráce na programe, prípadne teoretické vypracovanie

programu inou vzdelávacou inštitúciou bez účasti hlavných aktérov (učiteľov a zamestnávateľov).

- Podľahnutie skreslenému mediálnemu tlaku v oblasti kurikulárnej reformy, tlaku záujmových a komerčných skupín a pod.

Jedným z predpokladov dobre fungujúceho OVP je **vytvorenie funkčných väzieb školy so sociálnym a pracovným prostredím**. Školský zákon vo svojich ustanoveniach zdôrazňuje túto potrebu, ktorá umožňuje sociálnym partnerom ovplyvňovať ciele a obsah vzdelávania nielen na národnej úrovni (tvorba ŠVP), ale (a to hlavne) aj na regionálnej úrovni pri príprave a realizácii ŠkVP. Hlavnými sociálnymi partnermi školy sú:

- rodiny žiakov ako rozhodujúce sociálne a kultúrne prostredie, ktoré je určujúce pre vzdelávacie predpoklady žiakov a voľbu ich vzdelávacej cesty,
- zamestnávatelia ako kľúčoví predstavitelia sveta práce, ktorí zásadne ovplyvňujú vzdelávaciu ponuku školy a dopyt po kvalifikovaných zamestnancoch.

Pri vytváraní vzájomných väzieb školy s jej okolím vnímame sociálne partnerstvo ako priebežne sa prispôsobujúci proces, na ktorý nie je možné aplikovať jednotné a striktné pravidlá. Musíte počítať s tým, že predstavy jednotlivých sociálnych partnerov budú často odlišné a rozdielne, niekedy bez dialógu so školou a nebudú v plnom súlade s cieľmi vzdelávacieho programu. Pre rodičov bude napr. veľmi dôležité, aby forma a zameranie programu a vzdelávacieho procesu boli v súlade s ich predstavami a schopnosťami žiaka, pre zamestnávateľov budú rozhodujúce vzdelávacie výstupy a možnosti uplatnenia absolventov v konkrétnom pracovnom prostredí.

Počítajte s tým, že budú existovať aj rodičia a zamestnávatelia, ktorých vzdelávanie a spolupráca nebude vôbec zaujímať. Je preto dôležité vždy hľadať taký priestor a také formy sociálneho partnerstva, ktoré umožnia vzájomnú výmenu myšlienok a ovplyvňovanie individuálnych postojov s cieľom ich jednotného uplatnenia vo vzdelávacom programe.

Pre proces sociálneho partnerstva v OVP sú najdôležitejšími aktérmi zástupcovia jednotlivých podnikov a zamestnávateľských organizácií, v ktorých je možnosť a príležitosť realizovať praktickú prípravu v danom odbore štúdia a v ktorých si môžu absolventi školy nájsť pracovné uplatnenie.

Partnerskú spoluprácu je potrebné udržiavať a rozvíjať s príslušnými komorami, zamestnávateľskými zväzmi, asociáciami, združeniami, cechmi a pod. V ich rámci môžete viesť konštruktívny dialóg o konkrétnych cieľoch a obsahu vzdelávania, zapojiť ich zástupcov do výstupného (sumatívneho) hodnotenia výsledkov vzdelávania a posudzovania kvality školy. Dôležitá je aj spolupráca s regionálnymi úradmi práce. Tieto inštitúcie disponujú súborom informácií, ktoré sú mimoriadne dôležité a užitočné pre plánovanie vzdelávacej ponuky a sledovanie vývojových trendov v jednotlivých odboroch vzdelávania a priemyselných odvetviach.

Spolupráca školy s miestnymi a regionálnymi sociálnymi partnermi by mala prebiehať hneď od začiatku tvorby ŠkVP.

Výsledkom spolupráce sociálneho partnerstva by malo byť:

- monitorovanie a analýza potrieb regionálneho trhu práce a možnosti uplatnenia absolventov programu,
- analýza povolania formulovaním požiadaviek zamestnávateľov na kompetencie (výkony) absolventov v danom odbore štúdia,
- stanovenie požiadaviek na kompetencie absolventa v novom odbore štúdia,
- podpora realizácie ŠkVP napr. zabezpečenie praktickej prípravy (odborná prax, odborný výcvik) v reálnom pracovnom prostredí, odborné prednášky, exkurzie, zapojenie sa do projekčnej činnosti a súťaží, účasť na príprave a výstupnom hodnotení výsledkov vzdelávania, pomoc pri zabezpečení materiálnych podmienok výučby, podnety na aktualizáciu vzdelávacieho programu, a pod.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 3: APLIKOVAŤ V PRAXI PROCESY A METÓDY SAMOHODNOTENIA ŠKOLY

Základným východiskom pre spracovanie ŠkVP sú v prvom rade štátne vzdelávacie programy. Významným vstupom do plánovania školského kurikula je analýza podmienok školy – autoevaluácia školy.

Analýza práce a podmienok školy, jej vzdelávacej činnosti a celkovej atmosféry na škole vám umožní určiť, čo by sa malo zmeniť, aký by mal byť koncepčný zámer školy, na čo a ako by mal reagovať ŠkVP.

Veľmi efektívnym spätnoväzbovým, ale aj kontrolným prostriedkom je **samohodnotenie školy**, ktoré sa v ostatnom čase veľmi intenzívne používa v štátoch OECD a EÚ na manažment kvality školy.

Ciele samohodnotenia (sebahodnotenia, vnútorného hodnotenia) sú:

- Posúdiť vlastnú výkonnosť školy a odkryť kritické oblasti v odbornej činnosti školy, t. j. zmapovať existujúci stav v škole. Samohodnotením vznikne akási mapa odbornej činnosti školy.
- Dôsledné, objektívne samohodnotenie pomáha škole zlepšiť sa, zvýšiť kvalitu školy.
- Prostredníctvom samohodnotenia škola „skladá účty“ svojim klientom, svojmu zriaďovateľovi. Dokazuje, že „načúva“ hlasom svojich zákazníkov a že rešpektuje ich potreby, želania, požiadavky.
- Každá škola by mala poznať odpovede na otázky: *Akí sme dobrí? Ako by sme mohli byť ešte lepší?* Samohodnotenie umožňuje škole získať odpovede na tieto otázky.
- Samohodnotenie umožňuje škole identifikovať jej silné i slabé stránky, diagnostikovať, čo treba na škole zlepšiť, určiť hlavné priority a naplánovať si činnosti potrebné pre zvýšenie kvality školy.
- Pravidelné samohodnotenie (napr. každý rok) umožňuje škole zistiť dynamiku jej vývoja, ako a v čom sa mení v čase (v čom je lepšia ako pred rokom, dvoma, tromi ... rokmi a v čom je horšia, v čom sú jej rezervy).

Súčasťou samohodnotenia školy by malo byť aj:

a) Samohodnotenie

- učiteľov,
- žiakov, manažmentu školy.

b) Hodnotenie učiteľov

- žiakmi,
- rodičmi,
- manažmentom školy.

c) Hodnotenie školy

- učiteľmi,
- ostatnými pracovníkmi školy,
- žiakmi,
- rodičmi, zriaďovateľom.

d) Hodnotenie manažmentu školy

- učiteľmi,
- vonkajšími odborníkmi,
- zriaďovateľom.

Do samohodnotenia školy by sa malo zapojiť čo najviac klientov, a to ako vnútorných (manažment školy, učители, žiaci, ostatní zamestnanci školy), tak vonkajších (rodičia žiakov, zamestnávateľia absolventov školy, absolventi školy, predstavitelia miestnej komunity). Osoby, ktoré budú vykonávať samohodnotenie by mali mať dosť informácií, podkladov, mali by byť „znalé vecí“. Manažment školy by im mal zabezpečiť potrebné podklady: napr. výsledky celoštátneho monitoringu, klasifikáciu žiakov, ich výsledky v rôznych žiackych súťažiach, výsledky získané didaktickými testami a dotazníkmi pre žiakov, učiteľov, rodičov a pod., školské dokumenty (plán práce školy, posledné samohodnotenie, inšpekčnú správu atď.). Všetky osoby, ktoré sa zúčastnia na samohodnotení by mali byť dôkladne poučené o cieľoch, postupe a metódach samohodnotenia, mali by byť ubezpečené, že ich názory nebudú zneužitá proti nim (a to sa musí dodržať!).

Existuje viacej spôsobov ako vykonať samohodnotenie školy. Jedným z nich je aj otvorené samohodnotenie. Cieľom otvoreného samohodnotenia je zmapovať existujúci stav na škole. Otvorenosť pritom znamená, že škola si môže zvoliť ľubovoľnú techniku na získanie informácií od svojich partnerov.

Vlastné hodnotenie školy (niekedy sa používa termín interné hodnotenie alebo autoevalúácia) sa nedá jednoznačne popísať. Neexistuje jediná správna metóda alebo postup. Pri autoevalúácii školy by ste sa primárne mali zamerať na:

- Hodnotenie výsledkov vzdelávania, kde indikátorom môžu byť údaje o uplatniteľnosti absolventov na trhu práce alebo v ďalšom vzdelávaní, správy Štátnej školskej inšpekcie, výsledky žiakov v národných alebo medzinárodných prieskumoch, úspechy žiakov v súťažiach alebo projektoch, vyjadrenia zamestnávateľov, rodičov, samotných žiakov a pod.

Metódy: analýza údajov, dotazníky, riadený rozhovor

- Hodnotenie sociálneho prostredia školy je nevyhnutný predpoklad úspešného fungovania akejkoľvek sociálnej skupiny. V hodnotení by ste mali zdôrazniť kultúru školy, medzilidské vzťahy, kvalitu manažmentu a pedagogického zboru, organizačný model školy a materiálne prostredie školy.

Metódy: dotazníky

- Identifikácia vzdelávacej stratégie sa zameriava na používané metódy výučby a ich súlad s novým vzdelávacím obsahom. Vzdelávacia stratégia podporuje vytváranie požadovaných kompetencií absolventov škôl a umožňujú ich rozvoj (napr. rozvíjajú sa kooperatívne a komunikatívne kompetencie absolventov? Mnohým zamestnávateľom tieto kompetencie u absolventov chýbajú).

Metódy: pozorovanie (návštevy na vyučovacích hodinách)

- Hodnotenie tímovej práce pedagógov sa zameriava na vzťah učiteľa ku kurikulumnej reforme. Učitelia sa musia zbaviť zaužívanej predstavy izolovanosti jednotlivých vyučovacích predmetov. Ak má byť práca v kolektíve úspešná, nemôžete „sa hrať iba na svojom piesočku“. Majte na zreteli, že cieľovým adresátom vzdelávacieho programu je žiak.

Metódy: pracovné semináre učiteľov, SWOT analýza, brainstorming

V rokoch 1997 – 1998 prebehol na 101 stredných školách v 18. štátoch Európskej únie pilotný projekt na hodnotenie kvality škôl (MacBeath, Meuret, Schratz, 2002). Súčasťou tohto projektu bolo aj samohodnotenie zapojených škôl. Návod na realizáciu samohodnotenia obsahoval aj tieto odporúčania:

- Do samohodnotenia má byť zapojených čo najviac zainteresovaných osôb (učiteľov, žiakov, rodičov, ostatných zamestnancov školy).
- Neexistuje jediný správny spôsob ako realizovať samohodnotenie, dôležité je ale zohľadňovať rôzne názory.
- Využívať čo najviac zdrojov informácií.
- Pri vyslovovaní záverov je potrebné dosiahnuť konsenzus všetkých účastníkov, ktorých sa samohodnotenie dotýka.
- Proces samohodnotenia má byť transparentný, každá zainteresovaná osoba má byť o ňom informovaná a má mať šancu vyjadriť svoj názor.
- Samohodnotenie má riadiť riadiaci výbor pozostávajúci zo 4 – 6 členov, medzi ktorými má byť riaditeľ školy, predstavitelia žiakov, učiteľov a rodičov.
- Na spracovaní záverečného dokumentu samohodnotenia by sa malo podieľať 6 skupín pozostávajúcich zo 6 členov. Môže ísť o 2 skupiny učiteľov, 2 skupiny žiakov a 2 skupiny rodičov, alebo je možné urobiť 6 heterogénnych skupín pričom v každej z nich sú 2 učitelia, 2 žiaci a 2 rodičia. Každý člen skupiny by mal najprv individuálne posúdiť jednotlivé indikátory (ukazovatele) kvality (pozri nižšie), následne by sa každá skupina mala zjednotiť na spoločnom hodnotení. Každá skupina určí svojho hovorcu, ktorý prednesie pred hovorcami ostatných skupín výsledné hodnotenie svojej skupiny. Skupina 6 hovorcov má urobiť výsledné hodnotenie, napr. tak, že sa uvedie najčastejšie sa vyskytujúce hodnotenie (v prípade číselného hodnotenia modus). Ak sa vyskytnú rozdielne názory, a ich početnosť je rovnaká, nie je vhodné uzatvárať kompromisy (pretože tieto nereprezentujú ničí názor), ale je potrebné uviesť rozdielne názory. Napr. hodnotenie určitého javu v skupine bolo: 1, 1, 2, 3, 4, 4. Ako výsledné hodnotenie skupiny sa uvedú modusy, t. j. najčastejšie sa vyskytujúce hodnoty: 1 a 4.

Pri hodnotení jednotlivých indikátorov kvality je potrebné si klásť takéto a podobné otázky:

1 Vzdelávacie výsledky:

- Aké sú vedomosti, zručnosti a návyky žiakov v jednotlivých ročníkoch a v jednotlivých vyučovacích predmetoch?
- Dosahujú žiaci vzdelávacie štandardy?
- V porovnaní s predošlými rokmi sú vedomosti, zručnosti a návyky žiakov lepšie, horšie alebo približne rovnaké?
- Rozdiely vo vedomostiach, zručnostiach a návykoch medzi najlepšími a najhoršími žiakmi sa zmenšujú, zväčšujú alebo sú približne rovnaké?

2 Výsledky v oblasti výchovy:

- Aké úspechy dosahuje škola v zlepšovaní mravných vlastností žiakov, rozvíjaní ich pozitívnych občianskych postojov, ochote spolupracovať, v iniciatívnosti, schopnosti myslieť pozitívne a tvorivo?
- Ako vplýva na výsledky školy v oblasti výchovy sociálny pôvod žiakov, ich pohlavie, telesné či psychické znevýhodnenie alebo iné príčiny vyvolávajúce nerovnosť a nespravodlivosť?
- Do akej miery sa problematika výchovy prejednáva medzi učiteľmi?
- Z akých zdrojov získava škola informácie o výsledkoch v oblasti výchovy, ako môže svoje závery dokázať?

3 Úspešnosť žiakov po absolvovaní školy:

- Kde odchádzajú absolventi školy (na školu vyššieho typu, do zamestnania – akého zamestnania)? Koľkí sú nezamestnaní?
- Do akej miery zodpovedá pracovné zaradenie absolventov školy profilu absolventa školy?
- Ako pripravila škola svojich žiakov na toto ich pracovné zaradenie po ukončení školy?
- Súvisí úspešnosť uplatnenia absolventov školy s ich pohlavím, sociálnym pôvodom, etnickou príslušnosťou?
- Kde sú absolventi školy po jednom, dvoch, troch..... rokoch po absolvovaní školy?

4 Využitie vyučovacieho času:

- Koľko vyučovacích hodín sa na škole celkovo neodučí (odpadne z akýchkoľvek dôvodov)? Aké sú dôvody odpadnutia vyučovacích hodín?
- Aké je využitie vyučovacieho času (koľko percent je venované vyučovacím aktivitám a koľko percent neproduktívnej činnosti, napr. zápis do triednej knihy, karhanie žiakov apod.)?
- Koľko času vynakladajú žiaci na domácu prípravu na vyučovanie? Je to produktívne využitý čas?
- Koľko hodín je záškoláctvo žiakov?
- Aký je rozdiel vo využívaní času (aktivity na vyučovaní a čas venovaný domácej príprave na vyučovanie) medzi najlepšími a najslabšími žiakmi?
- Koľko hodín sa na škole vyučuje nekvalifikovane (aj zastupovaním neprítomných učiteľov)?
- Koľko percent vyučovacích hodín odpadne alebo sa vyučuje nekvalifikovane z jednotlivých vyučovacích predmetov?

5 Kvalita vyučovacieho procesu:

- Má škola jasne stanovené edukačné ciele a výkonové štandardy pre žiakov? Sú s nimi oboznámení žiaci i učitelia a sú pre nich pochopiteľné?
- Aká je efektívnosť učenia sa žiakov?
- Aká je efektívnosť vyučovania učiteľov?
- Ako zisťuje škola kvalitu vyučovacieho procesu, ako ju vyhodnocuje, ako stimuluje učiteľov k zvyšovaniu kvality vyučovacieho procesu?
- Ako pomáha škola začínajúcim učiteľom a učiteľom, ktorí majú ťažkosti s vyučovaním?
- Prístupuje sa vo vyučovacom procese ku všetkým žiakom rovnako?

6 Prekonávanie prekážok v učení (podpora znevýhodnených žiakov):

- Ako sa škole zisťujú problémy (prekážky) v učení sa žiakov?

- *Ktoré kategórie žiakov dostávajú podporu (zvýšenú starostlivosť) a ktoré nie?*
- *Akým spôsobom sú podporovaní znevýhodnení žiaci vo vyučovacom procese? Do akej miery je tento spôsob efektívny?*
- *Aký názor majú na podporu znevýhodnených žiakov rodičia, žiaci a učitelia?*
- *Do akej miery sú problémy s učením spôsobené individuálnymi príčinami žiakov, nevhodnými vyučovacími postupmi učiteľov alebo neefektívnou organizáciou podpory znevýhodnených žiakov zo strany manažmentu školy?*

7 Škola ako miesto pre učenie:

- *Používajú sa na škole také organizačné formy, ktoré umožňujú žiakom optimálne sa učiť?*
- *Monitorujú a vyhodnocujú učitelia pravidelne učebné pokroky svojich žiakov?*
- *Je na škole vypracovaný systém stimulujúci efektívne a kvalitné vyučovanie?*
- *Zohľadňuje školské kurikulum potreby a želania žiakov?*
- *Do akej miery sú žiaci spokojní s ich učiteľmi?*
- *Aká je sociálna klíma na vyučovaní jednotlivých predmetov?*

8 Škola ako sociálne prostredie:

- *Aká je sociálna klíma na škole? Vyskytuje sa na škole šikanovanie, protekcionárstvo, úplatkárstvo a podobné negatívne javy u žiakov, učiteľov? Správajú sa žiaci a učitelia navzájom s rešpektom?*
- *Sú pravidlá školského poriadku jasné, sú v nich uvedené odmeny i sankcie za správanie? Sú odmeny a tresty spravodlivé a pre všetkých rovnaké?*
- *Majú žiaci školy príležitosť podieľať sa na rozhodovaní a niesť zodpovednosť? Môžu bez obáv predkladať návrhy?*
- *Aká je kvalita vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi?*
- *Môžu sa žiaci aktívne podieľať na sociálnom živote školy?*

9 Škola ako profesionálne prostredie:

- *Ako prebieha na škole rozhodovanie? Kto sa na ňom podieľa?*
- *Ako je zabezpečené na škole ďalšie vzdelávanie učiteľov? Aké sú jeho ciele, obsah, metódy, kvalita, účasť?*
- *Ako je na škole zabezpečený odborný rast ostatných zamestnancov?*
- *Má škola jasnú perspektívu?*
- *Ako dokáže škola reagovať na zmeny, napr. ktoré môžu ohroziť bezpečnosť žiakov, normálne fungovanie školy a pod.?*

10 Škola a rodičia:

- *Ako škola komunikuje s rodičmi o učení a učebných pokrokoch, či problémoch ich detí?*
- *Ako škola zisťuje požiadavky a želania rodičov žiakov a ako ich rešpektuje?*
- *Navštevujú rodičia školu radi a ako často?*
- *Správa sa manažment školy a učitelia ku všetkým rodičom rovnako?*
- *Podporujú rodičia svoje deti v učení, pomáhajú im v učení? Má škola v tomto smere nejakú politiku?*
- *S koľkými rodičmi sa v priemere individuálne stretne učiteľ (manažment školy) za rok? Koľko času tomu venujú? Koľko schôdzok s rodičmi sa uskutoční ročne (koľko listov rodičom škola odošle, koľko telefonických hovorov s nimi uskutoční)?*

11 Škola a miestna komunita:

- *Aké sú vzťahy školy s miestnou komunitou? Čo jej škola poskytuje?*
- *Akým spôsobom komunikuje škola s miestnou komunitou? Ako zisťuje jej potreby, želania? Existujú nejaké pravidelné stretnutia?*
- *Sú podmienky v miestnej komunite (životné prostredie, zamestnanosť, služby, dôvera a pod.) priaznivé pre chod školy? Podporuje miestna komunita školu, pomáha jej? Ako?*

12 Škola a zamestnávateľia jej absolventov:

- *Kto sú hlavní zamestnávateľa absolventov školy? Informujú školu pravidelne o svojich požiadavkách na absolventov školy?*
- *Ako komunikuje škola so zamestnávateľmi absolventov školy?*
- *Ako škola uspokojuje požiadavky zamestnávateľov jej absolventov?*
- *Ako zamestnávateľa absolventov pomáhajú škole napĺňať ich požiadavky?*
- *Ako by mohla škola zlepšiť svoje vzťahy so zamestnávateľmi jej absolventov?*

Ciele a poslanie výchovy a vzdelávania v školskom vzdelávacom programe

Ciele a poslanie výchovy a vzdelávania by mali vychádzať zo školského zákona a ŠVP. Reálnym východiskovým podkladom pre formulovanie cieľov a zámerov výchovno-vzdelávacieho procesu sú závery a odporúčania uvedené v Analytickej štúdii. Na základe identifikovaných pozitív a negatív si môže škola určiť svoje súčasné a budúce poslanie v oblasti inštitucionálnej a výchovno-vzdelávacej, vo výchove mimo vyučovania, záujmového vzdelávania s ohľadom na požiadavky, záujmy a potreby žiakov, učiteľov a ďalších zamestnancov školy, rodičov a sociálnych partnerov, odbornej a laickej verejnosti, internej a externej kontrolnej činnosti a pod. Je dôležité určiť, ktoré hlavné ciele bude vytyčovať ŠkVP (napr. aktivizácia učenia, zavádzanie medzipredmetových vzťahov, projekčná činnosť a pod.), aké programové zmeny plánuje škola zabezpečiť a zaviesť na dosiahnutie týchto cieľov (napr. programové vyučovanie), aké motivačné prostriedky bude implementovať (napr. pracovné semináre, kooperatívne vyučovanie, ďalšie vzdelávanie učiteľov cudzích jazykov a IKT a pod.). Mali by ste si premyslieť stanovenie strategických cieľov (napr. posilniť úlohu a motiváciu učiteľov, ich profesijný a odborný rast, podporovať talenty, osobnosť a záujmy každého žiaka, skvalitniť spoluprácu s rodičmi, verejnosťou a inými školami aj v zahraničí, zlepšiť estetiku prostredia školy a jej okolia, zaviesť nové formy a metódy práce, zriadiť jazykové laboratórium a pod.). Postupujte tak, že si:

- v prvom rade si prečítajte, analyzujte a osvojte „*Ciele výchovy a vzdelávania*“ a „*Všeobecné ciele v oblasti OVP*“ uvedené v ŠVP,
- urobte si prehľad záverov a odporúčaní, ktoré ste určili pri analýze SWOT a autoevaluácii práce školy, usporiadajte ich podľa dôležitosti a vzťahu k výchovno-vzdelávaciemu procesu na vašej škole,
- porovnajte ciele v ŠVP s prehľadom záverov a odporúčaní, analyzujte ich príbuznosť. Všetko si zapisujte,
- formulujte vlastné ciele a poslanie výchovy a vzdelávania podľa ich priorít vo vzťahu k súčasnému stavu a prognózam ich rozvoja v budúcnosti.

Majte na pamäti, že správne stanovené a reálne ciele sú základom pre vytvorenie nástrojov kvality vzdelávania a jej postupné zvyšovanie. Tie sa premietajú do profilu absolventa, formulovania obsahu vzdelávania a výchovy a sú stavebným kameňom validného a reliabilného systému hodnotenia.

Vlastné zameranie školy

Vlastné zameranie školy predstavuje jej komplexnú charakteristiku. Popis vychádza z Analytickej štúdie (analýza práce školy), aktuálnych podmienok a situácie na škole. V tejto časti zhromaždíte základné informácie o škole s cieľom charakterizovať školu odbornej a laickej verejnosti a zároveň vymedziť všetky podstatné údaje o škole ako východisko pre tvorbu ŠkVP. Z charakteristiky školy by malo vyplývať, aký je východiskový stav pre ďalšiu pedagogickú činnosť školy, čo môžete ponúknuť alebo ktoré aktivity zatiaľ nemôžete realizovať, ako chcete súčasné podmienky postupne zmeniť a aké máte budúce zámery vo vzťahu k zvýšeniu kvality vzdelávania. Odporúčame zamerať sa na:

- **Veľkosť a vybavenie školy** vypovedá o tom, ako je škola štruktúrovaná (úplná, neúplná), akú má kapacitu žiakov a počet tried podľa ročníkov. Popis vybavenia školy (materiálne, priestorové, technické, hygienické a pod.) by mal naznačovať jej možnosti – čo má škola k dispozícii, čo môže pre výučbu využívať, aké zázemie majú učители, prípadne, aké má škola obmedzenia a ako chce upraviť tieto podmienky do budúcnosti (vybavenosť učební, kabinetov, učebné priestory, telocvičňa, technické vybavenie školy, stravovanie, podmienky pre duševnú hygienu žiakov a učiteľov, opatrenia týkajúce sa bezpečnosti žiakov a pod.).
- **Charakteristiku pedagogického zboru**, ktorá priamo determinuje predstavy školy o vzdelávaní. Pedagogická a odborná spôsobilosť, schopnosti a skúsenosti učiteľov sú stavebným kameňom kvalitného vzdelávania.

V tejto časti sa uvádzajú informácie, ktoré sú podstatné nielen pre činnosť školy, ale predovšetkým pre vzdelávanie samotných žiakov – počet vyučujúcich, ich odborná a pedagogická kvalifikovanosť, ich špecifické zručnosti a špecifická odbornosť. Zaraďujú sa tu údaje o práci školského psychológa (ak ho škola má), výchovného poradcu, špeciálnych pedagógov, asistentov pedagóga, externých učiteľov a pod. Mali by ste sa však vyvarovať takých údajov, ktoré veľmi rýchlo starnú a bolo by ich potrebné každý rok aktualizovať (napr. presné počty učiteľov, vekové zloženie pedagógov, atď.). Používajte radšej formuláciu typu „na škole vyučuje dlhodobo viac než 35 učiteľov odborných predmetov ...“ alebo „priemerný vek pedagogického zboru sa pohybuje okolo 40 rokov...“.

- **Ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov** (ďalej len „ĎVPZ“) má veľký dopad na celkovú úroveň kvality výchovno-vzdelávacieho procesu. Každá škola by si mala vypracovať svoj **školský systém ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov** (ďalej len „ŠkSĎV“) a každý rok by ho mala aktualizovať. Podrobný a konkrétny plán ĎVPZ je súčasťou ročného plánu školy. Tento systém by mal mať tieto **ciele**:
  - Uvádzať začínajúcich učiteľov do pedagogickej praxe.
  - Udržiavať a zvyšovať kompetenciu (spôsobilosť efektívne vychovávať a vzdelávať) pedagogických zamestnancov.
  - Motivovať pedagogických zamestnancov pre neustále sebavzdelávanie, vzdelávanie, zdokonaľovanie profesijnej spôsobilosti.
  - Zdokonaľovať osobnostné vlastnosti pedagogických zamestnancov, spôsobilosti pre tvorbu efektívnych vzťahov, riešenie konfliktov, komunikáciu a pod.
  - Sprostredkovať pedagogickým pracovníkom najnovšie poznatky (inovácie) z metodiky vyučovania jednotlivých predmetov, pedagogiky a príbuzných vied, ako aj z odboru.
  - Pripravovať pedagogických zamestnancov na výkon špecializovaných funkcií, napr. triedny učiteľ, výchovný poradca, predseda predmetovej komisie, knihovník atď.
  - Pripravovať pedagogických zamestnancov pre výkon činností nevyhnutných pre rozvoj školského systému, napr. pedagogický výskum, tvorba ŠkVP, tvorba štandardov, tvorba pedagogickej dokumentácie (pokiaľ bude v platnosti v dobiehajúcich ročníkoch), atď.
  - Pripravovať pedagogických zamestnancov pre prácu s modernými materiálmi prostriedkami: videotechnikou, výpočtovou technikou, multimédiami a pod.
  - Zhromažďovať a rozširovať progresívne skúsenosti z pedagogickej a riadiacej praxe, podnecovať a rozvíjať tvorivosť pedagogických zamestnancov.
  - Sprostredkovať operatívny a časovo aktuálny transfer odborných a metodických informácií prostredníctvom efektívneho informačného systému.
  - Pripravovať pedagogických zamestnancov na získanie prvej a druhej atestácie.

ŠkSĎV v súlade s platnou legislatívou by mal rešpektovať tieto **princípy**:

- Ďalšie vzdelávanie je právom i povinnosťou každého pedagogického i odborného zamestnanca školy.
- Každý pedagogický i odborný zamestnanec školy má mať možnosť ďalšieho vzdelávania za rovnakých podmienok.
- Ďalšie vzdelávanie a zdokonaľovanie profesionality každého pedagogického i odborného zamestnanca školy má mať odraz v jeho finančnom ohodnotení a profesijnej kariére.
- Základnou hodnotou ďalšieho vzdelávania každého pedagogického i odborného zamestnanca školy má byť kvalita vzdelávania a nie formálne získavanie certifikátov a čiarok za účasť na školeniach.
- Pedagogickí a odborní zamestnanci školy sa aktívne podieľajú na určovaní cieľov, obsahu, prostriedkov i vyhodnocovaní efektívnosti systému ĎVPZ.
- Škola spolupracuje s inštitúciami vytvárajúcimi systém ďalšieho vzdelávania v školstve (najmä s metodicko-pedagogickými centrami) a svoju činnosť s nimi koordinuje.
- Efektívnosť ŠkSĎV je pravidelne vyhodnocovaná a na základe výsledkov optimalizovaná.

Prioritnou úlohou školy by malo byť vytvorenie takých podmienok, aby každý pedagogický i odborný zamestnanec mal záujem sa neustále vzdelávať, zdokonaľovať svoje majstrovstvo a naopak, aby sa nezáujem o vzdelávanie, pohodlnosť, lajďáctvo nevyplácali. Obsah ŠkSĎV by mal byť zameraný predovšetkým na udržanie a zvyšovanie

pedagogickej spôsobilosti (kompetencie) pedagogických zamestnancov. Zahŕňa najmä inovácie v odbore, inovácie v pedagogike a príbuzných vedách, didaktike jednotlivých vyučovacích predmetov, efektívne postupy výchovy a vzdelávania mládeže, ako aj zásadné problémy nášho školstva. V školskom roku 2008/09 išlo o zavedenie zákona o výchove a vzdelávaní, štátnych vzdelávacích programov a tvorbu školských vzdelávacích programov. Pre prostriedky, metódy, organizačné formy, materiálne prostriedky ŠkSĎV by mala platiť táto zásada: *Najlepší spôsob ako sa učiť je niečo robiť, najhorší spôsob ako učiť druhých, je rozprávať. Najcennejšie sú tie poznatky, ktoré študujúci získa vlastnou prácou a vlastným úsilím. Poznatky získané v dôsledku počúvania lektora, odpisovania z tabule, či spätného projektora, napodobňovania práce lektora nepatria medzi takéto cenné poznatky.*

Účastníci vzdelávania by mali mať možnosť voľby organizačných foriem, metód i materiálnych prostriedkov svojho vzdelávania. Hlavnými znakmi práce vzdelávaných by mali byť: motivácia, iniciatíva, samostatnosť, aktivita, kritické postoje, spätná väzba, tvorivosť, zodpovednosť za výsledky.

- **Vnútrošný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy** zabezpečuje harmonickú organizáciu celého výchovno-vzdelávacieho procesu a ďalších školských aktivít. Každá škola by mala navrhnúť svoj systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy. Existujú dva spôsoby hodnotenia: formatívne a sumatívne. Formatívne hodnotenie sa používa na zvýšenie kvality výchovy a vzdelávania. Sumatívne hodnotenie sa používa na rozhodovanie. Na hodnotenie pedagogických a odborných zamestnancov školy možno použiť tieto metódy:
  - Pozorovanie (hospitácie).
  - Rozhovor.
  - Výsledky žiakov, ktorých učiteľ vyučuje (prospech, žiacke súťaže, didaktické testy zadané naraz vo všetkých paralelných triedach, úspešnosť prijatia žiakov na vyšší stupeň školy a pod).
  - Hodnotenie výsledkov pedagogických zamestnancov v oblasti ďalšieho vzdelávania, tvorby učebných pomôcok, mimoškolskej činnosti a pod.
  - Hodnotenie pedagogických a odborných zamestnancov manažmentom školy.
  - Vzájomné hodnotenie učiteľov (čo si vyžaduje aj vzájomné hospitácie a „otvorené hodiny“)
  - Hodnotenie učiteľov žiakmi.
- **Dlhodobé projekty a medzinárodná spolupráca** – v tejto časti škola informuje o projektoch, ktoré realizovala a realizuje. Patria sem aj dlhodobé projekty v spolupráci s inými školami doma a v zahraničí, výmenné študijné pobyty, protidrogové programy, ekologické a sociálne programy, projekty v rámci EÚ, športové projekty, projekty IKT, stretnutia s významnými osobnosťami a pod. Tieto údaje by mali priblížiť žiakom, rodičom a verejnosti spôsoby a prístupy, akými sú odovzďované alebo prijímané informácie o škole a žiakoch, mali by naznačovať doterajšie a plánované formy spolupráce v prospech skvalitnenia vzdelávania.
- **Spolupráca s rodičmi, sociálnymi partnermi a inými subjektmi** je mimoriadne významná nielen pre školu, ale hlavne pre verejnosť a dobré meno školy. V tejto časti popíšete formy spolupráce a kontaktu s rodičmi, zamestnávateľmi, občianskymi združeniami, zriaďovateľom, atď. (napr. rodičovská rada, deň otvorených dverí, kultúrne a športové podujatia, výstavy, krúžky, príležitostné oslavy, exkurzie, a pod.).

2. MODUL ANALÝZA POŽIADAVIEK A POTRIEB TRHU PRÁCE A POVOLANIA

Časová dotácia: 10 hodín

Cieľ: Pochopiť zámery a metódy hodnotenia potrieb trhu práce. Vedieť vykonávať analýzu povolania DACUM vzhľadom k vedomostiam, zručnostiam a kompetenciám absolventa programu požadovaných zamestnávateľom na výkon pracovných činností v rámci daného povolania.

Učebné zdroje: V rámci výučby frekventanti budú používať „*Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy*“, ktorá bude zásadným študijným materiálom v module. Pri individuálnej alebo skupinovej práci frekventanti použijú štátny vzdelávací program pre tú skupinu študijných alebo učebných odborov, ktorá je relevantná ich aprobácii.

Metodické prístupy a metódy výučby:

- výklad, rozhovor, riadená diskusia, brainstorming,
- samostatná práca, skupinová práca,
- samovzdelávanie,
- názorné metódy, prezentácia,
- riešenie problémovej situácie,
- príklady z pedagogickej praxe,
- písomná práca.

Materiálno – technické prostriedky výučby: Pri práci, vzdelávaní a učení sa použije didaktická technika - počítač, premietacie plátno, videoprojektor, ekologická (magnetická) tabuľa, tlačiareň. Frekventanti kurzu budú mať k dispozícii aj učebný materiál.

Obsah vzdelávania:

1. Účel analýzy potrieb a požiadaviek trhu práce.
2. DACUM analýza.

Výstupy vzdelávania:

- Frekventant má:
- VV1: Popísať metodológiu analýzy potrieb trhu práce.
  - VV2: Naplánovať a vykonať DACUM proces.

Hodnotenie: Frekventanti budú hodnotení na základe nasledujúcich kritérií hodnotenia:

- Presnosť vyjadrovania sa.
- Schopnosť aplikácií.
- Schopnosť tvorivosti.
- Správnosť a precíznosť vypracovanej písomnej práce.

Na hodnotenie sa využijú nasledovné prostriedky hodnotenia:

- Ústne - riadený rozhovor.
- Vizualne - pozorovanie aktivity pri skupinovej práci a samostatnosti pri individuálnej práci a samovzdelávaní.
- Písomná práca – „**Popíšte funkciu a metódu analýzy povolania DACUM**“. Práca sa odovzdá lektorovi a prezentuje sa pred frekventantmi kurzu.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 1: POPÍSAŤ METODOLÓGIU ANALÝZY POTRIEB TRHU PRÁCE

Analýza a vyhodnotenie potrieb trhu práce (ďalej len „analýza“) je prvým kritickým krokom pri determinovaní potrieb nového, „na základe požiadaviek zamestnávateľov založeného“ vzdelávacieho programu alebo vytvorení „požiadavkami riadených“ zmien v už existujúcom programe.

Vyhodnotenie potrieb zahŕňa zamestnávateľov. Ich účasť v tomto procese je nevyhnutná, aby boli budúci absolventi adekvátne pripravení reagovať na zmeny pracovných požiadaviek a podmienok. Vyhodnotenie potrieb predstavuje systematický proces stanovovania priorít, rozhodnutí a alokácie zamestnávateľov.

Pred vytvorením alebo revíziou vzdelávacieho programu je nevyhnutné zdokumentovať vzdelávacie potreby, ktoré sa týkajú štruktúry žiakov, učiteľov, výkonových a obsahových štandardov, podľa ktorých sa riadi výučba, materiálno-technických podmienok a pod. Účelom analýzy a vyhodnotenia potrieb je:

- vybrať a zaradiť potenciálnych zamestnávateľov do tvorby vzdelávacieho programu,
- identifikovať a zdokumentovať nové alebo meniace sa potreby trhu práce a zamestnávateľov,
- zhromaždiť hodnotné informácie o trhu práce týkajúce sa nových trendov v oblasti OVP s dôrazom na daný odbor štúdia a prípravy.

Pri vykonávaní analýzy rozoznávame osem krokov:

1. Preskúmať názvy a popisy povolání, pre ktoré sa vytvára vzdelávací program.
2. Identifikovať ciele pre analýzu a vyhodnotenie potrieb.
3. Vybrať metodológiu.
4. Vytvoriť a revidovať otázky analýzy.
5. Identifikovať zdroje údajov.
6. Vybrať vzorky.
7. Prideliť tímové úlohy a zodpovednosti.
8. Stanoviť časový harmonogram.

Preskúmať názvy a popisy povolání, pre ktoré sa vytvára vzdelávací program

Názov povolania stanovuje parametre s dôrazom na to, „kto“ bude vyučovaný a k „čomu“ bude vyučovaný. Názov povolania poskytuje hlavne informácie vzťahujúce sa na:

- Typ pracovnej pozície a možný rozsah jej pracovných činností.
- Podmienky finančného ohodnotenia dostupného pre absolventov programu.
- Požiadavky na úrovni vstupu, vrátane požiadaviek na odbornú spôsobilosť.

Tieto informácie sa dajú získať z rôznych zdrojov, napr. z *Príručky Národná klasifikácia povolání*, priamo od zamestnávateľov, prostredníctvom ISTP alebo cez internet. *Národná klasifikácia povolání* je prostriedkom, ktorý poskytuje popis povinností, úloh, zručností, záujmov, požiadaviek na vzdelanie, pracovné zameranie a pod. týkajúcich sa slovenského trhu práce.

Identifikovať ciele pre analýzu a vyhodnotenie potrieb

Je to jeden z najdôležitejších krokov. Pred zhromaždením údajov (či už je to poštou zaslaný dotazník, telefón alebo osobný rozhovor, diskusia v skupine alebo zhromažďovanie sekundárnych údajov) je dôležité vedieť, aký druh informácie potrebujeme. Musíme začať s identifikáciou širších cieľov. Mali by obsahovať nasledovné informácie:

- určenie ochoty zamestnávateľov zúčastniť sa na tvorbe programu,
- zhromaždenie informácií o navrhovanom programe,
- zhromaždenie informácií o súčasných zamestnaniach a voľných pracovných miestach v danom povolaní,
- zhromaždenie informácií o pracovných trendoch pre absolventov v oblasti samostatného podnikania,
- zozbieranie demografických informácií o majiteľoch podnikov (zamestnávateľia),
- zozbieranie údajov o existujúcej pracovnej sile, trendoch a otázkach spojených s potrebami vzdelania.

Ďalej je potrebné stanoviť, ktoré špecifické miery činnosti naplnia širšie ciele. Ktoré informácie sú presne potrebné? Špecifické miery činnosti determinujú:

- počet zamestnávateľov, ktorí majú záujem participovať na tvorbe programu,
- počet zamestnávateľov ochotných poskytovať žiakom odborný výcvik alebo odborná prax,
- počet zamestnávateľov ochotných zamestnať absolventov programu,
- vedomosti, zručnosti a kompetencie v povolání, ktoré sa požadujú od absolventov,
- rozsah podpory, ktorú je príslušný zamestnávateľský sektor ochotný venovať programu,
- množstvo existujúcich kvalifikácií (zamestnaní) v rámci skupiny povolání v regióne,
- predpokladaný počet nových pracovných pozícií v rámci povolania v budúcom roku a v budúcich piatich rokoch v regióne,
- počet osôb pracujúcich v súčasnosti v tomto povolání,
- ktoré zručnosti sú požadované pre prácu v malých podnikoch,
- typ požadovaného certifikátu,
- bezpodmienečne nutné zručnosti na úrovni vstupu,
- budúce trendy v povolání,
- nedostatky v súčasnej príprave a vzdelávaní absolventov,
- prekážky zavádzania nových prístupov do vzdelávania,
- nové príležitosti určujúce zvýšenie kvality vzdelávania.

V prípade, ak program inovujeme, berieme do úvahy:

- počet absolventov, ktorí odišli po absolvovaní programu v posledných troch rokoch,
- počet absolventov, ktorí získali prácu na plný úväzok práve v tej oblasti, v ktorej získavali vzdelanie počas posledných troch rokov.

Vybrať metodológiu

Neexistuje jediná správna metóda! Zber údajov sa môže vykonávať z primárnych zdrojov (jedinci) alebo zo sekundárnych zdrojov (dokumenty). Odporúča sa zhromažďovať informácie z rôznych zdrojov. Metodológia závisí od množstva času, ľudských a finančných zdrojov. Ak je to možné, odporúča sa kombinovať rôzne metódy využívajúc existujúcu informáciu.

Všeobecné techniky zbierania primárnych údajov zahŕňajú :

- poštou odoslané prehľady, kvantitatívne údaje
- interview (telefonické, osobné),
- práca s vybranou skupinou expertov (focus group) - kvalitatívne údaje
- iné.

Pri výbere techniky zberu primárnych údajov je potrebné dbať na typ informácií, ktoré budú predmetom ich zberu. Môžeme si položiť tieto otázky:

- Aké množstvo údajov je potrebné?
- Koľko času máte?
- Umožňuje daná technika jednoduchú interpretáciu?
- Máte dostatočné množstvo finančných prostriedkov?
- Koľko ľudí bude v prieskume zainteresovaných?

S kooperáciou alebo prístupom prác počas zhromažďovania údajov súvisí mnoho problémov. Ak účastník verí, že je v jeho najlepšom záujme zúčastniť sa prieskumu, informácia bude presnejšia.

Musí byť zaručená anonymita a utajenosť odpovedí. Anonymita zabraňuje identifikácii odpovedí. Taktiež musíme garantovať utajenosť, ak sa odpovedajúci dá aj napriek všetkému identifikovať. Respondenti musia mať spätnú väzbu. Povzbudzuje ich.

Počas zhromažďovania informácií sa môžu vyskytnúť aj technické problémy, ako:

- Nepochopené inštrukcie.
- Neskúsení analytici údajov znižujú kvalitu dokumentácie zozbieraných dát.
- Čiastočná alebo úplná strata informácií.
- Nesprávne zaznamenaná informácia.

Všeobecné zdroje sekundárnych údajov

Sekundárne informácie poskytujú množstvo rôznych druhov **dokumentov**. Najvšeobecnejšie sú:

- Vládne dokumenty a materiály, národné rozvojové programy, regionálne programy rozvoja, koncepcie, a iné.
- Štatistické publikácie môžu byť nápomocné pri identifikácii možného rastu pracovných podmienok v špecifickom odvetví hospodárstva.
- Odborné časopisy publikujú články ohľadne možnosti zamestnania v určitých oblastiach alebo o možnom rozvoji v špecifickom odvetví hospodárstva. Tieto články môžu byť veľmi užitočné, ak odpovedáme na otázky vyhodnocovania potrieb, týkajúce sa počtu voľných pracovných miest a potenciálneho rastu určitého zamerania. Niektoré odborné časopisy takisto uverejňujú inzeráty typu „hľadá sa“. Tieto môžu byť dôležité pri odhadovaní počtu voľných miest.
- Inzeráty typu „hľadá sa“ v denníkoch. Prehľad týchto inzerátov po dobu jedného či dvoch mesiacov poskytne predstavu o možnosti zamestnať sa v určitých regiónoch. Ak je zamestnanie sezónnej povahy, preštudujte staršie vydania tak, ako aj nové, takže získate štatistický prehľad sezónneho aj nesezónneho obdobia.
- Odborné časopisy a noviny sa vydávajú pre ľudí z určitých zamestnaneckých oblastí. Všetky články a inzeráty majú upútať pozornosť práve v tejto oblasti.
- Kalendáre z iných vzdelávacích inštitúcií, ak je program realizovaný niekoľko rokov, je to dobrý indikátor stáleho prílivu žiakov a zároveň toho, že absolventi tohto programu nájdu uplatnenie vo svojom odbore.
- Internet.

Vytvoriť a revidovať otázky hodnotenia potrieb

Otázky by sa mali zamerať na vzdelávací systém, ktorý je založený na požiadavkách zamestnávateľov na vedomosti, zručnosti a kompetencie absolventov škôl. Môžeme použiť nasledovné otázky:

- Zamestnali by ste absolventov tohto ŠkVP?
- Aké minimálne vstupné požiadavky by mali mať?
- Ste ochotný zapojiť sa do tvorby vzdelávacieho programu?
- Budete ochotný zapojiť sa do analýzy povolania?
- Boli by ste ochotný poskytnúť žiakom tohto programu odbornú prax/odborný výcvik vo svojom podniku?
- Aké nevyhnutné vstupné požiadavky odporúčate pre štúdium v tomto programe?
- Aký certifikát požadujete v tomto povolaní?
- Koľko osôb zamestnávate vo vašom podniku?
- Koľko voľných pracovných miest máte v súčasnosti?
- Koľko pracovných miest plánujete vytvoriť v priebehu 3 - 4 rokov?
- Aké vzdelanie vyžadujete od svojich zamestnancov?
- Iné

Identifikovať zdroje údajov

Zdrojmi primárnych údajov sú jedinci (zamestnávatelia), ktorí môžu zodpovedať na hodnotiace otázky.

Zdrojmi sekundárnych údajov sú informácie potrebné na monitorovanie vplyvu a trendov, ktoré majú dopad na vznikanie potrieb vo vzdelávaní. Pri tvorbe vzdelávacích programov v OVP sa odporúčajú nasledovné sekundárne údaje:

- a. Prieskumné prehľady, ktoré identifikujú všeobecný pohľad na ekonomiku na Slovensku, prehľad a trendy v danom učebnom/študijnom odbore na Slovensku.
- b. Profil pracovných síl uvádza:
  - Počet podnikov pre daný sektor na Slovensku.
  - Počet malých a stredných podnikov.
  - Počet osôb zamestnaných v sektore.
  - Vzdelanostná úroveň/vek osôb zamestnaných v sektore.
  - Počet voľných a kvalifikáciu nevyžadujúcich pracovných miest.

- c. Opis trendov súvisiacich s potrebami vzdelávania popisuje:
- Deficity v požadovaných kompetenciách súčasných zamestnancov.
  - Zmeny v požiadavkách na kompetencie.
  - Budúce požiadavky pre oblasť vzdelávania.
- d. Opis potrieb vzdelávania pre existujúce povolanie alebo skupinu príbuzných povolání.
- e. Opis problémov vo vzdelávaní týkajúce sa napr.:
- Potreby vytvoriť flexibilné vzdelávanie (v nadstavbovej forme štúdia mnoho žiakov je zamestnaných na plný úväzok).
  - Prekážky týkajúce sa vyučovacích materiálov (nedostatok financií, priestorov, zariadenia).
  - Potreby efektívnejšej odbornej praxe/odborného výcviku na pracovnom mieste priamo u zamestnávateľa.

Vybrať vzorku

Nasledujúca tabuľka ilustruje tri z najvšeobecnejších príkladov metódy selekcie. Tieto metódy sú vhodné pre všetky typy techník zhromažďovania údajov, vrátane dotazníkov, prieskumov, rozhovorov a vybraných skupín expertov.

Metóda	Ako funguje	Príklad
Náhodná	Respondenti sa vyberajú náhodne.	Z názvov všetkých zamestnávateľov sa náhodne (z klobúka) vyberie 40.
Systematická	Vybraní sú všetci možní respondenti. Potom sa vyberie každé tretie, štvrté, desiate atď. meno v závislosti na veľkosti potrebnej vzorky.	Vyberie sa každé siedme meno zo zoznamu.
Strategická	Vzorka je vybraná takým spôsobom, že potenciálnymi respondentmi reprezentované podskupiny sa vo vzorke nachádzajú v tom istom pomere, ako v danej veľkosti potenciálnych respondentov.	45% pracovníkov v oblasti je v odboroch, 55% v odboroch nie je. Teda 45% ľudí vo vzorke bude aj v odboroch a 55% v odboroch nebude.

Pri stanovovaní veľkosti vzorky musíme mať na pamäti nasledovné:

- **Veľkosť vzorky potenciálnych respondentov** zohráva významnú úlohu pri malých vzorkách, priemernú pri stredne veľkých a bezvýznamnú pri veľkých vzorkách potenciálnych respondentov.
- **Tabuľka veľkostí vzorky**
 Najprv stanovte podiel (alebo percento) = 0,50 (alebo 50%)
 Stanovte limit chyby = 0,05 (alebo 5%)
 Úroveň dôveryhodnosti = 95%

Prideliť tímové úlohy a zodpovednosti

Po skompletizovaní tvorby otázok, zdrojov údajov a techník zhromažďovania údajov musíme rozhodnúť, kto a čo bude robiť. Najlepšie sa zhromažďujú údaje v skupine. Členovia tímu majú rozličné schopnosti a zručnosti, ktoré zefektívňujú zber, analýzu a tvorbu správ, ktoré sa týkajú údajov.

Stanoviť časový harmonogram

Odporúča sa zrealizovať tieto kroky :

- Spolu s kolegami tímu preštudujte dotazníky, zrevidujte, čo je potrebné, odskúšajte návrh dotazníka na malej skupine ľudí.
- Skontrolujte dotazník založený na spätnej väzbe. Rozpošlite alebo rozdajte dotazníky, sledujte ich stav (telefonicky, osobne) a napokon analyzujte výsledky vyplývajúce z dotazníkov. Potom sa väčšinou vypracuje správa.

Zber údajov predstavuje akúsi „mapu“. Ale zriedkakedy sa vyvíja podľa plánu. Musíte byť schopní upraviť ho alebo prispôbiť meniacim sa podmienkam. Členovia tímu by sa mali pravidelne stretávať a konzultovať nevyhnutné zmeny:

- Uvažujte nad tým, či ľudia odpovedajú na žiadosť o informácie. Ak nie, môže to byť zapríčinené nejakým problémom. Identifikujte problém a napravte ho. Prispôbte techniku zhromažďovania informácií alebo zavedte úplne novú techniku.
- Monitorujte časový harmonogram. Niekedy môžete potrebovať menej času, než ste predpokladali.
- Monitorujte úlohy a zodpovednosti tímu. Zadané úlohy niekedy vyžadujú viac alebo menej času, než ste predpokladali. Ak zistíte, že niektorý člen tímu je prácou preťažený, bude potrebné zreorganizovať povinnosti, nájsť iných ľudí alebo modifikovať vecný a časový plán.

Všetky činnosti uvedené hore vyžadujú minimálne 6 – 10 týždňov práce!

Dotazník je jedným z najfrekvencovanejších prostriedkov prieskumu, ako získať potrebné údaje pre dôkladnú analýzu. Správne zostavenie dotazníka nie je jednoduchá záležitosť a vyžaduje aj určitý stupeň praxe. Pri formulovaní dotazníkových otázok je potrebné zobrať do úvahy aj istý stupeň úskalí, ktoré súvisí s vyhodnocovaním odpovedí.

Každý dotazník musí obsahovať úvod do problematiky (informácie o tom, kto a prečo dotazník zadáva) a informácie o zachovaní anonymity respondenta.

Otázky v dotazníku môžu byť uzatvorené, otvorené a čiastočne otvorené. V dotazníku sa môžu objaviť aj otázky, ktorými zisťujeme názory/postoje, fakty, pocity/dojmy, hypotetické otázky a hodnotenie.

Pri tvorbe dotazníka je vhodné podobné otázky zoskupovať, dotazník členiť nadpismi, vyhnúť sa záporne formulovaným otázkam (hlavne zdvojenej negácii), striedaniu otázok s pozitívnym a negatívnym obsahom.

V dotazníku by sa nemali vyskytovať dvojité otázky (pýtame sa na dve veci súčasne), chybné ponuky odpovedí, otázky, v ktorých sa odpovede prekrývajú, otázky, ktoré zisťujú naraz všetko, nejasné otázky, otázky týkajúce názoru iného, otázky v žargónovej reči, zavádzajúce otázky.

Dotazníky by sa mali štatisticky spracovať. Pri vyhodnocovaní dotazníkov zisťujeme početnosť odpovedí, faktory, ktoré ovplyvňujú rozloženie početnosti, väzby medzi otázkami a pod. Vyhodnotenie dotazníkov by mal robiť skúsený zamestnanec, ktorý pracuje so štatistickým spracovaním údajov.

Výsledky analýzy

Usporiadajte získané údaje podľa cieľov a otázok. Môžete zistiť, že niektoré údaje sa nehodia k žiadnej z otázok. Môže to znamenať, že sú irelevantné. Nie všetky informácie, ktoré zbierate, sú užitočné. Ale môže to aj znamenať, že niektoré vaše zistenia sú neočakávané. Možno ste nekládli správne otázky alebo tieto otázky neboli dostačujúce. Vo väčšine prípadov vám tieto neočakávané údaje umožnia analyzovať povolanie zo širšej perspektívy. V rámci hodnotenia tieto neočakávané zistenia môžu podporovať nepredpokladané výstupy.

K akým záverom vedú získané údaje? Poskytujú jednoduché odpovede na vaše otázky alebo sú komplexnejšie? Umožňujú vám odpovedať na všetky vaše otázky? Ak nie, prečo?

Analýza sa začína cieľmi a otázkami. Príkladom môže byť :

- Je na trhu práce požiadavka práve na zručnosti, ktoré potenciálne nový program vyvinie?
- Existuje dlhodobý, plynulý prílev študentov pre navrhovaný nový program?
- Ako by mal byť nový program štruktúrovaný, vypracovaný a podporený?

Na konci analýzy by ste mali byť schopní odpovedať na prvé dve z uvedených otázok. Analýza vám prezradí, či existuje na trhu práce požiadavka ohľadne ľudí s odbornými spôsobilosťami, ktoré sa vyvinú v navrhovanom vzdelávacom programe. Takisto vám povie, či je dostatok potenciálnych žiakov, aby bol program uskutočniteľný. Ak znie odpoveď na obidve otázky „nie“, nemusíte si robiť starosti so zodpovedaním na tretiu otázku „ako by mal byť nový program štruktúrovaný, vypracovaný a podporovaný?“ Ale ak je tu možnosť zavedenia programu do praxe, zozbierané údaje vám budú nápomocné pri plánovaní návrhu, tvorby a podpory tohto programu.

Analýza kvalitatívnych informácií môže byť problematická. Postupujte tak, že niektoré návrhy:

- preskúmate a sformulujete vyjadrenia,
- identifikujete témy,
- identifikujete opakujúce sa vyjadrenia, ktoré môžu vyžadovať ďalšie preverenie,
- asimilujete. Závety sú včlenené do širšieho kontextu.

Pracovné návrhy sú nasledovné:

- Usporiadajte údaje podľa tém a súborov.
- Zamerajte sa na dôvody, konsekvencie a vzťahy.
- Overte zistenia analýzy pomocou:
  - overenia negatívnych zistení,
  - triangulácie,
  - kontrolou údajov,
  - kvality informácií,
  - reakcií na údaje a analýzy získanej od účastníkov.

Príprava správy

Pri písaní správy vám odporúčame:

- Používajte jednoduchý, jasný jazyk bez komplikovanej technickej terminológie a žargónu.
- O napísanie správy požiadajte jednu osobu. Toto vám zabezpečí konzistenciu. Niekedy sú ľudia presvedčení o tom, že ušetria čas rozdelením jednotlivých častí medzi rôznych ľudí. Tento prístup zvyčajne nefunguje, pretože jednotlivé štýly rôznych osôb sa líšia.
- Väčšinou správa prechádza najprv štádiom troch návrhov. Vypracovaný návrh sa predloží tímu odborníkov (škola, zamestnávateľ, iné), ktorí poskytnú spätnú väzbu a komentár.
- Poproste niekoho, kto má zmysel pre detaily, aby si skúšobne prečítal tretí návrh správy. Typografické chyby, gramatické chyby a nesúrodosť formátu spôsobujú, že vaša správa môže vyzeráť neprofesionálne.
- Používajte tabuľky, zoznamy, diagramy a grafy. Tieto pomôcky vysvetľujú a objasňujú tematiku a správa je vďaka nim zaujímavejšia.
- Priložte obsah a zoznam štatistických údajov.
- V správe uvádzajte iba relevantné informácie. Mali by byť nápomocné pre užívateľa a ľahko pochopiteľné.
- Pripravte zhrnutie správy. Toto zhrnutie by malo byť prvou časťou vašej správy. Môže to byť jediné, čo niektorí ľudia prečítajú. Okrem toho ho môžete rozšíriť aj samostatne tam, kde je to vhodné. Vo väčšine prípadoch sa pripravuje ako posledné.
- Snažte sa správu vypracovať čo najrýchlejšie. Ak sa objaví niekoľko mesiacov po dokončení samotnej analýzy, ľudia o ňu stratia záujem alebo sa môže zmeniť situácia.

Záverečná správa je jediným spôsobom prezentácie vašich zistení. Väčšina správ obsahuje nasledujúce časti:

- Zhrnutie - stručný prehľad účelu, metodológie a výsledkov prezentované bez technickej terminológie. Väčšinou sa píše v rozsahu jednej až dvoch strán.
- Obsah - zoznam okruhov a úloh.
- Úvod a účel analýzy - Dôvod, prečo sa vypracovala analýza - pozadie a história. Stanovenie cieľov pre vyhodnotenie potrieb a zoznam súvisiacich otázok.
- Použitá metodológia - Čo ste spravili pre vyzbieranie informácií? Popíšte racionálny výber metodológie a prostriedkov vyhodnocovania. Popíšte použitý proces pri zbieraní údajov, informácií a zdrojov informácií. Popíšte obmedzenia správy. Vysvetlite, prečo nemohli byť zozbierané všetky potrebné informácie, alebo prečo sú niektoré údaje nepresné alebo neúplné.
- Výsledky a zistenia - tu musí byť uvedená každá z otázok spolu s odpoveďou, ktorá vyplýva z údajov. Môžete vytvoriť aj ďalšiu časť nazvanú „Iné zistenia“. Výsledky musia byť spoľahlivé a platné.
- Závety a odporúčania - táto časť musí obsahovať všetky komentáre a odporúčania.
- Dodatky - musia predstavovať detailné údaje a informácie podporujúce vyhlásenia v dokumente.

Záverečná správa sa predkladá odborným zamestnancom škôl a príslušným inštitúciám.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 2: NAPLÁNOVAŤ A VYKONAŤ DACUM PROCES

Analýza potrieb trhu práce ovplyvňuje proces druhej analýzy. Skôr, ako pristúpime k nej, musíme si položiť niekoľko významných otázok. Je zamestnávateľský sektor

- ochotný spolupracovať so školou?
- ochotný zúčastniť sa na analýze povolání?
- ochotný poskytnúť pomoc pri odbornom výcviku?
- ochotný zamestnať absolventov programu?

Analýza povolania je proces identifikácie povinností (všeobecnej oblasti zodpovedností) v rámci povolania. Takisto zahŕňa identifikáciu špecifických úloh vykonávaných pracovníkom v rámci jednotlivých povinností. **DACUM** je odporúčanou metódou pri analýze povolania¹ nielen v Kanade, ale na celom svete. DACUM je skratka pre tvorbu vzdelávacieho programu (Developing A Curriculum).

DACUM sa využíva pri

- tvorbe nových vzdelávacích programov,
- revízii už existujúcich vzdelávacích programov,
- inovácii existujúcich vzdelávacích programov.

DACUM môžu použiť zamestnávatelia vo všetkých odvetviach hospodárstva a odborníci pri popise charakteristík pracovných činností, zhodnotení výkonov, pri plánovaní či podpore ďalšieho vzdelávania v rámci povolania. Metóda DACUM sa realizuje dvoj - až trojdňovým pracovným seminárom. Účastníci analýzy tvoria skupinu zloženú z 12 – 13 odborných pracovníkov (expertov) poverených zamestnávateľom, kompetentného školiteľa, zapisovateľa a malého počtu pozorovateľov. Pod vedením školiteľa skupina expertov využíva rôzne formy techník tzv. „brainstorming“.

Cieľom je identifikovať všeobecné oblasti povinností (zodpovedností) v rámci povolania a špecifické úlohy vykonávané pracovníkom pri plnení každej z povinností. Filozofia DACUM je založená na nasledujúcich predpokladoch:

- Odbornými pracovníkmi sú tí, ktorí dokážu najlepšie opísať/definovať svoju prácu a pracovné činnosti.
- Každá práca alebo pracovná činnosť môže byť popísaná v definovaní úloh, ktoré pracovník v danom povolaní vykonáva.
- Každá úloha je priamym dôsledkom vedomostí, zručností a postojov, ktoré musí pracovník zvládnuť, ak chce úlohu splniť správne.

Použitie metódy DACUM prináša rôzne výhody nielen študujúcim, vyučujúcim a odborným pracovníkom, ale hlavne perspektívnym zamestnávateľom budúcich absolventov.

Výhody pre študujúcich zahŕňajú:

- Jasne definovaný súbor cieľov a kritérií pre hodnotenie, ktoré predstavujú celkový účel vyučovacieho procesu.
- Istotu, že to, čo sa učia, sa bude dať aplikovať v ich budúcom zamestnaní vo vybranej oblasti.

Výhody pre vyučujúcich zahŕňajú:

- Logický a priebežný proces navrhovania a tvorby učebných materiálov, techník, procesov hodnotenia a požiadaviek na vybavenie tried, odborných učební, dielní, laboratórií.
- Flexibilitu adaptovania všeobecných učebných dokumentov pri dodržaní regionálnych a miestnych požiadaviek.
- Istotu, že ciele vzdelávacieho programu sú relevantné pre možnosti budúceho zamestnania študujúcich.
- Vzdelávacie programy, ktoré sa dajú pružne modifikovať a inovovať v dôsledku reakcie na meniace sa potreby pracovných miest.

---

¹ Používajú sa aj iné analýzy povolania. V Anglicku je dobre známa Funkčná analýza. Ciele a funkcie všetkých analýz povolania sú však veľmi podobné. Líšia sa iba postupmi ich realizácie.

Výhody pre zamestnávateľov v danej oblasti zahŕňajú:

- Možnosť priamo spolupracovať na počiatočnom a pokračujúcom vývoji vzdelávania, ktoré bude zodpovedať ich špecifickým potrebám.
- Proces rokovaní s predstaviteľmi vzdelávania a vzdelávacích inštitúcií pri stanovovaní odborných spôsobilostí, ktoré by sa mali vyučovať v teoretickom a praktickom vyučovaní.
- Istotu, že absolventom programu budú zabezpečené platné, štandardizované vzdelávacie programy, ktoré budú relevantné pre súčasné potreby v danej oblasti hospodárstva.
- Stanovenie stupňa odbornej spôsobilosti, ktorú študujúci získa pred nástupom na pracovné miesto.
- Nástroj vývoja popisu pracovnej činnosti a ohodnotenia výkonu.

Analýzu Dacum môže vykonávať iba akreditovaný školiteľ, ktorý bol špeciálne pripravený na túto činnosť.

V súčasnosti majú tieto kompetencie delegované vybraní zamestnanci ŠIOV. Preto školy by o vykonanie tejto analýzy mali požiadať. Každá povinnosť a úloha sa musia zaznamenať. Konečná tabuľka alebo zoznam úloh sa volá DACUM diagram a môže sa použiť ako základ pre tvorbu vzdelávacích programov.

Každá identifikovaná povinnosť predstavuje pre tvorbu štátneho vzdelávacieho programu vzdelávaciu oblasť. Niekoľko príbuzných povinností sa môže kumulovať do jednej vzdelávacej oblasti.

Každá identifikovaná povinnosť predstavuje pre tvorbu školského vzdelávacieho programu vyučovací predmet. Niekoľko príbuzných povinností sa môže kumulovať do jedného vyučovacieho predmetu.

Každá stanovená úloha určuje vzdelávací výstup v danej oblasti povinnosti.

DACUM proces predstavuje jeden z možných prístupov k analýze povolání. Iné metódy využívajú :

- Pozorovanie odborných pracovníkov pri vykonávaní ich prác.
- Rozhovor s jednotlivými odbornými pracovníkmi.
- Preskúmanie popisov zamestnaní, učebníc, manuálov atď.

Každá z uvedených metód má svoje prednosti aj nedostatky, no DACUM ponúka najviac platný a najefektívnejší prostriedok analýzy povolání. Toto odráža skutočnosť, že DACUM je pravdepodobne najvšeobecnejšie používanou metódou analýzy povolání v rámci odborného vzdelávania a prípravy v Severnej Amerike.

Analýza povolania vzniká na základe piatich hlavných krokov:

- Oboznámenie účastníkov DACUM analýzy
- Identifikáciu povinností a úloh v povolání
- Úprava a sekvencovanie povinností a úloh
- Ďalšie aktivity
- Ukončenie

Všetky definované povinnosti a úlohy sa začínajú aktívnym slovesom v neurčitku.

Identifikácia povinností v povolání

„Povinnosť je ľubovoľné zoskupenie súvisiacich úloh.“ Väčšinou sa **definuje 8 – 14 povinností na jedno povolanie**. Povinnosti sa nesmú prekryvať. Používa sa pomocná veta: „*Žiak má....*“. Je stanovené, že:

- povinnosti majú definovaný začiatok a koniec,
- sú súborom vedomostí, zručností alebo postojov,
- povinnosti sa dajú vykonať v dlhšom časovom intervale,
- sú pozorovateľné a merateľné,
- ich výsledkom je hodnotný výrobok, služba alebo rozhodnutie.

Každá formulácia povinnosti musí:

- obsahovať jedno aktívne sloveso v neurčitku (taxonómia),
- nesmie obsahovať slová popisujúce kvalitu, napr. „efektívne“, „správne“,
- byť zameraná iba na vedomosti, zručnosti alebo postoje,
- sa vyskytnúť iba raz v rámci celého programu.

Identifikácia úloh

„Úlohy sú činnosti, ktoré pracovník vykonáva počas svojej práce“. Je stanovené, že:

- úlohy majú definovaný začiatok a koniec,
- jedna vedomosť, zručnosť alebo postoj musí byť priradená len k jednej úlohe,
- úlohy sa dajú vykonať v krátkom čase,
- úlohy sa skladajú z dvoch a viac krokov,
- sú pozorovateľné a merateľné,
- ich výsledkom je hodnotný výrobok, služba alebo rozhodnutie.

V rámci jednej povinnosti stanovujeme väčšinou 6 – 30 úloh.

Každá formulácia úlohy musí :

- obsahovať jedno aktívne sloveso v neurčitku (taxonómia),
- nesmie obsahovať slová popisujúce kvalitu, napr. „efektívne“, „správne“,
- byť zameraná iba na vedomosti, zručnosti alebo postoje,
- sa objaviť len v jednej povinnosti.

Pri stanovení povinností a úloh sa môžu urobiť isté modifikácie. Môže sa rozhodnúť, že niektoré z formulovaných povinností predstavujú úlohy alebo naopak. Dôležité je, aby povinnosti popisovali hlavnú časť práce pracovníka alebo profesionálny výkon práce v rámci ktorej vykonáva rôzne pridelené úlohy.

Pri vyhodnocovaní formulácie každej povinnosti a úlohy sa musí zvažovať, či:

- priradené sloveso popisuje presne činnosť, ktorú pracovník vykonáva?
- je formulácia zmysluplná pre odborného pracovníka?
- nebola niektorá povinnosť alebo úloha vynechaná?

Počas editovania/rozdelenia/kombinovania formulácií povinností a úloh:

- sa môžu slová nahradiť tak, aby bola formulácia presnejšia,
- povinnosti a úlohy sa môžu rozdeliť do dvoch alebo viacerých oddelených formulácií,
- dve a viac povinností a úloh sa môžu kombinovať,
- úloha sa môže stať povinnosťou,
- povinnosť sa môže stať úlohou.

Ak sa pre jednu povinnosť identifikovalo 30 a viac úloh, bude potrebné rozdeliť túto povinnosť do dvoch alebo viac povinností. Ak v rámci jednej povinnosti bolo identifikovaných menej než 6 úloh, musí sa považovať o priradení týchto úloh k inej povinnosti.

Ďalej je nevyhnutné sekvencovať úlohy v rámci povinnosti, a to:

- od jednoduchých ku komplexným,
- podľa poradia ich vykonávania v praxi.

Potom sa sekvencujú povinnosti podľa tých istých princípov ako úlohy. Aby sme sa ubezpečili, že DACUM analýza prebehla podľa pravidiel, je potrebné ju skontrolovať cez Kontrolný zoznam.

Povinnosti	Áno	Nie
Popisuje každá povinnosť všeobecnú oblasť zodpovednosti pre špecifické povolanie?		
Začína sa každá povinnosť aktívnym slovesom v neurčitku?		
Je každá povinnosť jasne formulovaná?		
Stanovilo sa 8 – 14 povinností pre štandardný vzdelávací program?		
Má každá povinnosť stanovených 6 – 30 úloh?		
Popisujú povinnosti spoločne celé povolania?		
Sú povinnosti organizované (zhora nadol) pre:		
a) vyučovacie zámery od jednoduchých činností ku komplexným?		
b) analýzu práce v logickom slede, podľa vykonávania práce?		

Úlohy	Áno	Nie
Je úloha pozorovateľná a merateľná?		
Produkuje úloha výrobok/službu/rozhodnutie?		
Má úloha špecifický bod začiatku a konca?		
Dá sa úloha vykonať v krátkom časovom rozpätí?		
Začína sa úloha aktívnym slovesom v neurčitku?		
Je priradená jedna zručnosť (vedomosť, postoj) k jednej úlohe?		
Sú úlohy organizované (zľava doprava) pre:		
a) vyučovacie zámery od jednoduchých činností ku komplexným?		
b) analýzu práce v logickom slede, podľa vykonávania práce?		

Kontrolný zoznam pre DACUM analýzu povinností a úloh

Kontrolný zoznam slúži na overenie a kontrolu správnosti stanovenia povinností a úloh v DACUM diagrame. Na každú otázku odpovedáme podľa pravdy. Otázky, ktoré sú označené odpoveďou „nie“, skontrolujeme a opravíme.

Áno   **Nie**

Povinnosti

1. Popisuje každá z povinností všeobecnú oblasť zodpovedností pre špecifické povolanie?
2. Začína sa každá povinnosť činným slovesom ?
3. Je každá povinnosť jasne formulovaná?
4. Máte 8 – 14 povinností?
5. Má každá povinnosť 6 – 30 úloh?
6. Popisujú povinnosti spoločne rozsah povolania?
7. Sú povinnosti organizované (zhora nadol) pre
  - c) vyučovacie zámery od jednoduchých ku komplexným?
  - d) analýzu práce v logickom slede, podľa vykonávania práce?

1. Úlohy

1. Je úloha pozorovateľná a merateľná?
2. Produkuje úloha výrobok/službu/rozhodnutie?
3. Má úloha špecifický bod začiatku a konca?
4. Dá sa úloha vykonať v krátkom časovom rozpätí?
5. Začína sa úloha činným slovesom?
6. Je priradená jedna zručnosť k jednej úlohe?
7. Sú úlohy organizované (zľava doprava) pre
  - a) vyučovacie zámery od jednoduchých ku komplexným?
  - b) analýzu práce v logickom slede, podľa vykonávania práce?

Hotelový a gastronomický manažér

Zoznam povinností

Zoznam úloh

A	Riadiť ekonomiku zariadenia	Realizovať prieskum trhu A1	Plánovať ekonomické ukazovatele A2	Spracovať cash-flow A3	Získať finančné zdroje A4
		Kalkulovať ceny vstupov A5	Prípravovať podklady pre cenotvorbu A6	Vyhodnocovať ekonomické ukazovatele A7	Vyhodnocovať aktuálny stav finan. zdrojov A8
		Využívať efektívne voľné finančné zdroje A9			
B	Riadiť gastronomickú prevádzku	Organizovať výrobné prevádzky B1	Organizovať odbytové prevádzky B2	Organizovať skladové hospodárstvo B3	Robiť prevádzkové porady B4
		Vypracovať rozpis smien B5	Vypracovať rozpis akcií B6	Organizovať zásobovací proces B7	Vyprac. kalkulácie jedál a nápojov B8
		Vypracovať jedálny lístok B9	Vypracovať nápojový lístok B10	Inovovať jedálne a nápojové lístky B11	Poučiť obsluhujúcich o char. jedál a nápojov B12
		Dodržiavať gastronomické pravidlá B13	Dodržiavať stanovený štandard B14	Kontrol. kvalitu a kvantitu pri výdaji B15	Kontrolovať funkčnosť prevádzky B16
		Dodržiavať hygienické zásady B17	Kontrolovať pracovníkov B18	Kontrolovať skladové hospodárstvo B19	Pracovať s novými technológiami B20
		Používať nové druhy tovaru a surovín B21	Zavádzať nové formy obsluhy B22	Reagovať na špecifické požiadavky hosťa B23	Kontrolovať spôsob zúčtovania s hosťom B24
		Vyučťovať dennú tržbu B25	Využívať výpočtovú techniku B26	Vypracovať harmonogram sanitačných dní B27	
C	Riadiť hotelovú prevádzku	Organizovať činnosť recepcie C1	Organizovať ubytovaciu prevádzku C2	Organizovať činnosť technického úseku C3	Robiť prevádzkové porady C4
		Vypracovať rozpis zmien C5	Vypracovať cenovú kalkuláciu C6	Vypracovať cenovú ponuku C7	Vypracovať ponuku hotelových služieb C8
		Vypracovať rozpis akcií C9	Pracovať s rezervačnými systémami C10	Skontrolovať stav obsadenosti zariadenia C11	Evidovať domácich a zahranič. hostí C12
		Poskytovať informačný servis C13	Dodržiavať stanovený štandard C14	Dodržiavať hygienické zásady C15	Spolupracovať s dodávateľmi C16
		Ponúkať doplnkové služby C17	Kontrolovať funkčnosť prevádzky C18	Kontrolovať pracovníkov C19	Vypracovať ubytovací poriadok C20
		Kontrolovať spôsob zúčtovania s hosťom C21	Vyučťovať dennú tržbu C22	Vypracovať harmonogram sanitačných dní C23	

D	Budovať vzťah k hosťovi	Privítať hosťa D1	Zvoliť správny prístup k hosťovi D2	Komunikovať s hosťom D3	Realizovať dotazníkový prieskum D4
		Vyhodnocovať pripomienky klientov D5	Akceptovať pripomienky hosťa D6	Organizovať program hosťovi D7	Propagovať regionálne zaujímavosti D8
		Rozvíjať individuálny vzťah k hosťovi D9	Pripravovať príležitostné pozornosti D10	Pracovať s databázou klientov D11	
E	Realizovať personálnu politiku	Stanoviť organizačnú štruktúru zamestnancov E1	Robiť výber pracovníkov E2	Vypracovať pracovnú zmluvu E3	Vypracovať pracovnú náplň E4
		Vypracovať mzdové zaradenie E5	Vypracovať hmotnú zodpovednosť E6	Riadiť ľudí E7	Sledovať využívanie fondu prac. času E8
		Vytvárať dobré pracovné vzťahy E9	Využívať motivačné prostriedky E10	Vypracovať mzdové hodnotenie	
F	Zvyšovať odbornosť	Vytvárať podmienky pre odborný rast F1	Absolvovať odborné semináre a školenia F2	Rozširovať jazykové znalosti F3	Zvyšovať úroveň komunikácie F4
		Zdokonaľovať sa v práci s PC a s informačnými systémami F5	Organizovať preskúšanie odbornosti pracovníkov F6	Robiť tréning odborných zručností F7	Spolupracovať s odbornými školami F8
		Hľadať možnosti medzinárod. výmeny skúseností F9	Zúčastňovať sa odb. výstav a trhu F10	Zdokonaľovať právne vedomie zamestnancov F11	Študovať odbornú literatúru F12
		Používať stimulačné programy F13			
G	Organizovať podporné aktivity	Rozširovať ponuku služieb G1	Rozlišovať doplnkové služby G2	Organizovať špeciálne gastrono-akcie G3	Vytvárať systém zliav G4
		Organizovať animačné aktivity G5	Využívať rôzne formy propagácie produktu G6	Spolupracovať s profesijnými združeniami G7	Spolupracovať s organizáciami G8
		Spolupracovať s médiami G9	Spolupracovať s cestovnými kancelárkami G10		
H	Analyzovať činnosť zariadenia	Vyhodnotiť prieskum trhu H1	Vyhodnotiť konkurenčné prostredie H2	Vyhodnotiť rentabilitu stredísk H3	Prehodnotiť stav pracovníkov H4
		Prehodnotiť odbornosť pracovníkov H5	Vyhodnotiť štruktúru klientely H6	Zrevidovať technický stav prevádzky H7	Vyhodnotiť silné a slabé stránky prevádzky H8
		Stanoviť ciele pre ďalšie obdobie H9			

CH	Dodržiavať bezpečnosť prevádzky a zamestnancov	Poskytovať ochranu klienta a majetku CH1	Dodržiavať plán ochrany objektu CH2	Kontrolovať zdravotnú spôsobilosť pracovníkov CH3	Kontrolovať odbornú spôsobilosť CH4	
		Spracovať plán revízií CH5	Používať ochranné pracovné prostriedky CH6	Organ. školenie pracovníkov BOZP CH7	Organizovať školenie PO CH8	
I	Dodržať platné legislatív. normy	Zaradiť kategorizáciu zariadení I 1	Dodržiavať daňové a odvodové povinnosti I 2	Aplikovať pracovno-právne normy I 3	Dodržiavať HACCP I 4	
		Dodržiavať potravinový kódex I 5	Viesť dennú evidenciu tržieb I 6	Dodržiavať nariadenie o miestnych poplatkoch I 7	Dodržiavať miery a váhy I 8	
		Dodržiavať Zákon o metrológii I 9	Dodržiavať Zákon o ochrane autorských práv I 10	Dodržiavať Zákon o koncesionárskych poplatkoch I 11	Nahlasovať hostí s vízovou povinnosťou I 12	
		Dodržiavať vnútorno-organizačné smernice I 13				

Hotelový a gastronomický manažér

Zoznam úloh (Príklad)

Povinnosť A: RIADIŤ EKONOMIKU ZARIADENIA

Úlohy	Dôležitosť úlohy					Frekvencia vykonávania úlohy					Vstupná úroveň			
	č.	Základné	Dôležité	Bezvýznamné	Neviem	č.	Často	Občas	Nikdy	Neviem	č.	Áno	Nie	Neviem
Realizovať prieskum trhu	1.	32	2	0	0	2.	20	14	0	0	3.	20	12	2
Plánovať ekonomické ukazovatele	4.	32	2	0	0	5.	21	13	0	0	6.	10	22	2
Spracovať cash-flow	7.	24	7	0	3	8.	15	16	0	3	9.	10	20	4
Získať finančné zdroje	10.	32	2	0	0	11.	25	9	0	0	12.	8	24	2
Kalkulovať ceny vstupov	13.	28	6	0	0	14.	24	10	0	0	15.	29	5	0
Pripravovať podklady pre cenotvorbu	16.	30	3	1	0	17.	22	12	0	0	18.	29	4	1
Vyhodnocovať ekon. ukazovatele	19.	31	3	0	0	20.	23	11	0	0	21.	17	14	3
Vyhodnocovať aktuálny stav finančných zdrojov	22.	29	5	0	0	23.	31	3	0	0	24.	20	10	4
Využívať efek. voľné finančné zdroje	25.	24	9	1	0	26.	17	15	1	1	27.	9	18	7

Komentár:

DACUM diagram vyhodnotilo 34 respondentov (zamestnávateľov). Vzhľadom k dôležitosti vykonávania úloh všetci respondenti potvrdili DACUM diagram a tým opodstatnenosť vykonávaných úloh.

V oblasti frekvencie vykonávania úloh bol DACUM diagram potvrdený 89% -tami, čo je ovplyvnené rôznou veľkosťou zariadení. Požiadavky na vstupnú úroveň potvrdilo 56% respondentov.

2. KURZ:

TVORBA KOMPETENČNÉHO PROFILU ABSOLVENTA

Časová dotácia: 20 hodín

Cieľ: Prehĺbenie a zdokonalenie vedomostí, zručností a spôsobilostí pripravovať, popisovať a charakterizovať profil absolventa programu, formulovať charakteristiku školského vzdelávacieho programu a zostavovať učebný plán pre konkrétny študijný alebo učebný odbor štúdia.

Moduly:

1. modul *Popis charakteristiky, profilu a kompetencií absolventa programu.*
2. modul *Tvorba učebného plánu.*
3. modul *Charakteristika školského vzdelávacieho programu.*

Hodnotenie:

1. modul

Po ukončení modulu frekventant vypracuje záverečnú prezentáciu písomnou formou.

Názov záverečnej prezentácie:

„Vypracujte charakteristiku absolventa študijného alebo učebného odboru, v ktorom vyučujete odborný predmet“.

2. modul

Po ukončení modulu frekventant vypracuje záverečnú prezentáciu písomnou formou na predtlačný formát.

Názov záverečnej prezentácie:

„Vytvorte učebný plán pre študijný alebo učebný odbor, v ktorom vyučujete odborný predmet“.

3. modul

Po ukončení modulu frekventant vypracuje záverečnú prezentáciu formou PowerPoint. Snímky vytlačte.

Názov záverečnej prezentácie:

„Popíšte charakteristiku školského vzdelávacieho programu pre študijný alebo učebný odbor, v ktorom vyučujete odborný predmet“.

1. MODUL: POPIS PROFILU, CHARAKTERISTIKY A KOMPETENCIÍ ABSOLVENTA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Časová dotácia: 6 hodín

Cieľ: Vedieť tvoriť a popisovať profil a charakteristiku absolventa programu. Správne formulovať kompetencie absolventa.

Učebné zdroje: V rámci výučby frekventanti budú používať „*Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné a odborné školy*“, ktorá bude zásadným študijným materiálom v module. Pri individuálnej alebo skupinovej práci frekventanti použijú štátny vzdelávací program pre tú skupinu študijných alebo učebných odborov, ktorá je relevantná ich aprobácii. Pri svojej práci a štúdiu môžu využívať aj odporúčanú literatúru: Turek, I.: Zvyšovanie efektívnosti vyučovacieho procesu. 2002. Edukácia. 2. doplnené vydanie.

Metodické prístupy a metódy výučby:

- výklad, rozhovor, riadená diskusia, brainstorming,
- samostatná práca, skupinová práca,
- samovzdelávanie,
- názorné metódy, prezentácia,
- riešenie problémovej situácie,
- príklady z pedagogickej praxe,
- písomná práca.

Materiálno – technické prostriedky výučby: Pri práci, vzdelávaní a učení sa použije didaktická technika - počítač, premietacie plátno, videoprojektor, ekologická (magnetická) tabuľa, tlačiareň. Frekventanti kurzu budú mať k dispozícii aj učebný materiál.

Obsah vzdelávania:

1. Tvorba profilu absolventa programu.
2. Popis charakteristiky absolventa programu.
3. Stanovenie výkonových štandardov.

Výstupy vzdelávania: Frekventant má:

- VV1: Sformulovať charakteristiku absolventa programu.
- VV2: Popísať princípy tvorby výkonových štandardov na stanovenie profilu absolventa programu.

Hodnotenie: Frekventanti budú hodnotení na základe nasledujúcich kritérií hodnotenia:

- Presnosť vyjadrovania sa.
- Schopnosť aplikácií.
- Schopnosť tvorivosti.
- Správnosť a precíznosť vypracovanej písomnej práce.

Na hodnotenie sa využijú nasledovné prostriedky hodnotenia:

- Ústne - riadený rozhovor.
- Vizualne - pozorovanie aktívnosti pri skupinovej práci a samostatnosti pri individuálnej práci a samovzdelávaní.
- Písomná práca – „**Vypracujte charakteristiku absolventa študijného alebo učebného odboru, v ktorom vyučujete odborný predmet**“. Práca sa odovzdá lektorovovi a prezentuje sa pred frekventantmi kurzu.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 1: SFORMULOVAŤ CHARAKTERISTIKU ABSOLVENTA PROGRAMU

V tejto časti popisne konkretizujete, akými kvalitami bude disponovať absolvent ŠkVP. Pri popise vychádzajte z charakteristiky odboru štúdia, z cieľa a poslania výchovy a vzdelávania, z toho, čo môžete svojim žiakom ponúknuť, aké vedomosti, zručnosti a kompetencie (postoje, vlastnosti, hodnotová orientácia) môžu žiaci získať v priebehu svojho štúdia. V danej skupine odborov môžu byť popisy charakteristiky absolventa veľmi blízke, aj keď pôjde o rôzne odbory vzdelávania vrátane ich odborných zameraní. Majú totiž spoločný cieľ stanovený v ŠVP. Charakteristika musí byť starostlivo popísaná aj vo vzťahu k uplatneniu absolventov v praxi, ich ďalšiemu vzdelávaniu, mimoškolským aktivitám, spôsobu ukončovania štúdia a potvrdzovania jeho dosiahnutého vzdelania a kvalifikácie. Stručne popíšete aj možnosti a podmienky vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Príklad:

Absolvent štvorročného študijného odboru 6444 4 00 čašník, servírka po ukončení štúdia úspešne vykonanou maturitnou skúškou získava prvú kvalifikáciu na úrovni úplného stredného odborného vzdelania. Po ukončení prípravy samostatne zvládne jednoduchú a zložitú obsluhu hostí v zariadeniach spoločného stravovania (reštaurácie, hotely, bary, bistrá, chaty a pod.) pri bežných prevádzkach ako aj pri slávnostných príležitostiach, uviesť hostí a poskytnúť pomoc klientom pri výbere z jedálneho lístka, pripravuje miešané nápoje aj podľa vlastných receptúr, vie pripraviť jednoduché jedlá, minútky, šaláty a múčniky, dokončuje jedlá pred hosťom a pripravuje tabule na slávnostné príležitosti. Absolvent vie pripraviť pracovisko a ovláda všetky práce spojené so stolovaním. Vie prijímať jednoduché a zložené objednávky, podávať informácie o jedlách a nápojoch, poskytovať odbornú inštrukciu pri servírovaní špeciálnych pokrmov a nápojov, ovláda zásady vedenia administratívy a účtovania v prevádzke, vie účtovať na kontrolnej pokladnici, inkasovať tržby, písať jedálne lístky, čapovať a ošetrovať nápoje, ošetrovať a skladovať potraviny a používané predmety (poháre, nádoby, príbory a pod.).

V rámci pracovnej pozície sú na absolventa kladené veľmi vysoké požiadavky na krátkodobú pamäť, schopnosť pracovať v tíme a schopnosť sociálneho kontaktu. Vysoké nároky sú dané aj na rozsah zrakového poľa, priestorové videnie, rozlišovanie zvuku, udržiavanie rovnováhy, rozlišovanie čuchových podnetov, rozdelenie pozornosti, praktické myslenie, písomný a slovný prejav, prispôsobivosť, flexibilitu, sebakontrolu, sebaovládanie, samostatnosť, kultivovanosť vystupovania a vzhľadu, istotu a pohotovosť vystupovania. Požiadavky sú kladené aj na rozlišovanie farieb a farebných odtieňov, rozlišovanie chuti, samostatné myslenie a odolnosť voči senzorickej záťaži.

Povolanie čašník, servírka nie je vhodné pre žiakov s ochorením obmedzujúcim výkon tejto pracovnej pozície. Presné posúdenie zdravotného stavu s následným odporúčaním alebo neodporúčaním výkonu tejto pozície je možné iba po konzultácii s lekárom. Absolventi sa uplatnia v pracovných pozíciách ako účtujúci čašník, servírka, hlavný čašník, servírka, barman, prevádzkar, vedúci závodu spoločného stravovania, súkromný podnikateľ v oblasti cestovného ruchu a spoločného stravovania.

Absolventi získajú schopnosť komunikovať v 2 cudzích jazykoch – anglickom a nemeckom, riešiť problémové úlohy a pracovať v skupine, aktívne sa zapájať do spoločnosti a svoje vedomosti a zručnosti priebežne aktualizovať. Budú schopní prijímať zodpovednosť za vlastnú prácu a za prácu ostatných. Po absolvovaní vzdelávacieho programu získajú zručnosti pri práci s osobným počítačom a internetom. Naučia sa efektívne využívať informačné a komunikačné technológie pre svoj osobný rast a výkonnosť v práci.

Po ukončení štúdia získava absolvent výučný list, maturitné vysvedčenie a vysvedčenie o maturitnej skúške. Môže pokračovať v štúdiu pre absolventov štvorročných učebných odborov v rámci denného alebo diaľkového štúdia na úrovni ISCED 5. Svoju kvalifikáciu môže zvyšovať aj rôznymi vzdelávacími cestami na ISCED 4 prípadne môže získať aj inú kvalifikáciu ako je kvalifikácia v danom študijnom odbore.

Kompetenčný profil absolventa sme vytvorili na základe kompetencií uvedených v ŠVP a analýzy povolania v priamej spolupráci so zamestnávateľmi. Analýza povolania je súčasťou Analytickej štúdie. Týmto má absolvent študijného odboru garantované získanie aktuálnych vedomostí, zručností a kompetencií v závislosti od potrieb zamestnávateľov.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 2: POPÍSAŤ PRINCÍPY TVORBY VÝKONOVÝCH ŠTANDARDOV NA STANOVENIE PROFILU ABSOLVENTA PROGRAMU

Profil absolventa plní dve podstatné a nezastupiteľné funkcie:

- je to všeobecný cieľ štúdia,
- je východiskom pre koncepciu a obsah všetkých ďalších častí ŠkVP,
- má informačnú funkciu na vstupe vzdelávania (pre žiakov a rodičov pri voľbe vzdelávacieho programu) a výstupe vzdelávania (pre zamestnávateľov o dosiahnutej kvalifikácii v rámci daného povolania a pre žiakov o rozhodovaní sa o voľbe ich profesionálnej kariéry a celoživotného vzdelávania).

Pamätajte, že táto časť je vo vzdelávacom programe najdôležitejšia. V pracovných tímoch musí panovať pokoj a jednota. Profil absolventa by sa mal stať priesečníkom názorov zamestnávateľov a učiteľov. Preto je nesmierne dôležité formulovať ho jasne, výstižne a reálne.

Profil absolventa obsahuje tieto **údaje**:

- a) charakteristika absolventa ŠkVP v danom odbore štúdia,
- b) kompetencie absolventa.

Tvorba profilu absolventa **musí zohľadňovať**:

- **špecifické požiadavky** na odborné spôsobilosti formulované výkonovými štandardmi sú mimoriadne dôležité pre výkon konkrétnych pracovných činností žiaka v danom odbore štúdia (alebo jeho odbornom zameraní). Výkonové štandardy odpovedajú na otázku, čo má žiak vedieť (vedomosti), čo má žiak urobiť (zručnosti), aké postoje a hodnotovú orientáciu si vyžaduje jeho budúce zamestnanie. Na základe výkonových štandardov môžeme spoľahlivo štruktúrovať profil absolventa z hľadiska jeho uplatnenia sa v osobnom živote, v spoločnosti a na pracovisku. Výkonové štandardy ako vzdelávacie výstupy sú základom pre formulovanie obsahu vzdelávania v učebných osnovách odborných predmetov alebo moduloch a systéme hodnotenia,
- **všeobecné požiadavky** na všeobecné spôsobilosti vymedzujú oblasť všeobecného vzdelávania. Sú dané výkonovými štandardmi, ktoré určujú, aké vedomosti a teoretické zručnosti má žiak v priebehu štúdia získať a ako ich má preukázať pri ukončení vzdelávacieho programu. Dopĺňajú špecifické požiadavky v oblasti OVP. Všeobecné kompetencie sú integrálnou súčasťou odborných kompetencií a naopak, vzájomne sa s nimi prelínajú a dopĺňajú. Pri tvorbe obsahu vzdelávania musíme túto skutočnosť zobrať do úvahy, dôsledne uplatňovať medzipredmetové a aplikačné súvislosti v rámci komplexu odborných činností,
- **klúčové požiadavky** sú vymedzené kľúčovými kompetenciami absolventa, ktoré získal už v základnej škole a rozvíja ich na vyššom stupni stredného odborného vzdelávania. Majú nadpredmetový charakter a pri formulovaní obsahu vzdelávania sa využijú tak vo všeobecnom, ako aj odbornom vzdelávaní vrátane praktickej prípravy.

Pre odborné vzdelávanie a prípravu sú kompetencie popísané výkonovými štandardmi a formulované v spolupráci so zamestnávateľmi, ktorí pri tvorbe ŠkVP v danom študijnom/učebnom odbore aktívne spolupracujú s učiteľmi.

Kompetencie absolventa

Kompetencia je preukázaná schopnosť využívať vedomosti, zručnosti, postoje, hodnotovú orientáciu a iné spôsobilosti na predvedenie a vykonávanie funkcií podľa daných štandardov v práci, pri štúdiu v osobnom a odbornom rozvoji jedinca a pri jeho aktívnom zapojení sa do spoločnosti, v budúcom uplatnení sa v pracovnom a mimopracovnom živote a pre jeho ďalšie vzdelávanie.

Vymedzujete systém vedomostí, zručností, schopností, postojov a hodnotovej orientácie, ktoré má mať absolvent v čase ukončenia štúdia a zaradenia do pracovného procesu. Vyjadrujete ich vo výkonoch žiakov ako kompetencie. V oblasti OVP budeme uplatňovať tieto kategórie kompetencií:

- **Kľúčové kompetencie** chápeme ako významnú a dôležitú kategóriu všeobecne integrujúcich, použiteľných a prenosných súborov vedomostí, zručností, postojov, hodnotovej orientácie a ďalších charakteristík osobnosti, ktoré každý človek potrebuje k svojmu osobnému naplneniu a rozvoju, aktívnemu občianstvu, sociálnemu začleneniu, k tomu, aby mohol primerane konať v rôznych pracovných a životných situáciách na takej úrovni, aby si ich mohol ďalej rozvíjať, zachovávať a aktualizovať v rámci celoživotného vzdelávania.
- **Všeobecné kompetencie** sú základné kognitívne (poznávacie) kompetencie, ktoré sa vyžadujú pre príbuzné skupiny povolání (napr. matematika, čítanie, písanie, riešenie problémov, sociálne, komunikatívne a interpersonálne kompetencie).
- **Odborné kompetencie** sú kompetencie vyšpecifikované z profilov (štandardov) práce, tradičných a nových povolání. Sú to sociálne a komunikatívne kompetencie, strategické schopnosti pri kompetenciách založených na riešení problému pri zabezpečovaní úloh, organizačné kompetencie, iniciatívnosť a aktívnosť.

Kompetencie sa musia formulovať tak, aby sa jasne popísali všetky požiadavky na vedomosti, zručnosti a postoje, psychické vlastnosti a fyzické schopnosti, postoje a hodnotová orientácia absolventa vzdelávacieho programu v oblasti všeobecného a odborného vzdelávania, ako aj pre oblasť kľúčových kompetencií. Každá kompetencia je rozpracovaná prostredníctvom výkonových štandardov.

Výkonový štandard je základné kritérium úrovne zvládnutia vedomostí, zručností a schopností. Vymedzuje úroveň významných vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré má žiak podľa očakávania preukázať po ukončení vzdelávania. Musí odpovedať na otázku „Čo má žiak vedieť (kognitívna oblasť), čomu musí porozumieť (kognitívna a afektívna oblasť), čo má urobiť (afektívna a psychomotorická oblasť)“, aby splnil úlohu a preukázal svoj výkon. Je zároveň **vstupným** (cieľová požiadavka) a **výstupným** (vzdelávací výstup) **štandardom**.

Výkonový štandard **spĺňa tieto požiadavky**. Je:

- konzistentný voči cieľom vyučovacieho procesu,
- primeraný schopnostiam žiaka,
- jednoznačný vo svojej formulácii,
- kontrolovateľný a merateľný,
- produktom výučby (nepopisuje proces výučby),
- v súlade s úrovňou taxonómie.

Princíp tvorby výkonových štandardov

Výkonové štandardy by mali byť, pokiaľ je možné, popísané jasne a zoradené v logickom poradí. Preto pri ich stanovení identifikujeme:

- ako prvú **kognitívnu oblasť** (vedomosti, intelektuálne zručnosti – uplatnenie logického, kreatívneho alebo intuitívneho myslenia, poznávacie schopnosti). Vedomosti zahŕňajú teóriu, princípy, pravidlá, obsah, atď., aby sa podporil kompetentný výkon úlohy alebo činnosti,
- ako druhú **psychomotorickú oblasť** (zručnosti, návyky). V kontexte OVP berieme do úvahy praktické zručnosti a návyky (manuálna zručnosť, šikovnosť, pohotovosť a používanie metód, materiálov, prostriedkov, nástrojov a prístrojov),
- ako tretiu **afektívnu oblasť** (postoje, city, hodnotová orientácia, sociálno-komunikatívne zručnosti a iné vlastnosti). Osvojenie si postojov je pre prípravu na povolanie nesmierne dôležité, pretože vytvára pevné interpersonálne interakcie. Každé povolanie má, istým spôsobom, svoje hlavné postojové dimenzie. V rámci plnenia úloh alebo činností sa prenášajú a odovzdávajú skúsenosti, informácie a poznatky, čím sa formujú aj osobnostné a medziľudské postoje. Napr. schopnosť, ktorá pozitívne alebo negatívne ovplyvňuje členov tímu je významnou a v súčasnosti nevyhnutnou životnou zručnosťou na každom pracovisku.

Posledná identifikácia **opatrení a predpisov na bezpečnosť, hygienu, ochranu zdravia, životného prostredia, atď.** je tiež zásadným prvkom pri preukazovaní výkonu. Avšak nie v každej úlohe alebo činnosti sú takéto opatrenia nutné. Sú aj úlohy a činnosti, pre ktoré sa nepožaduje identifikovať takéto opatrenia.

Na stanovenie výkonových štandardov v súlade s požiadavkami, ktoré musí výkonový štandard spĺňať, snažte sa uplatňovať nasledujúce **usmernenia**:

- Každé stanovenie sa začína **aktívnym slovesom v neurčitku**.
- **V jednom stanovení** by sa malo uplatňovať iba **jedno sloveso** (nie je to striktné pravidlo). Ak chcete použiť viac sloviess, aplikujte radšej jeho synonymum (2 alebo viac sloviess s rôznym významom a na rôznych výkonových úrovniach, indikujú 2 alebo viac výkonov).
- Aktívne sloveso musí byť **merateľné a pozorovateľné**.
- Výkonový štandard predstavuje **produkt a činnosť**, nie proces.
- Stanovenie výkonových štandardov musí byť primerane **jednoduché, konzistentné, jasne formulované, stručné, jednoznačné a zrozumiteľné**.
- Výkonové štandardy musia byť **usporiadané podľa úrovne výkonu** – od jednoduchého po najnáročnejšie.
- Výkonové štandardy musia odpovedať na otázku: **Čo** potrebuje žiak vedieť, **čomu** potrebuje porozumieť alebo **ako** má preukázať svoj **výkon**, aby splnil stanovený vzdelávací výstup.

Sloveso na začiatku stanovenia výkonového štandardu musí svojou náročnosťou zodpovedať stupňu vzdelania a v neposlednej miere schopnostiam žiaka. Keďže každé sloveso musí byť merateľné a pozorovateľné, musíte sa vyvarovať používaniu takých sloviess, ktoré sa merať nedajú, napr. posudzovať, porozumieť, chápať, vedieť, rozumieť, osvojiť si, poznať, naučiť sa, uvažovať o, premýšľať, atď. Na určenie primeraného slovesa môžeme použiť rôzne taxonómie. Pripomíname však, že každá didaktika vyučovacích predmetov si vytvára vlastný súbor aktívnych sloviess.

Zapamätajte si. Najprv stanovujeme výkonové štandardy a až potom budeme k nim priradovať zodpovedajúce učivo.

Stanovenie výkonových štandardov napomáha teda nášmu zámeru, **čo** by mal žiak vedieť (výkon), **akú** zručnosť by mal preukázať (výkon), **ako** by to mal vedieť a ako by to mal preukázať (norma a kvalita výkonu), **kde** by mal preukázať svoj výkon (podmienky výkonu), **aké** by mali byť učebné zdroje (podmienky výkonu), **za akých** podmienok má svoj výkon predviesť (podmienky výkonu), podľa **čoho** a **ako** sa bude kontrolovať, hodnotiť a merať jeho výkon (metódy, prostriedky a kritériá hodnotenia) a **čo** by sa mal naučiť (obsah vzdelávania – učebné osnovy)?.

Pri formulovaní výkonových štandardov **postupujte** nasledovne:

Kroky	Kompetencie Kompetenčná oblasť	Postup
Odborné kompetencie		
1.	Kognitívna oblasť	Pozorne si preštudujte kompetencie stanovené v ŠVP pre danú skupinu odborov štúdia.
2.		Vyberte zo ŠVP tie výkonové štandardy, ktoré sa priamo vzťahujú na vami vybraný odbor štúdia (a jeho odborné zameranie). Preskúmajte správnosť ich stanovenia podľa vyššie uvedených smerníc (v prípade určitých anomálií, urobte potrebné úpravy). Vybrané výkonové štandardy musia byť súčasťou vášho ŠkVP. Môže dôjsť k prípadom, že pre váš program neobjavíte v ŠVP ani jeden výkonový štandard. Pokračujte krokom 3. Musíte si však túto skutočnosť (nedostatok ŠVP) poznamenať a v rámci revidovania ŠVP to oznámiť zodpovednej inštitúcii.
3.		Do profilu absolventa vložte ďalšie výkonové štandardy, ktoré sú uvedené v analýze povolania (napr. DACUM diagrame) ako vzdelávacie výstupy. Sú to požiadavky zamestnávateľov na vášho absolventa a jeho potenciálnu pracovnú silu vo forme presne stanovených vzdelávacích výstupov. Preskúmajte správnosť ich stanovenia podľa vyššie uvedených smerníc (v prípade určitých anomálií, urobte potrebné úpravy).
4.		Preskúmajte výkonové štandardy vo svojom vzdelávacom programe. Môže dôjsť k prípadom, že súbor výkonových štandardov zo ŠVP a analýzy povolania (DACUM diagramu) nie je pre odborný profil absolventa postačujúci. Doplňte preto ďalšie výkonové štandardy. Vychádzajte z otázky: „ čo by mal žiak ešte vedieť (výkon)?, aké intelektuálne zručnosti by mal ešte preukázať (výkon)?“. Pri ich stanovovaní dodržiavajte usmernenia. Môžete využiť aj súčasne platnú pedagogickú dokumentáciu, ktorá bola inovovaná v spolupráci so zamestnávateľmi. Konzultujte nové stanovenia výkonových štandardov so zamestnávateľmi.

5.	Kognitívna oblasť	Opätovne preskúmajte celý súbor kompetencií. Položte si nasledujúce otázky: „ <i>Sú výkonové štandardy stanovené podľa usmernení?</i> “ <i>Môžeme tento výkon hodnotiť, pozorovať a zmerať?</i> <i>Použili sme správne sloveso?</i> “. Urobte nevyhnutné úpravy.
6.		Preskúmajte pozorne výkonové štandardy. Overte si, či niektoré výkony nie sú identické alebo podobné. Ak je tomu tak, buď ich preformulujte alebo vzájomne skombinujte.
7.		Usporiadajte výkonové štandardy podľa náročnosti ich výkonov od najjednoduchších po najzložitejšie.
8.	Psychomotorická oblasť	Postupujte podľa krokov 2 – 7 s tým rozdielom, že si položíte otázku: „ Aké praktické zručnosti a návyky by mal žiak preukázať? “.
9.	Afektívna oblasť	Postupujte podľa krokov 2 – 7 s tým rozdielom, že si položíte otázku: „ Aké postoje, vlastnosti, sociálno-komunikatívne zručnosti a pod. by mal žiak preukázať? “.
Všeobecné kompetencie		
10.	Kognitívna oblasť	Riadte sa podľa krokov 2 – 7.
	Psychomotorická oblasť	
	Afektívna oblasť	
Kľúčové kompetencie		
Majte na pamäti, že v OVP je uplatňovaná nadpredmetová koncepcia kľúčových kompetencií, ich rozvoj je previazaný s obsahom vzdelávania vyučovacích predmetov alebo modulov, kľúčové kompetencie sú základom pre formulovanie všeobecných a špecifických cieľov vzdelávania, pre ďalšie získavanie vedomostí, rozvoj zručností, zlepšujú výkon žiaka, zdokonaľujú jeho osobnostný a profesionálny rast. Pamätajte, že kľúčové kompetencie zdôrazňujú požiadavky na zmeny štýlu výučby a učenia, sú činnosťne zamerané a vyžadujú modernizáciu vzdelávacích metód a foriem práce ako aj celkového výchovného pôsobenia školy. Pomáhajú teda pri špecifikácii postupov, metód a foriem práce a pod. Vy musíte určiť, ktorá kľúčová kompetencia je dôležitá a mali by ste ju ďalej rozvíjať.		
11.	Kognitívna oblasť	Riadte sa podľa krokov 2 – 7.
	Psychomotorická oblasť	
	Afektívna oblasť	
12.		Ak je to potrebné, doplňte do jednotlivých kategórií kompetencií ďalšie výkonové štandardy podľa ich významu k danému odboru štúdia (a jeho odbornému zameraniu).
13.		Pokračujte v krokoch 5 – 7.

Odporúčame pri formulovaní kompetencií (najmä odborných a všeobecných) súbežne určovať aj výchovno-vzdelávacie stratégie (postupy, formy a metódy práce), metódy a prostriedky hodnotenia a kritériá hodnotenia. Nemali by ste zabúdať na učebné zdroje (učebnice, učebný materiál, didaktickú techniku, materiálne výučbové prostriedky) a podmienky vzdelávania (napr. učebne, laboratória, dielne a pod.). Uľahčí vám to prácu pri tvorbe ďalších častí vášho vzdelávacieho programu a formulovaní vzdelávacích výstupov v učebných osnovách vyučovacích predmetov a záverečnom (sumatívnom) hodnotení (záverečné, maturitné a absolventské skúšky).

2. MODUL: TVORBA UČEBNÉHO PLÁNU ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAM

Časová dotácia: 8 hodín

Cieľ: Prehĺbenie a zdokonalenie zručnosti a spôsobilosti pripravovať učebné plány v školskom vzdelávacom programe.

Učebné zdroje: V rámci výučby frekventanti budú používať „*Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy*“, ktorá bude zásadným študijným materiálom v module. Pri individuálnej alebo skupinovej práci frekventanti použijú štátny vzdelávací program pre tú skupinu študijných alebo učebných odborov, ktorá je relevantná ich aprobácii. Pri svojej práci a štúdiu môžu využívať aj odporúčanú literatúru: Turek, I.: Zvyšovanie efektívnosti vyučovacieho procesu. 1998. Edukácia. 2. doplnené vydanie.

Metodické prístupy a metódy výučby:

- výklad, rozhovor, riadená diskusia, brainstorming,
- samostatná práca, skupinová práca,
- samovzdelávanie,
- názorné metódy, prezentácia,
- riešenie problémovej situácie,
- príklady z pedagogickej praxe,
- písomná práca.

Materiálno – technické prostriedky výučby: Pri práci, vzdelávaní a učení sa použije didaktická technika - počítač, premietacie plátno, videoprojektor, ekologická (magnetická) tabuľa, tlačiareň. Frekventanti kurzu budú mať k dispozícii aj učebný materiál.

Obsah vzdelávania:

1. Rámcový učebný plán.
2. Disponibilné hodiny.
3. Transformácia rámcového učebného plánu štátneho vzdelávacieho programu na učebný plán školského vzdelávacieho programu.
4. Tvorba poznámkovej časti učebného plánu.

Výstupy vzdelávania: Frekventant má:

- VV1: Vedieť sa orientovať v rámcovom učebnom pláne.
- VV2: Pracovať s disponibilnými hodinami.
- VV3: Zostaviť učebný plán.
- VV4: Sformulovať poznámky k učebnému plánu.

Hodnotenie: Frekventanti budú hodnotení na základe nasledujúcich kritérií hodnotenia:

- Presnosť vyjadrovania sa.
- Schopnosť aplikácií.
- Schopnosť tvorivosti.
- Správnosť a precíznosť vypracovanej písomnej práce.

Na hodnotenie sa využijú nasledovné prostriedky hodnotenia:

- Ústne - riadený rozhovor.
- Vizualne - pozorovanie aktívnosti pri skupinovej práci a samostatnosti pri individuálnej práci a samovzdelávaní.
- Písomná práca – „**Vytvorte učebný plán pre študijný alebo učebný odbor, v ktorom vyučujete odborný predmet**“. Práca sa odovzdá lektorovi a prezentuje sa pred frekventantmi kurzu.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 1: ORIENTOVI SA V RÁMCOVOM UČEBNOM PLÁNE

Rámcový učebný plán je základom pre tvorbu školských učebných plánov. Stanovuje základné proporcie medzi cieľovými zložkami vzdelávania formou minimálnych týždenných vyučovacích hodín a celkového počtu hodín za celé štúdium. ŠVP stanovuje záväzný minimálny počet hodín na všeobecné vzdelávanie, odborné vzdelávanie vrátane praxe. Disponibilné hodiny slúžia k rozšíreniu časových dotácií všeobecnej a odbornej zložky vzdelávania a sú podporným stimulom pre školy pri rozpracovaní konkrétneho študijného odboru alebo odborného zamerania pri zohľadnení potrieb školy, rozvojových programov regiónu, zamestnávateľov alebo žiakov. Môžu sa využiť aj na podporu rozvoja osobnosti žiaka, jeho záujmovej orientácie zavedením pestrej škály voliteľných predmetov, prípadne ďalších účelovo zameraných kurzov.

Rámcové učebné plány (ďalej len „RUP“) sú súčasťou štátnych vzdelávacích programov, obsahujú vzdelávacie oblasti a zoznam povinných vyučovacích predmetov vo všeobecnom vzdelávaní s vymedzením minimálneho počtu vyučovacích hodín v rámci celého vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti. Určujú tiež celkový počet hodín za štúdium a počet hodín, ktoré môže škola použiť na svoje vlastné zameranie v rámci tvorby školského vzdelávacieho programu – disponibilné hodiny. Rámcové učebné plány sú záväzné pre vypracovanie učebných plánov príslušných školských vzdelávacích programov.

Vzdelávacie oblasti sú okruhy, do ktorých patrí problematika príbuzných školských predmetov rámcového učebného plánu. Sú stanovením obsahu vzdelávania. Vychádzajú z výkonových štandardov uvedených v kompetenčnom profile absolventa. Výkonové štandardy sa pretransformujú do obsahových štandardov. Obsahové štandardy sú záväznou normou pre školy, ktoré si podľa nich vytvoria predmety v každej vzdelávacej oblasti. Vzdelávacie oblasti v ŠVP sú orientované na základné učivo, ktoré musia školy povinne rešpektovať. Majú nadpredmetový charakter, čo umožňuje školám rôzne štruktúrovať vlastné ŠKVP, využívať medzipredmetové vzťahy, rozvíjať aplikačné súvislosti s ohľadom na daný študijný odbor alebo jeho odborné zameranie, rozvoj nových technológií, zmeny vo výrobných programoch podnikov, zahraničné poznatky a skúsenosti, individuálne potreby a špecifiká žiakov, rodičov a spoločnosti. Štruktúrovaniu obsahu sa musí venovať dostatočne veľa času na jeho zoradenie a usporiadanie, aby sa žiakovi vytvorili tie najoptimálnejšie podmienky na štúdium a zvládnutie obsahu vzdelávania. Neoddeliteľnou súčasťou každej vzdelávacej oblasti sú aj výchovné a motivačné aspekty, ktoré sa musia začleniť do obsahu vzdelávania. Preto okrem základného učiva sa štruktúruje aj rozširujúce učivo, ktoré slúži na prehĺbenie základného učiva s ohľadom na záujmy žiaka, rozvoj jeho nadania, rozhladu, a pod. Toto učivo má predovšetkým výchovný charakter a má prispieť k tomu, aby si žiaci osvojili určité postoje, hodnoty, rozhodovanie, atď. Môže sa vyučovať buď osobitne alebo ako integratívny vyučovací mostík aj formou rôznych projektov, písomných prác, a pod. Sú to rôzne témy ako napr. človek a sociálne prostredie, informačné a komunikačné technológie, človek a životné prostredie, multikulturálna výchova a pod. Do tejto kategórie patria aj voliteľné a nepovinné predmety, účelové kurzy v oblasti všeobecného a odborného vzdelávania. Vo všeobecnom vzdelávaní je súčasťou takmer všetkých vzdelávacích oblastí, podporuje medzipredmetové vzťahy, aplikačné súvislosti, dopĺňa a prepája rôzne oblasti základného učiva. V odbornom vzdelávaní je diferencovane začleňované do rôznych vzdelávacích oblastí podľa charakteristiky daného odboru. Malo by sa predovšetkým zameriavať na materiálové a energetické zdroje, kvalitu pracovného prostredia, vplyvy pracovných činností na prostredie a zdravie, na technické a technologické procesy a riadiacu činnosť. Rozširujúce učivo sa môže realizovať rôznymi metódami a formami v rámci teoretického a praktického vyučovania, ale aj mimoškolskými aktivitami. V praktickom vyučovaní je vhodné viesť žiakov napr. k správne upotrebeniu, separovaniu a odvozu odpadov, využívaniu úsporných spotrebičov a postupov, dodržiavaniu požiadaviek na bezpečnosť a hygienu práce. Súčasťou vzdelávacieho programu je/sú aj účelové učivo/účelové kurzy, ktoré podporujú a prehlbujú špecifické záujmy žiaka, zdokonaľujú jeho kompetenčnú úroveň (teoretickú, praktickú, telesnú, osobnostnú). Tento typ učiva sa určí buď na štátnej úrovni alebo na úrovni škôl podľa indikovaných potrieb, záujmov a požiadaviek.

Učebný plán ŠKVP musí povinne vychádzať z rámcového učebného plánu ŠVP, názvy vyučovacích predmetov alebo modulov musí škola odvodzovať od vzdelávacích oblastí vymedzených v ŠVP, pokiaľ nie sú nevymedzené v rámcovom učebnom pláne. Uvádzame príklady RUP pre skupinu študijných odborov 63 Ekonomika a organizácia, obchod a služby I, 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby II a RUP pre skupinu učebných odborov 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby II.

Rámcový učebný plán pre 4 – ročné študijné odbory s odbornou praxou (27)

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	60	1920
Odborné vzdelávanie	38	1216
Disponibilné hodiny	34	1088
CELKOM	132	4224

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	64	2048
Jazyk a komunikácia • Slovenský jazyk a literatúra • Prvý cudzí jazyk • Druhý cudzí jazyk	34	1088
Človek, hodnoty a spoločnosť • Etická výchova/náboženská výchova • Dejepis • Občianska náuka	7	224
Človek a príroda • Ekológia • Fyzika • Chémia • Biológia	3	96
Matematika a práca s informáciami • Matematika • Informatika	8	256
Zdravie a pohyb • Telesná a športová výchova	8	256
Disponibilné hodiny	4	128
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	68	2176
Teoretické vzdelanie	20	640
Praktická príprava	18	576
Disponibilné hodiny	30	960
SPOLU	132	4224
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovo-výcvikový kurz		
Maturitná skúška		

¹ Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4 – ročné študijné odbory s odbornou praxou:

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.

- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, vo 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- f) Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a minimálne 2 hodiny týždenne v 3. a 4. ročníku.
- g) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecne vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- h) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- i) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova, dejepis a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- j) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a občianska náuka. Je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- k) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- n) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa všeobecne záväzných právnych predpisov.
- o) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciáciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej

umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.

- p) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov študijných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- q) Účelové kurzy sa realizujú v rámci časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odbornej praxe, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborná prax.

Rámcový učebný plán pre 4 - ročné študijné odbory s odbornou praxou s vyučovacím jazykom národnostných menšín

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ²	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	72	2304
Odborné vzdelávanie	38	1216
Disponibilné hodiny	22	704
CELKOM	132	4224

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	76	2432
Jazyk a komunikácia <ul style="list-style-type: none"> • Slovenský jazyk a slovenská literatúra • Jazyk národností a literatúra • Prvý cudzí jazyk • Druhý cudzí jazyk 	46	1472
Človek, hodnoty a spoločnosť <ul style="list-style-type: none"> • Etická výchova/náboženská výchova • Dejepis • Občianska náuka 	7	224
Človek a príroda <ul style="list-style-type: none"> • Ekológia • Fyzika • Chémia • Biológia 	3	96
Matematika a práca s informáciami <ul style="list-style-type: none"> • Matematika • Informatika 	8	256
Zdravie a pohyb <ul style="list-style-type: none"> • Telesná a športová výchova 	8	256
Disponibilné hodiny	4	128
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	56	1792
Teoretické vzdelanie	20	640
Praktická príprava	18	576
Disponibilné hodiny	18	576
SPOLU	132	4224

Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Maturitná skúška		

² Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4 – ročné študijné odbory s odbornou praxou pre školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín:

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, vo 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Výučba slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- f) Výučba jazyka národností a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- g) Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a minimálne 2 hodiny týždenne v 3. a 4. ročníku.
- h) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecne vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- i) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova, dejepis a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- k) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a občianska náuka. Predmet

náboženstvo je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.

- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- n) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- o) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného učiteľa sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- p) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.
- q) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov študijných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- r) Účelové kurzy sa realizujú v rámci časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odbornej praxe, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborná prax.

Rámcový učebný plán pre 4 - ročné študijné odbory s odborným výcvikom (64)

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ³	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	60	1920
Odborné vzdelávanie	62	1984
Disponibilné hodiny	10	320
CELKOM	132	4224

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	64	2048
Jazyk a komunikácia <ul style="list-style-type: none"> • Slovenský jazyk a literatúra • Prvý cudzí jazyk • Druhý cudzí jazyk 	34	1088

Človek, hodnoty a spoločnosť • <i>Etická výchova/náboženská výchova</i> • <i>Dejepis</i> • <i>Občianska náuka</i>	7	224
Človek a príroda • <i>Ekológia</i> • <i>Fyzika</i> • <i>Chémia</i> • <i>Biológia</i>	3	96
Matematika a práca s informáciami • <i>Matematika</i> • <i>Informatika</i>	8	256
Zdravie a pohyb • <i>Telesná a športová výchova</i>	8	256
Disponibilné hodiny	4	128
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	68	2176
Teoretické vzdelanie	18	576
Praktická príprava	44	1408
Disponibilné hodiny	6	192
SPOLU	132	4224
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Maturitná skúška		

³ Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

Rámcový učebný plán pre 3 – ročné učebné odbory

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ⁴	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	22,5	720
Odborné vzdelávanie	61,5	1968
Disponibilné hodiny	15	480
CELKOM	99	3168

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	22,5	720
Jazyk a komunikácia • <i>Slovenský jazyk a literatúra</i> • <i>Prvý cudzí jazyk</i> • <i>Druhý cudzí jazyk</i>	12,5	400
Človek, hodnoty a spoločnosť • <i>Etická výchova/náboženská výchova</i> • <i>Občianska náuka</i>	2	64
Človek a príroda • <i>Ekológia</i> • <i>Fyzika</i> • <i>Chémia</i> • <i>Biológia</i>	1	32

Matematika a práca s informáciami • <i>Matematika</i> • <i>Informatika</i>	1	32
Zdravie a pohyb • Telesná a športová výchova	6	192
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	61,5	1968
Ekonomické vzdelávanie	3	96
Prírodovedná príprava	3	96
Vzdelávanie o surovinách a materiáloch	2	64
Technické a technologické vzdelávanie	6	192
Praktická príprava	47,5	1520
Disponibilné hodiny	15	480
SPOLU	99	3168
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Záverečná skúška		

⁴ Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 2: PRACOVAŤ S DISPONIBILNÝMI HODINAMI

Disponibilné hodiny slúžia k rozšíreniu časových hodinových dotácií vyučovacích predmetov všeobecnej a odbornej zložky vzdelávania, k rozpracovaniu konkrétneho odboru alebo odborného zamerania, k zohľadneniu potrieb školy, regiónu, žiakov alebo zamestnávateľov. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. V učebných odboroch sa disponibilné hodiny môžu využiť pre všeobecné aj pre odborné vzdelávanie. V študijných odboroch sa disponibilné hodiny určené na všeobecné vzdelávanie nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak. Názornosť rozpracovania disponibilných hodín zo ŠVP do ŠkVP ukazuje nasledujúci príklad (Príklad je postavený na ŠVP pre skupinu odborov 64 Ekonomika, organizácia, obchod a služby).

Tabuľka prevodu rámcového učebného plánu ŠVP na učebný plán ŠkVP

Škola (názov, adresa)				
Názov ŠkVP	STRAVOVACIE SLUŽBY			
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby II			
Kód a názov učebného odboru	6444 2 čašník, servírka			
Stupeň vzdelania	stredné odborné vzdelanie – ISCED 3C			
Dĺžka štúdia	3 roky			
Forma štúdia	Denná			
iné	Štátny škola			
Štátny vzdelávací program		Školský vzdelávací program		
Vzdelávacie oblasti Obsahové štandardy	Minimálny počet týž. vyučovacích hodín celkom	Vyučovacia predmet	Počet týž. vyučovacích hodín celkom	Disponibilné hodiny
Jazyk a komunikácia	12,5			
Zvuková rovina jazyka a pravopis	3,5	Slovenský jazyk a literatúra	3,5	
Významová/lexikálna rovina jazyka				
Tvarová/morfologická rovina jazyka				
Syntaktická/skladobná rovina				
Sloh				
Jazyk a reč				
Učenie sa				
Práca s informáciami				
Jazyková kultúra				
Komunikácia				
Všeobecné pojmy				
Literárne obdobia a smery				
Literárne druhy				
Literárne žánre				
Štruktúra literárneho diela				
Štylizácia textu				
Metrika				

Počúvanie s porozumením	9	1. cudzí jazyk	9	
Čítanie s porozumením				
Písomný prejav				
Dialóg				
Monológ				
Interkultúrna komunikácia				
Rečové zručnosti				
Jazykové prostriedky				
Komunikačné situácie a jazyková funkcia				
Poznatky o krajinách študovaného jazyka				
Počúvanie s porozumením	(6)	2. cudzí jazyk Povinne voliteľný	0	
Čítanie s porozumením				
Písomný prejav				
Dialóg				
Monológ				
Interkultúrna komunikácia				
Rečové zručnosti				
Jazykové prostriedky				
Komunikačné situácie a jazyková funkcia				
Poznatky o krajinách študovaného jazyka				
Človek, hodnoty a spoločnosť	2			
Etická výchova	1	Etická výchova Náboženská výchova	1	
Človek v ľudskom spoločenstve	1	Občianska náuka	1	
Človek ako občan				
Človek a právo				
Človek a ekonomika				
Človek a príroda	1			
Biologické a ekologické vzdelávanie				
Základy biológie		Ekológia		
Základy ekológie				
Človek a životné prostredie				
Fyzikálne vzdelávanie				
Mechanika		Fyzika		
Termika				
Elektrina a magnetizmus				
Vlnenie a optika				
Fyzika atómu				
Vesmír				
Chemické vzdelávanie				
Všeobecná chémia		Chémia	1+1	1
Anorganická chémia				
Organická chémia				
Biochémia				

Matematika a práca s informáciami	1			
Čísla, premenná a početné výkony s číslami				
Vzťahy, funkcie, tabuľky a diagramy				
Geometria a meranie		Matematika	1+1 + 1	1+ 1
Kombinatorika, pravdepodobnosť a štatistika		Informatika	0+1+ 1	1+ 1
Zdravie a pohyb	6			
Zdravie a jeho poruchy				
Zdravý životný štýl				
Telesná zdatnosť a pohybová výkonnosť		Telesná a športová výchova	6	
Športové činnosti pohybového režimu				
Všeobecné vzdelávanie SPOLU	22,5			
Ekonomické vzdelávanie	3			
Základné ekonomické pojmy				
Podnikanie a podnikateľ				
Podnik, majetok podniku a hospodárenie podniku		Ekonomika	2+1	1
Peniaze, mzdy, dane a poisťné				
Zamestnanci				
Pravidlá riadenia osobných financií				
Voľba povolania				
Medzinárodný trh práce				
Osobný manažment		Úvod do sveta práce	1	
Pracovné právo				
Bezpečnosť práce				
Komunikácia	2			
Základné pojmy				
Získavanie informácií				
Poskytovanie informácií				
Elektronická komunikácia a komunikácia myšlienok		Spoločenská komunikácia	2+1	1
Technické a technologické vzdelávanie	9			
Základné technické a technologické pojmy		Ekonomika prevádzky	2+1	1
Suroviny a materiál		Potraviny a výživa	2+1	1
Základné technologické a technické postupy		Technológia	2+2	2
		Stolovanie	2+2	2
Technologické a technické vybavenie		Zariadenie prevádzok	1+1	1
Praktická príprava	47,5			

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci				
Pracovné činnosti vo výrobných, obchodných, obdobytových strediskách a strediskách služieb				
Oboznámenie sa s pracovnými strojmi, zariadením a inventárom výrobných, obchodných, obdobytových stredísk a stredísk služieb				
Príprava finálnych produktov a služieb		Odborný výcvik	47,5	
Nácvik základných pravidiel spoločenského správania				
Administratívne práce v prevádzke				
Odborné vzdelávanie SPOLU	61,5			15
		Voliteľné predmety	2	2
		2. cudzí jazyk		
		Angličtina v hotelierstve		
		Špeciálna obsluha		
		Cestovný ruch		
		Aplikovaná chémia		
		Základy podnikania		
CELKOM	99		99	15 + 2
Účelové učivo	0 týždňov			
Ochrana života a zdravia				
Teoretická príprava		Teoretická príprava	3 hodiny	
Praktický výcvik		Praktický výcvik	18 hodín	
Mimovyučovacie aktivity		Mimovyučovacie aktivity	4 týždne	
Telovýchovno-výcvikový kurz				
Plávanie		Plávanie	4 týždne	
Lyžovanie		Lyžovanie	1 týždeň	

* priradené disponibilné hodiny

* priradené hodiny z 2. cudzieho jazyka

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 3: ZOSTAVIŤ UČEBNÝ PLÁN

Učebné plány sú súčasťou školských vzdelávacích programov a rozpracúvajú rámcové učebné plány štátneho vzdelávacieho programu podľa jednotlivých ročníkov s určením celkového týždenného počtu vyučovacích hodín pre príslušný ročník školského vzdelávacieho programu. Musia byť koncipované tak, aby bola zachovaná postupnosť a nadväznosť obsahu vzdelávania vo vyučovacích predmetoch.

Učebný plán (ďalej len „UP“) je teda časovým rozpisom jednotlivých zložiek vzdelávania. Vypracuje sa pre všetky formy vzdelávania (denná, večerná, diaľková, kombinovaná, dištančné vzdelávanie vrátane individuálneho učebného plánu pre jednotlivca alebo danú skupinu žiakov), ak ich škola mieni zaviesť vrátane vzdelávania žiakov s jazykom národnostných menšín. Je to tabuľkový rozpočet všetkých vyučovacích predmetov alebo modulov s ich týždennou hodinovou dotáciou podľa ročníkov. Obsahuje aj celkový počet vyučovacích hodín (za štúdium, týždeň, ročník), popis ďalších vzdelávacích aktivít školy, ktoré sú záväznou súčasťou vzdelávania (kurzy, účelové učivo, praktickú prípravu, záverečné skúšky a pod.).

Súčasťou učebného plánu je aj rozpis týždňov v školskom roku a poznámky, v ktorých škola objasňuje obsahové a organizačné aspekty učebného plánu a výučby.

Učebný plán:

- vychádza z rámcového učebného plánu ŠVP,
- vymedzuje súbor vyučovacích predmetov alebo modulov pre všeobecné a odborné vzdelávanie, ich hodinovú dotáciu, ako aj usporiadanie všetkých vzdelávacích aktivít školy,
- stanovuje záväznosť vyučovacích predmetov alebo modulov a ich rozčlenenie na povinné, voliteľné, povinne voliteľné, nepovinné a účelové kurzy,
- stanovuje časovú dotáciu na odbornú prax/odborný výcvik,
- rozpisuje usporiadanie vyučovacích týždňov v školskom roku.

Učebný plán **má tieto časti**:

1. Identifikačná časť uvádza:

- Názov a adresa školy.
- Názov školského vzdelávacieho programu.
- Kód a názov štátneho vzdelávacieho programu.
- Kód a názov študijného/učebného odboru ŠKVP.
- Stupeň vzdelania.
- Dĺžka štúdia.
- Forma štúdia.
- Ďalšie informácie, napr. škola s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, súkromná škola, cirkevná škola a pod.

2. Tabuľka uvádza:

- záväznosť vyučovacích predmetov, ktorá je vyjadrená ich rozdelením na povinné, voliteľné, povinne voliteľné a nepovinné. Voliteľné predmety sa môžu integrovať do blokov, ktorými sa vyjadruje ich vzťah k odbornému zameraniu alebo inej profilácii žiakov,
- zoznam vyučovacích predmetov pre všeobecné vzdelávanie, odborné vzdelávanie a účelové kurzy/ účelové učivo,
- predmety praktickej prípravy, ktoré majú stanovený pevný počet vyučovacích hodín a ich výučba sa koná pravidelne. Zaraďujeme ich do kategórie povinných vyučovacích predmetov. Praktické vyučovanie formou odbornej alebo umeleckej praxe, ktoré sa realizuje v rozsahu niekoľkých týždňov (súvislá odborná/ umelecká prax) sa uvedie v Prehľade rozpisu týždňov,
- počet týždenných vyučovacích hodín všeobecného vzdelávania a odborného vzdelávania, vrátane počtu voliteľných predmetov,
- počet týždenných vyučovacích hodín v jednotlivých predmetoch podľa ročníkov,
- počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku,
- celkový počet vyučovacích hodín podľa ročníkov,
- celkový počet vyučovacích hodín za všetky ročníky,

- počet konzultačných hodín napr. v diaľkovej forme štúdia,
- povinnú poznámkovú časť.

V UP sa môžu predmety profilovej časti maturitnej/záverečnej/absolventskej skúšky označiť napr. značkou * s vysvetlením v poznámkach, podobne predmety voliteľnej spoločnej časti maturitnej skúšky napr. značkou ** s vysvetlením v poznámkach. Označovanie predmetov je v plnej kompetencii škôl.

3. Prehľad využitia týždňov v školskom roku

Je významnou súčasťou UP. Prehľad je uvádzaný v tabuľkovej forme. Popisuje v týždňoch/dňoch jednotlivé aktivity v priebehu školského roka – športové, výcvikové, účelové a iné kurzy, odbornú/umeleckú prax, projekčné dni, záverečné/maturitné/absolventske skúšky, časovú rezervu (na opakovanie učiva, exkurzie, výchovno-vzdelávacie akcie, prípravu na maturitné/záverečné/ absolventske skúšky a pod.) a ďalšie aktivity, ktoré sú súčasťou vzdelávania. Dĺžka školského roka je 40 týždňov (neuvádzajú sa prázdniny, hoci tiež patria do školského roka), v poslednom ročníku štúdia 37 týždňov.

Pri spracovaní UP **dodržujte tieto zásady:**

- Zaradené vyučovacie predmety a vzdelávacie aktivity musia obsahovo pokrývať všetky vzdelávacie oblasti a obsahové štandardy vymedzené v ŠVP. Minimálne časové dotácie stanovené v ŠVP sú záväzné, v ŠKVP môžu byť zvýšené posilnením časovej dotácie vyučovacích predmetov z kapacity disponibilných hodín. Súlad medzi ŠVP a ŠKVP preukážeme v samostatnom prehľade. Nižšie je uvedený príklad súladu medzi ŠKVP a ŠVP. V tabuľke je preukázané, ako sú vzdelávacie oblasti a obsahové štandardy rozpracované do jednotlivých vyučovacích predmetov a ďalších vzdelávacích aktivít, či sú dodržané minimálne počty vyučovacích hodín stanovené v ŠVP a ako sme rozdelili disponibilné hodiny. Tento prehľad má kontrolnú funkciu hlavne pre zamestnancov Štátnej školskej inšpekcie. Túto časť odporúčame vypracovať ešte pred vlastným spracovaním UP.
- Názvy vyučovacích predmetov všeobecného vzdelávania, ak sú uvedené v ŠVP, sú záväzné.
- Názvy vyučovacích predmetov v odbornom vzdelávaní môžu byť aj iné, ako v súčasne platnej pedagogickej dokumentácii (napr. súčasné predmety sa môžu integrovať alebo dezintegrovať na nevyhnutý počet nových predmetov).
- Názvy predmetov alebo modulov by mali byť výstižné z hľadiska ich obsahu, krátke, zrozumiteľné a celistvé (nie skratky). Nemali by byť totožné s názvom vzdelávacej oblasti alebo obsahovým štandardom (oblasti a štandardy sú koncipované širšie, môžu determinovať aj viac predmetov).
- Názvy vyučovacích predmetov sa píše v UP s veľkým začiatočným písmenom. Názov vyučovacieho predmetu nesmie byť uvádzaný v skratke. V texte sa názvy vyučovacích predmetov píše s malým začiatočným písmenom.
- Pri zaraďovaní predmetov do ročníkov musíte zvážiť náročnosť a relevantnosť ich obsahu a požadovaných vzdelávacích výstupov vzhľadom ku schopnostiam žiakov (či nie je predmet pre žiakov v danom ročníku veľmi náročný) s didaktickou a obsahovou nadväznosťou na iné predmety (či učivo v danom predmete nadväzuje na učivo nižšieho ročníka).
- Výber a zaraďovanie predmetov (ak sú v ŠVP uvedené) zo vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ do učebných plánov ŠKVP je v kompetencii školy a mali by zabezpečovať súlad, nadväznosť a integritu s predmetmi odborného vzdelávania a praktickej prípravy. Predmetové komisie rozhodnú, ktoré predmety sa budú vyučovať v jednotlivých ročníkoch tak, aby učivo týchto predmetov dopĺňalo učivo odborných predmetoch (v súčasných učebných osnovách môžete nájsť takmer identický obsah učiva v predmetoch všeobecného a odborného vzdelávania, čo vyvoláva nielen duplicitu v obsahu vzdelávania, ale zvyšuje časovú a vecnú náročnosť učenia sa žiakov, znižuje efektivitu vyučovania odborných predmetov tým, že na ich výučbu neostáva čas, pôsobí demotivujúco na záujem a aktivitu žiakov a pod.). Logický a racionálny bude taký výber, kde napr. učebné odbory ekonomického zamerania si do svojich UP zaradia predmet chémie, lebo ho budú potrebovať pre výučbu tovaroznalectva, strojárske odbory si vyberú fyziku, nakoľko fyzikálne javy a procesy v odborných predmetoch vhodne využijú, poľnohospodárske a potravinárske odbory biológiu, lebo väčšina technologických procesov je založená na biologických aktivitách a pod. V študijných odboroch sa môže napr. v každom ročníku vyučovať iný predmet, ktorý poskytne základ pre odborné predmety buď v tom istom ročníku alebo vo vyššom ročníku.
- V študijných odboroch môžeme v oblasti jazykového vzdelávania zaradiť vyučovacie predmety konverzácia v cudzom jazyku, odborný cudzí jazyk (podľa orientácie odboru napr. Angličtina v podnikaní,

Angličtina v záhradníctve, Angličtina v gastronómii ap.) ako voliteľný alebo nepovinný vyučovací predmet podľa záujmu žiakov. Názvy predmetov píšeme v slovenskom jazyku, nie v cudzom jazyku. Dôvody sú viac-menej organizačného charakteru ako vecného, nakoľko základná výučba, konverzácia, používanie a orientácia v odbornej terminológii by mali byť prepojené. V učebnom pláne vpisujeme 1. cudzí jazyk a 2. cudzí jazyk (nie napr. Anglický jazyk) a v poznámke uvedieme, ktoré cudzie jazyky budeme vyučovať.

- Minimálny počet hodín na vyučovací predmet Informatika je 2 hodiny tak v učebných ako aj v študijných odboroch.
- Vyučovacie predmety, ktoré sú z hľadiska odbornosti alebo ukončovania štúdia významné, je efektívnejšie a funkčnejšie zaraďovať do všetkých (alebo vyšších) ročníkov.
- Voliteľné vyučovacie predmety, najmä odborné, zaraďujeme skôr do vyšších ročníkov, kde sa žiak rozhoduje o svojej ďalšej odbornej alebo vzdelávacej ceste. Ponuka voliteľných predmetov by mala byť čo najširšia, aby bola pre žiakov zaujímavá a inšpiratívna.
- Praktické cvičenia sa uvádzajú v stĺpci „Odborné predmety“ a vo vzdelávacej oblasti „Praktická príprava“ s danou časovou dotáciou. Môžu sa vyučovať ako samostatný predmet, ale môžu byť súčasťou vyučovania odborného predmetu v rámci tematického celku, ktorý sa zaraďuje ako posledný. V učebných osnovách predmetu sa potom uvádza k tematickému celku časová dotácia uvedená v UP. Táto časová dotácia je súčasťou časovej dotácie vyčlenenej na praktickú prípravu (nie na teoretické vzdelávanie). Začlenenie praktického cvičenia do učebných osnov odborného predmetu musí byť uvedené v poznámke učebného plánu.
- Vyučovacie predmety v UP zaraďujeme systematicky a prehľadne.
- Pri stanovení počtu konzultačných hodín pre externú alebo individuálnu formu vzdelávania môžeme použiť prepočet, kde 10 vyučovacích hodín sa bude rovnať 1 konzultačnej hodine. V 1 deň je prípustných 8 konzultačných hodín maximálne. Na konzultácie pre vyučovacie hodiny, v ktorých sa nacvičujú a upevňujú praktické zručnosti pod priamym vedením majstra odbornej výchovy alebo učiteľa odbornej praxe, je potrebné zvýšiť počet hodín aj na úkor tých predmetov, v ktorých sa môže využiť samoštúdium.

Najčastejšie **nedostatky**, ktoré sa **pri tvorbe UP** objavujú sú (mohli by sa vyskytnúť!):

- Chýbajúci počet hodinovej dotácie podľa ročníkov a za celé štúdium.
- Chyby v súčtoch vyučovacích hodín.
- Z prehľadu nie je jasné, aký je celkový podiel voliteľných a nepovinných predmetov (celkový počet týždenných vyučovacích hodín).
- Dlhé názvy predmetov.
- Podobné názvy predmetov.
- Predmety uvedené v skratkách.
- Názvy predmetov nezodpovedajú obsahu vzdelávacej oblasti alebo obsahovému štandardu.
- Nesprávne kalkulované disponibilné hodiny v závislosti na podstate a závažnosti obsahu výučby.
- Veľmi rozsiahle spektrum voliteľných a nepovinných predmetov, ktoré nie sú predmetom záujmu a potrieb žiakov.
- Mimoriadna náročnosť predmetovej skladby vzdelávania, ktorá by viedla k neúmernému preťažovaniu žiakov z hľadiska vecného a časového.
- Zlá nadväznosť predmetov z hľadiska času (polrok, rok) a obsahu učiva.
- Chýba zaradenie praktickej prípravy.
- Vyučovacie predmety sú zaraďované náhodne a neprehľadne.

V RUP sú uvádzané minimálne a celkové počty týždenných vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch pre všeobecné vzdelávanie s vymedzením konkrétnych vyučovacích predmetov, v odbornom vzdelávaní sú uvedené iba vzdelávacie oblasti s minimálnym počtom týždenných vyučovacích hodín.

Celkové minimálne počty týždenných vyučovacích hodín podľa ročníkov sa musia dodržať. Vo všeobecnom vzdelávaní sú povinné. RUP bol kalkulovaný na 32 týždňov z celkového počtu 40 (Poznámka b) RUP). Maximálny počet týždňov musí byť v učebných plánoch ŠkVP zachovaný vrátane maximálneho počtu týždenných vyučovacích hodín v súlade s poznámkou b). RUP poskytuje školám istú voľnosť pri zaraďovaní vyučovacích predmetov v oblasti odborného vzdelávania.

Celkové minimálne počty týždenných vyučovacích hodín podľa ročníkov sa musia dodržať.

Zapamätajte si. Hodiny pridelené pre všeobecnovzdelávacie predmety sú pre školy záväzné. Vo vzdelávacích oblastiach odborného vzdelávania je záväzný iba minimálny počet týždenných vyučovacích hodín pre praktickú prípravu v učebných odboroch. V ďalších vzdelávacích oblastiach s minimálnym a celkovým počtom týždenných vyučovacích hodín si školy môžu usporiadať vzdelávacie predmety tak, aby dodržali zásady tvorby UP v ŠkVP.

Uvádzame príklad UP pre študijný odbor 6444 4 čašník, servírka a učebný odbor 6444 2 čašník, servírka.

Učebný plán ŠkVP pre učebný odbor 6444 2 čašník, servírka

Škola (názov, adresa)	Stredná odborná škola Alexandra Dubčeka Kalinčiaková 7, 835 42 Skalica			
Názov ŠkVP	STRAVOVACIE SLUŽBY			
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby			
Kód a názov učebného odboru	6444 2 čašník, servírka			
Stupeň vzdelania	stredné odborné vzdelanie – ISCED 3C			
Dĺžka štúdia	3 roky			
Forma štúdia	denná			
Druh školy	štátna			
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk			
Kategórie a názvy vyučovacích predmetov	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku			
	1.	2.	3.	Spolu
Vzdelávacie oblasti Všeobecnovzdelávacie predmety	11,5	9	7	27,5
Jazyk a komunikácia				
Slovenský jazyk a literatúra a)	1,5	1	1	3,5
1. cudzí jazyk a)	3	3	3	9
Človek, hodnoty a spoločnosť				
Etická výchova/náboženská výchova a)	1	-	-	1
Občianska náuka	1	-	-	1
Človek a príroda				
Biológia	-	1	-	1
Chémia	1	-	-	1
Matematika a práca s informáciami				
Matematika a)	1	1	1	3
Informatika a)	1	1	-	2
Zdravie a pohyb				
Telesná a športová výchova d)	2	2	2	6
Vzdelávacie oblasti Odborné predmety	21,5	24	26	71,5
Teoretické vzdelávanie				
Ekonomika	1	1	1	3
Úvod do sveta práce	0,5	-	0,5	1
Ekonomika prevádzky	1	1	1	3
Spoločenská komunikácia	1	1	1	3
Potraviny a výživa	1	1	1	3
Technológia	1	2	1	4
Stolovanie	1	2	1	4
Zariadenie prevádzok	-	-	1	1
Praktická príprava				

Odborný výcvik a), f)	15	15	17,5	47,5
Voliteľné predmety e)	-	1	1	2
Angličtina v hotelierstve				
Spolu	33	33	33	99
Účelové kurzy				
Ochrana života s zdravím i)				
Telovýchovno-výcvikový kurz j)				

Prehľad využitia týždňov

Činnosť	1. ročník	2. ročník	3. ročník
Vyučovanie podľa rozpisu	33	33	30
Záverečná skúška	-	-	1
Časová rezerva (účelové kurzy, opakovanie učiva, exkurzie, výchovno-vzdelávacie akcie ai.)	7	6	6
Účasť na odborných akciách	-	1	-
Spolu týždňov	40	40	37

Učebný plán ŠKVP pre študijný odbor 6444 4 čašník, servírka

Škola (názov, adresa)	Stredná odborná škola Alexandra Dubčeka Kalinčiakova 7, 835 42 Skalica				
Názov ŠKVP	STRAVOVACIE SLUŽBY				
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby				
Kód a názov študijného odboru	6444 4 čašník, servírka				
Stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie – ISCED 3A				
Dĺžka štúdia	4 roky				
Forma štúdia	denná				
Druh školy	štátna				
Vyučovacie jazyk	slovenský jazyk				
Kategorické a názvy vyučovacích predmetov	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku				
	1.	2.	3.	4.	Spolu
Vzdelávacie oblasti Všeobecno-vzdelávacie predmety	20	19	14	11	64
Jazyk a komunikácia					
Slovenský jazyk a literatúra a)	3	3	3	3	12
1. cudzí jazyk a)	3	3	3	3	12
2. cudzí jazyk a)	3	3	2	2	10
Človek, hodnoty a spoločnosť					
Etická výchova/náboženská výchova a), b)	1	1	-	-	2
Dejepis	1	1	-	-	2
Občianska náuka	1	1	1	-	3
Človek a príroda					
Ekológia	1	-	-	-	1
Chémia	1	-	-	-	1
Biológia	-	1	-	-	1
Matematika a práca s informáciami					
Matematika a)	2	2	2	-	6

Informatika a)	1	1	-	-	2
Zdravie a pohyb					
Telesná a športová výchova a), c)	2	2	2	2	8
Voliteľné predmety d)	1	1	1	1	4
Konverzácia v anglickom jazyku					
Vzdelávacie oblasti Odborné predmety	13	14	19	22	68
Teoretické vzdelávanie					
Ekonomika	2	3	3	3	11
Administratíva a korešpondencia a)	-	-	-	2	2
Sociálna komunikácia	-	-	1	1	2
Právna náuka	-	-	-	2	2
Potraviny a výživa	1	1	1	-	3
Technológia	-	-	1	1	2
Technika obsluhy	1	1	1	1	4
Praktická príprava					
Odborný výcvik a)	7	7	7	7	28
Praktické cvičenie z techniky obsluhy m)	-	-	3	3	6
Voliteľné predmety d)	2	2	2	2	8
Špeciálna obsluha					
Cestovný ruch					
Angličtina v gastronómii					
Spolu	33	33	33	33	132
Účelové kurzy					
Ochrana života a zdravia g)					
Telovýchovo-výcvikový kurz h)					

Prehľad využitia týždňov

Činnosť	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
Vyučovanie podľa rozpisu	33	33	33	30
Maturitná skúška	-	-	-	1
Časová rezerva (účelové kurzy, opakovanie učiva, exkurzie, výchovno-vzdelávacie akcie ai.)	7	6	6	6
Účasť na odborných akciách	-	1	1	-
Spolu týždňov	40	40	40	37

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 4: SFORMULOVAŤ POZNÁMKY K UČEBNÉMU PLÁNU

Poznámky k UP vychádzajú z poznámok rámcového učebného plánu. Poznámky v RUP týkajúce sa minimálneho počtu týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacích oblastiach všeobecného vzdelania sú pre tvorbu ŠKVP záväzné. Ak škola usúdi, že poznámka v RUP má svoje opodstatnenie aj v UP, môže ju prevziať buď v úplnom znení alebo si ju môže prispôbiť podľa svojich podmienok a požiadaviek. Poznámky formulujete v takých prípadoch, keď na základe špecifických podmienok a potrieb organizácie výučby považujete za nevyhnutné uviesť doplňujúce informácie, aby ste organizáciu výučby a UP dali do súladu. Napr. výučba cudzích jazykov, ktoré sa na

škole vyučujú, podiel praktickej prípravy realizovaný v predmetoch teoreticko-praktického charakteru, v reálnych pracovných podmienkach v spolupráci so zamestnávateľmi v regióne alebo formou cvičných firiem a pod. V poznámkach môžete uviesť aj špecifiká účelových kurzov/účelového učiva, smernice, pravidlá a podmienky ich realizácie a pod. Poznámky o percentuálnej úprave UP a obsahu učebných osnov vyučovacích predmetov nemusíte uvádzať, nakoľko ŠkVP môžete operatívne inovovať podľa potreby.

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4 – ročné študijné odbory s odbornou praxou (27):

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, vo 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- f) Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a minimálne 2 hodiny týždenne v 3. a 4. ročníku.
- g) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecne vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- h) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- i) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova, dejepis a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- j) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a občianska náuka. Je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- k) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná

a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.

- n) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa všeobecne záväzných právnych predpisov.
- o) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.
- p) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov študijných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- q) Účelové kurzy sa realizujú v rámci časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odbornej praxe, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborná prax.

3. MODUL: CHARAKTERISTIKA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU PRE STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

Časová dotácia: 6 hodín

Cieľ: Vedieť tvoriť a správne charakterizovať školský vzdelávací program.

Učebné zdroje: V rámci výučby frekventanti budú používať „*Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné a odborné školy*“, ktorá bude zásadným študijným materiálom v module. Pri individuálnej alebo skupinovej práci frekventanti použijú štátny vzdelávací program pre tú skupinu študijných alebo učebných odborov, ktorá je relevantná ich aprobácii.

Metodické prístupy a metódy výučby:

- výklad, rozhovor, riadená diskusia, brainstorming,
- samostatná práca, skupinová práca,
- samovzdelávanie,
- názorné metódy, prezentácia,
- riešenie problémovej situácie,
- príklady z pedagogickej praxe,
- písomná práca.

Materiálno – technické prostriedky výučby: Pri práci, vzdelávaní a učení sa použije didaktická technika - počítač, premietacie plátno, videoprojektor, ekologická (magnetická) tabuľa, tlačiareň. Frekventanti kurzu budú mať k dispozícii aj učebný materiál.

Obsah vzdelávania:

1. Popis školského vzdelávacieho programu vrátane základných údajov o štúdiu.
2. Metódy, formy a prístupy uplatňované vo výučbe.
3. Stanovenie zdravotných požiadaviek na žiaka a požiadaviek na bezpečnosť a hygienu pri práci.

Výstupy vzdelávania: Frekventant má:

- VV1: Popísať školský vzdelávací program.
- VV2: Stanoviť organizáciu vzdelávania.
- VV3: Popísať nevyhnutné požiadavky na bezpečnosť, hygienu pri práci a zdravie žiaka.

Hodnotenie: Frekventanti budú hodnotení na základe nasledujúcich kritérií hodnotenia:

- Presnosť vyjadrovania sa.
- Schopnosť aplikácií.
- Schopnosť tvorivosti.
- Správnosť a precíznosť vypracovanej písomnej práce.

Na hodnotenie sa využijú nasledovné prostriedky hodnotenia:

- Ústne - riadený rozhovor.
- Vizuálne - pozorovanie aktívnosti pri skupinovej práci a samostatnosti pri individuálnej práci a samovzdelávaní.
- Písomná práca – „**Popíšte charakteristiku školského vzdelávacieho programu pre študijný alebo učebný odbor, v ktorom vyučujete odborný predmet**“. Práca sa odovzdá lektorovi a prezentuje sa pred frekventantmi kurzu.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 1: POPÍSAŤ ŠKOLSKÝ VZDELÁVACÍ PROGRAM

Charakteristika školského vzdelávacieho programu poskytuje tieto **základné informácie**:

1. popis školského vzdelávacieho programu (konceptia, charakter obsahu),
2. základné údaje o štúdiu,
3. organizácia výučby (metódy, formy a prístupy uplatňované pri vyučovaní),
4. zdravotné požiadavky na žiaka,
5. požiadavky na bezpečnosť a hygienu pri práci.

Popis školského vzdelávacieho programu

Popisuje cieľ a zámer vzdelávania, charakter pedagogickej koncepcie, ktorú si škola vypracovala a obhájila, popis štruktúry obsahu výučby, ktorá sa odvodzuje od vzdelávacích oblastí ŠVP a premieta sa do konkrétnych učebných osnov alebo modulov vyučovacích predmetov, metodických prístupov a postupov uplatňovaných pri vyučovaní a hodnotení, spôsobu rozvoja kľúčových kompetencií prostredníctvom výchovných a vzdelávacích stratégií, začleňovania účelového učiva a ďalších informácií do vzdelávacieho procesu z hľadiska realizácie a splnenia vytýčených cieľov a zámerov. Informácie obsiahnuté v charakteristike vzdelávacieho programu sú dôležité hlavne pre tých, ktorí sa aktívne podieľajú na realizácii programu (žiaci, učitelia), ale aj pre nadriadené orgány, verejnosť a budúcich záujemcov o vzdelávanie. Popis vzdelávacieho programu objasňuje celkové poňatie vzdelávania v danom študijnom/učebnom odbore a charakterizuje najmä spôsob a kritériá hodnotenia žiakov. Charakteristika ŠkVP tiež uvádza aj skutočnosť, či daný vzdelávací program je vhodný pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Popisuje podmienky, požiadavky a predpoklady na ich výučbu. Zároveň navrhuje formu štúdia pre mimoriadne talentovaných žiakov.

Príklad:

Názov a adresa školy	Stredná odborná škola Alexandra Dubčeka Kalinčiakova 7, 835 42 Skalica
Názov školského vzdelávacieho programu	Stravovacie služby
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby
Kód a názov študijného odboru	6444 4 00 čašník, servírka
Poskytnutý stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie – ISCED 3A
Dĺžka štúdia	4 roky
Forma štúdia	denná

Príprava v školskom vzdelávacom programe Stravovacie služby v študijnom odbore 6444 4 00 čašník, servírka zahŕňa teoretické a praktické vyučovanie a prípravu. Teoretické vyučovanie je poväčšine organizované v priestoroch školy a praktické vyučovanie je organizované formou odborného výcviku v škole, v stredisku praktického vyučovania a priamo na pracoviskách zamestnávateľov. Štvorročný odbor štúdia je koncipovaný homogénne ako odbor profesijnej prípravy pre úsek obsluhy so všeobecným prehľadom o celej oblasti stravovacích služieb a so základnými predpokladmi pre výkon obchodno-podnikateľských aktivít.

Predpokladom pre prijatie do študijného odboru je úspešné ukončenie základnej školy a zdravotné požiadavky uchádzačov o štúdium. Pri prijímaní na štúdium sa hodnotí tiež prospech a správanie na základnej škole, záujem uchádzačov o štúdium a výsledky prijímacieho konania. Konkretizácia kritérií na prijímacie skúšky vrátane bodového hodnotenia sú stanovené každoročne.

Stratégia výučby školy vytvára priestor pre rozvoj nielen odborných, ale aj všeobecných a kľúčových kompetencií. Najväčší dôraz sa kladie na rozvoj osobnosti žiaka. Všeobecná zložka vzdelávania vychádza zo skladby všeobecnovzdelávacích predmetov učebného plánu. V jazykovej oblasti je vzdelávanie a príprava zameraná na slovnú a písomnú komunikáciu, ovládanie oznamovacieho odborného prejavu v slovenskom jazyku, na vyjadrovanie sa v bežných situáciách spoločenského a pracovného styku v cudzom jazyku. Žiaci sa tiež oboznamujú s vývojom ľudskej spoločnosti, základnými princípmi etiky, zásadami spoločenského správania a protokolu. Osvojujú si

základy matematiky, chémie a informatiky, ktoré sú nevyhnutné pre výkon povolania. V odbornom vzdelávaní je príprava zameraná na oblasť ekonomiky, spoločenskej komunikácie, zloženia a skladovania potravín, výživy, stolovania, technológie prípravy pokrmov a pod. V rámci odborného výcviku žiaci získavajú teoretické a praktické zručnosti na úseku obsluhy. Veľký dôraz sa kladie na rozvoj osobnosti žiaka, na formovanie ich osobnostných a profesionálnych vlastností, postojov a hodnotovej orientácie.

Škola vo výučbovej stratégii uprednostňuje tie vyučovacie metódy, ktoré vedú k harmonizácii teoretickej a praktickej prípravy tak pre profesionálny život, ako aj pre život v spoločnosti a medzi ľuďmi. Výučba je orientovaná na uplatnenie autodidaktických metód (samostatné učenie a práca) hlavne pri riešení problémových úloh, tímovej práci a spolupráci. Uplatňujú sa metódy dialogické slovnou formou účelovo zameranej diskusii alebo brainstormingu, ktoré naučia žiakov komunikovať s druhými ľuďmi na báze ľudskej slušnosti a ohľaduplnosti. Poskytujú žiakovi priestor na vytvorenie si vlastného názoru založeného na osobnom úsudku. Vedú žiakov k odmietaniu populistických praktík a extrémistických názorov. Učia ich chápať zložitú medziludskú vzťahovú a nevyhnutnosť tolerancie. Metódy činnostne zameraného vyučovania (praktické práce) sú predovšetkým aplikačného a heuristického typu (žiak poznáva reálny život, vytvára si názor na základe vlastného pozorovania a objavovania), ktoré im pomáhajú pri praktickom poznávaní reálneho sveta a života. Aj keby boli vyučovacie metódy tie najlepšie, nemali by šancu na úspech bez pozitívnej motivácie žiakov, tzn. vnútorné potreby žiakov vykonávať konkrétnu činnosť sú tou najdôležitejšou oblasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Preto naša škola kladie veľký dôraz na motivačné činitele – zaraďovanie hier, súťaží, simulačných a situačných metód, riešenie konfliktových situácií, verejné prezentácie prác a výrobkov a pod. Uplatňované metódy budú konkretizované na úrovni učebných osnov jednotlivých predmetov. Metodické prístupy sú priebežne vyhodnocované a modifikované podľa potrieb a na základe skúseností vyučujúcich učiteľov.

Teoretické vyučovanie je realizované v budove školy na Kalinčiakovej 7, Skalica. Praktická príprava prebieha v 1. ročníku v školských odborných učebniach, v 2., 3. a 4. ročníku v Stredisku praktického vyučovania Školská 33, Skalica, v reštauráciách Na briežku (kapacita 120 miest), Modrá lagúna (kapacita 80 miest) a Urban (kapacita 50 miest) v Skalici, ktoré sú našimi kmeňovými partnermi.

Kľúčové, všeobecné a odborné kompetencie sú rozvíjané priebežne a spôsob ich realizácie je konkretizovaný v učebných osnovách jednotlivých vyučovacích predmetov. Škola bude rozvíjať aj kompetencie v rámci pracovného prostredia školy napr. schopnosť autonómneho rozhodovania, komunikačné zručnosti, posilňovanie sebaistoty a sebavedomia, schopnosť riešiť problémy a správať sa zodpovedne (umiestniť na chodbách schránku dôvery, prostredníctvom ktorej môžu žiaci zadávať otázky, vznášať protesty a pripomienky).

Školský vzdelávacie program Stravovacie služby je určený pre uchádzačov s dobrým zdravotným stavom. V prípade talentovaných žiakov sa výučba bude organizovať formou individuálnych učebných plánov a programov, ktoré sa vypracujú podľa reálnej situácie. Pri práci so žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sa pristupuje s ohľadom na odporúčenie špeciálnych pedagógov a psychológov vo vzťahu na individuálne potreby žiaka, stupeň a typ poruchy, úroveň kompenzácie poruchy a možnosti školy. Študijný odbor 6444 4 00 čašník, servírka nie je vhodný pre žiakov s mentálnym postihnutím, s vážnymi poruchami zraku a sluchu a s vážnym telesným narušením. Pre tento odbor sa vyžaduje zdravotný preukaz.

Činnosť školy v oblasti spoločenského a kultúrneho života je veľmi bohatá a pestrá nielen pri aktivitách súvisiacich s činnosťou školy, ale aj v mimoškolskej oblasti. Žiaci svoje odborné vedomosti a zručnosti budú prezentovať na mnohých gastronomických akciách, ktoré organizujú súkromní podnikatelia, hotely a veľké gastronomické firmy. Týchto aktivít sa zúčastnia aj učitelia všeobecných a odborných predmetov vo funkcii pedagogického dozoru. Samostatnosť, húževnatosť a pracovitosť našich žiakov bude ocenená tak zo strany školy, ako zo strany zamestnávateľov. V rámci pomoci a ochrany životného prostredia sa žiaci zapoja do akcie „Pomoc Tatrám“ pri odstraňovaní odpadu. Škola každoročne vyhlasuje súťaž v zbere starého papiera. Veľké množstvo záujmových krúžkov (jazykové, športové a iné) ponúkajú našim žiakom efektívne využívať svoj voľný čas.

Klasifikácia prebieha podľa klasifikačného poriadku. Výsledky žiakov sa hodnotia priebežne na základe kritérií, s primeranou náročnosťou a pedagogickým taktom. Podklady pre hodnotenie sa získavajú sústavným sledovaním výkonu žiaka a jeho pripravenosti na vyučovanie, rôznymi metódami a prostriedkami hodnotenia, analýzou činnosti žiaka, konzultáciami s ostatnými učiteľmi vrátane výchovného poradcu a zamestnancov pedagogicko-psychologických poradní, rozhovormi so žiakom, jeho rodičmi, ale aj s inštruktormi praktickej prípravy, ktorí boli poverení praktickou inštruktážou zo strany svojho zamestnávateľa. Pri hodnotení sa využívajú kritériá hodnotenia na zabezpečenie jeho objektivity. Žiaci sú s hodnotením oboznámení.

Základné údaje o štúdiu

V tejto časti uvádzate všetky nevyhnutné informácie o štúdiu. Najosvedčenejšia forma je tabuľkový prehľad:

Základné údaje o študijnom/učebnom odbore

Dĺžka štúdia:	
Forma štúdia:	
Nevyhnutné vstupné požiadavky na štúdium:	Podmienky prijatia na štúdium ustanovuje vykonávací predpis o prijímacom konaní na stredné školy.
Spôsob ukončenia štúdia:	
Doklad o získanom stupni vzdelania:	
Doklad o získanej kvalifikácii:	
Poskytnutý stupeň vzdelania ⁵):	
Možnosti pracovného uplatnenia absolventa:	
Možnosti ďalšieho štúdia:	

⁵ Podľa platnej legislatívy SR a klasifikácie ISCED

Príklad:

Základné údaje o študijnom odbore 6444 4 00 čašník, servírka.

Dĺžka štúdia:	4 roky
Forma štúdia:	Denné štúdium pre absolventov základnej školy
Nevyhnutné vstupné požiadavky na štúdium:	<ul style="list-style-type: none"> - úplné stredné odborné vzdelanie, - splnenie podmienok prijímacieho konania, - zdravotná spôsobilosť uchádzača o štúdium.
Spôsob ukončenia štúdia:	maturitná skúška
Doklad o získanom stupni vzdelania:	vysvedčenie o maturitnej skúške
Doklad o získanej kvalifikácii:	vysvedčenie o maturitnej skúške výučný list
Poskytnutý stupeň vzdelania:	Úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 3A
Možnosti pracovného uplatnenia absolventa:	v pracovných pozíciách ako účtujúci čašník, servírka, hlavný čašník, servírka, barman, prevádzkar, vedúci závodu spoločného stravovania, súkromný podnikateľ v oblasti cestovného ruchu a spoločného stravovania
Možnosti ďalšieho štúdia:	Vzdelávacie programy vysokoškolského vzdelávania na úrovni 5B, alebo ďalšie vzdelávacie programy zamerané na rozšírenie kvalifikácie, jej zvýšenie alebo zmenu

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 2: STANOVÍŤ ORGANIZÁCIU VZDELÁVANIA

Ide o popis organizácie vzdelávania v rámci teoretického a praktického vzdelávania vzhľadom k forme vzdelávania a podmienkam školy. Obsahuje popis harmonogramu štúdia (organizácia školského roka), druhov štúdia, odborov štúdia, prijímania žiakov na štúdium, prerušenia štúdia, vylúčenia žiakov zo štúdia, prestup žiakov na iný typ štúdia, spôsob ukončovania štúdia, popis rôznych foriem vyučovania (integrované, skupinové, programové, individuálne, vyučovacie bloky, projekčné etapy, vyučovanie v rôznom prostredí, organizácia konzultácií v iných formách vzdelávania ako je denná, exkurzie, športové aktivity, účelové kurzy, rôzne výchovné aktivity súvisiace so vzdelávaním). Jasne a stručne popíšete zabezpečenie a realizáciu praktickej prípravy (prax, odborný výcvik) v reálnych podmienkach. Uvádzate aj metódy, formy a prístupy uplatňované pri teoretickom vyučovaní a praktickej príprave (napr. individuálna, skupinová, frontálna alebo diferencovaná forma učebného procesu, môžete využiť metódy slovné - prednášky, vysvetľovanie, popis, rozprávanie, dialogické – rozhovor, beseda, prácu s knihou, názorné metódy – demonštrácia, pozorovanie, exkurzia, praktické metódy - laboratórne cvičenia, písomné práce, projekčná činnosť, prípadové štúdie, ročníkové práce, praktické práce, problémový výklad, didaktické hry a pod.). V tejto časti môžete uviesť aj spôsob delenia tried, zlučovanie žiakov z rôznych ročníkov a pod.

Príklad:

Príprava v školskom vzdelávacom programe Stravovacie služby v študijnom odbore 6444 4 00 čašník, servírka zahŕňa teoretické a praktické vyučovanie a prípravu. Výučba je organizovaná v týždňových cykloch – strieda sa jeden týždeň teoretického vyučovania a jeden týždeň odborného výcviku.

Teoretické vyučovanie je poväčšine organizované v priestoroch školy na Kalinčiakovej 7, Skalica. Všeobecná zložka vzdelávania vychádza zo skladby všeobecno-vzdelávacích predmetov učebného plánu. V jazykovej oblasti je vzdelávanie a príprava zameraná na slovnú a písomnú komunikáciu, ovládanie oznamovacieho odborného prejavu v slovenskom jazyku, na vyjadrovanie sa v bežných situáciách spoločenského a pracovného styku v cudzom jazyku. Žiaci sa tiež oboznamujú s vývojom ľudskej spoločnosti, základnými princípmi etiky, zásadami spoločenského správania a protokolu. Osvojujú si základy matematiky, chémie a informatiky, ktoré sú nevyhnutné pre výkon povolania. V odbornom vzdelávaní je príprava zameraná na oblasť ekonomiky, spoločenskej komunikácie, zloženia a skladovania potravín, výživy, stolovania, technológie prípravy pokrmov a pod. V rámci odborného výcviku žiaci získavajú teoretické a praktické zručnosti na úseku obsluhy. Veľký dôraz sa kladie na rozvoj osobnosti žiaka, na formovanie ich osobnostných a profesionálnych vlastností, postojov a hodnotovej orientácie.

Praktické vyučovanie je organizované formou odborného výcviku v škole, v stredisku praktického vyučovania a priamo na pracoviskách zamestnávateľov. Praktická príprava prebieha v 1. ročníku v školských odborných učebniach, v 2., 3. a 4. ročníku v Stredisku praktického vyučovania Školská 33, Skalica, v reštauráciách Na briežku (kapacita 120 miest), Modrá lagúna (kapacita 80 miest) a Urban (kapacita 50 miest) v Skalici, ktoré sú našimi kmeňovými partnermi. Tieto reštaurácie sú základom odbornej prípravy žiakov v tomto študijnom odbore. Prevádzkové podmienky reštaurácií a rýchleho občerstvenia umožnia žiakom podieľať sa na výrobe a distribúcii pokrmov pre školské a podnikové stravovanie, hotových a minútkových jedál pre širokú verejnosť vrátane bežnej a príležitostnej obsluhy pri rôznych gastronomických akciách a medzinárodných aktivitách školy. Denne je na odbornom výcviku okolo 20 čašníkov a servíriek. Roznášku jedál zabezpečujú žiaci pod dozorom učiteľa alebo inštruktora (zamestnanec podniku) odborného výcviku. Pri zabezpečovaní stravovania pre verejnosť si žiaci osvojujú potrebné návyky v komunikácii s hosťami a klientmi, prijímaní objednávok, servírovaní, vyúčtovaní a upratovaní po hosťoch. Ďalšie odborné zručnosti žiaci získavajú pri rôznych spoločenských akciách buď v reštauráciách pri komerčných objednávkach alebo v rámci praktických laboratórnych cvičení. Dôvodom takejto organizácie je skutočnosť, aby si žiaci precvičili a vyskúšali aj také zručnosti, situácie a javy, ktoré sa v bežnej praxi vyskytujú zriedkavo. Tieto vyučovacie aktivity prebiehajú pod dozorom majstra odbornej výchovy. Každý štvrtrok si žiaci majú možnosť vyskúšať svoje teoretické a praktické zručnosti priamo v styku s klientmi buď reštauráciách alebo v škole. Takéto podujatia sú pre žiakov veľmi lákavé, motivujúce a inšpirujúce. Plánujeme realizovať spoločenské akcie pri príležitosti organizovania rôznych domácich a zahraničných seminárov a sympózií, športových stretnutí, spoločenských akcií Domova dôchodcov v Skalici, vojenského stretnutia NATO, gastronomické stretnutia partnerských škôl z Nemecka, Čiech, Slovenska (Bratislava, Humenné) a Anglicka. Časť odborného výcviku máme zabezpečenú zmluvnými vzťahmi s fyzickými a právnickými osobami. Žiaci v priebehu štúdia sa dostanú na rôzne pracoviská, nakoľko ich práca sa štvrtročne strieda.

Štvorročný odbor štúdia je koncipovaný homogénne ako odbor profesijnej prípravy pre úsek obsluhy so všeobecným prehľadom o celej oblasti stravovacích služieb a so základnými predpokladmi pre výkon obchodno-podnikateľských aktivít.

Študijný odbor 6444 4 00 čašník, servírka integruje teoretické a praktické vyučovanie. V 1. ročníku dominujú vyučovacie predmety všeobecného zamerania. Odborný výcvik je zameraný z 50% na obsluhu. V druhom ročníku je odborný výcvik pokrytý 70% na osvojovanie praktických zručností. V 3. a 4. ročníku sa žiaci obsluhu venujú na 100%.

Maturitná skúška sa koná v súlade s platnými predpismi a pedagogicko-organizačnými pokynmi MŠVVŠ SR.

Ďalšie organizačné podrobnosti týkajúce sa účelových kurzov a cvičení sú súčasťou učebného plánu.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 3: POPÍSAŤ NEVYHNUTNÉ POŽIADAVKY NA BEZPEČNOSŤ, HYGIENU PRI PRÁCI A ZDRAVIE ŽIAKA

Zdravotné požiadavky na žiaka

Tieto požiadavky sa rozpracujú v nadväznosti na ŠVP a daný odbor štúdia, ktorý ste konkretizovali vo svojom ŠkVP. Táto problematika veľmi úzko súvisí hlavne s praktickou prípravou a zdravotnými obmedzeniami v súvislosti s výkonom predpísaných pracovných činností. Nie je potrebné uvádzať zoznamy všetkých právnych predpisov a ich citácie, je dôležité zamerať sa na najčastejšie ochorenia a zdravotné znevýhodnenia, ktoré bránia výkonu pracovných činností alebo ich obmedzujú. Tiež je vhodné uviesť aj prípadné choroby, ktoré získava osoba pri dlhšom výkone svojho povolania. Táto časť by sa mala spracovať v spolupráci s kompetentnými odborníkmi (Zákonník práce, MZ SR, MPSVR SR, pracovné lekárstvo, platné predpisy a pod.).

Príklad:

Na prijatie do študijného odboru 6444 4 00 čašník, servírka môžu byť prijatí uchádzači s dobrým zdravotným stavom. Uchádzači nesmú trpieť predovšetkým:

- prognosticky závažným ochorením obmedzujúcim funkcie horných končatín (porucha hrubej a jemnej motoriky),
- prognosticky závažným ochorením funkcie nosného a pohybového systému (ochorenia chrbtice, ploché nohy, vybočenie kolen, stav po kongenitálnej luxácii bedier),
- prognosticky závažným ochorením dýchacích ciest, srdcovými a cievnyimi ochoreniami (varixy),
- prognosticky závažným ochorením kože horných končatín,
- prognosticky závažnými a nekompenzovanými formami epilepsie a epileptických syndrémov a kolapsových stavov vzhľadom k predpokladanej obslužnej práci,
- psychickými chorobami (alkoholizmus, toxikománia, nervové choroby)
- prognosticky závažnými ochoreniami oka, a sluchu,
- endokrinnými ochoreniami a imúnnodeficitnými stavmi,
- chronickými chorobami pečene.

Pred prijatím do odboru je potrebné vyšetrenie na bacilonosičstvo. Uchádzač musí mať platný zdravotný preukaz. Zdravotnú spôsobilosť uchádzačov posúdi a písomne potvrdí dorastový lekár, v prípade zmenenej pracovnej schopnosti aj posudková komisia sociálneho zabezpečenia.

Požiadavky na bezpečnosť a hygienu pri práci

V nadväznosti na ŠVP stručne popíšete, akým spôsobom bude škola zabezpečovať bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci vrátane požiarnej prevencie žiakov v teoretickom a praktickom vyučovaní v reálnych podmienkach, pri školských aktivitách a aktivitách mimo vyučovania. Uvediete, akým spôsobom budete viesť žiakov k dodržiavaniu všetkých bezpečnostných opatrení, požiarnej prevencie, prevencie proti drogovej závislosti, šikane, trestnej činnosti mladistvých a pod. Nie je potrebné uvádzať zoznamy všetkých právnych predpisov a ich citácie.

3. KURZ:

TVORBA UČEBNÝCH OSNOV V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME

Časová dotácia: 20 hodín

Cieľ: Prehĺbenie a zdokonalenie vedomostí, zručností a spôsobilostí pripravovať, popisovať a stanovovať charakteristiku a ciele odborného vyučovacieho predmetu, formulovať výchovné a vzdelávacie stratégie, tvoriť stratégiu vyučovania, identifikovať učebné zdroje a vymedzovať medzipredmetové vzťahy, stanoviť vzdelávacie výstupy, kritériá, metódy a prostriedky hodnotenia pre konkrétny odborný vyučovací predmet v danom študijnom alebo učebnom odbore štúdia.

Moduly:

1. modul

Popis charakteristiky a cieľov odborného vyučovacieho predmetu, tvorba výchovných a vzdelávacích stratégií.

2. modul

Tvorba stratégie vyučovania, stanovenie učebných zdrojov a medzipredmetových vzťahov.

3. modul

Stanovenie vzdelávacích výstupov, kritérií, metód a prostriedkov hodnotenia.

Hodnotenie:

1. modul

Po ukončení modulu frekventant vypracuje záverečnú prezentáciu písomnou formou na predtlačení formát.

Názov záverečnej práce:

„Vypracujte výchovné a vzdelávacie stratégie v odbornom predmete, ktorý vyučujete na škole pre zodpovedajúci študijný alebo učebný odbor“.

2. modul

Po ukončení modulu frekventant vypracuje záverečnú prezentáciu písomnou formou na predtlačení formát.

Názov záverečnej práce:

„Popíšte stratégiu vyučovania a medzipredmetové vzťahy v odbornom predmete, ktorý vyučujete na škole pre zodpovedajúci študijný alebo učebný odbor“.

3. modul

Po ukončení modulu frekventant vypracuje záverečnú prezentáciu písomnou formou na predtlačení formát.

Názov záverečnej práce:

„Stanovte pre odborný predmet, ktorý vyučujete, názvy aspoň 2 tematických celkov vrátane ich tém, zodpovedajúce vzdelávacie výstupy, kritériá, metódy a prostriedky hodnotenia“.

1. MODUL:

POPIS CHARAKTERISTIKY A CIEĽOV ODBORNÉHO VYUČOVACIEHO PREDMETU, TVORBA VÝCHOVNÝCH A VZDELÁVACÍCH STRATÉGIÍ PRE STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

Časová dotácia: 6 hodín

Cieľ: Vedieť tvoriť charakteristiku odborného vyučovacieho predmetu, popisovať jeho ciele a vymedzovať výchovné a vzdelávacie stratégie.

Učebné zdroje: V rámci výučby frekventanti budú používať „*Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné a odborné školy*“, ktorá bude zásadným študijným materiálom v module. Pri individuálnej alebo skupinovej práci frekventanti použijú štátny vzdelávací program pre tú skupinu študijných alebo učebných odborov, ktorá je relevantná ich aprobácii. Pri svojej práci a štúdiu môžu využívať aj odporúčanú literatúru: Turek, I.: Zvyšovanie efektívnosti vyučovacieho procesu. 2002. Edukácia. 2. doplnené vydanie.

Metodické prístupy a metódy výučby:

- výklad, rozhovor, riadená diskusia, brainstorming,
- samostatná práca, skupinová práca,
- samovzdelávanie,
- názorné metódy, prezentácia,
- riešenie problémovej situácie,
- príklady z pedagogickej praxe,
- písomná práca.

Materiálno – technické prostriedky výučby: Pri práci, vzdelávaní a učení sa použije didaktická technika - počítač, premietacie plátno, videoprojektor, ekologická (magnetická) tabuľa, tlačiareň. Frekventanti kurzu budú mať k dispozícii aj učebný materiál.

Obsah vzdelávania:

1. Učebné osnovy a moduly – obsah výučby.
2. Charakteristika vyučovacieho predmetu.
3. Ciele vyučovacieho predmetu.
4. Stanovenie výchovných a vzdelávacích stratégií.

Výstupy vzdelávania: Frekventant má:

- VV1: Orientovať sa v štruktúrovaní obsahu výučby v rámci učebných osnov a moduloch a správne stanoviť učivo.
- VV2: Popísať charakteristiku vyučovacieho predmetu.
- VV3: Sformulovať ciele vyučovacieho predmetu.
- VV4: Orientovať sa v hodnotení kľúčových kompetencií.
- VV5: Stanoviť výchovné a vzdelávacie stratégie.

Hodnotenie: Frekventanti budú hodnotení na základe nasledujúcich kritérií hodnotenia:

- Presnosť vyjadrovania sa.
- Schopnosť aplikácií.
- Schopnosť tvorivosti.
- Správnosť a precíznosť vypracovanej písomnej práce.

Na hodnotenie sa využijú nasledovné prostriedky hodnotenia:

- Ústne - riadený rozhovor.
- Vizualne - pozorovanie aktivity pri skupinovej práci a samostatnosti pri individuálnej práci a samovzdelávaní.

- Písomná práca – „*Vypracujte výchovné a vzdelávacie stratégie v odbornom predmete, ktorý vyučujete na škole pre zodpovedajúci študijný alebo učebný odbor*“. Práca sa odovzdá lektorovi a prezentuje sa pred frekventantmi kurzu.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 1: ORIENTOVAŤ SA V ŠTRUKTÚROVANÍ OBSAHU VÝUČBY V RÁMCI UČEBNÝCH OSNOV A MODULOV A SPRÁVNE STANOVÍŤ UČIVO

Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu predstavuje konkrétnu podobu jeho rozpracovania. Obsah vzdelávania môže byť v podobe **tematických celkov alebo modulov**.

a) Tematický celok môžeme rozpracovať rôznymi spôsobmi:

- Klasicky (v súčasnej pedagogickej dokumentácii).
- Tabuľkou.

Spracovanie obsahu výučby vo forme tabuľky je v súčasnosti veľmi zaužívaná metóda. Je prehľadnejšia a zabraňuje „spisovateľským“ tendenciám.

Učebné osnovy (klasické, tabuľkové) uvádzajú:

- Učivo (tematický celok s hodinovou dotáciou).
- Vzdelávacie výstupy.
- Kritériá hodnotenia.
- Metódy a prostriedky hodnotenia.
- Medzipredmetové vzťahy.

Učivo budeme uvádzať prostredníctvom tematických celkov (zaužívaný postup) nasledovne: názov tematického celku, počet vyučovacích hodín, prehľad jednotlivých tém (ak je to žiaduce aj podtém) v odrážkach. S výberom učiva súvisí aj jeho usporiadanie. Učivo podľa psychických procesov žiakov môžeme členiť do oblastí kognitívnej, psychomotorickej a efektívnej. Jednotlivé časti učiva musia byť hierarchicky usporiadané na základe didaktických zásad:

- Zásada postupnosti (od jednoduchého k zložitejšiemu učivu).
- Zásada primeranosti (podľa schopnosti žiaka).
- Zásada sústavnosti (rovnomernosť rozloženia učiva).
- Zásada trvácnosti (aplikovateľnosť učiva a jeho využitie v činnosti).

Usporiadanie učiva priamo v predmete vytvára vnútropredmetové vzťahy. Pochopenie štruktúry učiva, štruktúry poznatkov má veľký význam pri rozvíjaní zručností žiakov. Ak žiak pochopí podstatu jedného javu v učive, ľahšie túto skúsenosť preniesie na nové javy.

b) Pod slovom **modul** sa vo všeobecnosti rozumie samostatný prvok (časť, jednotka), ktorý je ucelený, kompletný, ale ktorý sa môže pripojiť k ďalším jednotkám a spolu s nimi vytvárať väčší celok slúžiaci na dosahovanie širších cieľov, či riešenie zložitejších úloh. Modul teda predstavuje samostatnú časť akejsi stavebnice. V pedagogike sa pod pojmom modul rozumie samostatná časť učiva, pod **modulárnym usporiadaním učiva** učivo určitého typu školy, kurzu a pod. rozdelené nie na vyučovacie predmety a tieto na tematické celky a témy učiva, ale učivo rozdelené na moduly. Čas potrebný na osvojenie si učiva býva kratší ako časový rozsah vyučovania predmetu.

Moduly sú celistvé samostatné vyučovacie jednotky, ktoré **obsahujú**:

- názov modulu,
- školský rok a dátum platnosti modulu,
- počet hodín na štúdium modulu,
- cieľ modulu,
- vzdelávacie výstupy, ktoré predstavujú výkonové štandardy,
- obsah vzdelávania, ktorý sa tvorí ku každému jednotlivému vzdelávaciemu výstupu,

- popis metód a foriem výučby vrátane učenia žiakov,
- učebné zdroje, ktoré má mať žiak k dispozícii ak chce zvládnuť predpísaný obsah výučby v module,
- rozpis jednotlivých vzdelávacích výstupov s uvedením metód a prostriedkov hodnotenia a kritérií hodnotenia výkonov žiakov.

Pre jeden vyučovací predmet sa môže vytvoriť niekoľko samostatných modulov s rôznym stupňom nadväznosti na iné moduly a rôznou dĺžkou štúdia. Takmer každý modul má vyšpecifikované učebné a materiálne zdroje, ktoré sú pre štúdium modulu neodmysliteľné. Moduly môžu byť čisto teoreticky alebo prakticky orientované, prípadne sa používa kombinácia oboch. Podľa ich určenia rozoznávame vzdelávacie a hodnotiace moduly. Moduly sa integrujú do kurzov a vzdelávacích programov.

Modulové vzdelávanie predstavuje komplexný integrovaný systém, v ktorom je vzdelávanie rozdelené do nezávislých vyučovacích jednotiek – modulov. Program štúdia zostavený z kratších jednotiek je prístupnejší a motivačnejší. Modulové usporiadanie vzdelávania zabezpečí, že všetky moduly, kurzy a programy sa budú tvoriť podľa jednotnej metodológie. Táto určí prepojenosť medzi modulmi, kurzami a vzdelávacími programami. Modulový systém je pružný a umožňuje škole rýchlo reagovať na inovačné procesy a flexibility, ktoré sa vzťahujú na spôsob, formu a čas štúdia, na individuálne schopnosti žiaka.

Modul je:

- samostatná časť učiva,
- záväzná a celistvá vzdelávacia jednotka,
- vymedzením toho, čo sa má študent učiť,
- štandardne 40 hodinová vyučovacia jednotka.

Príklad:

NÁZOV VZDELÁVACEJ INŠTITÚCIE

Školský rok:

Platnosť od:

Názov modulu: Servírovanie jedál

Počet hodín: 40

Cieľ: Modul sa zameriava na rozšírenie vedomostí a zručností žiaka, ktorý si musí osvojiť očakávania a potreby zákazníka, zoznámiť sa s praktickými úlohami pri podávaní pokrmov. Modul je určený pre záujemcov, ktorí sa môžu uplatniť v oblasti spoločného stravovania a pohostinstva.

Odporúčaná vstupná úroveň: Bez formálnych požiadaviek na vstupné vedomosti a zručnosti

Vzdelávacie výstupy: Žiak má:

1. vedieť spájať odlišné charakteristiky rôznych gastronomických zariadení, v ktorých sa podáva jedlo, štýl služieb a úroveň požiadaviek a potrieb zákazníka
2. vysvetliť jedálny lístok vo vzťahu k požadovaným službám
3. pripraviť miesto služby podľa stanoveného štandardu
4. obslúžiť zákazníka pri použití správneho spôsobu a jedálenského servisu
5. upratať miesto po prevedení výkonu
6. preukázať vysoký štandard osobného vystupovania a pravidiel hygieny

Obsah vzdelávania: Musí byť v súlade so vzdelávacími výstupmi

Metódy a prístupy k výučbe: Väčšia časť modulu by mala prebiehať ako praktická situácia na pracovisku (napr. reštaurácia). Transfer vedomostí a zručností by sa mal zabezpečiť formou výkladu, ukážky, praktickej práce a simulácie. Informácie by sa mali získavať aj formou skupinových diskusií a pri riešení rozličných pridelených úloh. Využívanie videorekordérov môže byť prínosom pri simuláciách a praktickej práci so zákazníkmi. Modul by mal byť založený na pracovných stretnutiach (minimálne 3 hodiny) tak, aby sa vytvoril čas pre servírovanie jedál a upratovanie. Študent by mal byť priebežne informovaný o svojich výsledkoch, pokrokoch a o prípadoch, v ktorých by malo dôjsť k upevneniu učiva vzhľadom na nedostatočné vedomosti a zručnosti.

Postupy hodnotenia:

Na dosiahnutie požadovaného výsledku v rámci modulu je potrebné a zároveň postačujúce splniť všetky kritériá hodnotenia pre každý vzdelávací výstup.

Používame nasledovné skratky:

VV – vzdelávací výstup

KH – kritériá hodnotenia

PH – prostriedky hodnotenia

VV 1

Charakterizujte odlišné charakteristiky rôznych gastronomických zariadení, v ktorých sa podáva jedlo, štýl služieb a úroveň požiadaviek a potrieb zákazníka

KH

Žiak:

- identifikoval hlavné charakteristiky základných typov gastronomických zariadení, v ktorých sa podávajú jedlá,
- uviedol možnosti a odlišnosti štýlu služieb v závislosti na type gastronomických zariadení,
- popísal štandardné požiadavky zákazníka podľa typu zariadenia a štýlu služby.

PH

Otvorené otázky – písomný didaktický test

Pre každé KH bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka didaktického testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nespĺní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

VV 2

Vysvetlite obsah jedálneho lístka vzhľadom na požiadavky servírovania

KH

Žiak:

- popísal jednotlivé položky jedálneho lístka, aby sa ubezpečil, že im zákazník porozumie,
- určil adekvátne požiadavky pre správne vykonanie služby,
- určil nevyhnutné doplnky pre rôzne služby.

PH

Otvorené otázky – písomný didaktický test

Pre každé KH bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nespĺní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

VV 3

Pripravte miesto služby podľa danej štandardnej úrovne

KH

Žiak:

- pripravil jedáľenský priestor podľa daného štandardu,
- pripravil stoly podľa určeného štandardu.

PH

Praktické cvičenie

Pre každé KH budú vytvorené 4 problémové situácie a 8 otázok pre ústnu odpoveď. Stačí aby študent zodpovedal

na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri 4 problémových situáciách splní 3 na 100%. Z 8 otázok musí odpovedať na 7 otázok správne. Pokiaľ žiak nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti a zručnosti overiť ešte raz v dobe, ktorú určí žiak.

VV 4

Servírujte zákazníkom požadované jedlá spôsobom, ktorý vytvára a zanecháva v zákazníkovi dobrý dojem

KH

Žiak:

- prijímal presné objednávky a používa vhodný kontrolný systém záznamu,
- servíroval zákazníkom objednané jedlá a pokrmy príjemným a zdvorilým spôsobom,
- udržiaval čistotu stolov podľa profesionálneho štandardu,
- udržiaval čistotu a vzhľad stolov a pracovných plôch v priebehu služby podľa daného štandardu,
- vykonával služby podľa individuálnych a skupinových požiadaviek.

PH

Otvorené otázky – písomný test

Pre každé KH bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Praktické cvičenie

V priebehu jedného dňa na pracovisku praktického vyučovania žiak vykoná VV podľa KH.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ študent nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním. Ak v praktickom cvičení nesplní všetkých 5 KH, musí cvičenie opakovať. Termín opakovania určí učiteľ.

VV 5

Upravte pracovný priestor po splnení úlohy

KH

Žiak:

- vyčistil miestnosť a pracovný priestor podľa daného postupu,
- pripravil miestnosť a pracovný priestor podľa daného postupu pre ďalšie plnenie služby.

PH

Otvorené otázky – písomný test

Pre každé VK bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

VV 6

Preukážte vysoký štandard osobného vystupovania a dodržiavania hygieny pri práci

KH

Žiak:

- nosil správnu a bezchybnú uniformu zodpovedajúcu štandardu gastronómického zariadenia,
- udržiaval prijateľný štandard čistoty a vzhľadu,
- dodržiaval zodpovedajúci štandard hygieny vo vzťahu k pracovnej praxi.

PH

Otvorené otázky – písomný test

Pre každé VK bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nespĺní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

Od žiaka sa bude vyžadovať, aby pri dvoch príležitostiach od začiatku až do konca 2x prestrel a servíroval jedlá najmenej dvoch chodov.

Žiak splní požiadavky, pokiaľ splní všetky kritériá. Záznamy o dosiahnutých kritériách bude učiteľ alebo majster odbornej výchovy zapisovať do kontrolného záznamu, ktorý sa vytvorí na základe kritérií všetkých vzdelávacích výstupov.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 2: POPIŠAŤ CHARAKTERISTIKU VYUČOVACIEHO PREDMETU

Učebné osnovy sú súčasťou školských vzdelávacích programov. Vymedzujú výchovno-vzdelávacie ciele, obsah a rozsah vyučovania jednotlivých vyučovacích predmetov podľa učebného plánu v jednotlivých postupových ročníkoch. Určujú sa pre každý predmet osobitne. Plnia funkciu programovú, orientačnú a normatívnu.

Jednotlivé druhy a typy škôl vypracujú učebné osnovy najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom príslušného štátneho vzdelávacieho programu.

Učebné osnovy ako pedagogický dokument vymedzujú didaktickú koncepciu obsahu vzdelávania v jednotlivých vyučovacích predmetoch alebo kurzoch. Učebné osnovy vyučovacieho predmetu sa odvodzujú od profilu absolventa ŠKVP a obsahových štandardov vzdelávacích oblastí všeobecného a odborného vzdelávania štátneho vzdelávacieho programu (každá vzdelávacia oblasť je popísaná výkonovými a obsahovými štandardmi).

Učebné osnovy v ŠKVP:

- sa vypracujú pre všetky vyučovacie predmety uvedené v UP,
- musia byť vypracované tak, aby podľa nich mohli učiť všetci učitelia daného vyučovacieho predmetu (nestačí iba uvádzať tematické celky, témy a podtémy vrátane časových dotácií),
- majú mať jednotný formát spracovania,
- musia svojím názvom a hodinovou dotáciou zodpovedať UP,
- so spoločným všeobecným základom sa môžu použiť aj pre viac rôznych ŠKVP (približne rovnaká hodinová dotácia).

Učebné osnovy vyučovacieho predmetu **majú tieto časti**:

- Záhlavie – názov predmetu, časový rozsah výučby, názov ŠVP, názov ŠKVP, kód a názov odboru štúdia, ročník v ktorom sa vyučuje, stupeň vzdelania, forma štúdia, vyučovací jazyk.
- Charakteristiku vyučovacieho predmetu.
- Ciele vyučovacieho predmetu.
- Výchovné a vzdelávacie stratégie.
- Stratégiu vyučovania.
- Učebné zdroje.
- Obsah vzdelávania (učivo).

Odporúčame hneď na začiatku vytvoriť jednotnú formálnu úpravu a šablónu, do ktorej budete vpisovať obsah vzdelávania.

Charakteristika vyučovacieho predmetu

V tejto časti stručne popíšete, z ktorých hlavných častí sa skladá učivo vyučovacieho predmetu, prečo ste ho do výučby zaradili, ako učivo časovo nadväzuje na UP, z ktorých hlavných (profilových) tematických častí sa skladá, aké vzájomné vzťahy a súvislosti existujú medzi vyučovacím predmetom a ďalšími vyučovacími predmetmi

alebo tematickými celkami (alebo témami) vyučovacích predmetov – medzipredmetové vzťahy, ich ideové, etické a estetické pôsobenie na osobnosť žiaka, aké formy organizácie vyučovania budú v predmete uprednostňované a s akou časovou dotáciou (podľa UP), za akých podmienok a kde sa výučba predmetu realizuje napr. v teréne (ak tieto informácie a usmernenia nie sú súčasťou poznámok UP alebo právnych predpisov), či sa trieda delí na skupiny alebo dochádza k spojeniu niekoľkých tried (aj z rôznych ročníkov) napr. v účelových kurzoch, seminároch, besedách a pod.

V prípade integrovaných predmetov uvádzame, z ktorých odborov štúdia (vzdelávacích oblastí ŠVP) alebo ich častí je daný predmet vytvorený.

Príklad:

Názov predmetu	chémia
Časový rozsah výučby	1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín
Ročník	prvý
Kód a názov študijného odboru	6444 4 čašník, servírka
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk

Charakteristika predmetu

Obsah výučby vychádza zo vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ ŠVP 63, 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby. Na vytvorenie predmetu sme integrovali 6 obsahových štandardov „Štruktúra a vlastnosti látok“, „Atómy, molekuly a periodická sústava prvkov“, „Priebeh chemických reakcií“, „Prvky a ich zlúčeniny“, „Organické zlúčeniny“ a „Deje v živých organizmoch“. Na túto vzdelávaciu oblasť ŠVP vyčlenil 1 hodinu týždenne v prvom ročníku štúdia v súlade s poznámkou f) rámcového učebného plánu.

Predmet chémia v študijnom odbore 6444 4 00 čašník, servírka svojím obsahom nadväzuje na učivo základnej školy, rozvíja, rozširuje a prehľbuje ho. Jeho obsah je štruktúrovaný do tematických celkov (téma a podtéma). Vedomosti a zručnosti, ktoré žiaci získajú pri štúdiu v tomto predmete veľmi úzko súvisia so zabezpečením výživy, zložením potravín a biochemickými procesmi, ktoré v nich prebiehajú. Učivo sa skladá z poznatkov o všeobecnej chémii, periodickej sústave prvkov, chemickom názvosloví prvkov a zlúčenín, chemických zlúčeninách a ich chemickej väzbe, endotermických a exotermických reakciách, základoch organickej chémie a biochémie a vzťahu chémie k metabolickému procesu živých organizmov. Žiaci si musia uvedomiť, že chémia a jej chemické procesy poskytujú ľuďom nielen nové poznatky, ktoré postupne využívajú, ale ovplyvňuje aj zmeny výroby, spôsobu života, výživy a rôzne biochemické výskumy. Preto sme pri výbere učiva veľmi citlivo pristupovali už aj vzhľadom k jej aplikácii v odborných predmetoch a s prihliadnutím na vymedzenú týždennú hodinovú dotáciu. Prihliadali sme aj na proporionalitu a primeranosť učiva podľa schopností žiakov.

Predmet vedie žiakov k tomu, aby základné komunikačné spôsobilosti a personálne vzťahy budovali na základe tolerancie, aby získali a osvojili si teoretické vedomosti a zručnosti v oblasti bezpečnej práce a manipulácie s chemickými látkami, aby tieto mohli využiť aj v občianskom živote, hlavne schopnosti poskytnúť prvú pomoc pri popálení kyselinami alebo zásadami, aby si uvedomili pozitívny a negatívny dopad chemických látok na zdravie a životné prostredie človeka.

Metódy, formy a prostriedky vyučovania chémie majú stimulovať rozvoj poznávacích schopností žiakov, podporovať ich cieľavedomosť, samostatnosť a tvorivosť. Uprednostňujeme také stratégie vyučovania, pri ktorých žiak ako aktívny subjekt v procese výučby má možnosť spolurozhodovať a spolupracovať, učiteľ zase má povinnosť motivovať, povzbudzovať a viesť žiaka k čo najlepším výkonom, podporovať jeho aktivity všeobecne, ale aj v oblasti zvýšeného záujmu v rámci študijného odboru.

Stimulovať poznávacie činnosti žiaka predpokladá uplatňovať vo vyučovaní predmetu chémie proporcionálne zastúpenie a prepojenie empirického a teoretického poznávania. Výchovné a vzdelávacie stratégie napomôžu rozvoju a upevňovaniu kľúčových kompetencií žiaka. V tomto predmete budeme rozvíjať a skvalitňovať kľúčové kompetencie *komunikatívne a sociálno interakčné, interpersonálne a intrapersonálne, spôsobilosti tvorivo riešiť problémy, spôsobilosti využívať informačné technológie a spôsobilosti byť demokratickým občanom*. Preto je dôležitou súčasťou teoretického poznávania a zároveň prostriedkom precvičovania, upevňovania, prehľbovania

a systematizácie poznatkov okrem iného aj riešenie kvantitatívnych a kvalitatívnych úloh z učiva jednotlivých tematických celkov, úloh komplexného charakteru, ktoré umožňujú spájať a využívať poznatky z viacerých častí učiva v rámci medzipredmetových vzťahov. Predmet chémia je veľmi úzko previazaný s predmetom potraviny a výživa takmer vo všetkých jeho tematických celkoch.

K významným prvkom vo výchovno-vzdelávacom procese predmetu chémia patria aj chemické experimenty a laboratórne cvičenia, pre ktoré má škola vytvorené dobré materiálne-technické a priestorové vybavenie. Mnohé chemické experimenty sú zaznamenané na videu alebo CD nosičoch, preto využitie počítačov a internetu tiež predstavuje možnosti simulácie experimentov.

Hodnotenie žiakov bude založené na kritériách hodnotenia v každom vzdelávacom výstupe. Klasifikácia bude vychádzať z pravidiel hodnotenia tohto školského vzdelávacieho programu. Použijú sa adekvátne metódy a prostriedky hodnotenia.

Výučba bude prebiehať v odbornej učebni chémie a bežnej triede. Žiaci absolvujú 1 dňovú exkurziu do Konzervárne s.r.o. v Hodoníne.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 3: SFORMULOVAŤ CIELE VYUČOVACIEHO PREDMETU

Táto časť je jadrom učebných osnov, nakoľko z cieľov vyučovacieho procesu vychádza obsah vzdelávania, ktorý je jeho významným prvkom. Ciele vyučovacieho procesu tvoria istú hierarchiu. Ich usporiadanie opisuje Didaktika odborných predmetov (Turek, 1990):

1. **Spoločenské ciele**, ktoré stoja v hierarchii najvyššie, pričom sú najvšeobecnejšie a najabstraktnejšie, napr. formovať mravné vedomie, rozvíjať tvorivé myslenie, a pod.
2. **Inštitucionálne ciele** reprezentujú požiadavky vzdelávacej inštitúcie, napr. profil absolventa a ciele vyučovacieho predmetu (alebo jeho tematických celkov).
3. **Špecifické (konkrétne) ciele** stoja najnižšie a predstavujú vyučovacie ciele jednotlivých tém učiva. Tie ďalej členíme na:
  - **Vzdelávacie**, ktoré sú zamerané na všestranný rozvoj osobnosti ako predpokladu seba výchovy a seba vzdelávania, zabezpečujú rozvoj záujmov a potrieb žiaka, jeho pamäti, reprodukčného a tvorivého myslenia, racionálneho učenia. Vzdelávacie ciele sú zamerané hlavne na kognitívne (poznávacie) a psychomotorické (pohybové) procesy.
  - **Výchovno-vzdelávacie ciele** sú zamerané na formovanie vzťahu žiakov k svetu, aby stanovené hodnoty prijímali, reagovali na ne, akceptovali ich, integrovali a zvnútorňovali sa s nimi. Vzťahujú sa na afektívne (citové) procesy.

Špecifický (konkrétny) cieľ by mal jednoznačne definovať stav osobnosti, správania sa žiaka, ktorý sa má dosiahnuť na konci vyučovacieho procesu, t. j. čo konkrétne sa má žiak naučiť, čo konkrétne má vedieť (ktoré konkrétne vedomosti, zručnosti, návyky, postoje, schopnosti, kompetencie si má osvojiť, do akej hĺbky a za akých podmienok).

Špecifické ciele sa zvyknú podľa psychických procesov učiacich sa (žiakov) rozdeľovať na:

- **Kognitívne** (poznávacie): zahrňujúce oblasť vedomostí, intelektuálnych zručností (zbehlostí), poznávacích schopností (vnímanie, pamäť, myslenie a aj tvorivosť). Pretože prevažujú pri vzdelávaní, nazývajú sa tiež **ciele vzdelávacie**.
- **Afektívne**: zahrňujú oblasť citovú, oblasť postojov, hodnotovej orientácie a sociálno-komunikatívnych zručností. Ich dosahovanie je hlavným zámerom výchovy (chápanej v užšom slova zmysle), preto sa nazývajú tiež **ciele výchovné**.
- **Psychomotorické** zahŕňajúce oblasť motorických zručností a návykov za účasti psychických procesov (napr. rozvoj pohybových zručností na telesnej výchove, obsluha strojov, práca s prístrojmi atď.). Pretože dominujú najmä na praktickom vyučovaní (odbornom výcviku, odbornej praxi, prektických cvičeniach), nazývajú sa tiež **ciele výcvikové**.

Požiadavky na určovanie špecifických cieľov vyvodíme podľa nášho názoru najlepšie, ak vyjdeme zo súčasnej

praxe formulovania týchto cieľov. V učebných osnovách i v písomných prípravách na vyučovanie sú typické tieto spôsoby určovania cieľov:

- 1) *Žiak si má osvojiť logické myslenie. Žiak má získať základné vedomosti, zručnosti a návyky z .... Žiak sa má naučiť riešiť technické problémy tvorivým spôsobom.*
- 2) *Kirchhoffove zákony. Výroba kyseliny sírovej.*
- 3) *Žiak sa má naučiť postup vypracovania správy o meraní v laboratóriu. Žiak si má dôkladne osvojiť Bernoulliho rovnicu.*
- 4) *Oboznámiť žiakov s vývojom zemskej kôry. Poukázať na funkciu sleziny v obehovej sústave.*

Už vyššie sme uviedli, že **špecifický cieľ by mal jednoznačne definovať stav, ktorý sa má dosiahnuť, čo konkrétne sa má žiak naučiť, čo má vedieť**. Pri formulácii cieľov vyššie uvedenými spôsobmi vzniká mnoho nezodpovedaných otázok, napr.: Aký má byť rozsah vyučovania Kirchhoffových zákonov? Stačí, ak si žiak bude pamätať definície? Má vedieť tieto zákony aj aplikovať? Ak áno, tak na ako zložitých úlohách? Ako učiteľ zistí, či sa žiak naučil Kirchhoffove zákony? Ako bude učiteľ postupovať pri rozvíjaní logického myslenia? Ako pozná, že v rozvoji logického myslenia žiakov došlo k nejakému pokroku? Čo znamená konkrétne riešiť technické problémy tvorivým spôsobom? Učiteľ bude oboznamovať žiakov s vývojom zemskej kôry. A čo budú robiť žiaci, a čo má byť výsledkom tohto oboznamovania?

Nedostatky prvého spôsobu vyššie uvedeného formulovania cieľov sú v tom, že ciele sú formulované veľmi všeobecne a neurčito. Nie sú ďalej špecifikované sústavou konkrétnych cieľov nižšej úrovne. Ako výstižne uvádza Cipro (1975), takéto ciele majú pre učiteľa pri vyučovaní jednotlivých tematických celkov a tém učiva asi taký význam, ako pre turistu cestujúceho po Vysokých Tatrách mapa zemských pologúl. Pri druhom spôsobe sa opis cieľa redukuje na stručné vyjadrenie obsahu najmä názvom témy, a nie je jasné v akom rozsahu a na akej úrovni má byť učivo osvojené. Pri treťom spôsobe vymedzenie cieľa pripúšťa rôzne interpretácie a nemôže byť preto jasným návodom na štúdium a jeho kontrolu. Pri štvrtom spôsobe sa namiesto cieľa opisuje plánovaná činnosť učiteľa.

Ak učiteľ nechápe svoju úlohu iba ako odovzdávanie žiakom učebnými osnovami predpísaných informácií (na to sú efektívnejšie prostriedky, napr. televízia, film, atď.), ale tak, že má organizovať vyučovací proces, aby si žiaci osvojili učivo podľa možnosti priamo na vyučovaní aktívnou učebnopožívajúcou činnosťou, a pritom sa rozvíjali ich schopnosti, formoval ich hodnotový systém, postoj atď., potom by mal poznať odpovede na vyššie uvedené otázky. Pre takto chápanú úlohu učiteľa nie je vyhovujúca formulácia cieľov vyučovacieho procesu vyššie uvedenými spôsobmi, pretože je príliš všeobecná, neurčitá, pripúšťa rôzne interpretácie a pod. Takto formulované ciele neumožňujú objektívne hodnotiť výkony žiakov, ani činnosť učiteľa, sťažujú štrukturalizáciu obsahu učiva, výber optimálnych metód, organizačných foriem a materiálnych prostriedkov vyučovacieho procesu, proste neumožňujú efektívne riadiť vyučovací proces.

Preto výkon žiaka treba opísať pri formulácii špecifických cieľov tzv. **aktívnymi** alebo tiež **činnosťnými slovesami**, ktoré predstavujú pozorovateľnú činnosť (napr. nakresliť, vypočítať, ukázať, definovať, vyhľadať v tabuľkách, ale nie vedieť, chápať, naučiť sa a pod.). Možno si pritom pomôcť otázkami: **Môžem to, čo bude žiak robiť, vidieť alebo počuť? Bude jeho činnosť odlišná od iných činností? Môžem s istotou tvrdiť, že prebehla činnosť A a nie činnosť B?** Je táto činnosť merateľná, t. j. môžem zmerať jej dĺžku trvania alebo jej frekvenciu? Vyjadrovanie cieľov pomocou aktívnych (činnosťných slovík) sa nazýva **operacionalizácia cieľov**. Požiadavka kontrolovateľnosti si vyžaduje určiť aj minimálne množstvo činností, ktoré musí žiak úspešne vykonať, aby bol ohodnotený aspoň známku dostatočný (4), t. j. určiť hranicu osvojenia si učiva. Bez určenia tejto hranice nemožno dosiahnuť objektívnu hodnotenie výkonov žiakov, ani to, aby naše školy garantovali, že každý ich absolvent má určitú požadovanú sumu vedomostí, zručností a návykov.

Rešpektovanie taxonómie cieľov vyučovacieho procesu: Pri formulácii špecifických cieľov treba mať na zreteli, že existujú viaceré úrovne osvojenia si učiva (napr. zapamätanie informácií, ich aplikácia a pod.), ktorým zodpovedajú aj príslušné ciele. V podstate ide o klasifikáciu cieľov a aby sa zdôraznil hierarchický charakter tejto klasifikácie, nazýva sa taxonómia cieľov. Kritériom klasifikácie bývajú relatívne samostatné oblasti psychickej činnosti žiakov pri učení. V súčasnosti sú známe viaceré taxonómie cieľov, z ktorých najznámejšie a pre naše školstvo najjednoduchšie aplikovateľné, sú uvedené v metodologickej príručke.

Špecifické ciele musia spĺňať tieto **požiadavky**:

- Musia byť **konzistentné** (nižšie ciele podriaďujeme vyšším).
- Musia byť **primerané** (súlad požiadaviek cieľov s možnosťami a schopnosťami žiakov, učiteľov, materiálnymi podmienkami, učebnými zdrojmi a pod.)

- Musia byť **jednoznačné** (nepripúšťa sa viacznačný význam cieľov, rôznosť vysvetlení).
- Musia byť **vyjadrené v pojmoch žiackych výkonov** (vopred stanovíme konečný stav – výkon, ktorý sa má u žiaka dosiahnuť).
- Musia byť **kontrolovateľné** (porovnáваме dosiahnutý stav u žiakov so stanovenými cieľmi).
- **Rešpektujú taxonómiu** (aktívne sloveso v neurčitku) cieľov (úroveň osvojenia učiva).

Hoci môžeme badať istú príbuznosť s výkonovými štandardmi, špecifické ciele nie sú kompetencie. Kompetencie vychádzajú zo štandardu – absolútny výkon (výkon žiaka sa porovnáva s určitou vopred stanovenou normou), zisťujeme, či žiaci dosiahli štandard alebo nie, splnili alebo nespĺnili štandard). Veľmi významné sú vo väzbe na kompetenčný profil žiaka – absolventa a následne na sumatívne hodnotenie (napr. maturitná skúška). **Špecifické ciele vyjadrujú relatívny výkon v rámci tematického celku a sú v učebných osnovách odborných predmetov vyjadrené formou očakávaných vzdelávacích výstupov.**

V tejto časti školského vzdelávacieho programu uvádzate všeobecné ciele (všeobecný cieľ) vyučovacieho predmetu – vyučovacie zámery a jeho špecifické ciele. Stručne uvediete, čo je zásadným poslaním predmetu a ako sa podieľa na profilovaní absolventa daného odboru štúdia, aký výkon u žiaka sa má dosiahnuť.

Príklad:

Cieľom vyučovacieho predmetu chémia v študijnom odbore 6444 4 00 čašník, servírka je poskytnúť žiakom súbor vedomostí, zručností a kompetencií o chemických látkach, javoch, zákonitostiach a vzťahoch medzi nimi, formovať logické myslenie a rozvíjať vedomosti, zručnosti a kľúčové kompetencie využiteľné aj v ďalšom vzdelávaní, odbornom výcviku a občianskom živote. Žiaci získajú poznatky o vybraných pojmoch, osvoja si chemické názvoslovie, budú ovládať základné pravidlá bezpečnosti práce s chemickými látkami. Žiaci nadobudnú presvedčenie o užitočnosti teoretických poznatkov a praktických zručností, že chemické poznanie má význam pre ich osobnostný rast nielen z hľadiska konkrétneho praktického obsahu, ale aj z odhaľovania všeobecných princípov života na zemi.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 4: ORIENTOVAŤ SA V HODNOTENÍ KLÚČOVÝCH KOMPETENCIÍ

Kľúčové kompetencie sú v ŠkVP „zlatým kľúčikom“ na formulovanie **výchovných a vzdelávacích stratégií**. Tieto predstavujú spoločne uplatňované zásady a pravidlá pri vybraných postupoch, metódach a formách práce, pri organizovaní rôznych slávnostných alebo výnimočných príležitostí, akcií alebo aktivít, mali by podporovať a rozvíjať aktivitu, tvorivosť, zručnosť, učenie žiaka. Výchovné a vzdelávacie stratégie (ďalej len „VVS“) by nemali byť formulované ako ciele, konkrétne metódy, postupy, pokyny alebo predpokladané výsledky žiakov, ale ako spoločný postup, prostredníctvom ktorého by učiteľia dovedli žiakov k vytváraniu alebo ďalšiemu rozvoju kľúčových kompetencií. Sú odpoveďou na otázky:

- **Ako chce škola ako celok rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov?** Napr. rozvoj „*Komunikatívnych a sociálno-interakčných spôsobilostí*“ sa vo výučbe môže realizovať tak, že sa pravidelne do určitých ročníkov zaradí obhajoba ročníkových prác vo vybraných predmetoch; rozvíjanie „*Spôsobilosti byť demokratickým občanom*“ sa zrealizuje tak, že všetky triedy sa prostredníctvom svojich zástupcov podieľajú na rokovaní „školskej rady“ pri presadzovaní svojich reálnych požiadaviek, napr. zorganizovanie humanitárnej návštevy v domove dôchodcov alebo rôznych stacionárnych zariadeniach, stanovenie pravidiel triedy, školského poriadku, separovanie odpadu v priestoroch školy a jej okolia, usporiadanie tematickej besedy s predstaviteľmi politického života o problémovej téme, ktorá ovplyvňuje sociálnu stránku života žiakov a pod.
- **Ktoré stratégie môžu byť spoločné pre väčšinu predmetov a týmto sa môžu stať výchovnými a vzdelávacími stratégiami celej školy?** Napr. rozvíjanie „*Schopnosti tvorivo riešiť problémy*“ môžeme využiť vo viacerých predmetoch tým, že vytvoríme pre žiakov motivačné a aktivizujúce pracovné prostredie a podmienky na riešenie praktických a teoretických problémových úloh a situácií, podporujeme žiakov riešiť úlohy, ktoré si vyžadujú prepojenie vedomostí a zručností z viacerých vyučovacích predmetov vrátane praktickej prípravy – stanovenie vlastného pracovného postupu, kontrola výsledkov, prezentácia vlastných výrobkov na charitatívnych akciách, exkurzie, projekty na riešenie alternatívnych zdrojov energie, projekt na zrealizovanie návštevy v partnerskej škole v zahraničí s vlastným výberom zamerania tejto návštevy,

tematické alebo odborné súťaž medzi triedami podľa ich vlastného návrhu, atď.)

- **Ktoré stratégie sa môžu uplatňovať v čase mimo vyučovania?** (napr. rozvoj „Podnikateľských spôsobilostí“ s dôrazom na samostatnosť rozhodovania, prípravu a realizáciu sa môže zrealizovať napr. pri školských akadémiách, maturitnom plese, burze učebníc a pod.)

VVS sú v ŠKVP formulované buď pre každú kľúčovú kompetenciu osobitne (veľmi náročná práca) alebo pre viac kľúčových kompetencií (integrácia výchovných a vzdelávacích činností). Tieto stratégie vymedzujete (v rámci reálnych možností) na úrovni každého vyučovacieho predmetu (všeobecného, odborného vrátane praktickej prípravy, povinného, povinne voliteľného, voliteľného) alebo kurzu.

Výchovné a vzdelávacie stratégie predstavujú spoločne uplatňované postupy, metódy a formy práce učiteľa, ktoré rozvíjajú alebo vytvárajú kľúčové kompetencie žiakov.

Vývoj kľúčových kompetencií

Prvý koncept kľúčových kompetencií v slovenskom odbornom vzdelávaní bol navrhnutý predovšetkým na základe poznatkov a prístupov uplatňovaných ku kľúčovým kompetenciám v odbornom vzdelávaní v zahraničí. Pri ich formulovaní často rezonovalo rozdielne chápanie tohto pojmu medzi zástupcami školskej a zamestnávateľskej sféry, ktoré spočívalo v tom, či sa kompetencie chápu ako „kľúčové“ pre výkon konkrétneho povolania alebo nie. Modely kľúčových kompetencií špecificky orientované na výkon konkrétneho povolania (napr. práca pekára) boli koncipované na objednávku podnikov, ktoré sa touto cestou usilovali o zefektívnenie odbornej prípravy svojich zamestnancov. Takéto poňatie kľúčových kompetencií (*Schlüsselqualifikationen*) prevažovalo najmä v Nemecku.

V anglosaskej pedagogike sa oproti tomu v súvislosti s kľúčovými kompetenciami usilovali o vymedzenie širších kompetencií, ktoré by mali rozsiahly transfer. Sú to kompetencie všeobecne požadované tak pri výkone akéhokoľvek povolania, ako aj v mimopracovnom živote. Ich účelom je podpora adaptability človeka a celkovej schopnosti byť zamestnaný. Označovali sa rôznymi pojmami – napr. *Core Skills*, *Key Skills*, *Transversal Skills*, *Cross-curricular Skills* ap. V 90 rokoch sa v zahraničných systémoch odborného vzdelávania a prípravy (ďalej len „OVP“) toto širšie chápanie kľúčových kompetencií stále viac a viac presadzovalo, a to hlavne v kontexte s celoživotným vzdelávaním (ďalej len „CŽV“).

V slovenskom OVP sa termín „kľúčové kompetencie“ prvýkrát objavil v roku 2000 v rámci Národného programu výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike (Milénium) a v roku 2002 rozpracovaný v Štandarde stredoškolského odborného vzdelávania a výchovy, kde boli kľúčové kompetencie charakterizované širokým transferom a dlhodobou využiteľnosťou v osobnom a praktickom živote človeka, smerovaním k zvýšeniu miery adaptability človeka na rýchle zmeny vonkajšieho prostredia a iba nepriamou väzbou na obsah vzdelávania. Ich model vymedzoval 6 kľúčových spôsobilostí:

- a) Komunikatívne a sociálno-interakčné spôsobilosti
- b) Intrapersonálne a interpersonálne spôsobilosti
- c) Schopnosť tvorivo riešiť problémy
- d) Podnikateľské spôsobilosti
- e) Spôsobilosť využívať informačné technológie
- f) Spôsobilosť byť demokratickým občanom

Modernizované koncepcie kľúčových kompetencií - od roku 2004 – už zohľadňovali výsledky európskych iniciatív, ktoré s využitím medzinárodných výskumov (napr. výskum DeSeCo²) prispeli k vytvoreniu jednotného chápania kľúčových kompetencií v rámci členských krajín Európskej únie. V roku 2000 boli požiadavky na kľúčové kompetencie zapracované do strategických cieľov rozvoja európskeho spoločenstva v rámci lisabonského procesu. Realizácia týchto cieľov bola podnetom na rozvoj výučby základných zručností, cudzích jazykov a podnikateľských spôsobilostí. Lisabonská zmluva iniciovala vypracovanie modelu kľúčových kompetencií, ktoré odsúhlasila aj Európska komisia.

V tomto modeli sú kľúčové kompetencie definované ako *multifunkčný súbor vedomostí, zručností a postojov, ktoré potrebuje každý jedinec pre svoje osobné naplnenie a rozvoj, pre zapojenie sa do spoločnosti a zamestnanie*. Model vytipoval 8 oblastí kľúčových kompetencií – komunikácia v materinskom jazyku, komunikácia v cudzom jazyku, matematické kompetencie a kompetencie v oblasti vedy a technológií, kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií, kompetencie učiť sa učiť, sociálne a interpersonálne kompetencie, občianske

² *Program Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundation* bol organizovaný od roku 1997 pod vedením OECD a ukončený v roku 2002. *Strategy Paper*. 2002.

kompetencie, kompetencie v oblasti podnikania a kompetencie v oblasti kultúrneho povedomia.

V roku 2005 predložila Európska komisia členským krajinám *Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie*³, ktorý obsahuje *Európsky referenčný rámec kľúčových kompetencií*. Ten definuje kľúčové kompetencie a vymedzuje ich oblasti.

V roku 2008 Slovenská republika prijala dvojúrovňový model vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni. V oblasti odborného vzdelávania a prípravy sa tak do štátnych vzdelávacích programov začlenili aj kľúčové kompetencie a ich definícia. Kľúčové kompetencie chápeme ako „**významnú a dôležitú kategóriu všeobecne integrujúcich, použiteľných a prenosných súborov vedomostí, zručností, postojov, hodnotovej orientácie a ďalších charakteristík osobnosti, ktoré každý človek potrebuje k svojmu osobnému naplneniu a rozvoju, aktívnemu občianstvu, sociálnemu začleneniu, k tomu, aby mohol primerane konať v rôznych pracovných a životných situáciách na takej úrovni, aby si ich mohol ďalej rozvíjať, zachovávať a aktualizovať v rámci celoživotného vzdelávania**“. Štátny vzdelávací program vymedzuje 6 oblastí kľúčových kompetencií:

1. Komunikatívne a sociálno-interakčné spôsobilosti
2. Intrapersonálne a interpersonálne spôsobilosti
3. Schopnosť tvorivo riešiť problémy
4. Podnikateľské spôsobilosti
5. Spôsobilosť využívať informačné technológie
6. Spôsobilosť byť demokratickým občanom

Hoci Európsky referenčný rámec kľúčových kompetencií by sa mal vnímať ako základný orientačný nástroj na vymedzenie kľúčových kompetencií na národnej úrovni (nie ako konkrétny záväzný model), v štátnych vzdelávacích programoch sme zohľadnili všetky možné rozdiely.

Rozpracovanie kľúčových kompetencií v štátnych vzdelávacích programoch

V príprave fázy tvorby štátneho vzdelávacieho programu sme si v súvislosti s otázkami rozvoja kľúčových kompetencií položili nasledujúce, z nášho pohľadu, mimoriadne závažné otázky (pri tvorbe školských vzdelávacích programov majú tieto otázky svoje opodstatnenie):

- Smerujeme v každodennom živote školy, a teda celkovým chápaním výučby k rozvoju kľúčových kompetencií?
- Akých žiakov máme a v ktorých oblastiach potrebujú pri rozvoji kľúčových kompetencií zvýšenú starostlivosť?
- Zodpovedá prevažujúce chápanie a forma výučby na našich školách požiadavkám rozvoja kľúčových kompetencií žiakov?
- Prispieva celková atmosféra našich škôl, a teda aj každodenná interakcia medzi učiteľmi a žiakmi k rozvoju kľúčových kompetencií? Kladú naše školy v tomto smere dostatočný dôraz na formatívne pôsobenie na žiakov?
- Kde vidíme najväčšie nedostatky vo výchovno-vzdelávacom pôsobení škôl pri formovaní kľúčových kompetencií žiakov?
- Čo budeme musieť vo svojej práci zmeniť, aby sme cielene smerovali k rozvoju kľúčových kompetencií žiakov?
- Ako budú školy postupovať, aké spoločné výchovné a vzdelávacie princípy budú zastávať, na aké výchovné a vzdelávacie stratégie a postupy budú vyučujúci kladť dôraz, aby mohli rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov?
- Aké budú spoločné postupy učiteľov, v čom sa budú podporovať a dopĺňať, ako sa tento spoločný postup premietne do života školy?
- Aké metódy a formy výučby sú efektívne pre rozvoj a tvorbu kľúčových kompetencií, ako ich budeme v našich školách realizovať a ako v konečnom dôsledku spoznáme, že naozaj smerujeme ku kľúčovým kompetenciám?
- Ako sa premietnu požiadavky na rozvoj kľúčových kompetencií do konkrétneho vyučovacieho predmetu alebo modulu, v čom sa budeme na úrovni predmetu zhodovať a v čom sa budeme odlišovať?

³ 2005/0221 (COD)

Tieto otázky boli základom celkových prác na štátnych vzdelávacích programoch, jeho praktickej implementácie a následne aj zásadných zmien v školách. Kľúčové kompetencie v štátnych vzdelávacích programoch v oblasti OVP sa tak uplatňujú v bežnom živote a takmer v každom povolání. Zamestnávateľa ich požadujú ako schopnosti, ktoré tvoria nevyhnutný doplnok všeobecných a odborných spôsobilostí. V oblasti výkonu povolania rozvoj kľúčových kompetencií závisí na zmenách podmienok trhu práce, rýchlom vývoji nových technológií a nestabilite sociálno-ekonomického kontextu výkonu jednotlivých povolání. Tieto faktory vedú k oprávnenému predpokladu, že ľudia budú v priebehu svojho produktívneho veku vykonávať rôzne povolania a priebežne obnovovať svoje vzdelanie, aby sa mohli zamestnať. Vyjadrujú všeobecné, základné požiadavky na kľúčové kompetencie žiakov stredných odborných škôl, ktoré sa skonkrétizujú v školských vzdelávacích programoch. Musíme si uvedomiť, že tieto požiadavky sa premietnu aj do koncepcie každého vyučovacieho predmetu alebo modulu a v konečnom dôsledku aj do práce škôl.

V štátnych vzdelávacích programoch sme nasledovne zadefinovali názov kľúčovej kompetencie a každú kľúčovú kompetenciu sme ešte vyšpecifikovali na čiastkové kľúčové kompetencie:

1) Komunikatívne a sociálno-interakčné spôsobilosti

Sú to spôsobilosti, ktoré sú základom pre ďalšie získavanie vedomostí, zručností, postojov a hodnotovej orientácie. Patria sem schopnosti nevyhnutné pre pracovný a spoločenský život, ktoré v konkrétnych situáciách umožnia žiakom primerane ústne a písomne sa vyjadrovať, spracovávať a využívať písomné materiály, znázorňovať, vysvetľovať a riešiť problémové úlohy a situácie komplexného charakteru, čítať, rozumieť a využívať text. Tieto kompetencie sú veľmi úzko späté s osvojovaním si kultúry myslenia a poznávania, vyhľadávania, uchovávanía, využívania a vytvárania informácií, s rozvojom schopnosti komunikovať aspoň v jednom cudzom jazyku. Žiaci získaním týchto spôsobilostí sa naučia, akým spôsobom sa vymieňajú informácie, ako generovať produktívne samoriadené učenie, zapamätajú si, že učenie je v konečnom dôsledku sociálny proces prispôsobovania učebného prostredia pre integráciu aj z nevýhodnených sociálnych skupín.

Absolvent má:

- vyjadrovať sa a zdôvodňovať svoje názory,
- reprodukovať a interpretovať prečítaný alebo vypočítaný text v materinskom a cudzom jazyku,
- podať výklad a popis konkrétneho objektu, veci alebo činnosti,
- vyjadrovať sa nielen podrobne a bohato, ale aj krátko a výstižne,
- aktívne komunikovať najmenej v dvoch cudzích jazykoch,
- vedieť samostatne rozhodovať o úprave informačného materiálu vzhľadom na druh oznámenia a širší okruh užívateľov,
- štylizovať listy (formálne, neformálne), informačné útvary (inzerát, oznam), vyplňovať formuláre (životopis, žiadosť),
- navrhovať návody k činnostiam, písať odborné materiály a dokumenty v materinskom a cudzom jazyku,
- osvojovať si grafickú a formálnu úpravu písomných prejavov,
- spracovávať písomné textové informácie (osnova, výpisky, denník) a materiály podľa účelu oznámenia a s ohľadom na potreby užívateľa,
- orientovať sa, získavať, rozumieť a aplikovať rôzne informácie, posúdiť ich význam v osobnom živote a v povolání,
- vyhľadávať a využívať jazykové a iné výrazové prostriedky pri riešení zadaných úloh a tém v cudzom jazyku,
- vedieť prijímať a tvoriť text, chápať vzťahy medzi rečovou situáciou, témou a jazykovým prejavom v materinskom a cudzom jazyku,
- rozlišovať rôzne druhy a techniky čítania, ovládať orientáciu sa v texte a jeho rozbor z hľadiska kompozície a štýlu v materinskom a cudzom jazyku,
- ovládať operácie pri práci s počítačom,
- pochopiť a vyhodnocovať svoju účasť na procese vzdelávania a jeho výsledku, ktorý zabezpečuje právo voľného pohybu občana žiť, študovať a pracovať v podmienkach otvoreného trhu práce,
- pochopiť a osvojiť si metódy informačnej a komunikačnej technológie včítane možnosti učenia sa formou on-line,
- oboznámiť sa s motivačnými vzdelávacími programami, ktoré sú zamerané na riešenie problémov a poskytovanie prístupných príležitostí pre celoživotné vzdelávanie, ktoré vytvára možnosť virtuálnej komunikácie medzi lokálnymi komunitami.

2) Intrapersonálne a interpersonálne spôsobilosti

Sú to schopnosti, ktoré žiak získava za účelom aktívneho zapojenia sa do spoločnosti založenej na vedomostiach s jasným zmyslom pre vlastnú identitu a smer života, sebazdokonaľovanie a zvyšovanie výkonnosti, racionálneho a samostatného vzdelávania a učenia sa počas celého života, aktualizovania a udržiavania potrebnej základnej úrovne zručností. Od žiaka sa vyžaduje regulovať správanie, prehodnocovať základné zručnosti, sebatvoriť, zapájať sa do medziľudských vzťahov, pracovať v tíme, preberať zodpovednosť sám za seba a za prácu iných, schopnosť starať sa o svoje zdravie a životné prostredie, rešpektovať všeľudské etické hodnoty, uznávať ľudské práva a slobody.

Absolvent má:

- významne sa podieľať na stanovení zodpovedajúcich krátkodobých cieľov, ktoré smerujú k zlepšeniu vlastnej výkonnosti,
- vedieť samostatne predkladať jednoduché návrhy a projekty, formulovať, pozorovať, triediť a merať hypotézy,
- overovať a interpretovať získané údaje,
- rozhodovať o princípoch kontrolného mechanizmu,
- rozvíjať vlastnú aktivitu, samostatnosť, sebaopoznanie, sebadôveru a reproduktívne myslenie,
- samostatne predkladať návrhy na výkon práce, za ktorú je zodpovedný,
- predkladať primerané návrhy na rozdelenie jednotlivých kompetencií pre ostatných členov tímu a posudzovať spoločne s učiteľom a s ostatnými, či sú schopní určené kompetencie zvládnuť,
- ovládať základy modernej pracovnej technológie a niesť zodpovednosť za prácu v životnom prostredí, jeho ochranu, bezpečnosť a stratégiu jeho rozvoja,
- samostatne pracovať a zapájať sa do práce kolektívu, riadiť jednoduchšie práce v menšom kolektíve, niesť zodpovednosť aj za prácu druhých,
- vytvárať, objasňovať a aplikovať hodnotový systém a postoje,
- určovať vážne nedostatky a kvality vo vlastnom učení, pracovných výkonoch a osobnostnom raste,
- stanovovať si ciele a priority podľa svojich osobných schopností, záujmov, pracovnej orientácie a životných podmienok,
- plniť plán úloh smerujúci k daným cieľom a snažiť sa ich vylepšovať formou využívania sebakontroly, sebaregulácie, sebahodnotenia a vlastného rozhodovania,
- overovať získané poznatky, kriticky posudzovať názory, postoje a správanie druhých,
- mať zodpovedný vzťah k svojmu zdraviu, starať sa o svoj fyzický a duševný rozvoj, byť si vedomý dôsledkov nezdravého životného štýlu a závislostí,
- prijímať a plniť zodpovedne dané úlohy,
- predkladať spolupracovníkom vlastné návrhy na zlepšenie práce, bez zaujatosti posudzovať návrhy druhých,
- prispievať k vytváraniu ústretových medziľudských vzťahov, predchádzať osobným konfliktom, nepodliehať predsudkom a stereotypom v prístupe k druhým.

3) Schopnosť tvorivo riešiť problémy

Tieto schopnosti sa využívajú na identifikovanie problémov, na ich analýzu a stanovenie efektívnych postupov, perspektívnych stratégií a vyhodnocovanie javov. Sú to schopnosti, ktoré sa objavujú v náročnejších podmienkach, aj pri riešení problémov ľudí, ktorí sa nevedia zaradiť do spoločenského života. Žiaci musia byť schopní vyhodnocovať základné dopady, napr. dopad na životné prostredie, dopad nerozvážnych rozhodnutí alebo príkazov, pracovný a osobný dopad v širšom slova zmysle ako je ekonomický blahobyť, telesné a duševné zdravie ap. Sú to teda schopnosti, ktoré na základe získaných vedomostí umožňujú stanoviť jednoduché algoritmy na vyriešenie problémových úloh, javov a situácií a získané poznatky využívať v osobnom živote a povolani.

Absolvent má:

- objasňovať formou systematického poznávania najzávažnejšie rysy problémov, využívať za týmto účelom rôzne všeobecne platné pravidlá,
- získavať samostatným štúdiom všetky nové informácie vzťahujúce sa priamo k objasneniu neznámych oblastí problému,
- zhodnotiť význam rozmanitých informácií, samostatne zhromažďovať informácie, vytriediť a využiť len tie, ktoré sú pre objasnenie problému najdôležitejšie,

- určovať najzávažnejšie rysy problému, zvažovať rôzne možnosti riešenia, ich klady a zápory v danom kontexte aj v dlhodobějších súvislostiach, stanoviť kritériá pre voľbu konečného optimálneho riešenia,
- vedieť vybrať vhodné postupy pre realizáciu zvoleného riešenia a dodržiavať ich,
- poskytovať ľuďom informácie (oznamovanie, referovanie, rozprávanie, vyučovanie),
- vedieť ovplyvňovať ľudí (prehovárание, presvedčovanie),
- spolupracovať pri riešení problémov s inými ľuďmi.

4) Podnikateľské spôsobilosti

Prispievajú k tvorbe nových pracovných miest, umožňujú samozamestnanosť, pomáhajú ľuďom nachádzať prácu, orientovať sa na vlastné podnikanie, zlepšovať svoje pracovné a podnikateľské výkony. Učiť sa ako sa učiť, prispôbovať sa zmenám a využívať informačné toky, to sú generické zručnosti, ktoré by mal získať žiak. Je potrebné vyvíjať motivačné opatrenia. Investovanie do ľudských zdrojov tiež znamená umožniť jednotlivcom, aby si riadili vlastné „životné portfólia“ a zviditeľniť im širší rozsah vzdelávacích cieľov. Tvorivé a inovatívne prístupy do ľudských zdrojov sú integrálnou súčasťou rozvoja spoločnosti založenej na vedomostiach. Tieto kompetencie vznikajú v kontexte socio-ekonomickej krízy a transformácie organizácie práce, ktorých dôsledkom je nový model riadenia.

Absolvent má:

- vedieť spracovať základné analytické prieskumy a predkladať primerané návrhy na výkon takej práce, ktorú je schopný zodpovedne vykonať,
- orientovať sa v rôznych štatistických údajoch a vedieť ich využívať pre vlastné podnikanie,
- vyhodnocovať možnosti plánovania realizácie projektov,
- samostatne plánovať financie, základné prostriedky a nehnuteľnosti vzhľadom na potreby a ciele manažmentu podnikania,
- viesť systém jednoduchého a podvojného účtovníctva a stratégiu odpisov,
- pochopiť najnovšie poznatky z teórie riadenia a organizácie,
- využívať marketingový manažment,
- rozpoznávať a rozvíjať kvality riadiaceho zamestnanca s aspektom na komunikatívne schopnosti, asertivitu, kreativitu a odolnosť voči stresom,
- vedieť vystihnúť princípy odmeňovania a oceňovania aktívnych a tvorivých zamestnancov,
- ovládať princípy priebežnej kontroly, diagnostiky skutočného stavu a úrovne podniku,
- zisťovať dynamiku vývoja efektivity práce, podnikania a porovnávať ju s celospoločenskými požiadavkami a potrebami,
- využívať zásady konštruktívnej kritiky, vedieť primerane kritizovať, ale aj znášať kritiku od druhých,
- pracovať s materiálmi a informáciami v dvoch cudzích jazykoch,
- ovplyvňovať druhých a koordinovať ich úsilie,
- rýchle sa rozhodovať a prijímať opatrenia,
- myslieť systémovo a komplexne,
- prijímať a uznávať aj iné podnikateľské systémy,
- ovládať podstatu systémovej analýzy,
- rešpektovať právo a zodpovednosť,
- mať zodpovedný postoj k vlastnej profesijnej budúcnosti a ďalšiemu vzdelávaniu, uvedomovať si význam celoživotného učenia a byť pripravený prispôbovať sa zmeneným pracovným podmienkam,
- sledovať a hodnotiť vlastný úspech vo svojom učení, prijímať hodnotenie výsledkov svojho učenia zo strany iných ľudí,
- poznať možnosti ďalšieho vzdelávania, hlavne v odbore prípravy na povolanie,
- mať prehľad o možnostiach uplatnenia na trhu práce v danom odbore, cieľavedome a zodpovedne rozhodovať o svojej budúcej profesii a vzdelávacej ceste,
- mať reálnu predstavu o pracovných a iných podmienkach v odbore, o požiadavkách zamestnávateľov na pracovné činnosti a vedieť ich porovnávať so svojimi predstavami a reálnymi predpokladmi,
- robiť aj nepopulárne, ale správne opatrenia a rozhodnutia,
- chápať podstatu a princíp podnikania, mať predstavu o základných právnych, ekonomických, administratívnych, osobnostných a etických aspektoch súkromného podnikania,
- dokázať vyhľadávať a posudzovať podnikateľské príležitosti v súlade s realitou trhového prostredia, svojimi predpokladmi a ďalšími možnosťami.

5) Spôsobilosť využívať informačné technológie

Tieto spôsobilosti pomáhajú žiakom rozvíjať základné zručnosti pri práci s osobným počítačom, internetom, využívať rôzne informačné zdroje a informácie v pracovnom a mimo pracovnom čase. Nová iniciatíva v oblasti elektronického vzdelávania (E-learning) si kladie za cieľ zvýšiť úroveň digitálnej gramotnosti žiakov. Efektívne využívanie informačných a komunikačných technológií, vrátane možnosti učenia sa formou on-line, výrazne prispieje k realizácii celoživotného vzdelávania pre ľudí rôzneho veku, k udržiavaniu identity komunity a vytváraniu možnosti virtuálnej komunikácie medzi lokálnymi komunitami aj na veľké vzdialenosti. Sú to teda schopnosti, ktoré umožňujú žiakom ich osobnostný rast, vlastné učenie a výkonnosť v práci.

Absolvent má:

- zoznámiť sa s rôznymi druhmi počítačových programov a spôsobom ich obsluhy,
- ovládať obsluhu periférnych zariadení potrebných pre činnosť používaného programu,
- pracovať s aplikačným programom potrebným pre výkon povolania,
- vyhľadávať vhodné informačné zdroje a potrebné informácie,
- vybrať kvantitatívne matematické metódy (bežné, odborné a špecifické), ktoré sú vhodné pri riešení danej úlohy alebo situácie,
- graficky znázorňovať reálne situácie a úlohy, kde takéto znázorňovanie pomáha pri kvantitatívnom riešení úlohy,
- komunikovať elektronickou poštou, využívať prostriedky online a offline komunikácie,
- evidovať, triediť a uchovávať informácie tak, aby ich mohol využívať pri práci,
- chrániť informácie pred znehodnotením alebo zmanipulovaním,
- posudzovať vierohodnosť rôznych informačných zdrojov, kriticky pristupovať k získaným informáciám a byť mediálne gramotný.

6) Spôsobilosť byť demokratickým občanom

Sú to schopnosti, ktoré umožňujú žiakom žiť plnohodnotným sociálnym životom, a tak prispievať k zvyšovaniu spoločenskej úrovne. Cestou získaných schopností žiaci zdokonaľujú svoj osobnostný rast, vlastné učenie, využívajú sebazpoznávanie, sebakontrolu a sebareguláciu pre prácu v kolektíve, prijímajú zodpovednosť za vlastnú prácu a prácu ostatných. Svojim podielom prispievajú k životu a práci k spoločnosti založenej na vedomostiach, prispievajú k rozvíjaniu demokratickému systému spoločnosti, k trvalo udržateľnému hospodárskemu a sociálnemu rozvoju štátu so zodpovednosťou voči životnému prostrediu, zachovaniu života na zemi, rozvíjaniu vzájomného porozumeniu medzi osobami a skupinami, rozvíjajú svoje schopnosti ako je empatia, súcit, tolerancia, rešpektovanie práv a slobôd.

Absolvent má:

- porozumieť systémovej (globálnej) podstate sveta,
- uvedomiť si a rešpektovať, že telesné, citové, rozumové i vôľové zložky osobnosti sú rovnocenné a vzájomne sa dopĺňajú,
- konať zodpovedne, samostatne a iniciatívne, nielen vo svojom vlastnom záujme, ale aj vo verejnom záujme,
- poznať a rešpektovať, že neexistuje iba jeden pohľad na svet,
- orientovať sa na budúcnosť vo svojom vzťahu k Zemi,
- uvedomiť si, že rozhodnutia, ktoré sa prijímajú a činy, ktoré vykonávajú jednotlivci alebo členovia skupiny, budú mať vplyv na globálnu prítomnosť a budúcnosť,
- poznať, uznávať a podporovať alternatívne vízie vo vzťahu k udržateľnému rozvoju, ľudskému zdraviu a zdraviu našej planéty,
- uvedomiť si a čiastočne pochopiť globálne podmienky, rozvoj a trendy súčasného sveta,
- pochopiť globálnu povahu sveta a úlohu jednotlivca v ňom, rozvoj masovokomunikačných prostriedkov, dopravných prostriedkov, masovej turistiky a komunikačných systémov,
- chápať problémy zachovania mieru, bezpečnosti jednotlivcov, národov a štátov, zachovávanie a ochrany životného prostredia, vyčerpania nerastných surovín, liečenia civilizačných chorôb, populačnej explózie v rozvojových krajinách, drogovej závislosti najmä mladistvých, sexuálnej výchovy, a pozitívne pristupovať k riešeniu týchto problémov,
- uvedomiť si a orientovať sa v problematike nerovnomerného hospodárskeho rozvoja, etnických, rasových

- a náboženských konfliktov, terorizmu, a navrhovať cesty na ich odstránenia,
- chápať pojmy spravodlivosť, ľudské práva a zodpovednosť, aplikovať ich v globálnom kontexte,
- tvorivo riskovať, primerane kritizovať, jasne sa stavať k riešeniu problémov, rýchlo sa rozhodovať, byť dôsledný, inšpirovať druhých pri vyhľadávaní podnetov, iniciatív a vytváraní možností,
- dodržiavať zákony, rešpektovať práva a osobnosť druhých ľudí, ich kultúrne špecifiká, vystupovať proti neznášanlivosti, xenofóbii a diskriminácii,
- konať v súlade s morálnymi princípmi a zásadami spoločenského správania, prispievať k uplatňovaniu hodnôt demokracie,
- uvedomovať si vlastnú kultúrnu, národnú a osobnostnú identitu, pristupovať s toleranciou k identite druhých,
- zaujímať sa aktívne o politické a spoločenské dianie u nás a vo svete,
- uznávať tradície a hodnoty svojho národa, chápať jeho minulosť i súčasnosť v európskom a svetovom kontexte
- podporovať hodnoty miestnej, národnej, európskej a svetovej kultúry a mať k nim vytvorený pozitívny vzťah.

Kľúčové kompetencie sa v školských vzdelávacích programoch rozpracujú do relevantných postupov, metód a foriem práce, do plánovania a realizácie takých metodických prístupov organizačných foriem výučby a ďalších aktivít školy, ktoré sú pre tvorbu a rozvoj kľúčových kompetencií prínosom.

Kľúčové kompetencie v profile absolventa školského vzdelávacieho programu

Každá čiastková kľúčová kompetencia je vyjadrená výkonovými štandardmi. Pri tvorbe školských vzdelávacích programov si škola podrobnejšie vyšpecifikuje všetky kľúčové kompetencie, ktoré budú ovplyvňovať komplexné výsledky vzdelávania vyjadrené vzdelávacími výstupmi. Doporučujeme pritom:

- Zamerať sa na tie kľúčové kompetencie, ku ktorým škola primárne smeruje, a zvažovať najmä skutočnosť, do akej miery budú jednotlivé kľúčové kompetencie uplatňovať absolventi školského vzdelávacieho programu pri výkone svojho povolania, a preto je dôležité klásť dôraz na tie, ktoré je možné z tohto hľadiska považovať za najdôležitejšie.
- Primeranou formou vyjadriť vzdelávacie výstupy pri všetkých kľúčových kompetenciách v súlade s ich koncepciou v štátnom vzdelávacom programe.
- Neopisovať mechanicky formulácie čiastkových kľúčových kompetencií stanovených v štátnom vzdelávacom programe, ale konkretizovať skutočné – reálne kľúčové kompetencie a vzdelávacie výstupy, ktoré chce škola dosiahnuť.
- Prispôbiť dikciu vždy konkrétnemu vzdelávaciemu výstupu, rozlišovať, či sa jedná o reálne vykonateľný (priamo demonštrovateľný) výstup alebo nie.

Kľúčové kompetencie v charakteristike školského vzdelávacieho programu

V charakteristike školského vzdelávacieho programu škola objasňuje celkovú koncepciu výchovy a vzdelávania, formuluje spoločné výchovné a vzdelávacie princípy a stratégie, na ktorých sa pedagogický zbor dohodol v prípravnej fáze tvorby školského vzdelávacieho programu.

Výchovné a vzdelávacie stratégie, ktoré vedú k utváraniu a rozvoju kľúčových kompetencií, sú v tejto časti programu vymedzené na úrovni školy s tým, že ich budú uplatňovať všetci učitelia nielen vo výučbe konkrétnych vyučovacích predmetov, ale v rámci celkového výchovno-vzdelávacieho procesu a pôsobenia. Mali by byť východiskom pre formulovanie metodických postupov, prístupov a foriem, ktoré následne budú vyučujúci vymedzovať na úrovni vyučovacieho predmetu alebo modulu. Doporučujeme:

- k jednotlivým kľúčovým kompetenciám formulovať spoločne dohodnuté zásady a pravidlá pedagogického a výchovného pôsobenia na žiakov smerujúce k ich rozvoju,
- stanoviť spoločne uplatňované a uprednostňované metodické postupy, metódy a formy práce,
- zdôrazniť ďalšie aktivity a príležitosti, ktoré škola sprostredkuje žiakom za účelom rozvoja kľúčových kompetencií.

Kľúčové kompetencie v obsahu vyučovacích predmetoch (moduloch)

Nakoľko kľúčové kompetencie majú nadpredmetový charakter, je možné ich rozvíjať vo výučbe rôzneho obsahu učiva predovšetkým prostredníctvom rôznych metód a foriem výučby (napr. v odbornom výcviku alebo odbornej praxi môžeme bez ohľadu na obsah učiva významne rozvíjať komunikatívne a sociálno-interakčné spôsobilosti,

ale aj intrapersonálne a interpersonálne spôsobilosti žiakov zaradením skupinovej práce, kooperatívneho vyučovania, návzajmu komunikácie so zákazníkom ap.).

Preto je veľmi dôležité, aby štruktúrovanie jednotlivých vyučovacích predmetov alebo vzdelávacích modulov neprebiehalo izolovane, ale aby sa o tom priebežne diskutovalo a pripomienkovalo so všetkými učiteľmi jednotlivých vyučovacích predmetov a prepojila sa koncepcia obsahov učiva. Všetci vyučujúci by mali mať základný prehľad o tom, čo sa žiaci budú učiť v iných oblastiach vzdelávania a navrhovať obsah, metódy a formy práce vo „svojich“ vyučovacích predmetoch až po vzájomnej konzultácii s inými vyučujúcimi.

Niektoré z kľúčových kompetencií majú k určitému obsahu výučby tesnejšiu väzbu a k inému, naopak, voľnejšiu. Vyučujúci, ktorí budú koncipovať obsah výučby v jednotlivých vyučovacích predmetoch alebo moduloch, by si mali ujasniť nasledujúce otázky:

- Ktoré kľúčové kompetencie môžeme v danom predmete rozvíjať?
- Ktoré metódy alebo formy výučby budú prispievať k rozvoju kľúčových kompetencií?
- Ako môže konkrétny tematický celok podporiť rozvoj jednotlivých kľúčových kompetencií?

Až na základe takto vykonanej analýzy by mali učitelia navrhovať a štruktúrovať príslušný vyučovací predmet alebo vzdelávací modul a vyšpecifikovať ho na požadované tematické celky. Spôsob rozpracovania kľúčových kompetencií v školskom vzdelávacom programe a jednotlivých učebných osnovách by mal byť (pokiaľ je to možné) jednotný a mal by byť postavený na základe vzdelávacích výstupov.

Kľúčové kompetencie v projekčnej činnosti žiakov

Nevyhnutnou podmienkou pri rozvíjaní kľúčových kompetencií v škole je aplikácia vhodných vzdelávacích metód a foriem práce. Je preto dôležité plánovať a realizovať také metodické prístupy, organizačné formy výučby a ďalšie aktivity školy, ktoré:

- povedú k maximálnej podpore motivácie, vlastných aktivít a kreativity žiakov,
- umožňujú bezprostredne aplikovať teoretické vedomosti a praktické zručnosti v komplexne projektovaných praktických úlohách, ktoré by mali byť čo najviac podobné úlohám riešených v realite výkonu povolania,
- smerujú k prepojeniu izolovaného školského prostredia, v ktorom žiaci skôr pasívne prijímajú informácie, s reálnym prostredím existujúcim mimo školy,
- presúvajú úlohu pôsobenia vyučujúceho od vystupovania autoritatívneho ku konzultačnému a poradenskému,
- vedú k tomu, aby žiaci nielen plnili zadané úlohy, ale získavali aj životné skúsenosti, hlavne také, ktoré súvisia so samostatnou podnikateľskou činnosťou v ich odbore štúdia.

Tieto požiadavky spĺňa napr. dôsledná aplikácia metód projektového vyučovania vo výučbe, kde sa dajú v plnej miere rozvíjať rôzne kľúčové kompetencie.

Vyučujúci v spolupráci s vedením školy alebo so samotnými žiakmi navrhujú témy projektov pre žiakov, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou vzdelávania v školských vzdelávacích programoch. Pri riešení projektov žiaci môžu, pokiaľ je to možné, v čo najväčšej miere plánovať, organizovať, realizovať a zodpovedne hodnotiť svoje vlastné pracovné a učebné aktivity vykonávané v škole a mimo školy. Je veľmi dôležité, aby sa žiaci, hlavne vyšších ročníkov, nepodieľali iba na návrhoch tém, ale aktívne pôsobili v rámci prípravnej fázy projektu.

Ide o spoločne navrhované, starostlivo naplánované a následne realizované aktivity, v ktorých každý jedinec má presne určenú úlohu a svoj podiel spoločnej zodpovednosti. Rozdeľovanie zodpovedností, pracovných pozícií a úloh by čiastočne malo byť ponechané na žiakov, vyučujúci by mali zastávať pozície poradcov, konzultantov a pozorovateľov.

Na hodnotení výkonov žiakov v oblasti dosahovania a splnenia kľúčových kompetencií by sa mali podieľať všetci učitelia, ktorí participovali na návrhu projektu. Výsledky projektov by sa mali prezentovať v triede, v škole a na verejnosti, kde už na hodnotení budú participovať aj sociálni partneri a široká odborná verejnosť. Klasifikácia výkonov žiakov by mala ovplyvniť ich celkovú klasifikáciu v tom predmete alebo module, ku ktorému sa po obsahovej stránke viažu aktivity projektu.

Hodnotenie kľúčových kompetencií

Hodnotenie kľúčových kompetencií výkonovej úrovne žiaka má principiálne rovnakú podobu ako hodnotenie

získaných vedomostí, zručností a kompetencií. Hodnotenie môže byť sumatívne a formatívne, výkon žiaka môže byť hodnotený vzhľadom k jeho individuálnemu pokroku, k výkonu ostatných žiakov alebo podľa vopred definovaných kritérií. Forma hodnotenia môže byť slovná alebo v podobe známky.

Pokiaľ sa však v rámci výučby pracuje s kľúčovými kompetenciami systematicky, **postupne sa rozvíja formatívne hodnotenie**, sledovanie individuálneho pokroku žiaka a porovnávanie jeho výkonu s vopred stanovenými kritériami, ktoré charakterizujú úroveň zvládnutia kľúčových kompetencií sa stáva prioritným.

Práca s kľúčovými kompetenciami prirodzene podporuje funkciu spätnej väzby a diagnostické hodnotenie. V prípade kľúčových kompetencií skôr skúmame postupy, podľa ktorých žiak uvažuje alebo rieši problémy alebo úlohy. Pri pozorovaní činnosti alebo postojov žiaka využívame hodnotiace záznamy, laboratórne protokoly, portfóliá, eseje a iné úlohy alebo práce vyžadujúce náročnejšie myslenie, premýšľanie a aplikáciu učiva. Kľúčové kompetencie sa ťažko hodnotia pomocou tradičných písomných prác a testov.

Medzinárodné porovnávanie vzdelávacích systémov a výskumy ukazujú, že učitelia v mnohých prípadoch kladú veľký dôraz na faktické vedomosti a zabúdajú na samostatnú, tvorivú a objaviteľskú činnosť žiakov. Skutočnosť, že práca s kľúčovými kompetenciami prirodzene vedie učiteľa k stanoveniu cieľov výchovy a vzdelávania v spolupráci so žiakmi, robí učenie zmyslupnejšie a zvyšuje vnútornú motiváciu žiakov (napr. ich dôležitosť, význam, zodpovednosť ap.). Pokiaľ si ciele, ktoré stanoví učiteľ, dokážu žiaci „preložiť“ do jazyka podľa vlastného zdôvodnenia, preberajú zodpovednosť za dosiahnutie stanoveného výsledku. Tým sa tento proces líši od tých žiakov, ktorí sa iba snažia vyhovieť učiteľovým požiadavkám. Výskum ukazuje, že pokiaľ sa na cieľoch výchovy a vzdelávania spoločne dohodli žiaci s učiteľom, zvyšuje sa šanca na ich dosiahnutie (IAE/UNESCO 2005). Ak však učitelia považujú za svoju prvoradú úlohu prebrať iba učivo a nevenujú pozornosť tomu, aby zistili názor žiakov na primeranosť a užitočnosť cieľov výchovy a vzdelávania, žiaci sú schopní motivovať sa viac-menej iba pre mimoškolské aktivity, ale nie pre prácu v škole.

Zavedenie pravidelného hodnotenia výkonovej úrovne kľúčových kompetencií žiakov by malo postupne vytvoriť:

- jednu z dôležitých zložiek portfólia žiaka,
- zmenu pohľadu učiteľa na hodnotenie žiaka, a tým aj nevyhnutnú zmenu metód (výučby a hodnotenia),
- možnosť pre žiakov zapojiť sa do vlastného hodnotenia,
- ďalší nástroj pre vlastné hodnotenie učiteľov a školy.

Školský vzdelávací program obsahuje základné pravidlá pre hodnotenie žiakov vrátane relevantnej terminológie, ktoré si škola podrobnejšie rozpracuje vo vlastných školských vzdelávacích programoch a klasifikačnom poriadku školy.

Cieľom vzdelávania na stredných odborných školách je rozvíjať kľúčové kompetencie, ktoré žiak získal v priebehu svojho života a v základnej škole. Základnou otázkou pre hodnotenie kľúčových kompetencií žiaka je: „Do akej miery je žiak po ukončení vzdelávacieho programu vybavený kľúčovými kompetenciami?“ Odpoveď je tým najzložitejším problémom v hodnotení úspešnosti nielen žiaka, ale aj celej školy, ŠKVP a práce učiteľov. Vyzerá to tak, že nie je možné nájsť jednoduchý mechanizmus, na ktorý sa dá spoľahlivo v „reálnom čase“ v období vzdelávania priamo pristúpiť. Až po určitej dobe sa dá povedať, či sme zvolili mechanizmus hodnotenia kľúčových kompetencií dobre.

Podstatou objektívneho hodnotenia je hodnotenie úspešnosti dosiahnutých cieľov a hodnotenie úspešnosti kľúčových kompetencií žiaka, ktoré na tieto ciele priamo nadväzujú. Pri komplexnom hodnotení musíme v každom prípade brať do úvahy všetky vzdelávacie výstupy, ktoré má žiak zvládnuť v rámci ich sumatívneho hodnotenia a tiež hodnotenie (sumatívne alebo formatívne) kľúčových kompetencií v závislosti od zvolených výchovných a vzdelávacích stratégií. **V oblasti hodnotenia kľúčových kompetencií vo veľkej miere prevažuje formatívne hodnotenie.** Ťažko si vieme predstaviť, že by sme známkovali napr. empatiu žiaka, jeho úctu k starým ľuďom, lásku k vlastnej krajine, odpor k fajčeniu a drogám ap. – to sú kľúčové kompetencie, ku ktorým sme viedli žiaka využívajúc rôzne účinné metódy, prístupy, postupy a formy výchovy a vzdelávania. Samozrejme, že tie kľúčové kompetencie, ktorých výkon sa dá merať podľa kritérií sumatívneho hodnotenia, budeme hodnotiť a klasifikovať známkou. Patria sem niektoré kľúčové kompetencie komunikatívne a sociálno interakčné, spôsobilosti využívať informačné technológie, spôsobilosti riešiť problémové úlohy ap. Ale aj tieto kľúčové kompetencie si vyžaduje formatívny typ hodnotenia. Preto si v tejto oblasti musíme stanoviť iné pravidlá hodnotenia – metódy a prostriedky hodnotenia.

Keďže formatívne hodnotenie žiaka je neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu plní funkciu

motivačnú, funkciu spätnej väzby (napr. informácie o správnosti postupu riešenia úlohy, priebehu učenia sa a jeho výsledku) a kontrolnú. Malo by teda hodnotiť výkon žiaka za určité obdobie vzhľadom k jeho individuálnemu vývoju. Súčasťou hodnotenia musí byť vždy konkrétny návrh, rada alebo odporúčanie, ako má žiak postupovať, aby odstránil svoje nedostatky.

Pravidlá pre formatívne hodnotenie kľúčových kompetencií

Väčšina učiteľov stredných odborných škôl v Slovenskej republike prijala reformu školstva pozitívne a v rámci svojho výchovno-vzdelávacieho procesu sa usiluje pracovať aj s kľúčovými kompetenciami. Učitelia v rámci školy alebo svojich vyučovacích predmetov môžu aplikovať vlastné metódy hodnotenia a podeliť sa s ich využívaním aj s inými učiteľmi škôl. Je dôležité mať na pamäti, aby kľúčové kompetencie boli v školskom vzdelávacom programe zastúpené rovnomerne vo všetkých jeho významných častiach. Hodnotenie nesmie mať jednorazový charakter, ale musí byť uskutočňované v priebehu celého vzdelávacieho programu. Systematické sledovanie výkonovej úrovne žiakov podporuje objektivitu celkového hodnotenia a eliminuje jeho subjektívne zistenia.

Formatívne hodnotenie ako časť celkového hodnotenia má veľmi subjektívne črty a je závislé od pedagogických skúseností učiteľa. Pokiaľ sa budeme usilovať o objektivizáciu hodnotenia, mali by byť tieto prístupy založené na kritériálnom hodnotení. V etape, keď sa s hodnotením kľúčových kompetencií v školách iba začína, predkladáme základné ciele, ktoré by sme mali pri formatívnom hodnotení kľúčových kompetencií dodržiavať. Je nevyhnuté:

- hodnotiť kľúčové kompetencie, aby sme zistili, či nami stanovené výchovné a vzdelávacie stratégie sú opodstatnené,
- zavádzať, overovať a hodnotiť stratégie medzipredmetových vzťahov a rozširovať ich do praxe celej školy,
- učiť žiakov k uvedomovaniu si sebahodnotenia širším a novým spôsobom, nie tak, ako ho vnímali doteraz, a zapájať ich do tvorby systému výchovno-vzdelávacieho procesu,
- viesť žiakov k tomu, aby si uvedomovali, že sú hodnotení v širšom kontexte. Informovať ich o kritériách hodnotenia a hneď v počiatkoch korigovať ich nedostatky,
- naučiť sa žiakov poznávať nielen ako subjekty, ktoré hodnotíme a známkuje, ale aj ako osobnosti (niekedy o žiakoch nič nevieme, sme im schopní dať známku, ale nie sme schopní nič o nich povedať),
- využiť pri hodnotení kľúčových kompetencií vo veľkej miere funkciu formatívneho hodnotenia nie iba pre žiakov, ale aj autoevaluáciu učiteľov a školy,
- vzájomne si vymieňať postupy a metódy hodnotenia medzi učiteľmi.

Pravidlá (odporúčané) pre formálnu funkciu hodnotenia by sme mohli zhrnúť do nasledujúcich bodov:

- využívajme priebežné hodnotenie (na vyučovacích hodinách a mimo školy),
- pri kľúčových kompetenciách sa sústreďujeme na individuálny pokrok každého žiaka podľa vopred stanovených kritérií,
- vopred oboznamujeme žiakov s výchovno-vzdelávacími cieľmi a doprajme im možnosť zapojiť sa do tohto procesu,
- vopred informujeme žiakov o vzdelávacích výstupoch, ktoré majú dosiahnuť podľa vopred definovaných kritérií. Nebojme sa o tom s nimi diskutovať (môže sa stať, že sme buď výkon nadstavili alebo sme nedocenili výkonovú normu žiaka, prípadne výkon, ktorý má žiak predviesť, on sám nerozumie),
- vedíme žiakov k samokontrolu a samohodnoteniu, aby sami mohli posúdiť svoju prácu, aktivity, možnosti, postoje, rezervy, nedostatky ap.,
- motivujeme žiakov, aby sa učili s presvedčením, že sa učia preto, lebo sa chcú učiť, nie iba pre samotnú známku (posilňujeme vnútornú motiváciu pred vonkajšou),
- učíme žiakov, že chyba je bežným dôsledkom akejkoľvek činnosti, že práca s chybou je prostriedkom k zlepšeniu, sebazpoznaniu vlastných schopností a dôslednejšej kontrole práce,
- uprednostňujeme pozitívne hodnotenie žiakov v celom procese učenia sa a výchovy,
- dodržiavame zásady jednoznačnosti, zrozumiteľnosti, vecnosti, všestrannosti, efektívnosti a porovnateľnosti s vopred zadanými kritériami,
- postupujeme vždy tak, aby naše hodnotenie bolo zdôvodniteľné, odborne správne a dokladovateľné (napr. hodnotiaci záznam, žiacka knižka, portfólio a pod.)

Aby sme systematicky mohli rozvíjať kľúčové kompetencie, je dôležité priebežne vyhodnocovať pokrok každého žiaka. Formatívne hodnotenie musí byť striktné objektívne a využívať aj iné metódy a prostriedky hodnotenia

v porovnaní so sumatívnym hodnotením. Cielená práca s kľúčovými kompetenciami kladie vysoké nároky na profesionalitu pedagogickej a odbornej práce učiteľa najmä vo fáze plánovania. Musí si premyslieť celkový výkon žiaka – ako to bude vyzerat', keď si žiak kľúčovú kompetenciu osvojí, aké budú jeho postoje, vzťahy, morálka, zodpovednosť, empatia ap. Okrem cieľového výkonu musí tiež popísať aj metódy, postupy a formy práce, ktorými sa k požadovanému výkonu prepracuje – výchovné a vzdelávacie stratégie. Zároveň musí premyslieť aj spätnú väzbu, aby žiaci vedeli, či je ich výkon dosiahnutý, alebo ho musia zlepšiť. Učiteľ si musí premyslieť aktivity, pomocou ktorých bude kľúčové kompetencie u žiakov precvičovať alebo upevňovať, motivovať žiakov pre tieto aktivity a vysvetliť, k čomu smerujú.

Prostriedky a metódy formatívneho hodnotenia

V oblasti formatívneho prístupu hodnotenia budeme využívať:

- **Klasifikáciu** – kľúčové kompetencie žiakov sa hodnotia známku alebo slovne podľa vopred stanovených kritérií. Podklady pre klasifikáciu sa získavajú priebežne, vyučujúci využíva čo najefektívnejšie prostriedky hodnotenia na vyučovacích hodinách, pozorovaním, diskusiách, seminároch, exkurziách, záujmových činnostiach, spoločenských podujatiach, študijných stážach (domácich a zahraničných), skupinových prácach ap. Celková – komplexná klasifikácia integruje sumatívnu a formatívnu formu klasifikácie, čo sa odzrkadľuje na koncoročných, záverečných, maturitných vysvedčeníach a absolventských diplomoch vrátane doložiek.
- **Hodnotiace záznamy** – hodnotia podľa kritérií jednotlivé kľúčové kompetencie (úplné, čiastkové, dosiahnuté výchovno-vzdelávacie ciele a špecifické ciele vo vyučovacích predmetoch).
- **Sebahodnotenie žiakov** – vykonáva sa podľa príslušných hodnotiacich záznamov. Žiakovi poskytneme dostatočný čas a priestor buď v škole, alebo doma v spolupráci s rodičmi, do hodnotenia nezasahujeme, rešpektujeme jeho názory, postoj, využívame spätnú väzbu medzi žiakom – učiteľom – rodičom založenej na vzájomnej dôvere. Tento typ hodnotenia využívame aj pri skupinovej práci, projektovej práci, po ukončení tematického celku, tematickej exkurzii, časti odborného výcviku alebo odbornej praxe ap.
- **Portfólio žiaka** – každý žiak s pomocou učiteľa si v priebehu vzdelávania zhromažďuje materiály, ktoré dokumentujú stav jeho vedomostí, zručností a úroveň osvojených kompetencií (kľúčových, všeobecných a odborných). Majú organizovanú podobu, charakter motivačný a hodnotiaci.

Spôsoby, ktorými získavame podklady pre hodnotenie v jednotlivých oblastiach kľúčových kompetencií sú nasledovné:

- sledovanie (pozorovanie) a analýzy priebežnej práce žiaka,
- rôzne druhy testov a skúšok,
- sledovanie (pozorovanie) priebežných výkonov,
- sledovanie pripravenosti a plnenia zadaných úloh a povinností,
- konzultácia s ostatnými učiteľmi a špecializovanými zamestnancami,
- rozhovory so žiakmi, rodičmi, zamestnávateľmi,
- iné.

Výkonové kritériá pre priebežnú a celkovú klasifikáciu a hodnotenie pripravujeme vzhľadom k:

- jednotlivým vyučovacím predmetom,
- aktívnemu prístupu k práci,
- písomným prácam v rámci tematického celku,
- praktickým cvičeniam, odbornému výcviku a odbornej praxi,
- skúšaní (ústne, písomné),
- projektom, súťažiam, referátom, samostatným prácam,
- osobným predpokladom žiakov,
- prístupu k výsledkom práce,
- záujmu, aktivity, tvorivosti, ochote prijímať úlohy ap.,
- rôznym formám organizácie výučby (diskusia, skupinové práce, ...),
- a ďalším kľúčovým kompetenciám.

Tvorba kritérií pre kľúčové kompetencie nadväzuje na tvorbu ŠKVP. Kritériá sa zapisujú do hodnotiaceho záznamu, ktorý vyplňuje učiteľ buď pre každého žiaka osobitne alebo pripraví záznam pre všetkých žiakov spoločne. Túto voľbu ponechávame na učiteľoch.

Tvorba výkonových kritérií je podrobne popísaná v Metodike tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy.

Ukážka kritérií na hodnotenie kľúčovej kompetencie:

„Schopnosť tvorivo riešiť problémy“

Túto kľúčovú kompetenciu budeme hodnotiť v závislosti od týchto kritérií hodnotenia:

Žiak

- bol schopný samostatne rozpoznať a pochopiť problém,
- premyslel a naplánoval spôsob riešenia,
- vyhľadával vhodné informácie, využíval získané vedomosti a zručnosti,
- vytrvalo hľadal konečné riešenie problému,
- problémy riešil samostatne, pri riešení využíval správne postupy,
- myslel kriticky, rozvážne robil rozhodnutia,
- pri riešení problému bol schopný použiť logické myšlienkové operácie (porovnávanie, triedenie, analýzy, hodnotenie, ...),
- správne a sebavedome prezentoval výsledky úlohy a bol otvorený iným riešeniam a kritike,
- ap.

Hodnotíme podľa nasledovne stupnice:

- určite áno,
- skôr áno,
- skôr nie,
- určite nie.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 5: STANOVÍŤ VÝCHOVNÉ A VZDELÁVACIE STRATÉGIE

Výchovné a vzdelávacie stratégie môžeme formulovať z pohľadu:

- **učiteľa** (čo robí učiteľ na hodine, ako organizuje výučbu, či využíva VVS v rámci školy, v rámci predmetu alebo skupiny predmetov),
- **žiaka** (čo robí žiak na hodine, ako prezentuje svoje práce, názory, predstavy, ako spolupracuje so spolužiakmi, akú má zodpovednosť ap.),
- **výchovno-vzdelávacích cieľov** (v rámci predmetu, odboru štúdia, hodnotenia žiaka ap.),
- **školy** (spoločné metódy, postupy a formy výučby používané viacerými učiteľmi v rôznych triedach, v príbuzných oblastiach výučby, alebo bez ohľadu na to, aké vyučovacie predmety vyučujú; VVS musia jasne a zrozumiteľne vymedziť, čo a ako budú učitelia spoločne uplatňovať).

Postupy a metódy vo výchovných a vzdelávacích stratégiách

Vo všeobecnej rovine môžeme charakterizovať metódy, postupy a formy výučby, ktoré rozvíjajú kľúčové kompetencie nasledovne. VVS:

- vedú k maximálnej podpore motivácie vlastných aktivít a kreativity žiaka,
- zabezpečujú nadväznosť aplikácie získaných teoretických, odborných a praktických vedomostí a zručností, napríklad v komplexne projektovaných praktických úlohách, ktoré by mali byť podobné úlohám riešeným pri reálnom výkone povolania,
- umožňujú prepojenie izolovaného školského prostredia, v ktorom žiak poväčšine pasívne prijíma informácie, s reálnym prostredím existujúcim mimo školy,
- modifikujú úlohu a pôsobenie vyučujúceho z autoritatívneho vystupovania na konzultačné poradenstvo.

Väčšina metód, postupov a foriem výučby už spĺňa tieto vyššie uvedené kritériá zamerané na aktivizáciu žiakov a podporu ich samostatnej práce. Komplexným a pre rozvoj kľúčových kompetencií veľmi prínosným metodickým prístupom je projektové alebo programové vyučovanie.

Z didaktiky poznáme rôzne **metódy a formy vyučovacieho procesu**, ktoré si môžete zopakovať v relevantnej pedagogickej didaktike.

Pri spracovaní výchovných a vzdelávacích stratégií vždy uvádzame názov kľúčovej kompetencie, ktorú majú žiaci dosiahnuť po ukončení vzdelávacieho programu, a potom stanovujeme výchovné a vzdelávacie stratégie – metódy, postupy, formy výučby (kroky), ktoré budeme v škole alebo v konkrétnom predmete uplatňovať. Výchovné a vzdelávacie stratégie formulujeme z rôznych pohľadov. Napr.:

- všetci učitelia školy majú:
  - využívať pozitívnu motiváciu na utváranie trvalého záujmu žiakov,
  - umožňovať žiakom hodnotiť svoju činnosť,
  - zoznamovať žiakov so spôsobmi získavania informácií z rôznych prameňov (encyklopédie, slovníky, internet ap.),
  - umožňovať prácu s odbornou, populárnou a umeleckou literatúrou,
  - pripravovať žiakov na prácu s poznámkovaním a výpiskami, vlastnými prezentáciami referátov, odborných prác, prípadových štúdií, referátov, posterov,
  - zadávať krátkodobé a dlhodobé domáce úlohy, projekty, ročníkové práce ap.,
  - pracovať so žiakmi rôznymi metódami,
  - využívať rôzne spôsoby učenia,
  - zadávajú žiakom úlohy, ktoré riešia v skupinách. Výsledky žiaci prezentujú ostatným,
- všetci učitelia daného vyučovacieho predmetu majú:
  - predkladať žiakom dostatok informačných zdrojov k danej problematike,
  - vytvárať príležitosť pre žiakov k spracovaniu a vyhodnocovaniu informácií,
  - predkladať žiakom námety k samostatnému uvažovaniu a riešeniu problémov, problémových alebo krízových situácií,
  - viesť so žiakmi dialóg, brainstorming, spolupracovať a kriticky myslieť,
  - zaraďovať do výučby diskusiu, pričom žiaci pre ňu formulujú pravidlá, ktorými sa budú riadiť,
  - učiť žiakov interpretovať texty, trénovať s nimi typové úlohy zamerané na čítanie s porozumením,
  - zaraďovať do výučby jazykové hry a využívať podstatu týchto hier aj pre tvorbu projektov s rôznou problematikou,
- žiak pri osvojovaní si kľúčových kompetencií má:
  - vyhľadávať, triediť, spracovávať a vyhodnocovať informácie v danej oblasti podľa svojich individuálnych schopností a uplatňovať ich vo svojom živote,
  - analyzovať čiastkové problémy v danej oblasti,
  - hľadať riešenia k problémom v danej oblasti a vyvodzovať z nich závery pre svoje správanie, rozhodovanie a diskusiu.

Pri formulovaní VVS **postupujeme nasledovne**:

- Pozorne si preštudujeme všetky kľúčové kompetencie v ŠVP a starostlivo si premyslíme ich začlenenie do obsahu výučby v danom predmete/predmetoch.
- Vyberieme tú (alebo tie) kľúčovú kompetenciu (jej výkonovú oblasť), ktorá súvisí s obsahom vzdelávania, podporuje a dopĺňa všetky metódy, postupy a formy práce vo vyučovaní. Môžeme to spracovať aj formou tabuľky (návrh tabuľky je uvedený nižšie).
- Do tabuľky si zapisujeme, ako budeme upevňovať, ďalej rozvíjať alebo vytvárať vybrané kľúčové kompetencie v rámci výučby tak, aby žiakom umožnili získať nové postoje, názory, pocity, vlastnosti, tvorivosť, kreativitu, istotu, upevnili jeho sebadôveru, sebahodnotenie, samostatnosť, zmysel pre tímovú prácu, aktivizovali ho pre vyšší výkon ap.
- V rámci jedného predmetu môžeme identifikovať jednu alebo viac kľúčových kompetencií.
- Jedna alebo viac VVS môžu byť spoločné aj pre viac predmetov.
- Prehľad VVS má byť výstižný, primeraný obsahu výučby a individuálnym schopnostiam žiakov, reálny, relevantný stanoveným metódam, postupom a formám práce (odporúčajú sa 2 – 4 formulácie VVS v rámci 1 predmetu).

- Premyslíme si spoločné VVS, ktoré sú použiteľné v rámci školy pre rôzne predmety a rôzne odbory štúdia.
- Sformulujeme VVS podľa cieľov výchovy a vzdelávania buď v rámci predmetu, alebo odboru štúdia.
- Rozpracujeme VVS na úrovni vyučovacieho predmetu pre všetkých učiteľov danej školy.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že pri formulovaní VVS musíme byť veľmi pozorní a musíme si premyslieť oblasť, pre ktorú budeme výchovné a vzdelávacie stratégie stanovovať. Napríklad v prípade, ak budeme rozpracovávať výchovné a vzdelávacie stratégie na úrovni vyučovacieho predmetu pre všetkých učiteľov, musíme nadviazať na VVS, ktoré sme vytvorili na úrovni školy. Vymedzíme špecifické postupy, metódy a aktivity, ktoré povedú k vytvoreniu alebo rozvíjaniu kľúčových kompetencií vo vyučovacom predmete. Premyslíme a následne sa dohodneme na najvhodnejšom spôsobe formulácie VVS. Aby sme sa presvedčili o správnom stanovení VVS, urobíme spätnú korekciu vo vzťahu k stratégiám, ktoré sme vymedzili na úrovni školy a ku kľúčovým kompetenciám, k vzdelávaciemu obsahu vyučovacieho predmetu (vzdelávacie výstupy, obsah výučby, obsah predmetu), a nakoniec k našim predstavám, čo skutočne chceme a ako to, ako učelia, chceme uplatniť.

Každý učiteľ by sa mal pokúsiť hneď na začiatku tvorby ŠKVP sformulovať, čím jeho predmet prispieva k rozvoju osobnosti žiaka, k rozvoju jeho kľúčových kompetencií v danom predmete a ako je schopný hodnotiť tieto kompetencie žiakov. Chceme však upozorniť, že neplatí, že v predmete sa musia rozvíjať všetky kľúčové kompetencie, platí, že každý predmet určí niektorú kľúčovú kompetenciu za svoju prioritu. Odporúčame na začiatku práce sústrediť sa na túto ľahšiu cestu (nie je to pravidlo):

- vo vyučovacom predmete vybrať jednu (prípadne dve) kľúčové kompetencie, ktoré sú pre predmet prioritné,
- vybrať kľúčovú kompetenciu, ktorá je z pohľadu učiteľa najviac problematická, tzn. žiaci sú v danej oblasti schopností a zručností najslabší – výber uskutočniť buď z pohľadu školy (hodnotiť budú všetci učelia podľa rovnakých kritérií), alebo z pohľadu učiteľa v danom predmete (kritériá budú rôzne podľa aktivít žiaka v závislosti od obsahu výučby),
- vybrať kľúčovú kompetenciu, ktorá je z pohľadu učiteľa najvýraznejšia, prípadne originálna a špecifická, tzn. žiaci sú v danej oblasti schopností a zručností najaktívnejší – výber uskutočniť buď z pohľadu školy (hodnotiť budú všetci učelia podľa rovnakých kritérií), alebo z pohľadu učiteľa v danom predmete (kritériá budú rôzne podľa aktivít žiaka v závislosti od obsahu výučby).

Uvádzame všeobecný príklad zaznamenávania VVS pre jednotlivé predmety. Výkonová oblasť jednotlivých kľúčových kompetencií predstavuje čiastkové kľúčové kompetencie:

	Predmet 1 (názov)	Predmet 2 (názov)	.....	Predmet n (názov)
Prehľad kľúčových kompetencií				
Komunikatívne a sociálno-interakčné spôsobilosti				
<u>Výkonová oblasť</u>	•	•	•	• ....
-	•	•	•	• ....
-				
Interpersonálne a intrapersonálne spôsobilosti				
<u>Výkonová oblasť</u>		•		
-		•		
-				
-				

Schopnosti tvorivo riešiť problémy			
<u>Výkonová oblasť</u>	•	•	• .....
-	•	•	• .....
-	•	•	• .....
-			
Podnikateľské spôsobilosti			
<u>Výkonová oblasť</u>		•	• .....
-		•	• .....
-		•	• .....
-			
Spôsobilosti využívať informačné technológie			
<u>Výkonová oblasť</u>	•	•	• .....
-	•	•	• .....
-	•	•	• .....
-			
Spôsobilosť byť demokratickým občanom			
<u>Výkonová oblasť</u>	•		
-	•		
-	•		

Chyby, ktoré sa pri formulovaní výchovných a vzdelávacích stratégií objavujú, sú nasledovné. VVS:

- sú príliš všeobecné a zodpovedajú viacerým stratégiám vytvorených na úrovni školy, nezohľadňujú konkrétne špecifiká a možnosti daného vyučovacieho predmetu (napr. učiteľ vedie žiakov k spolupráci – stratégia je všeobecná a platí iba pre učiteľa, nie pre žiaka),
- často sa zamieňajú za ciele výchovy a vzdelávania (napr. „dosiahnuť niečo“, „naučiť žiaka niečo“, „získať pozitívny vzťah k zdraviu“ popisujú cieľový stav, nie spôsob, ako tento stav dosiahnuť, „vedieme žiakov k sebaúcte a k úcte k druhým“ popisuje, čo škola zamýšľa robiť, a nie to, akým spôsobom to dosiahne ap.),
- málo podporujú aktívnu a samostatnú činnosť žiakov,
- pri formulovaní volíme nesprávne slovesá (napr. učiť žiakov – výraz „učiť“ predstavuje proces učenia, ale nič nehovorí o tom, aký postup, metódu alebo formu chceme zvoliť, aby sme žiaka niečo naučili. Lepšia formulácia by bola – učiteľ vytvára podmienky alebo priestor pre ..., predkladá námety k samostatnému uvažovaniu alebo riešeniu úlohy ap.).

Hoci tvorbe výchovných a vzdelávacích stratégií v tejto podobe je pre školy pomerne nová záležitosť, pri formulovaní spoločných postupov má každá škola príležitosť rozhodnúť sa pre také chápanie vzdelávania, ktoré najviac vyhovuje žiakom a učiteľom. Doporúčujeme však, aby sa pri rozvíjaní kľúčových kompetencií zdôrazňovalo **formatívne pôsobenie vzdelávania**. Školy by mali obmedziť reproduktívne poňatie výučby, pri ktorom sú žiaci viac-menej pasívnymi príjemcami poznatkov, a využívať širokú škálu metód a foriem vyučovacieho procesu smerujúcich k vytváraniu a upevňovaniu potrebných osobných a pracovných návykov, postojov a zručností.

Aj keď nie je jednoduché priradovať k jednotlivým kľúčovým kompetenciám adekvátne metódy a formy práce, môžete na ukážkach uvedených v tejto metodike posúdiť význam konkrétnych vyučovacích metód a možnosti organizácie výučby pre rozvoj kľúčových kompetencií. Metódy a formy výučby by mali zodpovedať potrebám a skúsenostiam jednotlivých učiteľov. V charakteristike ŠkVP by malo byť teda uvedené, že ich využívanie je v kompetencii jednotlivých vyučujúcich, ktorí na základe svojich skúseností posúdia ich efektivitu a môžu ich rôzne modifikovať.

Výchovné a vzdelávacie stratégie na úrovni školy

Na výchovných a vzdelávacích stratégiách na úrovni školy by sa mali dohodnúť všetci učitelia spoločne. Prispievajú k celkovej atmosfére v duchu školy, v ktorom sa celý proces odohráva. Výchovné a vzdelávacie stratégie odpovedajú na otázky:

- a) Ako chce škola rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov? (napr. rozvíjanie komunikatívnych a sociálno-interakčných spôsobilostí sa môže realizovať tak, že sa pravidelne do určitých ročníkov zaradí obhajoba ročníkovej práce vo vybranom predmete; rozvíjanie spôsobilosti byť demokratickým občanom sa môže zabezpečiť tak, že zástupcovia triedy sa zúčastňujú na poradách školskej rady).
- b) Ktoré zo stratégií môžu byť spoločné pre väčšinu predmetov a v konečnom dôsledku sa môžu stať výchovnými a vzdelávacími stratégiami školy?
- c) Ktoré VVS sa môžu uplatňovať v mimoškolskej činnosti? (napr. práca školskej rady, realizácia celoškolských projektov ap.)

V úvode sme povedali, že výchovné a vzdelávacie stratégie na úrovni školy sú dôležitou časťou školského vzdelávacieho programu. Prostredníctvom nich škola deklaruje postupy, metódy a formy, ktoré vyučujúci, prípadne predmetové komisie alebo vedenie školy budú využívať vo svojej pedagogickej práci. Realizácia VVS zásadným spôsobom prispieva k napĺňaniu cieľov vzdelávania a v konečnom dôsledku k tvorbe alebo rozvoju kľúčových kompetencií.

Aby sme správne zostavili jednotlivé časti školského vzdelávacieho programu, musíme mať na zreteli ich logickú previazanosť. Ak tomu tak nie je, školský vzdelávací program sa stáva iba formálnym dokumentom školy. Výchovné a vzdelávacie stratégie súvisia hlavne s týmito časťami školského vzdelávacieho programu:

- a) **profil absolventa** – jednotlivé kompetencie absolventa – všeobecné, odborné a kľúčové musia navzájom súvisieť, ináč vybrané postupy, metódy a formy výučby nebudú orientované na výkonovú úroveň absolventa,
- b) **charakteristika školského vzdelávacieho programu** – výchovné a vzdelávacie stratégie vyplývajú z vlastného zamerania školy, z popisu metodických prístupov a foriem práce preferovaných školou, z popisu organizácie výučby a ďalších aktivít školy,
- c) **učebné osnovy (moduly) vyučovacích predmetov** – je nevyhnutné vypracovať také spoločné výchovné a vzdelávacie stratégie, ktoré budú uplatňovať viacerí vyučujúci v rôznych ročníkoch. Zároveň je potrebné zohľadňovať aj špecifické ciele vyučovacieho predmetu,
- d) **hodnotenie** – ako významná súčasť overovania dosiahnutých výkonov žiakov musí obsahovať okrem kritérií hodnotenia aj metódy a prostriedky hodnotenia, ktoré sa spoločne uplatňujú v rámci školy (záverečné skúšky, obhajoba projektov ap.).

Potrebné **podmienky pre realizáciu spoločných výchovných a vzdelávacích stratégií** sú nasledovné:

- a) realizácia zmien v systéme plánovania a kontroly na úrovni školy (ale aj na úrovni predmetových komisií). V ročnom pláne činnosti školy je potrebné formulovať také úlohy, ktoré zabezpečia realizáciu spoločných výchovných a vzdelávacích stratégií. Tieto úlohy ročného plánu následne rozpracujú predmetové komisie a konkretizujú ich podľa vyučovacích predmetov, delegujú zodpovednosť na konkrétneho učiteľa a stanovujú záväzné termíny pre ich plnenie a kontrolu.
- b) začlenenie potrebných aktivít do plánu ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov – vzhľadom k tomu, že spoločné výchovné a vzdelávacie stratégie nemusia byť pre všetkých učiteľov realizovateľné (v závislosti od ich aprobácie), je veľmi vhodné zvoliť relevantné vzdelávacie aktivity,
- c) rozvoj nevyhnutných materiálnych a organizačných podmienok – realizácia školského vzdelávacieho programu je podmienená výraznými zmenami v materiálnom zabezpečení práce učiteľa. Týka sa to hlavne projekčných činností, projektového vyučovania alebo programového vyučovania,
- d) vytvorenie systému hodnotenia plánu činností a hodnotenia realizácie spoločných výchovných a vzdelávacích stratégií – týmto dokumentom je výročná správa školy, v ktorej by mal byť aj bod týkajúci sa plnenia úloh ročného plánu. Pokiaľ sa do ročného plánu správne začlenia aj spoločné výchovné a vzdelávacie stratégie, prostredníctvom výročnej správy je potom možné sledovať, ako škola úspešne realizuje svoj školský vzdelávací program.

Ukážka VVS podľa výchovno-vzdelávacích cieľov ŠkVP

VVC: Podnecovať žiakov k tvorivému mysleniu, logickému uvažovaniu a k riešeniu problémov

Vo vyučovacom procese školy využívame pre utváranie a rozvíjanie kľúčových kompetencií výchovné a vzdelávacie stratégie, ktoré v závislosti od stanoveného cieľa žiakom umožňujú:

- získavať poznatky priamo v škole alebo na pracovisku zamestnávateľa,
- používať vedomosti, zručnosti a kompetencie v komplexnej forme vzhľadom k medzipredmetovým vzťahom,
- objavovať prírodné, spoločenské, historické, kultúrne vzájomné vzťahy a príčiny a ďalšie javy a deje,
- aktivizovať myšlienkové operácie – porovnávanie, triedenie, analýza, zovšeobecnenie, abstrakcia, syntéza a hodnotenie,
- rozvíjať logické uvažovanie,
- riešiť problémy na základe kritického zhodnotenia,
- poznať netradičné spôsoby riešenia úloh, situácií a javov.

VVS:

Metódy: informačno-receptívna, problémový výklad, výskumná, heuristická, analyticko- syntetická, induktívna a deduktívna.

Formy práce: individuálna, hromadná, zmiešaná, školská, skupinová a frontálna práca žiakov, problémové a projektové vyučovanie.

Ukážka VVS vo vyučovacom predmete Fyzika

Kľúčová kompetencia: Schopnosť tvorivo riešiť problémy

Vo vyučovacom predmete Fyzika využívame pre utváranie a rozvíjanie tejto kľúčovej kompetencie výchovné a vzdelávacie stratégie, ktoré žiakom umožňujú:

- rozpoznávať problémy v priebehu ich fyzikálneho vzdelávania využívaním všetkých metód a prostriedkov, ktoré majú v danom okamihu k dispozícii (pozorovanie, meranie, experimentovanie, matematické prostriedky, grafické prostriedky ap.),
- vyjadriť alebo formulovať (jednoznačne) problém, ktorý sa objaví pri ich fyzikálnom vzdelávaní,
- hľadať, navrhnúť alebo používať ďalšie metódy, informácie alebo nástroje, ktoré by mohli prispieť k riešeniu daného problému, pokiaľ doteraz používané metódy, informácie a prostriedky nevedli k cieľu,
- posudzovať riešenie daného fyzikálneho problému z hľadiska jeho správnosti, jednoznačnosti alebo efektívnosti a na základe týchto hľadísk, prípadne porovnávať aj rôzne riešenia daného problému,
- korigovať nesprávne riešenia problému,
- používať osvojené metódy riešenia fyzikálnych problémov aj v iných oblastiach vzdelávania žiakov, pokiaľ sú dané metódy v týchto oblastiach aplikovateľné.

VVS:

Metódy: informačno-receptívna, problémový výklad, výskumná, heuristická, analyticko- syntetická, induktívna a deduktívna.

Formy práce: individuálna, hromadná, zmiešaná, školská, skupinová a frontálna práca žiakov, problémové a projektové vyučovanie.

Príklad:

Príklad: Tabuľka vzťahu kľúčových kompetencií k obsahu vzdelávania - učebné osnovy študijného odboru 6444 4 00 čašník, servírka

Prehľad kľúčových kompetencií	Komunikatívne a sociálne interakčné spôsobilosti	Interpersonálne a intrapersonálne spôsobilosti	Schopnosti tvorivo riešiť problémy	Podnikateľské spôsobilosti	Spôsobilosti využívať informačné technológie	Spôsobilosti byť demokratickým občanom
Prehľad názov predmetov	Prehľad výchovných a vzdelávacích stratégií					
Povinné všeobecnovzdelávacie predmety						
Slovenský jazyk a literatúra	☺	☺				
Anglický jazyk	☺	☺				
Občianska náuka	☺					☺
Etická/náboženská výchova					☺	☺
Chémia					☺	☺
Matematika					☺	
Aplikovaná informatika					☺	
Telesná a športová výchova			☺			☺
Povinné odborné predmety						
Ekonomika			☺			☺
Administratíva a korešpondencia			☺			
Sociálna komunikácia			☺			
Právna náuka			☺			
Potraviny a výživa			☺		☺	
Technológia			☺		☺	
Technika obsluhy			☺	☺	☺	
Odborný výcvik			☺			
Voliteľné predmety						
Cvičenia z techniky obsluhy				☺		
Gastronomy English					☺	
Špeciálna obsluha					☺	
Cestovný ruch						☺
Regionálna gastronómia						
Aplikovaná chémia					☺	
Základy podnikania					☺	
Účelové kurzy						
Ochrana života a zrania				☺		
Telovýchovno-výcvikový kurz						☺

VVS sú v našom školskom vzdelávacom programe stanovené pre každý vyučovací predmet a pre vybrané kľúčové kompetencie tak, ako to ukazuje tabuľka. Táto stratégia bola odsúhlasená všetkými predmetovými komisiami na škola.

Prehľad výchovných a vzdelávacích stratégií:

Vo vyučovacom predmete chémia využívame pre utváranie a rozvíjanie nasledujúcich kľúčových kompetencií výchovné a vzdelávacie stratégie, ktoré žiakom umožňujú:

Komunikatívne a sociálno-interakčné spôsobilosti

- Sprostredkovať informácie vhodným spôsobom (video, text, hovorené slovo, diagram) tak, aby každý každému porozumel,
- správne interpretovať získané fakty, vyvodzovať z nich závery a dôsledky.

Interpersonálne a intrapersonálne spôsobilosti

- osvojiť si pocit zodpovednosti za seba a spoluzodpovednosti za prácu v kolektíve,
- hodnotiť a rešpektovať svoju vlastnú prácu a prácu druhých.

Schopnosti riešiť problémy

- rozpoznávať problémy v priebehu ich chemického vzdelávania využívaním všetkých metód a prostriedkov, ktoré majú v danom okamihu k dispozícii (pozorovanie, meranie, experimentovanie, matematické prostriedky, grafické prostriedky a pod.),
- používať osvojené metódy riešenia chemických problémov aj v iných oblastiach vzdelávania žiakov, pokiaľ sú dané metódy v týchto oblastiach aplikovateľné.

Spôsobilosti využívať informačné technológie

- zhromažďovať, triediť, posudzovať a využívať informácie, ktoré by mohli prispieť k riešeniu daného problému alebo osvojiť si nové poznatky.

Spôsobilosť byť demokratickým občanom

- preukázať vlastnú zodpovednosť za zverené veci, za svoje vlastné správanie sa, zdravie a spoluzodpovednosť za životné prostredie alebo stav spoločnosti ako celku.

VVS:

Metódy: informačno-receptívna, problémový výklad, výskumná, heuristická, analyticko- syntetická, indukčná a deduktívna.

Formy práce: individuálna, hromadná, zmiešaná, školská, skupinová a frontálna práca žiakov, problémové a projektové vyučovanie.

MODUL Č. 2: TVORBA STRATÉGIE VYUČOVANIA, STANOVENIE UČEBNÝCH ZDROJOV A MEDZIPREDMETOVÝCH VZŤAHOV

Časová dotácia: 6 hodín

Cieľ: Vedieť tvoriť a správne aplikovať stratégiu vyučovania, učebné zdroje a medzipredmetové vzťahy.

Učebné zdroje: V rámci výučby frekventanti budú používať „*Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy*“, ktorá bude zásadným študijným materiálom v module. Pri individuálnej alebo skupinovej práci frekventanti použijú štátny vzdelávací program pre tú skupinu študijných alebo učebných odborov, ktorá je relevantná ich aprobácii. Pri svojej práci a štúdiu môžu využívať aj odporúčanú literatúru: Turek, I.: Zvyšovanie efektívnosti vyučovacieho procesu. 1998. Edukácia. 2. doplnené vydanie.

Metodické prístupy a metódy výučby:

- výklad, rozhovor, riadená diskusia, brainstorming,
- samostatná práca, skupinová práca,
- samovzdelávanie,
- názorné metódy, prezentácia,
- riešenie problémovej situácie,
- príklady z pedagogickej praxe,
- písomná práca.

Materiálno – technické prostriedky výučby:

Pri práci, vzdelávaní a učení sa použije didaktická technika - počítač, premietacie plátno, videoprojektor, ekologická (magnetická) tabuľa, tlačiareň. Frekventanti kurzu budú mať k dispozícii aj učebný materiál.

Obsah vzdelávania:

1. Stratégia vyučovania v danom predmete.
2. Stanovenie medzipredmetových vzťahov.
3. Učebné zdroje pre daný predmet.

Výstupy vzdelávania: Frekventant má:

- VV1: Vymedziť metódy, postupy a formy práce v danom vyučovacom predmete.
- VV2: Určiť medzipredmetové vzťahy v danom vyučovacom predmete.
- VV3: Určiť učebné zdroje v danom vyučovacom predmete potrebné na efektívne učenie.

Hodnotenie: Frekventanti budú hodnotení na základe nasledujúcich kritérií hodnotenia:

- Presnosť vyjadrovania sa.
- Schopnosť aplikácií.
- Schopnosť tvorivosti.
- Správnosť a precíznosť vypracovanej písomnej práce.

Na hodnotenie sa využijú nasledovné prostriedky hodnotenia:

- Ústne - riadený rozhovor.
- Vizualne - pozorovanie aktívnosti pri skupinovej práci a samostatnosti pri individuálnej práci a samovzdelávaní.
- Písomná práca – „**Popíšte stratégiu vyučovania a medzipredmetové vzťahy v odbornom predmete, ktorý vyučujete na škole pre zodpovedajúci študijný alebo učebný odbor**“. Práca sa odovzdá lektorovi a prezentuje sa pred frekventantmi kurzu.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 1: VYMEDZIŤ METÓDY, POSTUPY A FORMY PRÁCE V DANOM VYUČOVACOM PREDMETE

Stratégia vyučovania určuje metódy a formy práce, ktorých premyslený výber, logické usporiadanie a kombinovanie je prostriedkom motivácie a usmernenia žiakov na vyučovaní a učení. Pôjde o výber vyučovacích metód, podmienenosť výberu metód vyučovania, možnosti triedenia vyučovacích metód podľa cieľov, učiva, rôznych ciest a spôsobov, ako dosiahnuť cieľ vyučovacieho predmetu, vyučovacích zásad, foriem práce učiteľa a žiaka a pod. Odporúčame preštudovať odbornú literatúru. Chceme upozorniť, že sa nejedná o výchovné a vzdelávacie stratégie, nakoľko tieto sú rozpracované iba pre oblasť kľúčových kompetencií.

Odporúčame všetky relevantné metódy a formy vyučovania a učenia žiakov uvádzať k jednotlivým tematickým celkom učebných osnov – stratégie sú veľmi podrobné. Pováčšine sa však uvádzajú komplexne v rámci učebných osnov. Efektívne je tabuľkové zobrazenie (orientácia na výšku alebo na šírku). Platí zásada – metódy a formy práce musia zodpovedať reálnym podmienkam. Nesnažte sa ich predimenzovať.

Príklad:

Stratégia vyučovania

Pri vyučovaní predmetu chémia sa budú využívať nasledovné metódy a formy práce:

Názov tematického celku	Stratégia vyučovania	
	Metódy	Formy práce
Všeobecná a anorganická chémia	Informačnéreceptívna - výklad Reproduktívna – riadený rozhovor Heuristická - rozhovor, riešenie úloh	Frontálna výučba frontálna a individuálna práca žiakov Skupinová práca žiakov Práca s knihou Demonštrácia a pozorovanie Laboratórna práca Exkurzia – Konzerváreň s.r.o. Hodonín
Organická chémia	Informačnéreceptívna - výklad Reproduktívna – rozhovor Heuristická - rozhovor, riešenie úloh	Frontálna výučba frontálna a individuálna práca žiakov Skupinová práca žiakov Práca s knihou Demonštrácia a pozorovanie Laboratórna práca
Základy biochémie	Informačnéreceptívna - výklad Reproduktívna – rozhovor Heuristická - rozhovor, riešenie úloh	Frontálna výučba frontálna a individuálna práca žiakov Skupinová práca žiakov Práca s knihou Demonštrácia a pozorovanie Laboratórna práca

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 2: URČIŤ MEDZIPREDMETOVÉ VZŤAHY V DANOM VYUČOVACOM PREDMETE

Medzipredmetové vzťahy sú v odbornom vzdelávaní a príprave nevyhnutnou súčasťou vzdelávania. Zabezpečujú komplexnosť vzdelávania, využívanie aplikačných súvislostí a riešenie problémov, situácií a javov v logickom celku. Dôsledné poznanie štruktúry učiva je jedným z prvých krokov, ktoré vedú k uplatňovaniu medzipredmetových vzťahov. Musíte veľmi opatrne a starostlivo zvažovať všetky príbuzné obsahové oblasti v jednotlivých vyučovacích predmetoch teoretického a praktického vyučovania, všeobecného a odborného vzdelávania. V učebných osnovách uvádzate názov vyučovacieho predmetu, v odrážke názov jeho tematického celku a témy (ak je celý tematický celok relevantný obsahu výučby v danom predmete, nemusíte uvádzať jednotlivé témy), ročník, v ktorom sa predmet poskytujúci medzipredmetové vzťahy vyučuje.

Príklad:

Organická chémia	Medzipredmetové vzťahy
<ul style="list-style-type: none"> Pojmy organickej chémie 	<p>Stolovanie</p> <ul style="list-style-type: none"> Zostavovanie jedálneho a nápojového lístka Pravidlá správnej výživy pri zostavovaní jedálneho lístka <p>Ročník: tretí</p> <p>Odborný výcvik</p> <ul style="list-style-type: none"> Nácvik obsluhy vo vinárni a práce vo vinnej pivnici Ošetrovanie a skladovanie vína <p>Ročník: tretí</p>
<ul style="list-style-type: none"> Vlastnosti uhlíka a organické zlúčeniny 	
<ul style="list-style-type: none"> Uhlíkovdĺky a ich zdroje 	
<ul style="list-style-type: none"> Deriváty uhlíkovdĺkov 	

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 3: URČIŤ UČEBNÉ ZDROJE V DANOM VYUČOVACOM PREDMETE POTREBNÉ NA EFEKTÍVNE UČENIE

Učebné zdroje predstavujú zdroj informácií pre žiakov, cestu ich motivácie, získavania, upevňovania a kontroly nadobudnutých vedomostí, zručností a postojov. Učebnými zdrojmi môžu byť rôzne učebnice, odborná literatúra, odborné časopisy, náučné slovníky, materiálno-technické a didaktické prostriedky a pod. Učebné zdroje, ktoré by mal ŠKVP akceptovať, sú uvedené v štátnom vzdelávacom programe. Škola si tieto učebné zdroje doplní podľa potrieb a špecifik daného študijného/učebného odboru vo svojom vzdelávacom programe.

Odporúčame všetky potrebné učebné zdroje uvádzať k jednotlivým tematickým celkom. Efektívne je tabuľkové zobrazenie (orientácia na výšku alebo na šírku). Platí zásada – učebné zdroje musia zodpovedať reálnym podmienkam. Nesnažte sa ich iba napísať, ale skutočne v procese výučby s nimi pracujte. Učebné zdroje teda predstavujú pomôcky a prostriedky vo vyučovacom procese, ktoré sú nositeľom učiva a uplatňujú sa v určitých priestoroch (interiéry a exteriéry).

Rozšíreným **klasifikačným kritériom** je delenie na:

- auditívne** (sluchové): napr. gramofón, magnetofón, gramofónová platňa a magnetofónová páska, CD disk, počítačový program,
- vizuálne** (zrakové): napr. učebnica, zošit, návod, tabuľky, fotografia, výkres, projekt, nástenné obrazy, schémy, diagram, mapa, priesvitky, diapozitív, obraz,
- taktilné** (hmatové): napr. modely, reálie,
- audiovizuálne** (zvukovo-zrakové): napr. televízor, film, videozáznam,
- kombinované** – multimédiá: napr. učebnica + reálie + diaprojektor,
- informačné technológie**: napr. audiovizuálne + počítač.

Podľa účelu a spôsobu práce ich delíme na:

- zobrazovacie a premietacie plochy: tabule, panely, premietacie plátno,
- vizuálne: spätný projektor, diaprojektor, epiprojektor, adaptér, meniče, časové spínače, prehliadačky, filmové projektory, previjačky, lepičky,
- auditívne: magnetofón, gramofón, rozhlasový prijímač, slúchadlové súpravy, mikrofón, reproduktor, zosilňovač,
- audiovizuálne: diafón, videotechnika, film,
- vyučovacia technika: jazykové laboratória, trenažéry,
- zariadenia na reprodukciu textov a obrazov: kopírovacie stroje,
- masovokomunikačné prostriedky: verejná alebo školská televízia, rozhlas,
- výpočtová technika: mikropočítače, počítačové siete,
- vedecko-informačná technika: mikrofíše,
- aparátúra priestorového obrazu: stereoprojektory, holografia.

Používanie učebných zdrojov vo vyučovacom procese súvisí s didaktickou zásadou názornosti, vytvárania presnejších predstáv, pojmov. Predstavujú zdroj informácií a vytvárania zručností a návykov žiakov, cestu ich motivácie, upevňovania a kontroly nadobudnutých vedomostí, zručností a postojov. Majú funkciu motivačnú, spätnoväzobnú, informačnú, precvičovaciu, aplikačnú a kontrolnú. V ŠVP sa uvádzajú iba minimálne učebné zdroje. Podrobnejšia špecifikácia učebných zdrojov bude uvedená v ŠkVP.

Odborná literatúra

V tejto časti sa vypíšu všetky učebnice vrátane elektronických učebníc, ktoré žiak nevyhnutne potrebuje pre štúdium vo vzdelávacom programe, ale môže ich iniciatívne vyhľadať aj v knižnici alebo na internete. Odborná literatúra v ŠVP sa prenesie do ŠkVP a doplní. Vypíšu sa aj všetky ďalšie učebnice, knihy, príručky, učebné materiály, normy, predpisy, projekty, konštrukčné výkresy, atď., ktoré žiak môže využiť pri štúdiu. Zároveň sa uvedú aj skopírované učebné texty, ktoré pripravil učiteľ. V takom prípade sa uvedie zdroj, z ktorého sa kopírovalo, autor, vydavateľ a rok vydania. V prípade, ak škola odporúča vyhľadať zdroje v knižnici alebo na internete, je potrebné uvádzať aj miesto zdroja. Pri špecifikácii učebných zdrojov potom treba uviesť, že tieto zdroje sú podporné pri profesionálnom rozvoji žiaka a doplnkový učebný zdroj nájde napr. v školskej (mestskej) knižnici alebo priamo na pracovisku praktického vyučovania alebo zamestnávateľa. Môžu to byť rôzne odborné prospekty, časopisy, záverečné a diplomové práce, vedecké články, atď.

Didaktická technika a materiálne výučbové prostriedky

V rámci ŠkVP sa vypíšu všetky možné a dostupné techniky a prostriedky, nástroje, prístroje, náradie, stroje, výpočtová a kancelárska technika, ktoré sú potrebné pre štúdium v danom programe a pre daný učebný alebo študijný odbor.

Príklad:

Učebné zdroje

Na podporu a aktiváciu vyučovania a učenia sa žiakov v predmete chémia sa využijú nasledovné učebné zdroje:

Názov tematického celku	Odborná literatúra	Didaktická technika	Materiálne výučbové prostriedky	Ďalšie zdroje (internet, knižnica, ...)
Všeobecná a anorganická chémia	Čípera J. a kol.: Chémia pre UO SOU. SPN. Bratislava 1984 Čípera J., Kučera V., Beneš P.: Chémia 1., 2., 3. pre ŠO SOU. SPN. Blažek, Fabiani: Chémia pre SOŠ a ŠO SOU nechemického zamerania Očkayová, Blažek: Chémia pre UO SOU	Dataprojektor PC Magnetická tabuľa Tabuľa Filpchart	Chemické tabuľky Laboratórne sklo Chemické suroviny Ochranné pomôcky	Internet
Organická chémia	Čípera J. a kol.: Chémia pre UO SOU. SPN. Bratislava 1984 Čípera J., Kučera V., Beneš P.: Chémia 1., 2., 3. pre ŠO SOU. SPN. Blažek, Fabiani: Chémia pre SOŠ a ŠO SOU nechemického zamerania Očkayová, Blažek: Chémia pre UO SOU	Dataprojektor PC Tabuľa Filpchart Videotechnika	Chemické tabuľky Laboratórne sklo Chemické suroviny Ochranné pomôcky	CD – prírodné zdroje uhľovodíkov a princíp priemyselného spracovania ropy
Základy biochémie	Škára B., Szemes V.: Biochémia pre SOŠ. PROMP. Bratislava. 2005	Dataprojektor Videotechnika PC Tabuľa Filpchart	Chemické tabuľky Laboratórne sklo Chemické suroviny Ochranné pomôcky	CD – Význam enzýmov pri priebehu chemických reakcií v živých organizmoch

MODUL Č. 3

STANOVENIE VZDELÁVACÍCH VÝSTUPOV, KRITÉRIÍ, METÓD A PROSTRIEDKOV HODNOTENIA

Časová dotácia: 8 hodín

Cieľ: Prehĺbenie a zdokonalenie vedomostí, zručností a spôsobilostí stanovovať vzdelávacie výstupy v odborných vyučovacích predmetoch, vymedzovať pre ne kritériá, metódy a prostriedky hodnotenia.

Učebné zdroje: V rámci výučby frekventanti budú používať „*Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy*“, ktorá bude zásadným študijným materiálom v module. Pri individuálnej alebo skupinovej práci frekventanti použijú štátny vzdelávací program pre tú skupinu študijných alebo učebných odborov, ktorá je relevantná ich aprobácii. Pri svojej práci a štúdiu môžu využívať aj odporúčanú literatúru: Turek, I.: Zvyšovanie efektívnosti vyučovacieho procesu. 1998. Edukácia. 2. doplnené vydanie.

Metodické prístupy a metódy výučby:

- výklad, rozhovor, riadená diskusia, brainstorming,
- samostatná práca, skupinová práca,
- samovzdelávanie,
- názorné metódy, prezentácia,
- riešenie problémovej situácie,
- príklady z pedagogickej praxe,
- písomná práca.

Materiálno – technické prostriedky výučby:

Pri práci, vzdelávaní a učení sa použije didaktická technika - počítač, premietacie plátno, videoprojektor, ekologická (magnetická) tabuľa, tlačiareň. Frekventanti kurzu budú mať k dispozícii aj učebný materiál.

Obsah vzdelávania:

1. Vzdelávacie výstupy.
2. Kritériá hodnotenia.
3. Hodnotiaci štandard.

Výstupy vzdelávania: Frekventant má:

- VV1: Stanoviť vzdelávacie výstupy vo vyučovacom predmete.
- VV2: Formulovať kritériá hodnotenia vzdelávacích výstupov.
- VV3: Definovať metódy a prostriedky hodnotenia.

Hodnotenie: Frekventanti budú hodnotení na základe nasledujúcich kritérií hodnotenia:

- Presnosť vyjadrovania sa.
- Schopnosť aplikácií.
- Schopnosť tvorivosti.
- Správnosť a precíznosť vypracovanej písomnej práce.

Na hodnotenie sa využijú nasledovné prostriedky hodnotenia:

- Ústne - riadený rozhovor.
- Vizualne - pozorovanie aktívnosti pri skupinovej práci a samostatnosti pri individuálnej práci a samovzdelávaní.
- Písomná práca – „**Stanovte pre odborný predmet, ktorý vyučujete, názvy aspoň 2 tematických celkov vrátane ich tém, zodpovedajúce vzdelávacie výstupy, kritériá, metódy a prostriedky hodnotenia**“. Práca sa odovzdá lektorovi a prezentuje sa pred frekventantmi kurzu.

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 1: STANOVÍŤ VZDELÁVACIE VÝSTUPY VO VYUČOVACOM PREDMETE

Vzdelávacie výstupy sú stanovenia o tom, čo žiak vie, chápe a je schopný urobiť, aby ukončil proces učenia/vzdelávania. Ide o štruktúrovaný popis spôsobilostí (odborné, všeobecné, kľúčové) nevyhnutných pre výkon určitej pracovnej úlohy, činnosti alebo súboru činností. Vzdelávacie výstupy v oblasti OVP týkajúce sa získania, potvrdenia a uznania konkrétnej kvalifikácie (úplnej, čiastočnej) voláme kvalifikačný štandard.

Vzdelávacie výstupy predstavujú v zjednodušenej forme výkon žiaka. **Výkonový štandard** je základné kritérium úrovne zvládnutia vedomostí, zručností a schopností. Vymedzuje úroveň významných vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré má žiak podľa očakávania preukázať po ukončení vzdelávania. Musí odpovedať na otázku „Čo potrebuje žiak vedieť (kognitívna oblasť), čomu musí porozumieť (kognitívna a afektívna oblasť), čo má urobiť (afektívna a psychomotorická oblasť)“, aby splnil úlohu a preukázal svoj výkon. Je zároveň vstupným (cieľová požiadavka) a výstupným (vzdelávací výstup) štandardom. Výkonový štandard identifikuje merateľnosť vyučovacieho procesu. Popisuje produkt výučby, nie jej proces. Dôkazom dosiahnutia výkonového štandardu – vzdelávacieho výstupu je objektívne, validné a reliabilné sumatívne hodnotenie (maturitná skúška, záverečná skúška, absolventská skúška) na základe spoľahlivých kritérií, prostriedkov a postupov sumatívneho hodnotenia, ktorým sa overí dosiahnutie všeobecného a špecifického cieľa – hodnotiaci štandard. Z toho dôvodu je kompetenčný profil absolventa zásadným prvkom ŠVP a ŠKVP.

Vzdelávacie výstupy znamenajú presun žiaka od obsahu vzdelávania k jeho výsledku (ako je žiak schopný úspešne zvládnuť učivo). Môžu:

- Pomôcť žiakovi pri jeho učení, pretože mu vysvetľuje, čo sa od neho očakáva.
- Pomôcť učiteľovi zamerať sa presne na to, aké vedomosti a zručnosti má žiak získať.
- Poskytnúť ďalším vzdelávacím inštitúciám a zamestnávateľom informácie o tom, aké má absolvent vedomosti a ako uvažuje.

Vzdelávacie výstupy sa na úrovni ŠKVP **stanovujú na zisťovanie**:

- k **vedomostiam a pochopeniu**, napr.:

Žiak má:

- vysvetliť význam, charakter a polohu miesta a ako je terén vytvorený,
- identifikovať teórie učenia, ktoré vyplývajú zo súčasného prístupu vzdelávania,
- diskutovať o romantickej poézii vo vzťahu k hlavným témam romantizmu,
- popísať základné princípy vedúce ku génovému prenosu a ich kombinácii.

- k **intelektuálnym (uvažovanie, myslenie) zručnostiam**, napr.:

Žiak má:

- aplikovať Kolbov model učenia na vypracovanie vyučovacej jednotky (aplikácia),
- vytvoriť súbor kritérií na overenie prísťahovaleckých pravidiel (syntéza),
- usporiadať závery podľa priorít, ktoré boli získané analyzovaním maliarskych metód so zdôvodnením (hodnotenie).

- k **praktickým spôsobilostiam**, Napr.:

Žiak má:

- vypracovať na počítači prognózu demografických trendov,
- vytvoriť interaktívnu webstránku vyhovujúcu pre mladších školákov využívajúc web nástroje.

- ku **kľúčovým spôsobilostiam** (všeobecne použiteľné), napr.:

Žiak má:

- pracovať efektívne ako člen skupiny,
- objektívne zhodnotiť svoje vlastné učenie a plánovanie osobného rozvoja.

Vzdelávacie výstupy **sa formulujú** pre:

- kognitívnu oblasť,
- psychomotorickú oblasť,
- afektívnu oblasť.

Vzdelávacie výstupy ako výsledok výučby môžeme stanoviť v priebehu vyučovacieho obdobia na rôznych úrovniach vzdelávania a na konci vzdelávania nasledovne:

- Po ukončení jedného uceleného tematického celku.
- Po ukončení dvoch alebo viac obsahovo príbuzných tematických celkov.
- Po ukončení výučby vo vyučovacom predmete.
- Po ukončení výučby v dvoch príbuzných vyučovacích predmetoch (kombinácia všeobecného a odborného predmetu, odborného vyučovacieho predmetu a tematického celku/tematických celkov praktickej prípravy, a pod.).
- Po ukončení pracovných činností v rámci komplexnej pracovnej úlohy.
- Po absolvovaní ucelenej časti praxe u zamestnávateľa.
- Ako sumatívny výsledok vzdelávania - na maturitnej skúške.

Samozrejme, že existujú aj ďalšie možnosti. Základnou úlohou a povinnosťou školy je však skontrolovať a zistiť, či žiak zvládol učivo a úlohy, ako ho zvládol a či nie je potrebná podpora na zvýšenie jeho výkonnosti.

Pri stanovovaní vzdelávacích výstupov budeme určovať to, čo od žiaka očakávame. Použijeme pomocné slovo „**Žiak má:**“ a stanovíme jeho výkon - čo má vedieť, čo a ako to má vykonať, aké má mať schopnosti, vlastnosti, postoje. Na základe presne stanoveného vzdelávacieho výstupu tieto požiadavky má byť schopný preukázať.

Vzdelávacie výstupy:

- musia odpovedať na otázku, **čo** sa od žiaka očakáva, aby preukázal svoju spôsobilosť a úspešne ukončil svoje štúdium,
- musia odpovedať na otázku, **ako** má žiak vzdelávací výstup zvládnuť,
- sú pre žiakov **jasné a konzistentné**,
- majú **svoju štruktúru** (identickú s výkonovými štandardmi),
- môžu mať vlastné učebné zdroje (pomôcky, prístroje, modely, odborné tabuľky, vlastné práce, atď.).

Chyby, ktorých sa môžeme pri formulovaní vzdelávacích výstupov dopustiť, sú nasledovné: stanovenie je príliš široké a je neprehľadné, napr. „*Vymenovať základné spôsoby stavebnej, strojárenskej a elektrotechnickej výroby*“, stanovenie je veľmi úzke (obmedzené) a nie je zrozumiteľné, napr. „*Uvedte typy pekárenských pecí*“, stanovenie je ťažko sformulovateľné, nakoľko obsah vzdelávania je veľmi malý, napr. nedá sa naformulovať vzdelávací výstup ani na analýzu, ani na hodnotenie a pod.

Príklad:

Názov tematického celku Témy	Hodiny	Medzipredmetové vzťahy	Očakávané vzdelávacie výstupy
Všeobecná chémia a anorganická chémia	15		Žiak má:
<ul style="list-style-type: none"> • Atómy a chemické prvky 	11		<ul style="list-style-type: none"> • Charakterizovať časticové zloženie látok • Opísať zloženie atómu • Poznať význam pojmov: protónové číslo, nukleónové číslo • Vysvetliť vzťah medzi chemickými vlastnosťami prvkov a ich elektrónovou štruktúrou • Používať slovenské názvy a značky vybraných prvkov
<ul style="list-style-type: none"> • Periodický zákon a periodická sústava prvkov 	2		<ul style="list-style-type: none"> • Poznať periodický zákon • Opísať periodickú tabuľku prvkov (PTP) • Rozlišovať periódy a skupiny v PTP • Ovládať triviálne názvy skupín prvkov PTP • Vysvetliť význam čísla periódy a orientovať sa v PTP

<ul style="list-style-type: none"> Chemické väzby, molekuly, chemické zlúčeniny 	2	<ul style="list-style-type: none"> Vysvetliť podstatu chemickej väzby a poznať podmienky vzniku chemickej väzby Vymenovať typy chemických väzieb Používať pojmy chemický prvok, chemická zlúčenina, atóm, molekula, anión, kation, chemická látka Charakterizovať kovalentnú väzbu, nepolárnu a polárnu kovalentnú väzbu, iónovú väzbu
--	---	--

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 2: FORMULOVANIE KRITÉRIÍ HODNOTENIA VZDELÁVACÍCH VÝSTUPOV

Neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu je kontrola a hodnotenie výkonov žiaka v rámci všetkých činností, ktoré vykonáva. Cieľom hodnotenia je poskytnúť žiakovi spätnú väzbu, prostredníctvom ktorej získava informácie o tom, ako danú problematiku zvláda, ako dokáže zaobchádzať s tým, čo sa naučil, v čom sa zlepšil a v čom má ešte nedostatky. Hodnotenie žiaka vychádza z jasne stanovených cieľov a konkrétnych kritérií, ktorými sa dá jeho výkon zmerať. Preto neoddeliteľnou súčasťou hodnotenia musí byť aj konkrétny návod, ako má žiak postupovať, aby svoje nedostatky odstránil. Funkcie, spôsoby, formy a postupy hodnotenia sú uvedené v ŠVP.

Hodnotenie je jednou z najvýznamnejších činností kontroly⁴ vyučovacieho procesu, ktorou sa zisťujú a posudzujú výsledky vyučovacieho procesu. Kontrola vyučovacieho procesu sa skladá z nasledovných činností:

- **Zisťovanie výsledkov** vyučovacieho procesu: preverovanie alebo skúšanie žiakov počas ktorého meriame ich výkon a zisťujeme, čo žiak vie a čo nevie, alebo čo má vedieť, ako sa má zlepšiť v porovnaní sám so sebou alebo s kolektívom. Ide o zisťovanie stupňa dosiahnutia cieľov vyučovacieho procesu – **skúšanie žiakov**.
- **Posúdenie výsledku** vyučovacieho procesu: hodnotenie, čiže porovnanie výsledkov činnosti žiaka zisteným preverovaním podľa určených požiadaviek, noriem, vzorcov, atď. – **hodnotenie žiakov**.

Hodnotenie žiakov sa vyjadruje rôznymi formami: slovom, číslom, známku.

Učitelia by mali dbať na to, aby prostredníctvom hodnotenia nedochádzalo k rozdeľovaniu žiakov na úspešných a neúspešných, schopných a neschopných (ako to vidíme na viacerých školách). Hodnotenie by nemalo byť primárne zamerané na porovnávanie jednotlivca s jeho spolužiakmi, malo by sa sústrediť na individuálny pokrok každého žiaka, resp. na hodnotenie podľa dopredu stanovených požiadaviek – kritérií. Neoddeliteľnou súčasťou hodnotenia žiaka je aj jeho správanie, prístup a postoje. Hodnotenie nikdy nesmie viesť k znižovaniu dôstojnosti, sebadôvery a sebaúcty žiaka.

Hlavným cieľom pedagogickej práce by sa teda malo stať utlmovanie motivácie prostredníctvom známok (učenie sa pre známky), ktorá sa považuje za škodlivú nielen vo vzťahu k učebným výsledkom, ale hlavne vo vzťahu k študijným návykom a osobnej ašpirácii, ale naopak, je nevyhnutné posilňovať motiváciu vnútornú, ktorá je podporovaná vytváraním adekvátneho obrazu o žiakoch, stanovením jasného očakávania, akceptovaním ich osobných a vzdelávacích potrieb, sociálnych vzťahov, eliminovaním nudy a strachu, bezradnosti pri riešení problémov a pod.

Dôkazom dosiahnutia výkonového štandardu je objektívne, validné a reliabilné hodnotenie na základe spoľahlivých kritérií, prostriedkov a postupov hodnotenia, ktorým sa overí dosiahnutie všeobecného a špecifického cieľa – **hodnotiaci štandard**.

Hodnotiaci štandard definuje súbor kritérií, organizačných a metodických postupov na overenie dosiahnutých výkonových štandardov. Vzťahuje sa priamo na kompetencie. Zahŕňa:

- Kritériá hodnotenia.
- Prostriedky a postupy hodnotenia.
- Organizačné a metodické pokyny pre sumatívne hodnotenie (maturitné, záverečné a absolventské skúšky) predstavujú súbor pravidiel a predpisov v rámci platnej legislatívy.

⁴ Pod pojmom kontrola sa v pedagogike používa niekoľko ďalších pojmov: preverovanie, skúšanie, hodnotenie, známkovanie, klasifikácia, meranie.

Kritériá hodnotenia predstavujú súbor všeobecne platných kritérií pre jednotlivé spôsoby hodnotenia a musia byť súčasťou učebných osnov vyučovacích predmetov a sumatívneho hodnotenia (o kritériách hodnotenia sme už podrobne hovorili). Kritériá hodnotenia by sa mali spracovať tak, aby zohľadňovali maximálne možnosti žiaka. Vypracujú sa pre oblasť všeobecných, odborných a kľúčových kompetencií žiaka.

Kritériá hodnotenia budú zisťovať, či žiak vzdelávací výstup/výkonový štandard zvládol alebo nie. Musia byť vždy zamerané na stanovené vzdelávacie výstupy. Pokiaľ výkonové štandardy stanovujú, čo má žiak vedieť, urobiť, aké má mať postoje, hodnotovú orientáciu a pod., kritériá stanovujú, ako a podľa čoho sa pozná, či si žiak naozaj tieto kompetencie osvojil.

Na **stanovenie kritérií hodnotenia** snažte sa uplatňovať nasledujúce **usmernenia**:

- Každé stanovenie sa začína **aktívnym slovesom v minulom čase**.
- Kritérium musí byť **merateľné a hodnotiteľné platnými a spoľahlivými metódami**.
- Kritérium hodnotenia musí byť **jasné a jednoznačné**.
- Kritérium hodnotenia sa zameriava na **proces a výsledok**, ktorý musí žiak preukázať.
- Kritérium zamerané **na výsledok** bude vo svojom stanovení uvádzať **za slovesom prídavné meno** konkretizujúce daný výsledok.
- Kritérium zamerané **na proces** bude vo svojom stanovení uvádzať **za slovesom príslovku** konkretizujúcu daný proces.

Pri stanovovaní kritérií hodnotenia zohľadňujte nasledujúce **odporúčania**:

Konkrétnosť – musí sa jasne a konkrétne vymedziť, čo sa bude od hodnoteného žiaka vyžadovať.

Napr. pre vzdelávací výstup „*Žiak má merať elektrické (alebo iné) veličiny*“, by ako stanovenie kritériá nemalo byť formulované všeobecne „*Žiak použil meracie zariadenia*“, ale „*Žiak zvolil vhodné meradlá pre zadané meranie*“ alebo „*Žiak vykonal nastavenie (kalibrácia, zapojenie) meracích prístrojov*“ alebo „*Žiak odčítal zo stupnice namerané hodnoty a zaznamenal ich v správnych jednotkách*“ a pod.

Kritériá musia byť natoľko konkrétne, aby rôzni skúšajúci dospeli k porovnateľným výsledkom hodnotenia výkonov žiaka, aby sa zabezpečila objektivita a spravodlivosť hodnotenia.

Závažnosť a relevantnosť – pri hodnotení vymedzujeme iba tie dôležité kritériá, ktoré sú v úzkom vzťahu s hodnoteným výkonom. Neopodstatnené kritériá by mohli viesť k neadekvátnemu a nepreukázanému hodnoteniu.

Zameranie – kritériá by mali byť zamerané na:

- proces,
- výsledok,

ktoré má žiak preukázať. Jedno kritérium môže zisťovať súbežne proces aj výsledok. Musíme však vždy prihliadať na formuláciu očakávaného výkonu.

Objektivita – každé kritérium by malo byť formulované tak, aby mohlo byť overené a aplikované pri každom hodnotení rovnako, aby umožnilo používať objektívne metódy hodnotenia.

Zrozumiteľnosť a kvalita – kritérium musí byť zrozumiteľné, jednoznačné, nesmie pripustiť rôzne výklady. Malo by zahŕňať aj určenie kvality:

- Kritériá hodnotenia **zamerané na výsledok** používajú vo svojom stanovení prídavné meno hneď za slovesom, ktoré určuje charakteristické rysy výsledku. Napr. „*Žiak zvolil vhodné meradlá pre zadané meranie*“, „*Žiak zostavil funkčné zapojenie elektrických obvodov*“ alebo „*Žiak zvolil potrebné množstvo surovín na prípravu pšeničného chleba*“.
- Kritériá hodnotenia **zamerané na proces** oceňujú kvalitu formou použitej príslovky. Napr. „*Žiak spoľahlivo vykonal vetný rozbor*“, „*Žiak presne odčítal zo stupnice namerané hodnoty a zaznamenal ich v správnych jednotkách*“ a pod.

Nezávislosť – kritériá, ktoré patria k určitému výkonu je dôležité stanoviť tak, aby boli relatívne nezávislé od ostatných výkonov, aby mali vypovedateľnú hodnotu iba k určitému výkonu.

Poskytujeme vám prehľad všeobecne platných kritérií hodnotenia členených podľa oblastí (nie sú to presné stanovenia podľa usmernení):

Názov tematického celku Témy	Hodiny	Medzipredmetové vzťahy	Očakávané vzdelávacie výstupy	Kritériá hodnotenia vzdelávacích výstupov
Všeobecná chémia a anorganická chémia	15		Žiak má:	Žiak:
<ul style="list-style-type: none"> Atómy a chemické prvky 	11		<ul style="list-style-type: none"> Charakterizovať časticové zloženie látok Opísať zloženie atómu Poznať význam pojmov: protónové číslo, nukleónové číslo Vysvetliť vzťah medzi chemickými vlastnosťami prvkov a ich elektrónovou štruktúrou Používať slovenské názvy a značky vybraných prvkov 	<ul style="list-style-type: none"> Správne charakterizoval časticové zloženie látok Opísal zloženie atómu Poznal význam pojmov: protónové číslo, nukleónové číslo Vysvetlil vzťah medzi chemickými vlastnosťami prvkov a ich elektrónovou štruktúrou Používal správne slovenské názvy a značky vybraných prvkov
<ul style="list-style-type: none"> Periodický zákon a periodická sústava prvkov 	2		<ul style="list-style-type: none"> Poznať periodický zákon Opísať periodickú tabuľku prvkov (PTP) Rozlišovať periódy a skupiny v PTP Ovládať triviálne názvy skupín prvkov PTP Vysvetliť význam čísla periódy a orientovať sa v PTP 	<ul style="list-style-type: none"> Vysvetlil periodický zákon Popísal periodickú tabuľku prvkov (PTP) Rozlíšil periódy a skupiny v PTP Zvládol názvy skupín prvkov PTP Vysvetlil význam čísla periódy a orientovať sa v PTP
<ul style="list-style-type: none"> Chemické väzby, molekuly, chemické zlúčeniny 	2		<ul style="list-style-type: none"> Vysvetliť podstatu chemickej väzby a poznať podmienky vzniku chemickej väzby Vymenovať typy chemických väzieb Používať pojmy chemický prvok, chemická zlúčenina, atóm, molekula, anión, kation, chemická látka Charakterizovať kovalentnú väzbu, nepolárnu a polárnu kovalentnú väzbu, iónovú väzbu 	<ul style="list-style-type: none"> Vysvetlil podstatu chemickej väzby a poznať podmienky vzniku chemickej väzby Vymenoval typy chemických väzieb Správne používal všetky pojmy Vysvetlil kovalentnú väzbu, nepolárnu a polárnu kovalentnú väzbu, iónovú väzbu

VZDELÁVACÍ VÝSTUP 3: DEFINOVAŤ METÓDY A PROSTRIEDKY HODNOTENIA

Metódy a prostriedky hodnotenia vymedzujú cesty a spôsoby overovania kompetencií a špecifických cieľov výučby. Odporúčame ich uvádzať vo vzťahu k vzdelávacím výstupom. Štandardne sa pripravujú spolu pri

stanovení vzdelávacích výstupov – výkonových štandardov. Je to nevyhnutné, aby sme mohli zistiť, či si žiak osvojil predpísaný výkon na požadovanej úrovni, či vykonal správne danú činnosť (prácu, výrobok, ...) alebo či má požadované schopnosti a postoje, musíme k stanoveným vzdelávacím výstupom určiť, na základe akej metódy preveríme výkon žiaka a aké prostriedky hodnotenia sú najvhodnejšie. Podrobnejšie sa o metódach a prostriedkoch hodnotenia dočítate v knihe Turek, I.: Didaktika. Bratislava: IURA, 2008. 595 s. ISBN 978-80-8078-198-9. V tejto Metodike uvádzame štandardné nástroje hodnotenia praktických a kognitívnych kompetencií.

Pravidlá hodnotenia žiakov

Najvýraznejšia zmena v reforme vzdelávania spočíva v tom, že hodnotenie sa vzťahuje predovšetkým na hodnotenie očakávaných vzdelávacích výstupov, ktoré sú formulované výkonovými štandardmi. V pravidlách hodnotenia si musíte:

- vymedziť spôsoby hodnotenia,
- stanoviť kritériá hodnotenia.

Pravidlá hodnotenia sa musia vypracovať na celé obdobie vzdelávania (pre všetky ročníky) a musia byť v súlade s jeho cieľmi, výchovnými a vzdelávacími stratégiami v rámci jednotlivých predmetov. Sú určené všetkými učiteľmi a na úrovni ŠKVP sú tak záväzné.

Cieľom **hodnotenie žiaka v škole** je poskytnúť žiakovi a jeho rodičom spätnú väzbu o tom, ako žiak zvládol danú problematiku, v čom má nedostatky a kde má rezervy. Súčasťou hodnotenia je tiež povzbudenie do ďalšej práce, návod, ako postupovať pri odstraňovaní nedostatkov.

Hodnotenie má byť objektívne s jasnými kritériami hodnotenia, ktoré sa odvíjajú od možností žiakov, jeho veku a danej situácie.

Hodnotenie prebieha v troch rovinách. Učiteľ hodnotí žiaka vzhľadom na očakávané vzdelávacie výstupy a kompetencie podľa kritérií hodnotenia (hodnotenie absolútneho výkonu – sumatívne priebežné a záverečné hodnotenie), porovnáva jednotlivých žiakov v triede (hodnotenie relatívneho výkonu) a hodnotí vlastný pokrok žiaka (porovnáva súčasný výkon s výkonom v predchádzajúcom období). Súčasťou hodnotenia má byť aj sebahodnotenie žiakov, ich schopnosť posúdiť svoju vlastnú prácu, vynaložené úsilie, osobné možnosti a rezervy.

Pri hodnotení žiakov sa podľa povahy predmetu zameriame predovšetkým na:

- **Hodnotenie vo vyučovacom predmete s prevahou teoretického zamerania.**
Hodnotíme hlavne ucelenosť, presnosť, trvalosť osvojenia požadovaných poznatkov, kvalitu, rozsah získaných spôsobilostí, schopnosť uplatňovať osvojené poznatky a zručnosti pri riešení teoretických a najmä praktických úloh, pri výklade a hodnotení spoločenských a prírodných javov a zákonitostí. Posudzuje sa kvalita myslenia, jeho logika, samostatnosť a tvorivosť, aktivita v prístupe k činnostiam, záujem o tieto činnosti a vzťah k týmto činnostiam, výstižnosť a odborná jazyková správnosť ústneho a písomného prejavu, kvalita výsledkov činností, osvojené metódy samostatného štúdia.
- **Hodnotenie vo vyučovacom predmete s prevahou praktického zamerania.**
Hodnotí sa vzťah k práci, pracovnému kolektívu a praktickým činnostiam, osvojenie praktických zručností a návykov, ovládania účelných spôsobov práce, využívanie získaných teoretických vedomostí v praktických činnostiach, aktivita, samostatnosť, tvorivosť, iniciatíva v praktických činnostiach, kvalita výsledkov činnosti, organizácia vlastnej práce a pracoviska, udržiavanie poriadku na pracovisku, dodržiavanie predpisov a bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, starostlivosť o životné prostredie, hospodárne využívanie surovín, materiálov a energie.
- **Hodnotenie vo vyučovacom predmete s prevahou výchovného zamerania.**
Hodnotíme hlavne tvorivosť a samostatnosť prejavu, osvojenie potrebných vedomostí a zručností, ich tvorivú aplikáciu, poznávanie zákonitostí daných činností a ich uplatňovanie vo vlastnej činnosti, kvalitu prejavu, vzťah žiaka k činnostiam a jeho záujem o tieto činnosti, estetické vnímanie, prístup k umeleckému dielu a estetike spoločnosti, rešpekt k tradíciám, kultúrnemu a historickému dedičstvu našej krajiny, aktívne zapojenie sa do kultúrneho diania a športových akcií.

Každá škola by si mala vytvoriť jasné a objektívne pravidlá hodnotenia, ktoré sa týmto stanú záväzné. Nasledujúce pravidlá sú platné pre celé obdobie vzdelávania žiaka a sú v súlade so spoločenskými výchovnými a vzdelávacími stratégiami na úrovni školy:

1. Hodnotenie zameriavame a formulujeme pozitívne.
2. Žiak sa hodnotí podľa miery splnenia daných kritérií.
3. Znáмка z vyučovacieho predmetu nezahŕňa hodnotenie správania žiaka.
4. Vyučujúci klasifikujú iba prebrané a precvičené učivo.
5. Žiak má dostatok času na učenie, precvičovanie a upevnenie učiva.
6. Podklady pre hodnotenie a klasifikáciu získava vyučujúci hlavne: sledovaním výkonov a pripravenosti žiaka na vyučovanie, rôznymi druhmi písomných prác, analýzou výsledkov rôznych činností žiakov, konzultáciami s ostatnými vyučujúcimi a podľa potreby s psychologickými a sociálnymi pracovníkmi.
7. Pri klasifikácii používa vyučujúci platnú klasifikačnú stupnicu.
8. Výsledky žiakov posudzuje učiteľ objektívne.
9. V predmete, v ktorom vyučujú viacerí učitelia, je výsledný stupeň klasifikácie stanovený po vzájomnej dohode.
10. Písomné práce sú žiakom oznámené vopred, aby mali dostatok času na prípravu.
11. Významným prvkom procesu učenia je práca s chybou.

Spôsoby a kritériá hodnotenia sa musia podrobne rozpracovať a špecifikovať na úrovni jednotlivých učebných osnov vyučovacích predmetov. Osobitnú pozornosť venujte spôsobom a kritériám v oblasti sumatívneho hodnotenia – záverečné, maturitné a absolventské skúšky. Sumatívne hodnotenie záverečných, maturitných a absolventských skúšok podrobne rozpíšete v závere ŠkVP. Na formulovanie vzdelávacieho výstupu môžete používať Metodickú príručku na prípravu a priebeh teoretickej a praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky (pravidlá prípravy sú rovnaké aj pre záverečné a absolventské skúšky).

Spôsoby hodnotenia žiakov

Spôsoby hodnotenia si určujete podľa vlastných podmienok a zámerov v súlade so vzdelávacou stratégiou školy. Odvíjajú sa od vzdelávacej stratégie školy a sú podrobne popísané v odbornej literatúre. Popri hodnotení známku (klasifikácia) sa môžu použiť aj slovné, bodové, percentuálne a iné spôsoby, portfólium a ústne a písomné sebahodnotenie žiaka.

Už na začiatku tvorby ŠkVP, keď budete konkretizovať výkonové štandardy (očakávané a predpísané výkony žiaka), uvažujte súčasne o kritériách, metódach a prostriedkoch ich hodnotenia. Potom sa vám bude lepšie štruktúrovať obsah vzdelávania. Mali by ste sa sústrediť na to, čo sa žiak naučil, ako učivo zvládol, čo dokázal a aké nedostatky by mal odstrániť.

Predkladáme vám príklad spracovania výseku učebných osnov pre vyučovací predmet chémia.

ROZPIS UČIVA PREDMETU: CHÉMIA			1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín			
Názov tematického celku Témy	Hodiny	Medzipredmetové vzťahy	Očakávané vzdelávacie výstupy	Kritériá hodnotenia vzdelávacích výstupov	Metódy hodnotenia	Prostriedky hodnotenia
Všeobecná chémia a anorganická chémia	15		<p>Žiak má:</p> <ul style="list-style-type: none"> Charakterizovať časticové zloženie látok Opísať zloženie atómu Poznať význam pojmov: protónové číslo, nukleónové číslo Vysvetliť vzťah medzi chemickými vlastnosťami prvkov a ich elektrónovou štruktúrou Používať slovenské názvy a značky vybraných prvkov 	<p>Žiak:</p> <ul style="list-style-type: none"> Správne charakterizoval časticové zloženie látok Opísal zloženie atómu Poznal význam pojmov: protónové číslo, nukleónové číslo Vysvetlil vzťah medzi chemickými vlastnosťami prvkov a ich elektrónovou štruktúrou Používal správne slovenské názvy a značky vybraných prvkov 	Písomné skúšanie	Didaktický test
<ul style="list-style-type: none"> Atómy a chemické prvky 	11		<p>Žiak má:</p> <ul style="list-style-type: none"> Poznať periodický zákon Opísať periodickú tabuľku prvkov (PTP) Rozlišovať periódy a skupiny v PTP Ovládať triviálne názvy skupín prvkov PTP Vysvetliť význam čísla periódy a orientovať sa v PTP 	<ul style="list-style-type: none"> Vysvetlil periodický zákon Popísal periodickú tabuľku prvkov (PTP) Rozlíšil periódy a skupiny v PTP Zvládol názvy skupín prvkov PTP Vysvetlil význam čísla periódy a orientovať sa v PTP 	Ústne frontálne skúšanie Písomné skúšanie	Ústne odpovede Neštandardizovaný didaktický test
<ul style="list-style-type: none"> Periodický zákon a periodická sústava prvkov 	2		<p>Žiak má:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vysvetliť podstatu chemickej väzby a poznať podmienky vzniku chemickej väzby Vymenovať typy chemických väzieb Používať pojmy chemický prvok, chemická zlúčenina, atóm, molekula, anión, kation, chemická látka Charakterizovať kovalentnú väzbu, nepolárnu kovalentnú väzbu, iónovú väzbu 	<ul style="list-style-type: none"> Vysvetlil podstatu chemickej väzby a poznať podmienky vzniku chemickej väzby Vymenoval typy chemických väzieb Správne používal všetky pojmy Vysvetlil kovalentnú väzbu, nepolárnu väzbu, iónovú väzbu 	Ústne frontálne skúšanie Písomné skúšanie	Ústne odpovede Neštandardizovaný didaktický test
<ul style="list-style-type: none"> Chemické väzby, molekuly, chemické zlúčeniny 	2		<p>Žiak má:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vysvetliť podstatu chemickej väzby a poznať podmienky vzniku chemickej väzby Vymenovať typy chemických väzieb Používať pojmy chemický prvok, chemická zlúčenina, atóm, molekula, anión, kation, chemická látka Charakterizovať kovalentnú väzbu, nepolárnu kovalentnú väzbu, iónovú väzbu 	<ul style="list-style-type: none"> Vysvetlil podstatu chemickej väzby a poznať podmienky vzniku chemickej väzby Vymenoval typy chemických väzieb Správne používal všetky pojmy Vysvetlil kovalentnú väzbu, nepolárnu väzbu, iónovú väzbu 	Ústne frontálne skúšanie Písomné skúšanie	Ústne odpovede Neštandardizovaný didaktický test

BLOOMOVA TAXONÓMIA

Nástroj na špecifikáciu vzdelávacích výstupov

Zaznamenané slovesá pre oblasť vedomostí:

1. <u>Stupeň</u>	Vedomostí (alebo schopností) na získanie informácií zostaviť definovať reprodukovať určiť označiť vypísať prispôbiť/porovnať memorovať pomenovať objednať/usporiadať rozoznať zopakovať stanoviť/vyhlásiť reprodukovať	Vyvarujte sa slovesám: 1. vedieť 2. posudzovať 3. porozumieť 4. naučiť sa 5. pouvažovať o 6. premýšľať o 7. vyjadriť sa 8. uvedomiť si
2. <u>Stupeň</u>	Pochopenie (alebo interpretácia informácií vlastnými slovami) zoradiť popísať diskutovať vysvetliť vyjadriť uviesť príklad určiť uvádzať vymedziť	parafrázovať rozoznať podať správu/urobiť zápis prehlásiť preskúmať vybrať roztriediť povedať preložiť
3. <u>Stupeň</u>	Aplikovanie (alebo využívanie vedomostí v neznámej situácii) používať/uviesť do platnosti/aplikovať vykonávať/uskutočňovať vybrať si dokázať/demonštrovať dramatizovať zamestnať/používať/upotrebiť ilustrovať tlmočiť/prekladať/predviesť pôsobiť/pracovať/riadiť pripravovať vykonávať prax urobiť zoznam/stanoviť lehotu načrtnúť riešiť používať	
4. <u>Stupeň</u>	Analýza (alebo rozpísať vedomostí na menšie a poukázať na vzťahy medzi nimi) analyzovať zhodnotiť	vyskúšať/preveriť opýtať sa

prepočítať	načrtnúť
kategorizovať	inventarizovať/katalogizovať
porovnať	experimentovať/robiť pokusy
dať do protikladu	preskúšať
kritizovať	rozlišovať/vyznačovať
znázorniť graficky	rozlišovať

5. Stupeň

Syntéza (alebo spojenie dvoch častí: vedomosti a riešenie problému)	
usporiadať	písať/napísať/zapisovať
zhromaždiť	syntetizovať
sústreďovať/zhromažďovať	nastaviť/zoradiť/uplatniť
kombinovať/zlučovať	navrhovať/zamýšľať
zostavovať	pripravovať/urobiť
konštruovať/zostaviť	plánovať/projektovať
tvoriť/vytvárať/ustanoviť/zriadiť	organizovať
navrhnuť/zostrojíte/načrtnúť	formulovať
vyvíjať/rozvíjať/zdokonaľovať	generovať
riadiť/ovládať/zvládnuť/kontrolovať	

6. Stupeň

Hodnotenie (alebo robiť rozhodnutia/posudku na základe kritérií)	
zhodnotiť/odhadnúť	obhajovať/brániť sa
argumentovať/dokazovať	postihnúť/napadnúť
určiť/stanoviť/stanovovať	vybrať/vybrať si/zvoliť
prirovnávať/porovnávať/zrovnávať	oceňovať/odhadnúť
ukončiť/uzavrieť/vyvodzovať	vybrať/vybrať/vyvoliť
ohodnotiť/zhodnotiť/vyhodnotiť	odhadnúť/klasifikovať/oceňovať
dosvedčiť/oprávňovať/preukázať	odhadovať/odhadnúť/hodnotiť
predpovedať/predpokladať/predvídať	
zaznamenávať/sledovať/dosiahnuť	
predviesť/tlmočiť/interpretovať/vysvetliť	
posudzovať/domnievať sa/usudzovať	

Zaznamenané slovesá pre oblasť postojov: (city, stanoviská, postoje)

1. Stupeň

Pozornosť/láskavosť

súhlasiť/chápať/akceptovať/prijať
 priznať/pripustiť/reagovať
 všimnúť si/spozorovať
 preukázať výnosný obchod
 venovať pozornosť, dávať pozor

Vyvarujte sa slovesám:

1. byť si vedomý
2. mať dobrý postoj
3. pouvažovať o

2. Stupeň

Odozva/reakcia

súhlasiť s/prijať niečo
 odpovedať/reagovať
 pomáhať/podporovať
 starať sa o/mať záujem o
 dorozumievať sa/komunikovať
 prispôbiť sa/vyhovieť
 podriaďiť sa
 súhlasiť/dovoliť
 byť zodpovedný/kladne reagovať
 prihlásiť sa dobrovoľne/zúčastniť sa dobrovoľne

navštíviť/zavítať
 zúčastniť sa
 poslúchnuť/pridŕžať sa niečoho
 nasledovať/vyplývať
 venovať sa
 spolupracovať/spolupôsobiť
 spontánne čítať/interpretovať
 prispieť/prispievať

3. **Stupeň** **Pripisovať hodnotu** (alebo niečo hodnotiť)
 adaptovať/uznávať/schváliť využiť zdroj na
 prevziať zodpovednosť zobrazíť plynulé túžby
 vyvarovať sa/vyhnuť sa/zabrániť/podieľať sa
 chovať sa/správať sa/fungovať podľa zobrazíť nejakú vec/záležitosť
 vybrať si/zvoliť si odporovať/odolávať
 zaväzovať sa/dopúšťať sa preferovať/uprednostňovať
 žiadať/želať si chváliť
 nesúhlasíť/neschvaľovať ponúknuť/poskytnúť
 preukázať vernosť/lojalitu skĺbiť/spojiť
 vyjadriť/vyjadrovať iniciovať/zaviesť
 pomôcť/pomáhať
 vyhľadávať/hľadať/snažiť sa/usilovať
4. **Stupeň** **Riešiť konflikt** medzi hodnotami
 prispôbiť/adaptovať teoretizovať
 nastaviť/upraviť/usporiadať zoradovať sa
 argumentovať/hádať sa organizovať
 usporiadať/dohodnúť sa/upraviť formulovať
 vyrovnávať/udržiavať v rovnováhe kategorizovať/utriediť
 konceptualizovať/ponímať zoskupovať/usporiadať/triediť
5. **Stupeň** **Integrovať hodnoty** v systéme, ktorý kontroluje správanie
 pôsobiť na podporovať/prispievať
 podporovať/zasadzovať sa o vyzývať/nabádať
 obhajovať sa/brániť sa/hájiť sa pôsobiť/ovplyvňovať
 udržiavať/zachovávať servírovať/obsluhovať
 dokázať pomocou príkladu/doložiť príkladom
 preukázať správanie/opodstatniť správanie

Zaznamenané slovesá pre oblasť zručností: (vykonanie, praktická činnosť)

1. **Stupeň** **Vnímanie** (rozum rozhoduje, či je potrebné urobiť nejakú činnosť)
 odhadnúť/zistiť/objaviť pozorovať/dohliadať
 počuť/dozvedieť sa pozeráť sa/obzerať/prezrieť si
 vidieť/chápať/porozumieť pozorovať/zbadať/všímať si
 zapáchať/cítiť vôňu zistiť chuť/ochutnať
 načúvať/venovať pozornosť/dávať pozor
 poznať/uznávať/pripúšťať/rozoznať/zistiť
2. **Stupeň** **Pohotovosť/pripravenosť**
 prevziať hlavnú časť upevniť/zovrieť
 smerovať držať/vydržať/usporiadať
 dosiahnuť/dokázať/docieliť postoj stáť/byť v platnosti
3. **Stupeň** **Napodobíť alebo vykonať**
 odpísať vyskúšať/pokúsiť sa/snažiť sa
 napodobniť/kopírovať/imitovať opraviť
 zdvojiť opakovať/zreprodukovať
 reprodukovať praktizovať/vykonať
 manipulovať s vedením/riadením/poradenstvom
 pracovať/pôsobíť/fungovať pod kontrolou
4. **Stupeň** **Vykonať samostatne**
 kompletizovať/dokončiť/zostavovať hrať

prevádzať/viesť/vodiť
demonštrovať/dokázať
vykonať/vyhotoviť/uskutočniť/spracovať
urobiť/vytvoriť/vyhotoviť/

preukázať/ukázať
dosahovať

5. Stupeň

Vykonať automaticky

postupovať/pôsobiť
kontrolovať/regulovať
usmerňovať
viesť/ovládať
vynikať/prevyšovať
riadiť
vodiť/vykonávať/vykonať/uskutočniť/predviesť

zaoberať sa
postupovať
zdokonaľovať
docieľovať
organizovať
prekonať/zvládnuť

6. Stupeň

Riešiť problémy

adaptovať/upravovať/prispôbovať
reorganizovať/preskupovať
meniť/pozmeniť/modifikovať
revidovať/zrevidovať/skontrolovať/prepracovať
vymeniť/meniť/striedať

7. Stupeň

Vytvoriť nové vzory/zobrazenia

navrhnuť/zostaviť/zostrojiť
vytvoriť/vzniknúť
kombinovať/zostaviť/skladať
komponovať/zostavovať
konštruovať/postaviť/vybudovať

Názov: Vzdelávací program, Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov pre učiteľov stredných odborných škôl, odborná zložka - multiplikátori, frekventanti, (kontinuálne, aktualizáčn  vzdelávanie)

Vydal: Štátny inštitút odborného vzdelávania

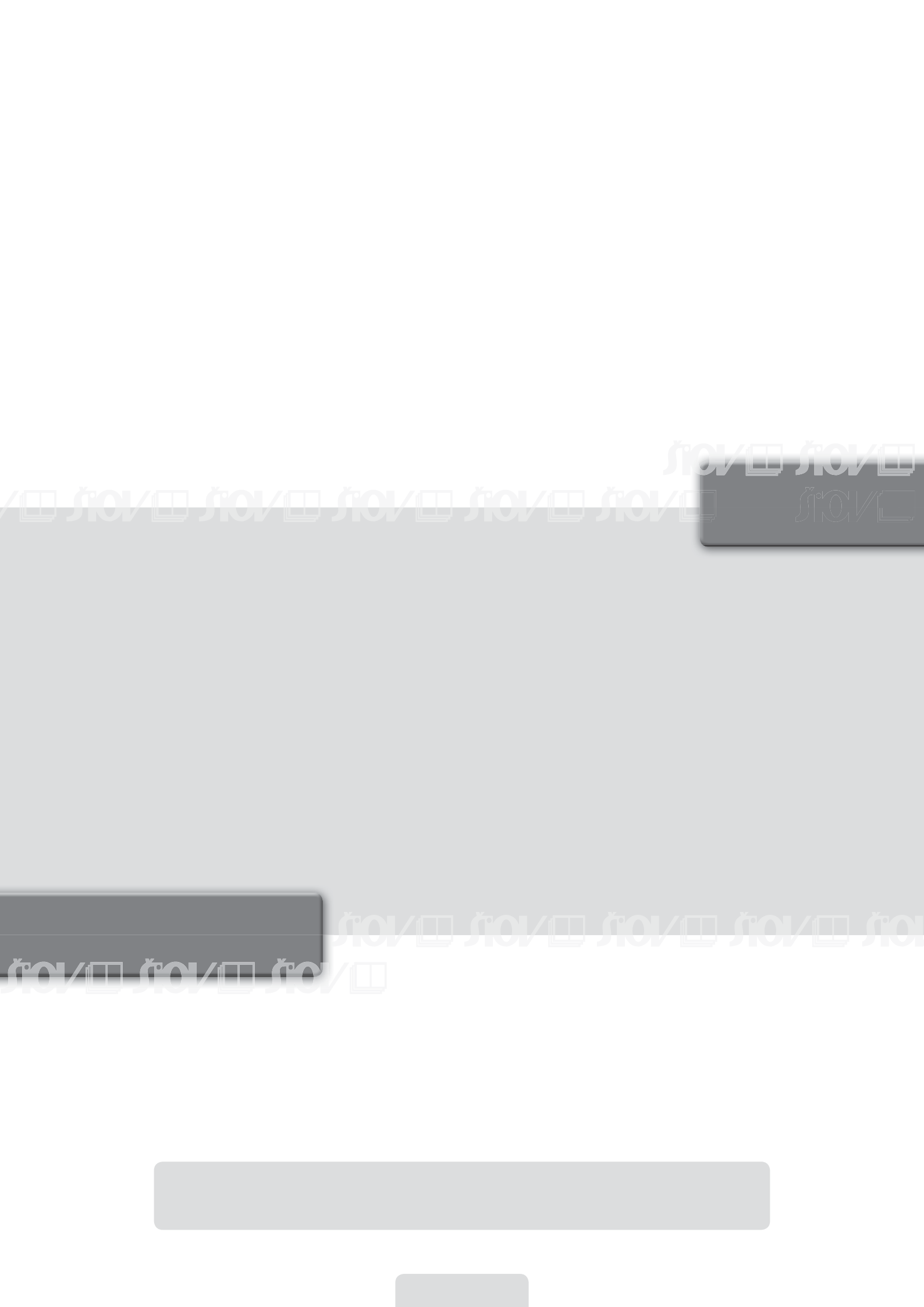
Rok vydania: 2011

ISBN: 978-80-89247-19-6

  Štátny inštitút odborného vzdelávania

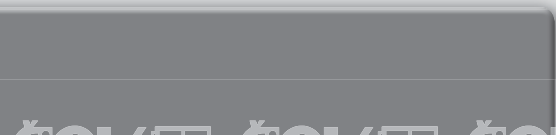

ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □

□ ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □

ΣΙΟΝ □

ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □

ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □ ΣΙΟΝ □

